

НАУКОВЕ ТОВАРИСТВО ІМ. ШЕВЧЕНКА
ЛІКАРСЬКА КОМІСІЯ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ДАНИЛА ГАЛИЦЬКОГО

Наукова бібліотека

**ЛІКАРСЬКА КОМІСІЯ
НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА
ІМ. ШЕВЧЕНКА
(1898–2023)**

Матеріали
до біографічного словника
дійсних членів

Львів – 2023
Галицька Видавнича Спілка

Рекомендовано до друку Вченою радою Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького (протокол № 7-ВР від 25 жовтня 2023 р.)

Лікарська комісія Наукового товариства ім. Шевченка (1898–2023) : матеріали до біографічного словника дійсних членів / автори-упоряд.: М. Надрага (керів. групи), С. Васильєва, Л. Дедишина, О. Канчалаба, Б. Кріль, О. Кріль, Х. Палько, В. Фальшовник, Я. Щоголева; наук. ред. В. Чоп'як; керів. проєкту М. Надрага; Наукове товариство ім. Шевченка, Лікарська комісія; Львівський національний медичний університет ім. Данила Галицького, Наукова бібліотека. – Львів : Галицька Видавнича Спілка, 2023. – 280 с.

ISBN 978-617-8092-70-2

Видання присвячене 125-річчю від початку діяльності Лікарської комісії НТШ – першої наукової організації лікарів-українців, яка стала символом наукового медичного життя України, та 150-річчю з часу заснування Наукового товариства ім. Шевченка – першої української Національної академії наук, заснованої у Львові 1873 р.

У книзі вперше зібрано та структуровано біографічні відомості і матеріали про наукову, професійну та громадсько-фахову діяльність дійсних членів НТШ від початку створення окремої Лікарської комісії та обрання перших її членів і до сьогодні. Кожна біографічна довідка доповнена бібліографією основних наукових праць та літературою про лікарів-дійсних членів НТШ.

Для наукових працівників, істориків, джерелознавців, бібліографів та широкого кола читачів, особливо тих, хто цікавиться історією української науки загалом та медицини і бібліографістики зокрема.

Автори-упорядники:

Марта Надрага (керівниця групи), Світлана Васильєва, Лариса Дедишина,
Олександр Канчалаба, Богдан Кріль, Олена Кріль, Христина Палько,
Вікторія Фальшовник, Ярослава Щоголева

Наукова редакторка:

докторка медичних наук, професорка, заслужена лікарка України,
заслужена професорка, завідувачка кафедри клінічної імунології та алергології ЛНМУ
імені Данила Галицького, дійсна членкиня НТШ,
членкиня Президії Товариства ВАЛЕНТИНА ЧОП'ЯК

Керівниця проєкту:

к.і.н., старша дослідниця, заслужена працівниця культури України, директорка
Наукової бібліотеки ЛНМУ імені Данила Галицького МАРТА НАДРАГА

Літературна редакторка:

к.філол.н., доцентка кафедри українознавства ЛНМУ імені Данила Галицького,
вчений секретар СВІТЛАНА ЯГЕЛО

Редактори:

СВІТЛАНА ВАСІЛЬЄВА, ЛАРИСА ДЕДИШИНА

Комп'ютерна підготовка авторських оригіналів/технічне редагування:
СВІТЛАНА ВАСІЛЬЄВА

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	6
PREFACE	8
СЛОВО ВІД УПОРЯДНИКІВ	10
A WORD FROM THE EDITORS	13
ХРОНІКА ЛІКАРСЬКОЇ КОМІСІЇ НТШ	
<i>Ярослав Ганіткевич, Оксана Заячківська, Олександр Канчалаба, Леся Матешук-Вацеба, Марта Надрага, Зіновія Служинська, Валентина Чоп'як</i>	
	16
CHRONICLE OF THE MEDICAL COMMISSION OF THE NATIONAL ACADEMY OF SCIENCES	
<i>Yaroslav Ganitkevich, Oksana Zayachkivska, Oleksandr Kanchalaba, Lesya Mateshuk-Vatseba, Marta Nadraga, Zinovia Sluzhynska, Valentina Chopyak</i>	
	27
ДІЙСНІ ЧЛЕНИ НТШ (1899-1940 рр.)	38
<i>Горбачевський Іван</i>	38
<i>Дакура Осип</i>	42
<i>Озаркевич Євген</i>	44
<i>Сельський Щасний (Фелікс)</i>	49
<i>Черняхівський Олександр</i>	52
<i>Кос Михайло</i>	57
<i>Балей Степан</i>	62
<i>Панчишин Мар'ян</i>	67
<i>Лукасевич Євмен</i>	72
<i>Музика Максим</i>	74
<i>Бурачинський Тит-Євген</i>	78
<i>Матюшенко Борис</i>	80
<i>Кордюк Юліан</i>	85
<i>Лазорко Володимир</i>	86
ДІЙСНІ ЧЛЕНИ-ІНОЗЕМЦІ НТШ (1914-1924 рр.)	89
<i>Антоні Рауль</i>	89
<i>Бехтерев Володимир</i>	91
<i>Манувріє Леонс П'єр</i>	94
<i>Ходунський Карел</i>	96
<i>Прегль Фріц</i>	98
<i>Ватев Стефан</i>	101
<i>Матейка Інджих</i>	103

ДІЙСНІ ЧЛЕНИ НТШ ПЕРІОДУ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ	106
Гординський Богдан-Зеновій	106
Горницький Павло	109
Гжицький Степан	112
Коржинський Степан	116
Лукіянович Нарциз	118
Осінчук Роман	120
Парфанович-Волчук Софія	123
Подолінський Олександр	126
Собчук Богдан	128
Тершаковець Юрій	130
 ДІЙСНІ ЧЛЕНИ НТШ В УКРАЇНСЬКІЙ ДІАСПОРІ	 132
Мищенко Михайло	132
Дмоховський Леонтій-Людомир	134
Плющ Василь	136
Грещишин Мирослав	139
Роздільський Богдан	142
Пундій Павло	144
Горникевич Олег	147
Барвінський Ярослав	150
Гайдукевич Богдан	152
Мостович Леонід	155
Джуль Павло	157
Дика Дарія	160
 ДІЙСНІ ЧЛЕНИ НТШ (1992-2023 рр.)	 162
Ганіткевич Ярослав	162
Білінський Борис	168
Даценко Ірина	173
Павловський Михайло	176
Кіцера Олександр	181
Лоба Михайло-Петро	184
Ковалів Богдан-Михайло	187
Подільчак Михайло	190
Томашевський Ярема	195
Рудницька Анна	198
Служинська Зиновія	201
Андрейчин Михайло	205
Зіменковський Борис	210
Матешук-Вацеба Леся	215
Кияк Юліан	219
Петрух Любов	222

<i>Заячківська Оксана</i>	225
<i>Пиріг Любомир</i>	229
<i>Ціборовський Олег</i>	232
<i>Ковалишин Василь</i>	236
<i>Володько Наталія</i>	239
<i>Корда Михайло</i>	242
<i>Чоп'як Валентина</i>	247
ЛІКАРСЬКА КОМІСІЯ НТШ. БІБЛІОГРАФІЯ	252
ДОДАТКИ	260
РЕЗЮМЕ	278
RESUME	279

ПЕРЕДМОВА

Написане слово чутно гучніше, аніж мовлене. Тож сьогодні до вас, шановні читачі, промовляє ця книга іменами видатних українських науковців-лікарів, дійсних членів Наукового товариства ім. Шевченка, задля збереження історичної пам'яті про тих, хто відійшов у кращі світи, та шани до наших сучасників.

Цьогоріч минає 150 років від часу створення першої української Національної академії наук – Наукового товариства ім. Шевченка та 125 років від початку діяльності Лікарської комісії НТШ. Лікарська комісія стала першою українською науковою організацією лікарів-науковців, упродовж століття декларувала й зберігала передові фахові та національно-патріотичні позиції, незважаючи на різні соціально-політичні й економічні обставини. Науковці-медики творили, поширювали та інтегрували українські дослідження в галузі медицини та природничих галузях у світову науку, активно впроваджували здобутки наукових досліджень в практичну медицину, започаткували формування української медичної термінології і далі продовжують міцно і високо тримати прапор української медичної науки у світі.

Ця книга – своєрідний колективний портрет дійсних членів НТШ в галузі медицини, написаний Головами Лікарської комісії різних років, починаючи з 1989 року, науковцями ЛНМУ імені Данила Галицького та працівниками Наукової бібліотеки університету.

Біографії лікарів-науковців, громадських діячів української діаспори, які розміщено у цьому виданні, можна трактувати сьогодні як свідчення існування наукової фахової дипломатії між Україною та країнами Європи, США, Канади та Австралії у період до та після Другої світової війни, цінне джерело інформації про зв'язки і співпрацю українських науковців-лікарів та їхніх колег за кордоном.

Авторський колектив щиро вдячний працівникам архівів, бібліотек, музеїв, друкарень, науковцям-історикам за допомогу і сприяння у підготовці видання. Звісно, ми плануємо продовжити ці дослідження і поповнювати їх цікавими матеріалами в майбутньому.

Після здобуття Україною незалежності відбулося переосмислення цінності біографічних досліджень у системі формування української національної самосвідомості. Це видання відкриває і підносить на високий рівень знакові для українців імена. Сучасні біографічні дослідження продовжуються. Вони розвивають кращі традиції української медичної науки, історії та бібліографії у світовому просторі.

*Голова Лікарської комісії НТШ
проф. Валентина Чоп'як*

PREFACE

A written word is louder than a spoken one. Today, dear readers, this book will introduce you to some outstanding Ukrainian medical scholars who are also full members of the Shevchenko Scientific Society to preserve the historical memory of those who have gone to the Saints and respect for our contemporaries.

This year marks the 150th anniversary of the establishment of the first Ukrainian National Academy of Sciences – Shevchenko Scientific Society (SSS) – and the 125th anniversary of the Medical Society of the SSS. The Medical Commission emerged as the initial scientific organization of medical scholars in Ukraine. Throughout the century, it consistently asserted and upheld advanced professional and national-patriotic views despite a variety of socio-political and economic circumstances. Medical scholars created, disseminated, and integrated research conducted Ukrainian research in the fields of medicine and natural sciences into the global realm of science. They put into practice the results of scientific investigation, initiated the formation of Ukrainian medical terminology, and continue to sternly and proudly represent Ukrainian medical science around the globe.

This book is a unique collective portrait of actual members of the Shevchenko Scientific Society in the field of medicine, written by the Chairs of the Medical Commission of different years, starting from 1989, scientists of the Danylo Halytsky Lviv National Medical University, and employees of the Scientific Library of the university.

The biographies of medical scholars and public figures of the Ukrainian diaspora that may be found in this publication can be interpreted today as evidence of scientific professional diplomacy between Ukraine and European countries, the United States, Canada, and Australia before and after the Second World War. This is a valuable

source of information about the ties and cooperation between Ukrainian medical scholars and their colleagues abroad.

The authors sincerely appreciate the assistance and support provided by employees of archives, libraries, museums, printing houses, and academic historians. Certainly, we plan to continue these studies and add more exciting materials in the future.

After Ukraine became independent, people re-evaluated the value of biographical research in the system of shaping Ukrainian national self-awareness. This publication opens and elevates symbolic names for Ukrainians to a high level. Contemporary biographical research is ongoing. It establishes the best traditions of Ukrainian medical science, history, and bibliography globally.

*Chair of the Medical Commission
of the Shevchenko Scientific Society,
Professor Valentyna Chopiak*

СЛОВО ВІД УПОРЯДНИКІВ

Біографістика як галузь історичної науки, що вивчає теорію, методологію, методiku, історіографію, практику та термінологічний апарат історико-біографічних досліджень, джерелознавчі проблеми біографій та різноманітні види біографічних продуктів, є релевантним інструментом для глибокого історіографічного, джерелознавчого та психологічного аналізу історичних постатей. Водночас історичною місією сучасної бібліографії є збереження наукової спадщини корифеїв української медицини, їх неоціненного внеску у розвиток та становлення різних галузей медицини. Прикметно, що саме Наукове товариство ім. Шевченка у Львові поряд з іншими громадськими науковими осередками відіграло засадничу роль у розвитку української історичної біографістики ще на початку 70-х років XIX ст. Понад те, реорганізоване у 1892 р. НТШ зумовило пришвидшений розвиток біографічних досліджень на західноукраїнських землях, сприяло публікації численних біографічних праць у «Записках НТШ».

Варто наголосити, що Математично-природописно-лікарська секція (МПЛС), утворена 1892 р., посідала одне з чільних місць в історії НТШ. Так само, як і інші секції, вона видавала свої збірники. Зокрема у 1897 р. почав виходити «Збірник Математично-природописно-лікарської секції» під редакцією Івана Верхратського та Володимира Левицького. У трьох томах за 1897 р. були надруковані наукові праці д-ра медицини Осипа Дакури, проф. Івана Горбачевського, д-ра медицини Олександра Черняхівського, д-ра Фелікса (Щасного) Сельського. 7 лютого 1898 р. д-р Євген Озаркевич після переїзду до Львова запропонував на засіданні МПЛС створити окрему Лікарську комісію (ЛК) та видавати в рамках «Збірника Математично-природописно-лікарської сек-

ції» окремий «Лікарський збірник». Керівництво секції підтримало цю пропозицію. На засіданні Лікарської комісії 15 лютого 1898 р. першим її головою було обрано Фелікса (Щасного) Сельського, заступником голови – Євгена Озаркевича, секретарем – Ярослава Грушкевича. Члени комісії також вирішили видавати «Лікарський збірник», обравши редактором д-ра Євгена Озаркевича, який провадив основну діяльність та намагався залучити до участі у виданні якнайбільше українських лікарів з Європи та Великої України.

Щоби найповніше висвітлити діяльність Лікарської комісії НТШ та систематизувати зібрану біобібліографічну інформацію, автори книги структурували видання за такими розділами: *Хроніка Лікарської комісії НТШ* (українською та англійською мовами); *Дійсні члени НТШ (1899-1940 рр.)*; *Дійсні члени-іноземці НТШ (1914-1924 рр.)*; *Дійсні члени НТШ періоду Другої світової війни*; *Дійсні члени НТШ в українській діаспорі*; *Дійсні члени НТШ (1992-2023 рр.)*; *Лікарська комісія НТШ. Бібліографія*; *Додатки*.

На основі аналізу довідково-бібліографічних джерел із фондів Наукової бібліотеки ЛНМУ імені Данила Галицького біограми лікарів-дійсних членів НТШ подано в такому порядку: дата обрання дійсним членом НТШ; дата і місце народження; освіта і професійна діяльність; наукова діяльність; наукові звання; громадсько-фахова діяльність; нагороди; основні наукові праці; література. Біограми наповнювалися інформацією відповідно до досліджених на час написання книги матеріалів.

Авторам-упорядникам видання вдалося віднайти імена багатьох лікарів-іноземців та представників української діаспори у різних країнах світу, які були дійсними членами НТШ.

Однак детальне вивчення біографій науковців української діаспори потребує глибшого дослідження та доопрацювання як архівних джерел, так і літератури та буде темою подальших наукових пошуків.

У розділі «Лікарська комісія НТШ. Бібліографія» матеріал згруповано в алфавітному порядку, опис здійснено згідно з чинним в Україні стандартом ДСТУ 8302:2015.

Висловлюємо подяку за допомогу у підготовці видання Львівській національній науковій бібліотеці України імені В. Стефаника – її генеральному директору, к.пед.н. *Василю Ферштею* та працівникам, зокрема директорці Інституту досліджень бібліотечних мистецьких ресурсів, канд. мист., доц. *Ларисі Купчинській* та завідувачці відділу рукописів, к.і.н *Мирославі Дядюк* за надані цифрові копії фотографій та архівні матеріали з фондів; к.і.н., старшому науковому співробітнику Львівського відділення Інституту української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України, Голові Історичної комісії НТШ *Андрієві Фелонюку* за фахові консультації, поради, надані цінні архівні матеріали та загальне сприяння у цій роботі.

Видання призначене для наукових працівників, істориків, джерелознавців, бібліографів та широкого кола читачів, особливо тих, хто цікавиться історією української науки загалом та медицини і бібліографістики зокрема.

A WORD FROM THE EDITORS

Biographical studies is a branch of historical science that focuses on the theory, methodology, historiography, practice, and terminology of historical and biographical research. It also studies source problems of biographies and various biographical products; it is a relevant tool for deep historiographical, source-critical, and psychological analysis of historical figures. The modern bibliography aims to keep the scientific heritage of the luminaries in Ukrainian medicine and their invaluable contribution to developing and establishing different branches of medicine. The Shevchenko Scientific Society in Lviv and other public scientific hubs pioneered the development of Ukrainian historical biographical studies in the early 70s of the 19th century. Later, it was reorganized in 1892. The SSS contributed to the accelerated development of biographical research in Western Ukrainian lands and facilitated the publication of numerous biographical works in the “Notes of the Shevchenko Scientific Society.”

Noteworthy, the Mathematics – Natural Science – Medicine Section (MNSMS), which was started in 1892, was one of the most essential parts of the SSS. Just as other sections, it published its collection. In particular, in 1897, the “Collection of the Mathematics – Natural Science – Medicine Section” was launched under the editorship of Ivan Verkh ratskyi and Volodymyr Levytskyi. The scientific works by Dr. Osyp Dakura, MD, Ivan Horbachevskyi, MD, Oleksandr Cherniakhivskyi, MD, Feliks (Shchasnyi) Selskyi, Doctor, were published in three volumes in 1897. On February 7, 1898, after moving to Lviv, Dr. Yevhen Ozarkevych offered at a meeting of the MNSMS to create a separate Medical Commission (MC) and publish a “Medical Collection” as part of the “Collection of the Mathematics – Natural Science – Medicine Section.” The section management supported this offer. Feliks (Shchasnyi) Selskyi was elected a chair,

Yevhen Ozarkevych – a deputy chair, and Yaroslav Hrushkevych – a secretary at the meeting of the Medical Commission on February 15, 1898. Commission members also decided to publish the “Medical Collection,” having elected Dr. Yevhen Ozarkevych as the editor. He led the primary operations and endeavored to involve as many Ukrainian physicians from Europe and Ukraine as possible in the publication.

To fully highlight the activities of the Medical Commission of the SSS and systematize the collected biographic and bibliographic information, the book authors divided the publication into the following sections: Chronicles of the Medical Commission of the SSS (in Ukrainian and English); Full members of the Shevchenko Scientific Society (1899–1940); Full foreign members of the Shevchenko Scientific Society (1914–1924); Full members of the Shevchenko Scientific Society during World War II; Full members of the Shevchenko Scientific Society in the Ukrainian diaspora; Full members of the Shevchenko Scientific Society (1992–2023); Medical Commission of the SSS. Bibliography; Annexes.

Based on the analysis of reference and bibliographic sources from the funds of the Scientific Library of Danylo Halytsky Lviv National Medical University, biographies of doctors who are active members of the Shevchenko Scientific Society are presented in the following order: date of election as active member of the Shevchenko Scientific Society; date and place of birth; education and professional activities; scientific activities; academic titles; public and professional activities; awards; major scientific works; literature. The biographies were populated with details based on the sources used while composing the book.

The publication compilers managed to identify the names of many foreign doctors and representatives of the Ukrainian diaspora in various countries around the world who were actual members of the Shevchenko Scientific Society.

Nonetheless, a comprehensive examination of the biographies of Ukrainian diaspora scientists requires additional research and revision of both archival sources and literature. It will be the subject of further scientific investigation.

The “Medical Commission of the SSS. Bibliography” section groups the materials alphabetically, and the description is compiled under the DSTU 8302:2015 standards applicable in Ukraine.

The authors are thankful to the Lviv National Scientific Library of Ukraine named after V. Stefanyk for the help they received in preparing the publication, namely to its Director, Candidate of Pedagogic Sciences Vasyl Fershtei, and employees – Director of the Institute of Library Art Resources Research, Candidate of Art Studies, Associate Professor Larysa Kupchynska and Head of the Manuscript Department, Candidate of Historical Sciences Myroslava Diadiuk for provided digital copies of photographs and archival materials from the funds; the Candidate of Historical Sciences, Senior Academic Employee of Lviv Department of the Institute of Ukrainian Archeography and Source Studies named after M.S. Hrushevskyi of the National Academy of Sciences of Ukraine; Chair of the Historical Commission of the SSS Andrii Feloniuk for professional consultations, advice, provided valuable archival materials and general facilitation in this work.

The publication is recommended for scholars, historians, source-study experts, bibliographers, and a wide range of readers, especially those interested in the history of Ukrainian science and medicine in general and bibliography studies in particular.

ХРОНІКА ЛІКАРСЬКОЇ КОМІСІЇ НТШ

*Ярослав Ганіткевич, Оксана Заячківська,
Олександр Канчалаба, Леся Матешук-Вацеба,
Марта Надрага, Зиновія Служинська,
Валентина Чоп'як*

Українські лікарі, практики та науковці, у всі часи були одним з головних джерел становлення національної інтелігенції. Попри гоніння, репресії та цькування прогресивна медична спільнота докладала чимало зусиль до формування національної самосвідомості українців, культурно-національного відродження, розвитку українського суспільства, брала участь у державотворчих процесах.

Цьогоріч в Україні відзначають 150-ліття Наукового товариства ім. Шевченка (НТШ) та 125-ліття від початку діяльності його Лікарської комісії (ЛК). Лікарська комісія упродовж століття декларувала й зберігала передові фахові та національно-патріотичні позиції, незважаючи на різні соціально-політичні й економічні обставини, творила, поширювала та інтегрувала здобутки українських дослідників у медицині та природничих галузях у світову науку, започаткувала формування української медичної термінології.

У рамках НТШ існувало три секції, які протягом довгої історії визначали його основну структуру: Історично-філософська, Філологічна та Математично-природописно-лікарська (МПЛС), утворена 1892 р. Водночас із спеціальними виданнями, кожна секція друкувала свої збірники. Так, у 1897 р. почав виходити «Збірник Математично-природописно-лікарської секції» під редакцією Івана Верхратського та Володимира Левицького. У трьох томах за

¹ Автори «Хроніки Лікарської комісії НТШ» при написанні статті користувалися напрацюваннями голів ЛК **Ірини Даценко** † (30 січня 1925–23 березня 2006) та **Яреми Томашевського** † (3 грудня 1929 – 12 серпня 2023).

1897 р. були надруковані наукові праці д-ра медицини Осипа Дакури з Відня, проф. Івана Горбачевського (Празький університет), д-ра медицини Олександра Черняхівського з Києва, д-ра Фелікса (Щасного) Сельського зі Львова.

7 лютого 1898 р. д-р Євген Озаркевич (член НТШ з 1893 р., лікар у Стрию) після переїзду до Львова запропонував на засіданні МПЛС створити окрему Лікарську комісію та видавати у рамках «Збірника Математично-природописно-лікарської секції» окремий «Лікарський збірник». Цю пропозицію керівництво секції підтримало.

15 лютого 1898 р. відбулося засідання Лікарської комісії. Першим головою ЛК обрано Фелікса (Щасного) Сельського, заступником голови – Євгена Озаркевича, секретарем – Ярослава Грушкевича. Було також вирішено видавати «Лікарський збірник». Редактором обрали д-ра Євгена Озаркевича, який провадив основну діяльність та намагався залучити до участі у виданні якнайбільше українських лікарів з Європи та Великої України. Том I – Випуск II «Лікарського збірника» вийшов у 1898 р., Том II – Випуск II – у 1899 р., Том III – Випуск II – у 1901 р.

1 червня 1899 р. першими дійсними членами НТШ були обрані Осип Дакура, Іван Горбачевський, Олександр Черняхівський, Євген Озаркевич, Фелікс (Щасний) Сельський.

У перших випусках «Лікарського збірника» опубліковано 24 наукові статті, авторами яких стали 13 українських науковців. Дописувачами також були Є. Кобринський (Прага), В. Янович, М. Олійник (Відень), М. Долинський (Краків), М. Кос (Ярослав), А. Соловей, В. Морачевський, С. Окуневська-Морачевська (Львів). У виданнях друкували лікарські наукові праці, зокрема оригінальні статті, реферати з медичної літератури і спроби систематизації української медичної термінології.

До авторства вдалося залучити лише 4-5 українських лікарів-науковців, які працювали в університетських клініках та наукових центрах, але їх було замало для повноцінного наповнення наукового видання. Утиски і переслідування українських науковців царським урядом у Східній Україні стали перепорою для їх участі

у виданні збірника, як і відсутність читачів, здатних сприймати такі наукові видання та готових їх передплачувати. Наприкінці 1902 р. наукових статей цілком забракло, видання збірника довелося відкласти до кращих часів. З 1903 р. окремі публікації на медичну тематику знову почали друкувати у загальному «Збірнику Математично-природописно-лікарської секції».

У 1902 р. Євгена Озаркевича обирають головою Лікарської комісії НТШ. Згодом, у 1903 р., у Львові заснували Український шпиталь «Народна лічниця», де він бере активну участь у створенні бази для практичної і наукової медицини в Галичині. Тому Є. Озаркевич приділяв менше уваги Лікарській комісії, і вона припинила свою діяльність.

У 1910 р. було створене Українське Лікарське Товариство (УЛТ) у Львові, і першим його головою обрано Євгена Озаркевича. У 1912 р. він почав видавати санітарно-гігієнічний місячник «Здоровле», де популяризувалися лікарські науки.

18 березня 1914 р. дійсним членом НТШ обрано Михайла Коса, військового лікаря-офтальмолога.

З початком Першої світової війни діяльність НТШ призупиняється. Особливо великих втрат Товариство зазнало у період окупації Львова російськими військами в 1914-1915 рр. Було розграбоване майно Товариства, частина вивезена в Росію як трофей. Документацію Лікарської комісії НТШ та УЛТ у Львові знищили, розікрали обладнання шпиталю «Народна лічниця». Після відступу російських військ зі Львова в 1915 р. почалося поступове відновлення діяльності секцій НТШ.

8 лютого 1917 р. дійсним членом НТШ був обраний д-р філософії і медицини, професор Варшавського університету Степан Бaley.

Не встигло населення Галичини оговтатися від руйнувань і пошестей Першої світової війни, як почалася польсько-українська війна 1918-1919 рр., що завдала нових страждань галичанам – грабунки, репресії, голод сприяли епідеміям тифу, грипу, «іспанки».

Після війни нова влада почала запроваджувати свої антиукраїнські закони, але ідеї і принципи НТШ надалі продовжували втілюватися в життя. З 1920 р. д-ри Мар'ян Панчишин, Іван

Куровець, Олександр Барвінський, Мирон Вахнянин, Максим Музика відроджують діяльність Українського Лікарського Товариства у Львові, розпочинають видання «Лікарського Вісника» УЛТ та працюють над відновленням роботи Лікарської комісії НТШ.

Організують також Український Таємний університет з трьома факультетами: філософським, правничим, медичним.

У 1920 р. розпочався набір студентів в Український Таємний університет. Було обрано Сенат університету, до складу якого увійшли Василь Щурат, Мар'ян Панчишин, Максим Музика, Іван Куровець, Іван Раковський, Мирон Вахнянин, Максим Левицький, Мирон Кордуба, Володимир Вергановський, Роман Ковшевич.

17 грудня 1920 р. дійсним членом НТШ обраний д-р медицини, ректор Українського Таємного університету Мар'ян Панчишин.

Лікарську комісію НТШ було відновлено 24 червня 1924 р. у складі: Мар'ян Панчишин, Олександр Барвінський, Іван Куровець, Максим Музика, Леонтій Максимонько, Степан Балей, Василь Кашубинський, Олександр Подолинський, О. Пелех. Головою ЛК обрано Мар'яна Панчишина, заступником голови – Івана Куровця, секретарем – Максима Музику.

Упродовж 125-річної наукової діяльності Лікарської комісії дійсними членами НТШ були відомі українські науковці-медики, однак не менш вагомий внесок у розвиток і діяльність ЛК здійснили й іноземні науковці-дійсні члени НТШ. Серед них представники різних країн, таких, як Чехія, Франція, Австрія, Хорватія, Росія, Болгарія. Вони спеціалізувалися у різних галузях медицини та природничих наук, зокрема неврології, психіатрії, фармакології, антропології, хімії.

Обрання дійсними членами НТШ іноземців свідчить про визнання, повагу, тісну взаємодію і співпрацю українських науковців-медиків з міжнародною науковою спільнотою, взаємообмін досвідом, знаннями, науковими публікаціями та доробками, що безумовно сприяло розвитку української медичної науки, освіти та охорони здоров'я.

Так, на засіданні НТШ були обрані дійсними членами:

18.03.1914 р.: професор анатомічної антропології, асистент порівняльної анатомії в природничому музеї Рауль Антоні (Anthony) (Паризька антропологічна школа); д-р медицини, невропатолог, психіатр, фізіолог Володимир Бехтерев (Петроградський психо-неврологічний інститут); доктор філософії, антрополог, анатом і фізіолог професор Леонс Манувріє (Паризький університет).

29.12.1923 р.: доктор медицини, професор хімії Фріц Прегль (Грацький університет).

22.10.1924 р.: д-р медицини, гігієніст, професор Стефан Ватев (Софійський університет).

Окремо варто наголосити на українсько-чеських наукових і культурних зв'язках, які інтенсивно розвивалися. Між Прагою та Львовом існував обмін науковим і практичним досвідом, публікаціями. У вищих навчальних закладах Праги викладали українські науковці-дійсні члени НТШ, які також були засновниками, фундаторами й активними членами Української господарської академії в Подебратах, Карлового університету в Празі, Спільки українських лікарів ЧСР та інших організацій у різні роки своєї діяльності. Натомість деяких чеських науковців було обрано дійсними членами Наукового товариства ім. Шевченка в Україні:

у 1914 р. – Карела Ходунського, д-ра медицини, професора фармакології і фармакогнозії (Празький університет);

у 1924 р. – Інджиха Матейка, лікаря, антрополога, демографа, професора (Карлів університет).

Наприкінці 1925 р. між Українським Лікарським Товариством у Львові та Лікарською комісією НТШ погодили видання «Лікарського Вісника». З 1926 р. «Лікарський Вісник» почав виходити як спільне видання ЛК НТШ та УЛТ у Львові. Редакторами були Тит-Євген Бурачинський, Максим Музика, Леонтій Максимонько, згодом у редакційному комітеті почали працювати В. Кархут, Ю. Кордюк, О. Подолинський, С. Парфанович, О. Філяс, Ю. Габриловський.

У 1926 р. вийшло два номери, у 1927 р. вийшли подвійні номери (1-2 та 3-4), у 1928 р. та 1929 р. – по одному подвійному номеру «Лікарського Вісника».

13 квітня 1929 р. дійсними членами НТШ були обрані: д-р медицини, лікар Максим Музика та д-р медицини, лікар Євмен Лукасевич.

У 1930 р. вийшов один номер «Лікарського Вісника», присвячений 25-літтю шпиталю «Народна лікарня», у 1931 р. – три номери.

8 травня 1931 р. дійсними членами НТШ були обрані: д-р медицини, директор Українського шпиталю «Народна лікарня» імені Митрополита А. Шептицького Тит-Євген Бурачинський та д-р медицини, професор Українського вільного університету в Празі Борис Матюшенко.

Попри всі негаразди в економіці тогочасної Польщі, що викликали другу хвилю еміграції галичан у Новий світ, безробіття, посилення національного гніту, українська громада будувала український шпиталь, відкривала лікувальні і відпочинкові рекреаційні заклади в Підлютому, Черчі, Зелемянці, протитуберкульозний диспансер у Львові, запроваджувала лікарське обслуговування в українських школах та гімназіях, провадила боротьбу з алкоголізмом і тютюнопалінням. Ці заходи систематично висвітлювали у «Лікарському Віснику».

У 1932 р. побачив світ один подвійний номер «Лікарського Вісника». З 1933 по 1938 рр. видання виходило регулярно. Останній випуск опубліковано 1 квітня 1939 р. «Лікарський Вісник» був редагований за стандартами і правилами журналів світових зразків. У кожному номері друкувалися оригінальні статті, окремі спостереження з медичної практики, звіти, повідомлення про з'їзди, конференції, реферати важливих статей закордонної преси, хроніка, некрологи, реклама українських установ.

Особливо плідною була співпраця членів ЛК НТШ з редакцією Української Загальної Енциклопедії (Коломия, 1934), редактором якої був голова НТШ Іван Раковський. Медичну частину писали і редагували М. Панчишин, М. Музика, Я. Грушкевич, Ю. Кордюк.

22 лютого 1936 р. дійсним членом НТШ був обраний д-р медицини зі Львова Юліан Кордюк.

17 травня 1939 р. дійсним членом НТШ обрано д-ра медицини, лікаря, ентомолога Володимира Лазорка.

Після встановлення у Західній Україні радянської влади відбулася ліквідація громадських організацій. Так, наприкінці 1939 р. припинили діяльність Українське Лікарське Товариство у Львові, Українське Гігієнічне Товариство, Товариство боротьби з алкоголізмом та тютюнопалінням «Відродження», їх майно було передане державним організаціям.

У приміщенні шпиталю «Народна лікарня» відкрили лікарню для «відповідальних працівників НКВД». 12 січня 1940 р. відбулися останні збори НТШ, на яких оголошено саморозпуск Товариства та перетворення його секцій і комісій на відділи академічних інститутів.

Під час німецької окупації Львова 13 травня 1942 р. від Лікарської комісії (голова Мар'ян Панчишин) за поданням директора МПЛС Володимира Левицького було затверджено дійсними членами десятих науковців-докторів медицини, зокрема Богдана Гординського, Павла Горчинського, Степана Гжицького, Нарциза Лукіяновича, Романа Осінчука, Софію Парфанович, Олександра Подолинського, Богдана Собчука, Юрія Тершаковця.

Те, що залишилось від НТШ – львівські відділи історії, літератури та економіки – остаточно ліквідовано в 1946 р.

Досвід більшовицьких репресій 30-40-х років супроти національно орієнтованої інтелігенції спонукав до еміграції наприкінці Другої світової війни багатьох учасників НТШ, внаслідок цього значна кількість дійсних членів опинилася на Заході в таборах для переміщених осіб.

Саме в Західній Німеччині 30 червня 1947 р. у м. Берхтесгадені рішенням загальних зборів членів НТШ в еміграції під головуванням Володимира Кубійовича та Івана Раковського було відновлено діяльність Товариства. Згодом створено центри НТШ у Сполучених Штатах Америки, Канаді та Австралії.

Українська еміграція у США з травня 1954 р. почала видавати «Лікарський Вісник» – журнал Українського Лікарського Товариства Північної Америки за редакцією д-ра Романа Осінчука, а пізніше проф. Павла Джуля.

За «Хронікою Наукового товариства ім. Шевченка. Роки 1966-1993. Ч. 1. Львів; Нью-Йорк; Торонто; Париж; Сідней, 1966» дійсними членами НТШ в діаспорі були обрані:

30 грудня 1947 р. – Міщенко Михайло (Мюнхен); 6 жовтня 1965 р. – Плющ Василь (Європа); 1968 р. – Грецишин Мирослав (США); 1968 р. – Роздільський Богдан (США); 1980 р. – Горникевич Олег (Австрія); 1983 р. – Барвінський Ярослав (Канада); 1986 р. – Гайдукевич Богдан (США); 1986 р. – Мостович Леонід (Канада).

25 травня 1959 р. дійсним членом НТШ Америки було обрано Леонтія-Людомира Дмоховського – керівника відділу вірусології й електронної мікроскопії Інституту раку (США).

У 1977 р. дійсним членом НТШ Америки було обрано Павла Пундія – лікаря, історика медицини, Doctor Honoris Causa Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького (1996), який підготував і видав тритомний бібліографічний довідник «Українські лікарі».

У 1990 р. дійсним членом НТШ Америки було обрано Павла Джуля, лікаря-отоларинголога, доцента Державного університету Вейна, Doctor Honoris Causa Одеського національного медичного університету та Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького.

У 2002 р. дійсною членкинею НТШ Америки була обрана Дарія Дика – науковиця у галузі біологічної (фізичної) антропології й анатомії (США).

Майже на п'ятдесят років в Україні була припинена діяльність Лікарської комісії НТШ, Українського Лікарського Товариства, Українського шпиталю «Народна лікарня» імені Митрополита Андрея Шептицького, Львівського товариства лікарів.

У період розпаду СРСР українські лікарі, пам'ятаючи енергію і завзяття своїх попередників, знову організувалися і в 1989 р. відновили діяльність Лікарської комісії НТШ та випуск «Лікарського збірника». Першим головою відновленої Лікарської комісії у 1989 р. був обраний проф. Ярослав Ганіткевич. З 1989 по 1998 р. редакційна колегія у складі Ярослава Ганіткевича (голови) та її членів – Ірини Даценко, Михайла Дубового, Михайла Подільчака

видали 5 томів часопису «Праці Наукового товариства ім. Шевченка. Лікарський збірник. Медицина і біологія. Нова серія».

15 грудня 1992 р. дійсними членами НТШ Лікарської комісії були обрані: проф. Борис Білинський, проф. Ярослав Ганіткевич, проф. Ірина Даценко, а 9 грудня 1995 р. – проф. Олександр Кіцера, проф. Михайло Лоба та академік Михайло Павловський.

У редакційну колегію IV тому часопису «Праці Наукового товариства ім. Шевченка. Лікарський збірник. Медицина і біологія. Нова серія» входили Іван Головацький, Ірина Даценко, Павло Джуль, Михайло Лоба, Олег Купчинський (відповідальний редактор), Михайло Павловський, Павло Пундій, Олег Романів, Леонід Рудницький.

22 грудня 1998 р. дійсними членами НТШ були обрані: проф. Богдан Ковалів, проф. Михайло Подільчак, проф. Ярема Томашевський.

У 1999 р. вийшов VI том часопису «Праці Наукового товариства ім. Шевченка. Лікарський збірник. Медицина і біологія. Нова серія» під редакцією Юрія Гаврилюка (відповідальний редактор), Ірини Даценко, Михайла Павловського, Павла Пундія, Олега Романіва.

У 2000 р. головою Лікарської комісії і редактором часопису «Праці Наукового товариства ім. Шевченка. Лікарський збірник. Медицина і біологія. Нова серія» була обрана проф. Ірина Даценко. З 2000 р. по 2006 р. вийшло 10 томів. Редакційна колегія у складі Ірини Даценко (головний редактор), Павла Пундія, Бориса Зіменковського, Михайла Павловського, Мечислава Гжегоцького, Олександра Луцика, Анатолія Магльованого, Бориса Білинського, Яреми Томашевського, Анни Рудницької, Олександра Кіцери, Зиновії Служинської, Раїси Павленко, Катерини Іванової, Олега Романіва, Олега Купчинського видала 9 томів (VII – XV); відповідальним редактором XVI тому була Анна Рудницька.

23 листопада 2002 р. дійсною членкинею НТШ була обрана доц. Анна Рудницька, 17 грудня 2005 р. дійсною членкинею НТШ була обрана доц. Зиновія Служинська, 9 грудня 2006 р. дійсним членом НТШ обрано проф. Михайла Андрейчина (Тернопіль), 24 листопада 2007 р. дійсним членом НТШ було обрано акад. Бориса Зіменковського.

З 2006 по 2008 р. головою Лікарської комісії НТШ був проф. Ярема Томашевський.

У 2009 р. головою Лікарської комісії та головною редакторкою часопису «Праці Наукового товариства ім. Шевченка.

Лікарський збірник. Медицина і біологія. Нова серія» була обрана доц. Зиновія Служинська, заступницею голови ЛК НТШ – проф. Леся Матешук-Вацеба, секретарем – к.м.н. Богдан Ткач. У редакційну колегію часопису були запрошені: Б. Білінський, М. Павловський, Я. Ганіткевич, П. Джуль, Б. Зіменковський, О. Кіцера, Я. Томашевський, О. Заячківська, Л. Матешук-Вацеба, А. Кравець, О. Купчинський, Б. Надрага, П. Пундій, А. Рудницька.

З 2009 р. по 2012 р. цей склад Лікарської комісії та редакційної колегії видав 5 томів (XVII – XXI).

26 листопада 2011 р. дійсною членкинею НТШ була обрана проф. Л. Матешук-Вацеба.

У 2013 р. головою Лікарської комісії та відповідальною редакторкою часопису «Праці Наукового товариства ім. Шевченка. Лікарський збірник. Медицина і біологія. Нова серія» обрана проф. Леся Матешук-Вацеба, заступницями – доц. Зиновія Служинська та проф. Оксана Заячківська, секретар – доц. Ольга Джура. До складу редакційної колегії увійшли Борис Білінський, Ярослав Ганіткевич, Іван Гут, Ольга Джура, Оксана Заячківська, Борис Зіменковський, Олександр Кіцера, Олег Купчинський, Зиновія Служинська, Олександра Служинська.

У 2013-2014 рр. було видано 4 томи (XXII – XXV), і вже XXV том часопису увійшов до наукометричних баз, отримавши Index COPERNIKUS.

Упродовж 2013-2014 рр. члени ЛК НТШ провели 12 тематичних засідань, брали активну участь у 37 доброякційних проєктах, запровадили щорічну «Шевченкіану медика», приєдналися до проєкту «Подаруй «Кобзар» рідній школі, рідній бібліотеці».

У 2015 р. головою Лікарської комісії НТШ та редакційної колегії збірника «Праці Наукового товариства ім. Шевченка. Лікарський збірник. Медицина і біологія. Нова серія», який змінив назву за рішенням Президії НТШ на «Праці Наукового товари-

ства ім. Шевченка. Медичні науки» і став журналом, була обрана проф. Оксана Заячківська, її заступниками – проф. Олександр Луцик та проф. Валентина Чоп'як. З 2016 р. часопис розміщено у вебпросторі *Медичні науки*. Від 2019 р. – на платформі *OJS (Open Journal System)*, а з 2021 р. його було внесено для індексування у міжнародну наукометричну бібліографічну і реферативну базу даних Scopus Elsevier. На цей час проіндексовано 133 статті (www.scopus.com.mspsss).

27 лютого 2015 р. дійсними членами НТШ обрані проф. Юліан Кияк та проф. Любомир Петрух, а 8 вересня 2017 р. – акад. Любомир Пиріг, проф. Оксана Заячківська та фахівець з соціальної медицини та історії медицини, ст. наук. співробіт. Олег Ціборовський (Київ).

З 2017 до 2023 р. під егідою Лікарської комісії НТШ були проведені щорічні осінні міжнародні конференції для молодих науковців «Smart Lion», зимові міжнародні конференції «Різдвяні читання з імунології у Львові». За цей період було організовано 12 міжнародних вебінарів, присвячених пандемії коронавірусної інфекції, 14 міжнародних вебінарів, пов'язаних з редагуванням міжнародних статей, втілено два проекти – британсько-український щодо COVID-19 та його наслідків і канадсько-український для покращення діагностики суглобово-кісткових уражень; впроваджена щорічна стипендія для молодого науковця НТШ «Реактиви для науки».

4 грудня 2018 р. головою Лікарської комісії була обрана Валентина Чоп'як, а 2 жовтня 2021 р. її обрано членкинею Президії НТШ.

8 грудня 2019 р. дійсним членом НТШ обраний ст. наук. співробітник Василь Ковалишин.

7 грудня 2022 р. дійсними членами НТШ обрані проф. Наталія Володько, проф. Михайло Корда (Тернопіль), проф. Валентина Чоп'як.

CHRONICLE OF THE MEDICAL COMMISSION OF THE NATIONAL ACADEMY OF SCIENCES

*Yaroslav Ganitkevich, Oksana Zayachkivska,
Oleksandr Kanchalaba, Lesya Mateshuk-Vatseba,
Marta Nadraga, Zinovia Sluzhynska, **Valentina Chopyak**²*

The formation of the Ukrainian intelligentsia has always been influenced by the contributions of Ukrainian medical professionals, practitioners, and researchers. Despite persecution, repression, and harassment, the progressive medical community made significant efforts to shape the national self-awareness of Ukrainians, contribute to cultural and national revival, and participate in the development of Ukrainian society and state-building processes.

This year marks the 150th anniversary of the Shevchenko Scientific Society (SSS) and the 125th anniversary since the commencement of the activities of the Medical Commission (MC). The medical commission established and sustained advanced professional and national-patriotic views for a century, regardless of diverse social, political, and economic conditions. It has also created, disseminated, and incorporated the accomplishments of Ukrainian researchers in medicine and natural sciences into global science and laid the foundation for shaping Ukrainian medical terminology.

There were three sections within the framework of the SSS that defined its main structure throughout its long history: Historical and Philosophical, Philological, and Mathematics – Natural Science – Medicine, established in 1892. Each section published its own collec-

² When writing an article, the authors of the «*Chronicles of the Medical Commission of the SSS*» used the works of the chairs of the MC, **Iryna Datsenko** † (January 30, 1925 – March 23, 2006) and **Yarema Tomashevskyi** † (December 3, 1929 – August 12, 2023).

tions in addition to special publications. Thus, in 1897, the “Collection of the Mathematics – Natural Science – Medicine Section” was launched under the editorship of Ivan Verkh ratskyi and Volodymyr Levytskyi. Scientific works by Dr. Osyp Dakura, MD, from Vienna, Professor Ivan Horbachevskyi (Prague University), Oleksandr Cherniakhivskyi, MD, from Kyiv, Dr. Feliks (Shchasnyi) Selskyi from Lviv were published in three volumes in 1897.

On February 7, 1898, Dr. Yevhen Ozarkevych (SSS member since 1893, a doctor in Stryi) offered at the MSLMS meeting to create a separate Medical Commission and publish a “Medical Collection” as part of the “Collection of the Mathematics – Natural Science – Medicine Section.” The Section management supported this offer.

On February 15, 1898, the meeting of the Medical Commission took place. Feliks (Shchasnyi) Selskyi was elected the first chair, Yevhen Ozarkevych – the deputy chair, and Yaroslav Hrushkevych – the secretary. It was also decided to publish a “Medical Collection.” Commission members elected Dr. Yevhen Ozarkevych as the editor. He led the primary operations and endeavored to involve in the publication as many Ukrainian physicians from Europe and Ukraine as possible. Volume I – Issue II of the Medical Collection was published in 1898; Volume II – Issue II – 1899; and Volume III – Issue II – 1901.

On June 1, 1899, Osyp Dakura, Ivan Horbachevskyi, Oleksandr Cherniakhivskyi, Yevhen Ozarkevych, Feliks (Shchasnyi) Selskyi were elected the first full members of the Shevchenko Scientific Society.

There were 24 scientific articles published in the first issue of the “Medical Collection” authored by 13 Ukrainian scientists. The contributors also included Y. Kobrynskyi (Prague), V. Yanovych, M. Oliinyk (Vienna), M. Dolynskyi (Krakow), M. Kos (Yaroslav), A. Solovyy, V. Morachevskyi, S. Okunevska-Morachevska (Lviv). Medical scientific works were published, including original articles, abstracts from medical literature, and attempts to systematize Ukrainian medical terminology.

Only 4–5 Ukrainian academic doctors who worked in university clinics and research centers were involved in authoring articles, but there were not enough of them to complete the task of filling the scientific

publication. The tsarist government in Eastern Ukraine oppressed and persecuted Ukrainian scientists, which prevented their participation in the publication of the collection. There were also not enough readers who would perceive these scientific publications and want to subscribe to them. The publication of the collection was postponed until better times due to a complete lack of scientific articles at the end of 1902. Since 1903, individual publications on medical topics were reprinted in the general collection of the “Mathematics – Natural Science – Medicine Section.”

The Medical Commission of the SSS was headed by Yevhen Ozarkevych in 1902. In 1903, the Ukrainian Hospital “Narodna Lichnytsia” was established in Lviv, where it actively contributed to establishing a foundation for practical and scientific medicine in Galicia. Therefore, Y. Ozarkevych paid less attention to the Medical Commission, and it ceased its activities.

The Ukrainian Medical Association (UMA) was established in 1910 in Lviv, and Yevhen Ozarkevych was elected as its first chair. In 1912, he started publishing a sanitary and hygiene-related journal called “Zdorovlie” (Health). This journal promoted medical science.

On March 18, 1914, Mykhailo Kos, a military ophthalmologist, was elected a full member of the Shevchenko Scientific Society.

With the beginning of the First World War, the activities of the SSS were suspended. The Society suffered the most losses during the occupation of Lviv by Russian forces in 1914–1915. The property of the Society was looted, and a part of it was taken to Russia as a trophy. The records of the Medical Commission of the SSS and UMA in Lviv were destroyed, and the medical equipment of the “People’s Healer” hospital was stolen. The activities of the sections of the Shevchenko Scientific Society were gradually restored after the retreat of Russian troops from Lviv.

On February 8, 1917, Dr. Stepan Balei, Ph.D., MD, Professor at the University of Warsaw, was elected a full member of the Shevchenko Scientific Society.

The population of Galicia had just recovered from the First World War when the Polish-Ukrainian War of 1918–1919 started. This war brought new suffering to Galicia residents: looting, repression, and hunger contributed to epidemics of typhus, flu, and Spanish flu.

After the war, the new government started introducing its anti-Ukrainian laws, but the ideas and principles of the Shevchenko Scientific Society were still followed in everyday life. In 1920, doctors Marian Panchyshyn, Ivan Kurovets, Oleksandr Barvinskyi, Myron Vakhnianyn, and Maksym Muzyka started reviving the activities of the Ukrainian Medical Society in Lviv, launching the publication of UMA's "Medical Herald" and working to resume the functioning of the Medical Commission of the SSS.

Additionally, they organized the Ukrainian Secret University with three faculties: philosophical, legal, and medical.

In 1920, the Ukrainian Secret University started admitting students. The University Senate was elected, which included Vasyl Shchurat, Marian Panchyshyn, Maksym Muzyka, Ivan Kurovets, Ivan Rakovskyi, Myron Vakhnianyn, Maksym Levytskyi, Myron Korduba, Volodymyr Verhanovskyi, and Roman Kovskych.

On December 17, 1920, Dr. Marian Panchyshyn, MD, rector of the Ukrainian Secret University, was elected a full member of the Shevchenko Scientific Society.

The Medical Commission of the SSS resumed its activities on June 24, 1924, composed of Marian Panchyshyn, Oleksandr Barvinskyi, Ivan Kurovets, Maksym Muzyka, Leontii Maksymonko, Stepan Balei, Vasyl Kashubynskyi, Oleksandr Podolynskyi, O. Pelekh. Marian Panchyshyn was elected chair of the LC, Ivan Kurovets – the deputy chair, and Maksym Muzyka – the secretary.

For 125 years, the Medical Commission of the Shevchenko Scientific Society had well-known Ukrainian scientists and doctors as members. However, foreign scientists who joined the SSS also helped the Medical Commission develop and conduct its activities. Among them were representatives from different countries, such as Czechia, France, Austria, Croatia, Russia, and Bulgaria. They were experts in different areas of medicine and natural sciences, like neurology, psychiatry, pharmacology, anthropology, and chemistry.

The fact that foreigners have been elected full members of the SSS indicates the recognition, respect, and cooperation of Ukrainian medical scholars with the international scientific community.

The exchange of experiences, knowledge, scientific publications, and accomplishments has undoubtedly contributed to the advancement of medical science, education, and healthcare in Ukraine.

Thus, the following scholars were elected full members at the meeting of the Shevchenko Scientific Society:

March 18, 1914: Ravel Anthony, Professor of Anatomical Anthropology, Assistant of Comparative Anatomy at the Natural History Museum (Paris Anthropological School); Volodymyr Bekhterev, MD, Neurologist, Psychiatrist, Physiologist (Petrograd Psychoneurological Institute); Professor Leon Manouvrier, Ph.D., Anthropologist, Anatomist and Physiologist (Paris University).

December 29, 1923: Fritz Pregl, MD, Professor of Chemistry (University of Graz).

October 22, 1924: Professor Stefan Vatev (Sofia University), MD, Hygienist.

The ensuing intensification of the Ukrainian-Czech scientific and cultural ties merits highlighting in their own right. Scientific and practical experience and publications were exchanged between Prague and Lviv. Ukrainian scientists, full members of the SSS, who were also the founders and full members of the Ukrainian Economic Academy in Poděbrady, Charles University in Prague, the Association of Ukrainian Doctors in Czechoslovakia, and other organizations, taught at higher educational institutions in Prague in different years of their activities. This being said, some Czech scientists were elected full members of the Shevchenko Scientific Society in Ukraine:

1914 – Karel Chodounský, MD, Professor of Pharmacology and Pharmacognosy (Prague University);

1924 – Jindřich Matiegka, Doctor, Anthropologist, Demographer, and Professor (Charles University).

Toward the end of 1925, a publication was agreed between the Ukrainian Medical Society in Lviv and the Medical Commission of the SSS – “Medical Herald.” Since 1926, “Medical Herald” was published as a joint publication of the MC of the SSS and UMA in Lviv. The editors were Tyt-Yevhen Burachynskyi, Maksym Muzyka, Le-

ontii Maksymonko, later V. Karkhut, Y. Kordiuk, O. Podolynskyi, S. Parfanovych, O. Filias, Y. Habyriiovskyi started working in the editorial committee.

In 1926, two issues were published; in 1927, double issues were released (1–2 and 3–4); in 1928 and 1929 – one double issue of the Medical Herald was published each year.

On April 13, 1929, Dr. Maksym Muzyka, MD, and Dr. Yevmen Lukasevych, MD, were elected full members of the Shevchenko Scientific Society.

In 1930, one issue of the Medical Herald was published, dedicated to the 25th anniversary of the “Narodna Lichnytsia” hospital, and in 1931, three issues were released.

On May 8, 1931, Dr. Tyt-Yevhen Burachynskyi, MD, Director of the Ukrainian Hospital “Narodna Lichnytsia” named after Metropolitan A. Sheptytskyi, and Borys Matiushenko, MD, Professor at the Ukrainian Free University in Prague, were elected full members of the SSS.

Despite all the economic troubles of Poland at that time, which caused the second wave of Galician emigration to the New World, unemployment, and the intensification of national oppressions, the Ukrainian community was building a Ukrainian hospital, opening medical and recreational facilities in Pidliute, Cherchy, Zelemianka, a tuberculosis dispensary in Lviv, introducing medical services in Ukrainian schools and grammar schools, and fighting against alcoholism and smoking. These events were systematically covered in the “Medical Herald.”

One double issue of the Medical Herald was published in 1932. From 1933 to 1938, the publication was published regularly. The last issue was published on April 1, 1939. The Medical Herald was reviewed according to the standards and rules established by world-class journals. Each issue contained original articles, observations from medical practice, reports, announcements of congresses and conferences, abstracts of important articles from the foreign press, chronicles, obituaries, and advertisements of Ukrainian institutions.

Cooperation between members of the MC of the SSS and the editorial board of the Ukrainian General Encyclopedia (Kolomyia, 1934),

where Ivan Rakovskyi, SSS Chair, was an editor, was especially fruitful. The medical section was written and edited by M. Panchyshyn, M. Muzyka, Y. Hrushkevych, and Y. Kordiuk.

On February 22, 1936, Yulian Kordiuk, MD, from Lviv, was elected a full member of the Shevchenko Scientific Society.

On May 17, 1939, Volodymyr Lazorko, MD, Doctor and Entomologist, was elected a full member of the Shevchenko Scientific Society.

Following the establishment of Soviet rule in Western Ukraine, public organizations were liquidated. Thus, at the end of 1939, the Ukrainian Medical Association in Lviv, Ukrainian Hygienic Society, Anti-Alcoholism and Smoking Society “Revival” ceased their activities, and their property was transferred to state organizations.

A hospital for responsible NKVD officers was opened on the premises of the “Narodna Lichnytsia” hospital. On January 12, 1940, the last meeting of the SSS took place, where the self-dissolution of the Society and the transformation of its sections and commissions into departments of academic institutes were announced.

During the German occupation of Lviv, the Medical Commission (chaired by Marian Panchyshyn) approved on May 13, 1942, ten academic doctors as full members based on the recommendation of the director of the MNSMS, Volodymyr Levytskyi. These were Bohdan Hordynskyi, Pavlo Horchynskyi, Stepan Hzhyskyi, Nartsyz Lukanovych, Roman Osinchuk, Sofia Parfanovych, Oleksandr Podolynskyi, Bohdan Sobchuk, and Yurii Tershakovets.

What remained of the SSS – Lviv departments of history, literature, and economics – was finally liquidated in 1946.

The experience of Bolshevik repressions in the 1930s – 1940s against the nationally oriented intelligentsia prompted many members of the SSS to emigrate after World War II.

As a result, a significant number of full members found themselves in the camps for displaced persons in the West.

On June 30, 1947, in Berchtesgaden, West Germany, the general assembly of SSS members in emigration, chaired by Volodymyr Kubiiovych and Ivan Rakovskyi, decided to resume the activities of the Society. Later on, SSS hubs were set up in the United States, Canada, and Australia.

In May 1954, the Ukrainian diaspora in the USA started publishing the *Medical Herald* –

the journal of the Ukrainian Medical Association of North America under the editorship of Dr. Roman Osinchuk and later – Professor Pavlo Dzhul.

Acc. to the “Chronicles of the Shevchenko Scientific Society. 1966–1993. P. 1. Lviv; New

York; Toronto; Paris; Sidney, 1996”, the following scholars were elected full members of the SSS in diaspora:

December 30, 1947 – Mykhailo Mishchenko (Munich); October 6, 1965 – Vasyl Pliushch (Europe); 1968 – Myroslav Hreshchyshyn (USA); 1968 – Bohdan Rozdilskyi (USA); 1980 – Oleh Hornykevych (Australia); 1983 – Yaroslav Barvinskyi (Canada); 1986 – Bohdan Haidukevych (USA); 1986 – Leonid Mostovych (Canada).

On May 25, 1959, Leontii-Liudomyr Dmokhovskiy, Head of the Department of Virology and Electron Microscopy at the Cancer Institute (USA), was elected a full member of the Shevchenko Scientific Society.

Pavlo Pundii, a doctor and medical historian, was elected a full member of the Shevchenko Scientific Society of America in 1977. He is also a Doctor Honoris Causa of the Danylo Halytsky Lviv National Medical University (1996) and has prepared and published a three-volume bibliographic guide, “Ukrainian Doctors.”

In 1990, Pavlo Dzhul, otolaryngologist, Associate Professor at Wayne State University, Doctor Honoris Causa at Odesa National Medical University and Danylo Halytsky Lviv National Medical University, became a full member of the Shevchenko Scientific Society of America.

In 2002, Daria Dyka, a scientist in the field of biological (physical) anthropology and anatomy (USA), was elected a full member of the Shevchenko Scientific Society of America.

The activities of the Medical Commission of the Shevchenko Scientific Society, the Ukrainian Medical Society, the “Narodna Lichnyt-sia” Hospital named after Metropolitan Andrey Sheptytskyi and the Lviv Medical Society were suspended in Ukraine for almost 50 years.

The activities of the Medical Commission of the SSS and the publication of the “Medical Collection” were resumed in 1989 after Ukrainian doctors, remembering the energy and dedication of their predecessors, reorganized again in the times of the collapse of the USSR. In 1989, Professor Yaroslav Hanitkevych was elected the first chair of the Medical Commission. From 1989 to 1998, the editorial board, headed by Yaroslav Hanitkevych (chair) and including Iryna Datsenko, Mykhailo Dubovyi, and Mykhailo Podilchak, issued five volumes of the journal “Proceedings of the Shevchenko Scientific Society. Medical Collection. Medicine and Biology. New Series.”

Datsenko, Mykhailo Pavlovskiy, Pavlo Pundii, and Oleh Romaniv.

In 2000, Professor Iryna Datsenko was elected the Chair of the Medical Commission and editor of the journal “Proceedings of the Shevchenko Scientific Society. Medical Collection. Medicine and Biology.” From 2000 to 2006, 10 volumes were published. The editorial board composed of Iryna Datsenko (editor-in-chief), Pavlo Pundii, Borys Zimenkovskiy, Mykhailo Pavlovskiy, Mechyslav Gzhehotskiy, Oleksandr Lutsyk, Anatoliy Maliovanyi, Borys Bilynskiy, Yarema Tomashevskiy, Anna Rudnytska, Oleksandr Kitzera, Zynoviia Sluzhynska, Raisa Pavlenko, Kateryna Ivanova, Oleh Romaniv, Oleh Kupchynskiy published nine volumes (VII – XV). Anna Rudnytska was the editor-in-chief of Volume XVI.

On November 23, 2002, Associate Professor Anna Rudnytska was elected a full member of the SSS; on December 17, 2005 – Associate Professor Zynoviia Sluzhynska; on December 9, 2006 – Professor Mykhailo Andreychyn (Ternopil), and on November 24, 2007 – Academician Borys Zimenkovskiy.

From 2006 to 2008, the Medical Commission of the Shevchenko Scientific Society was chaired by Professor Yarema Tomashevskiy.

In 2009, Associate Professor Zynoviia Sluzhynska was elected the Chair of the Medical Commission and editor-in-chief of the journal “Proceedings of the Shevchenko Scientific Society. Medical Collection. Medicine and Biology. New Series,” while Professor Lesia Mateshuk-Vatseba was elected deputy chair, and Candidate of Medical Science Bohdan Tkach – the secretary. B. Bilynskiy, M. Pavlovskiy, Y. Hanitkevych, P. Dzhul, B. Zimenkovskiy, O. Kitsera, Y. Tomashevskiy,

O. Zayachkivska, L. Mateshuk-Vatseba, A. Kravets, O. Kupchynskyi, B. Nadraha, P. Pundii, and A. Rudnytska were invited to join the editorial board of the journal.

From 2009 to 2012, this composition of the Medical Commission and Editorial Board published five volumes (XVII – XXI).

On November 26, 2011, Professor L. Mateshuk-Vatseba was elected a full member of the Shevchenko Scientific Society.

In 2013, Professor Lesia Mateshuk-Vatseba was elected the chair of the Medical Commission and editor-in-chief of the journal “Proceedings of the Shevchenko Scientific Society. Medical Collection. Medicine and Biology. New Series,” Professor Oksana Zayachkivska became the deputy chair, and Associate Professor Olha Dzhura – the secretary. The Editorial Board included Borys Bilynskyi, Yaroslav Hanitkevych, Ivan Hut, Olha Dzhura, Oksana Zayachkivska, Borys Zimenkovskyi, Oleksandr Kitsera, Oleh Kupchynskyi, Zynoviia Sluzhynska, Oleksandra Sluzhynska.

In 2013–2014, four volumes (XXII – XXV) were published, and Volume XXV of the journal entered the scientometric databases, having received the COPERNIKUS Index.

During 2013–2014, members of the Medical Commission of the Shevchenko Scientific Society conducted 12 thematic meetings, actively participated in 37 charitable projects, introduced the annual “Shevchenko Studies of the Medical Professional” event, and joined the project “Give ‘Kobzar’ to your alma mater school, your library.”

In 2015, Professor Oksana Zayachkivska was elected the Chair of the Medical Commission of the Shevchenko Scientific Society and the Editorial Board of the journal “Proceedings of the Shevchenko Scientific Society. Medical Collection. Medicine and Biology. New Series,” which changed its name to “Proceedings of the Shevchenko Scientific Society. Medical Sciences” based on the decision of the Presidium of the SSS. Professor Oleksandra Lutsyk and Professor Valentyna Chopiak were elected as deputy chairs. Since 2016, the journal has been hosted in the webspace Medical Sciences. Since 2019 – on the OJS (Open Journal System), and since 2021 – it has been included for indexing in the Scopus Elsevier international scientometric bib-

liographic and abstract database. As of now, 133 articles have been indexed (www.scopus.com.mspsss).

On February 27, 2015, Professor Yulian Kyiak and Professor Liubov Petrukh became full members of the SSS, and on September 8, 2017 – Academician Liubomyr Pyrih, Professor Oksana Zayachkivska and a specialist in social medicine and history of medicine, senior research scholar Oleh Tsiborovskyi (Kyiv).

The Medical Commission of the SSS has been organizing annual fall international conferences for young scientists called “Smart Lion” and winter international conferences called “Christmas Readings on Immunology in Lviv” since 2017-2023. During this period, 12 international webinars dedicated to the coronavirus pandemic were organized, as well as 14 international webinars related to editing international articles. Two projects were implemented: the British-Ukrainian one associated with COVID-19 and its consequences and the Canadian-Ukrainian project related to improving the diagnosis of joint and bone diseases; an annual scholarship for young scientists of the SSS “Reagents for Science” has been implemented.

On December 4, 2018, Valentyna Chopiak was elected the Chair of the Medical Commission, and on October 2, 2021, she was elected a member of the Presidium of the SSS.

On December 8, 2019, senior research scholar Vasyl Kovalyshyn was elected a full member of the SSS.

On December 7, 2022, Professor Nataliia Volodko, Professor Mykhailo Korda (Ternopil), and Professor Valentyna Chopiak were elected full members of the Shevchenko Scientific Society.

ДІЙСНІ ЧЛЕНИ НТШ (1899-1940 рр.)

**1 червня 1899 р. дійсним членом НТШ
було обрано Івана Горбачевського**

ГОРБАЧЕВСЬКИЙ ІВАН

(15 травня 1854 р. –
24 травня 1942 р.)

Народився 15 травня 1854 р. на Поділлі у с. Зарубинцях Тернопільської області у сім'ї священника.

Освіта та професійна діяльність. У 1864-1872 рр. навчався у Тернопільській класичній гімназії, під час навчання в якій став одним з перших членів гуртка «Громада», який заснував Іван Пулюй.

У 1872 р. вступив на медичний факультет Віденського університету, де з 1874 р. розпочав наукову діяльність в Інституті професора Шнайдера. У 1875 р. в Інституті фізіології професора Бріке остаточно визначився з напрямком наукової роботи та обрав лікарську хімію під керівництвом професора Е. Людвіга. Того ж року була опублікована його перша наукова праця про вестибулярний нерв. Завдяки цій публікації студент третього курсу був запрошений демонстратором (лекційним асистентом), а далі став асистентом в Інституті лікарської хімії при університеті, яким керував професор Е. Людвіг.

Наприкінці липня 1877 р. закінчив медичний факультет Віденського університету, отримав ступінь доктора всіх наук лікарських та повністю присвятив себе науковій праці і навчанню студентів.

У 1879 р. публікує роботу «Про продукти розкладу, які утворюються під дією соляної кислоти на альбуміноїди». Наступним об'єктом вивчення став еластин, матеріали про який були опубліковані в 1882 р. у статті «Про травлення еластину». Наукова праця про синтез сечової кислоти з гліцину була опублікована в збірнику Віденської Академії наук у 1882 р. і викликала широкий резонанс у науковому світі.

Із 1883 р. працював у Карловому університеті в Празі надзвичайним професором медичної хімії, деканом медичного факультету у 1889-1890, 1894-1895, 1904-1905, 1911-1912, ректором у 1902-1903 рр.

У 1906 р. І. Горбачевський увійшов до Найвищої санітарної ради при Міністерстві внутрішніх справ у Відні, згодом обраний її президентом. З 1908 р. – радник Цісарського двору та член Королівського чеського наукового товариства.

У 1919-1941 рр. – один із засновників і постійний професор Українського вільного університету в Празі, обирався ректором цього університету у 1923, 1931, 1932, 1934 навчальних роках.

За значні наукові досягнення Іван Горбачевський у 1925 р. обраний академіком Всеукраїнської академії наук (ВУАН) у Києві в галузі біохімії. Обраний головою створеного у 1925 р. Українського Академічного Комітету в Празі. Заснував товариство «Музей визвольної боротьби України» і був його головою.

У 1926 р. та 1932 р. організував і провів Українські наукові з'їзди у Празі.

Німецьке вторгнення в Судети негативно вплинуло на здоров'я І. Горбачевського, який всю свою наукову діяльність присвятив проблемам охорони здоров'я і продовженню тривалості життя.

Помер 24 травня 1942 р. у Празі. Похований на пражському цвинтарі «Шарка».

Наукова діяльність. Автор понад 40 ґрунтовних наукових праць переважно експериментального характеру з біологічної хімії. Одним з перших вказав, що амінокислоти є складовими білків; встановив шляхи утворення сечової кислоти в організмі.

Відкрив фермент ксантиноксидазу (1888). Його заслугою стало також те, що він запропонував нову методику визначення місткості азоту в сечі та інших речовинах.

Іван Горбачевський – один із фундаторів української хімічної термінології на народній основі («Увага о термінології хемічній», 1905). Підготував 2 томи підручника органічної та неорганічної хімії українською мовою. Перший том «Органічна хемія» був опублікований у 1924 р. у Празі. Написав 4-томний підручник лікарської хімії чеською мовою (1904-1908). Був одним зі співавторів Наукової енциклопедії Отто (чеськ. *Ottův slovník naučný*) – найбільшої енциклопедії чеською мовою.

Наукові звання. Професор; надзвичайний професор; академік ВУАН.

Громадсько-фахова діяльність. У 1883 р. – почесний член русько-українського товариства «Січ» у Відні. З 1899 р. – дійсний член НТШ, згодом – почесний член його Математично-природописно-лікарської секції, у 1911-1918 рр. – її директор (голова). Займався організацією Лікарської комісії НТШ. У 1902 р. – почесний член Вільнюського медичного товариства, Краківського лікарського товариства, Товариства хімічного промислу Чехії, Королівського чеського наукового товариства.

У 1910 р. – почесний президент УЛТ у Львові. У 1911 р. – кандидат на Нобелівську премію з фізіології та медицини. У 1934 р. – почесний доктор права Українського вільного університету в Празі; у 1935 р. – почесний член товариства «Музей визвольної боротьби України» у Празі.

26 грудня 1937 р. на Загальних зборах НТШ обраний почесним членом НТШ у Львові; у 1937 р. – почесний професор Українського вільного університету в Празі; у 1939 р. – почесний голова Комітету оборони Карпатської України в Празі.

Нагороди. Нагороджений орденом Залізної Корони III класу (1898 р.).

Основні наукові праці. О кристалізованім ксантині і гуанні: I. Ксантин; II. Гуанін // Збірник Математично-природописно-лікарської секції Наукового Товариства імені Шевченка. Т. I.

У Львові, 1897. С. 1-4; Загальний метод добування нуклеїнного квасу з органів. Тимчасова звістка // Збірник Математично-природописно-лікарської секції Наукового Товариства імені Шевченка. Т. III, вип. I. Часть лікарська: Лікарський збірник. У Львові, 1898. Т. I, вип. I. С. 1-4; Причинки до пізнання виживи сільської людности галицького Поділля: [Вступ]; I період (піст); II період // Збірник Математично-природописно-лікарської секції Наукового Товариства імені Шевченка. Т. V, вип. II. Часть лікарська: Лікарський збірник. У Львові, 1899. Т. V, вип. II. С. 1-16; Про виказане закраски крови // Збірник Математично-природописно-лікарської секції Наукового Товариства імені Шевченка. Т. VIII, вип. I. Часть лікарська: Лікарський збірник. У Львові, 1901. Т. III, вип. II. С. 1-4; Уваги о термінології хемічній матерниці // Збірник Математично-природописно-лікарської секції Наукового Товариства імені Шевченка. Т. X. У Львові, 1905. С. 1-7; До питання заборони абсенту (полинівки) // Здоровле. 1912. Ч. 8. С. 119-122; Шкідливий вплив на здоровле спірітусу денатурованого (деревного алкоголю) // Здоровле. 1912. Ч. 1. С. 2-4; Органічна хемія. Прага, 1924. 597 с.

Література. Добриловський Ю. 80-ліття проф. д-ра Івана Горбачевського // Лікарський вісник. 1934. Ч. 3. С. 73-76; Короткоручко В. П. Іван Горбачевський (До 100-річчя з дня народження) // Український біохімічний журнал. 1954. Т. 26, № 2. С. 209-212; Гончаренко М. Академік Іван Горбачевський // Лікарський вісник. 1970. Рік XVII, ч. 1. С. 37-41; Горбачевський Іван // Пундій П. Українські лікарі: біобібліографічний довідник. Кн. 1. Естафета поколінь національного відродження. Львів; Чикаго, 1994. С. 60-62; Головацький І. Іван Горбачевський 1854-1942: життєписно-бібліографічний нарис. Львів, 1995. 127 с.; Подільчак М. Академік Іван Горбачевський – видатний український вчений // Агапіт. 1998. № 9-10. С. 51-53; Гонський Я. Іван Горбачевський у спогадах і листуваннях. Тернопіль, 2004. 184 с.; Головацький І. Д. Горбачевський Іван Якович // Енциклопедія Сучасної України. К., 2006. Т. 6: Го-Гю. С. 188; Ковальчук Л. Я., Крицька Г. А., Яшан О. І. 155 років від дня народження Івана Горбачевського // Мистецтво лікування. 2009. № 8. С. 86-88; Горбачевський Іван Якович // Червяк П. І. Медицина України в

персоналіях : енциклопедичний біобібліографічний довідник. К., 2010. Т. 1 : (А–Ж). С. 723–724; Лахманюк Т. Іван Горбачевський: науково-педагогічна та громадсько-політична діяльність. Тернопіль, 2012. 159 с.; Павлишин Г. А., Козак К. В. Багатогранна постать Івана Яковича Горбачевського // Медична та клінічна хімія. 2017. Т. 19, № 2. С. 105–109; Мартиняк Р., Обушак М. Горбачевський Іван // Наукове товариство імені Шевченка : енциклопедія. Т. 4 : Глин-Даш. Київ ; Львів ; Тернопіль, 2019. С. 174–178; Цимбалюк В. І. Горбачевський Іван Якович // Світочі української медицини. К., 2019. С. 82.

1 червня 1899 р. дійсним членом НТШ було обрано Осипа Дакуру

ДАКУРА ОСИП
(11 вересня 1864 р. –
19 липня 1914 р.)

Народився 11 вересня 1864 р. у Галичині.

Освіта та професійна діяльність. Навчався в Академічній гімназії у Львові. Матуральні іспити склав на початку 1880-х рр. Згодом переїхав до Кракова, де вступив до Ягеллонського університету на медичний факультет. Наприкінці 1880-х рр. завершив навчання і отримав ступінь доктора медицини. Лікарську практику проходив у шпиталях Австро-Угорщини. Розпочав працю лікарем-секундарем у шпиталі Вільгельміни у Відні. Отримавши стипендію від уряду Австро-Угорщини в 1899 р., підвищував свою квалі-

фікацію в Університеті Парижа. Після повернення з Парижа продовжив роботу в шпиталі Вільгельміни міським старшим лікарем.

Помер 19 липня 1914 р. Похований у Відні.

Наукова діяльність. Наукові праці стосувалися бактеріологічних досліджень інфекційних захворювань, зокрема постлетальних. Крім того, серологічної діагностики черевного тифу;

діагностики та лікування туберкульозу; досліджень туберкуліну; терапевтичних методів лікування різноманітних недуг; досліджень новоутворів тощо. Брав участь у формуванні національної медичної термінології.

Наукові звання. Доктор медицини.

Громадсько-фахова діяльність. Одним із перших обраний дійсним членом НТШ (1 червня 1899 р.).

Основні наукові праці. Бактеріологічні вислідки посмертні, а діагноза клінічна недуг інфекційних // Збірник Математично-природописно-лікарської секції Наукового Товариства імені Шевченка. Т. II. У Львові, 1897. С. 1-14; Заклад лічебний для сухотників в Аллянд // Там само. С. 1-8; Про вагу посмертних бактеріологічних дослідів // Збірник Математично-природописно-лікарської секції Наукового Товариства імені Шевченка. Т. IV, вип. I. Часть лікарська: Лікарський збірник. У Львові, 1898. Т. I, вип. II. С. 1-14; Клінічні спостереження що до подавання уроферину // Збірник Математично-природописно-лікарської секції Наукового Товариства імені Шевченка. Т. V, вип. II. Часть лікарська: Лікарський збірник. У Львові, 1899. Т. V, вип. II. С. 1-8; Зі шпитальної казуістики за рік 1899 // Збірник Математично-природописно-лікарської секції Наукового Товариства імені Шевченка. Т. VI, вип. II. Часть лікарська: Лікарський збірник. У Львові, 1900. Т. II, вип. II. С. 1-19; Причинки до певного ставлення клінічної діагнози тифа на підставі бактеріологічних дослідів // Збірник Математично-природописно-лікарської секції Наукового Товариства імені Шевченка. Т. VIII, вип. I. Часть лікарська: Лікарський збірник. У Львові, 1901. Т. III, вип. II. С. 1-10.

Література. Дакура Осип // Пундій П. Українські лікарі : біо-бібліографічний довідник. Кн. 1. Естафета поколінь національного відродження. Львів ; Чикаго, 1994. С. 70; Пундій П. Дакура Осип // Енциклопедія Сучасної України. К., 2007. Т. 7 : Г-Ді. С. 181; Дакура Осип // Червяк П. І. Медицина України в персоналіях : енциклопедичний біобібліографічний довідник. К., 2010. Т. 1 : (А-Ж). С. 858; Вуїв О., Ковалів Ю. Дакура Осип // Наукове товариство імені Шевченка : енциклопедія. Т. 4 : Глин-Даш. Київ ; Львів ; Тернопіль, 2019. С. 561-564.

**1 червня 1899 р. дійсним членом НТШ
було обрано Євгена Озаркевича**

ОЗАРКЕВИЧ ЄВГЕН

*(9 червня 1861 р. –
21 вересня 1916 р.)*

Народився Євген Озаркевич 9 червня 1861 р. у с. Белелуя Снятинського повіту в Галичині. Батько його був священником, одним з політичних провідників Галичини, тривалий час депутатом Галицького сейму Віденського парламенту. Родина з глибокими національними традиціями відіграла істотну роль у розвитку української культури.

Освіта та професійна діяльність. Нормальну школу закінчив у Снятині, згодом 5 років навчався в гімназії у Чернівцях, де на той час була німецька мова викладання. Прагнучи навчатися рідною мовою, 15-літній Євген перейшов до Львівської ака-

демічної гімназії з українською мовою навчання. Тут він відразу увійшов до гурту найбільш свідомої української молоді. Редагував літографований часопис «Улий», писав дещо з белетристики.

Медичну освіту здобув у Віденському університеті (1888). Ще під час навчання на медичному факультеті Віденського університету став одним із найактивніших членів української громади, був членом і головою товариства «Січ».

Протягом трьох років проходив практику в клініках Відня, після чого працював повітовим лікарем у Боснії, щоб відслужити отримувану в роки навчання стипендію. У 1893 р. повертається в Галичину, працює у Стрию, де крім лікарської практики займається громадськими справами. Разом з О. Бобикевичем створює першу організацію української інтелігенції міста «Міщанська Бесіда», стає першим головою цього товариства. Після кількох років переїжджає до Рожнятова на місце повітового лікаря. У 1897 р.

після піврічних студій у Відні переселяється до Львова, де займається приватною практикою.

Наукова діяльність. Євген Озаркевич є автором першої в Галичині книги «Недуги пошестні» («Порадник гігієнічно-лікарський»), яка заклала в українській медицині основи вчення про інфекційні хвороби. У книзі автор описав 10 основних інфекційних захворювань того часу, їх етіологію, прояви, ускладнення, діагностику та способи попередження. Розглянув основи до лікарської допомоги, питання відокремлення хворих та дезінфекції. Цінним для читачів став наведений у книзі збір законів та постанов щодо боротьби з епідеміями. Книга була гарно ілюстрована та набула великого поширення серед населення.

Озаркевич опублікував українською мовою перші наукові медичні праці з лабораторного дослідження при хворобах печінки та діагностиці малярії. Заснував та редагував перше науково-медичне видання українською мовою «Лікарський збірник». Велику увагу Є. Озаркевич надавав опрацюванню та укладанню української наукової медичної термінології. Важливим вважав публікацію науково-медичних праць українською мовою та доцільним друкувати роботи рівночасно українською та іноземною мовами – для швидшого входження в європейську медичну науку.

Був першим доцентом – викладачем медичних дисциплін українською мовою. У 1910-1914 рр. проводив медичний курс «Соматологія і гігієна» в Українській жіночій учительській семінарії та на просвітянських курсах вищої освіти. Заснував і редагував перший український санітарно-гігієнічний журнал «Здоровле». Ініціював створення і очолив українську амбулаторію «Народна лічниця». Першим офіційно поставив питання про необхідність відкриття у Львові українського медичного факультету з використанням «Народної лічниці» як клінічної бази. Очолив перше Українське лікарське товариство у Львові.

Неодноразово представляв українських лікарів на міжнародних наукових конгресах. Першим почав публікувати українською мовою реферати та рецензії статей з нових європейських журналів, заснував українське реферативне видання. Видав низку цін-

них матеріалів з різних галузей гігієни, що дозволяють вважати його першим українським гігієністом. Опублікував перші українські праці з курортології, сприяв відкриттю в Підлужному першого українського санаторію для хворих на туберкульоз, започаткувавши таким чином українську курортологію.

У своїх працях великого значення надавав природним оздоровчим ресурсам нашого краю, курортним місцевостям, мінеральним джерелам, кліматотерапії. Заклав основи профілактичного напрямку в українській медицині, почав розробляти напрям доказової медицини, вказав на необхідність рекреаційного використання Карпатського регіону та перший з українських лікарів звернув увагу на економічну доцільність розвитку Карпатських курортів.

У наукових дослідженнях Євгена Озаркевича беруть початки ті напрями, які в наш час належать до найактуальніших.

Наукові звання. Доктор медицини.

Громадсько-фахова діяльність. У Львові Євген Озаркевич відразу активно включається в громадсько-політичне і наукове життя української громади. Стає діяльним членом «Просвіти», читає лекції з питань гігієни, береться за справу створення організації українських лікарів і започаткування української наукової медичної літератури.

Євген Озаркевич виступає ініціатором створення в НТШ окремої Лікарської комісії. 15 лютого 1898 р. був обраний редактором «Лікарського збірника» та заступником голови Лікарської комісії. Провадив основну діяльність щодо видання збірника й активно працював у Лікарській комісії. У 1902 р. був обраний її головою. Намагався залучити до співпраці у комісії лікарів з України та Австро-Угорщини. Під редакцією Є. Озаркевича вийшло 6 випусків «Лікарського збірника». У них опублікована низка праць вченого, зокрема про дослідження обміну речовин, малярію, різновидності жовтяниць та ін. Провадив величезну роботу над укладанням першого словника української медичної термінології. У кожному випуску «Лікарського збірника» Є. Озаркевич вів «Термінологічний куток» у вигляді латинсько-українського або німецько-українського словника до опублікованих у випуску статей.

У 1899 р. у НТШ було запроваджено звання дійсного члена, яке одним з перших отримав Євген Озаркевич (1 червня 1899).

У 1903 р. за його ініціативи було засноване товариство «Народна лічниця» для амбулаторного лікування недужих, де він став директором. Обладнання для лічниці, апаратуру для рентгенівського та фізіотерапевтичного кабінетів, лабораторії тощо закуповує у Відні.

1 жовтня 1910 р. Євгена Озаркевича обрано першим головою Українського лікарського товариства. У 1912 р. за його ініціативи з'являється перший науково-популярний медичний журнал українською мовою «Здоровле», орган УЛТ, редактором та активним автором якого став науковець. Журнал редагувався на високому рівні, містив науково-популярні статті та матеріали наукового спрямування, фрагменти термінологічного словника. Крім того, до видавничої діяльності належить публікація науково-популярних медичних книг.

Євген Озаркевич був членом Найвищої Ради здоров'я у Відні. Йому присвоєно титул старшого санітарного радника. У січні 1914 р. на засіданні УЛТ Озаркевич ставить питання про заснування української секції при Східногалицькій лікарській палаті. Він розробив поправки до закону про поборювання інфекційних недуг, в яких обґрунтовувалася потреба обов'язкового викладання гігієни в народних і середніх школах.

Важливе місце в діяльності Є. Озаркевича займала організація міжнародних зв'язків, представництво українських лікарів Галичини на зарубіжних та світових конгресах і з'їздах. Він був заступником голови української групи, котру очолював Іван Горбачевський, на Міжнародному лікарському конгресі у 1900 р. у Парижі. У 1903 р. брав участь у Міжнародному лікарському з'їзді в Мадриді, у 1904 р. – у з'їзді югославських лікарів у Белграді. У червні 1914 р. Є. Озаркевич як делегат УЛТ востаннє вітав у Празі з'їзд чеських лікарів і природописців. Велику увагу науковець приділяв зв'язкам з медичною секцією Українського наукового товариства в Києві.

Воєнне лихоліття перервало його діяльність. З наближенням у 1914 р. до Львова російських військ, Євген Озаркевич, відомий національно-політичний діяч Галичини, з метою уникнення репре-

сій виїхав з міста і працював начальним лікарем у колонії українських виселенців у Вальфсбергу. У 1916 р. повернувся до Львова.

Євген Озаркевич помер 21 вересня 1916 р. у Відні. Могила втрачена у 1957 р.

Основні наукові праці. Досліди над пропасницею (malaria) // Збірник Математично-природописно-лікарської секції Наукового Товариства імені Шевченка. Т. IV, вип. I. Часть лікарська: Лікарський збірник. У Львові, 1898. Т. I, вип. II. С. 1-17; Досліди над переміною матерії при зменшаючій ся і збільшаючій ся черевній опухолі (ascites). (З клініки внутрішних недуг проф. Антона Глюзінського у Львові) // Збірник Математично-природописно-лікарської секції Наукового Товариства імені Шевченка. Т. V, вип. I. Часть лікарська: Лікарський збірник. У Львові, 1899. Т. II, вип. I. С. 1-15 (співавт.); Про уробілінну жовтачку (Urobilinicterus) // Збірник Математично-природописно-лікарської секції Наукового Товариства імені Шевченка. Т. VI, вип. II. Часть лікарська: Лікарський збірник. У Львові, 1900. Т. II, вип. II. С. 1-10; Порадник гігієнічно-лікарський. Недуги пошесті. У Львові, 1911. 133 с.; Праці / упоряд. Я. Ганіткевич, П. Пундій. Львів, 1999. 303 с.

Література. Ганіткевич Я. Євген Озаркевич – фундатор української медичної науки в Галичині // Лікарський збірник. Нова серія. Т. 1. Львів. 1991. С. 11-18; Озаркевич Євген // Пундій П. Українські лікарі : біобібліографічний довідник. Кн. 1. Естафета поколінь національного відродження. Львів ; Чикаго, 1994. С. 160-162; Ступак Ф. Лікар, визначний громадський діяч Євген Озаркевич // Агапіт. 1996. № 4. С. 40-43; Курляк І. Євген Озаркевич – один із фундаторів української медичної науки та культурно-освітній діяч // Педагогіка і психологія професійної освіти. 2001. № 4. С. 184-195; Євген Озаркевич – один із засновників новітньої української медицини // Ганіткевич Я. Українські лікарі-вчені першої половини ХХ століття та їхні наукові школи : біографічні нариси та бібліографія. Львів, 2002. С. 308-337; Озаркевич Євген (1861-1916). Голова УЛТ (1910, 1913, 1914) // Гоцко-Ней Л.-І. Українське лікарське товариство у Львові 1910-1939 – 1990-2010. Львів, 2010. С. 30-37; Матешук-Вацеба Л. Євген Озаркевич – один із засновників новітньої української меди-

чини // Праці Наукового товариства ім. Шевченка. Т. XXXI. Лікарський збірник. Медицина і біологія. Нова серія. Т. XX. Львів, 2012. С. 116-119; Медицина в Україні : біобібліографічний словник. Вип. 2. Друга половина XIX-початок XX століття. Літери Л-С / авт.-упоряд. С. М. Булах та ін. К., 2012. С. 113-115, 393; Ганіткевич Я. Доктор Євген Озаркевич і становлення української національної медицини // Праці Наукового товариства ім. Шевченка. Т. XXXVI. Лікарський збірник. Медицина і біологія. Нова серія. Т. XXIV. Львів, 2014. С. 119-125; Ї : [збірник]. Чис. 91. Львів епохи Євгена Озаркевича / за ред. О. Заячківської. Львів, 2018. 122 с.; Озаркевич Євген Іванович // Червяк П. І. Медицина України в персоналіях : енциклопедичний біобібліографічний довідник. К., 2019. Т. 2 : (З-О). С. 1077-1078; Ступак Ф. Я. Озаркевич Євген Іванович // Енциклопедія Сучасної України. К., 2022. Т. 24 : О. С. 243.

1 червня 1899 р. дійсним членом НТШ було обрано Щасного (Фелікса) Сельського

Народився 2 грудня 1852 р. у с. Колодниця Стрийського повіту в родині управителя маєтку.

Освіта та професійна діяльність. Освіту здобув у Дрогобицькій і Львівській гімназіях. Уже у Дрогобичі заприятелював з Іваном Франком.

У 1872 р. вступив на медичний факультет Віденського університету. У перший рік навчання у Відні долучився до української студентської організації – товариства «Січ», а у 1875 р. був обраний його головою. Під час навчання став членом першого соціалістичного гуртка молоді, що сформувався під впливом М. Драгоманова. У 1876-1879 рр. під

**СЕЛЬСЬКИЙ
ЩАСНИЙ (ФЕЛІКС)**

(2 грудня 1852 р. –
20 травня 1922 р.)

псевдо Іван Бойчук видавав статті в молодіжних часописах «Правда» і «Друг», брав участь у виданні політичного часопису «Громада». У червні 1877 р. був заарештований разом з керівниками гуртка Іваном Франком та Михайлом Павликом. Після місячного ув'язнення в 1879 р. повернувся до Відня, де продовжив навчання в університеті та діяльність у «Січі».

У 1880 р. закінчив навчання і отримав диплом. Одержавши звання доктора медицини, працював у провідних акушерсько-гінекологічних клініках Відня. В 1883 р. повернувся до Львова й отримав посаду начальника відділу жіночих недуг у Львівській міській лікарні та вступив до Товариства Галицьких лікарів, також почав провадити приватну практику.

У 1889 р. з групою львівських лікарів взяв участь у створенні безкоштовної лічниці «Загальна поліклініка» на вул. Сикстуській (Дорошенка, 33), де протягом багатьох років займався акушерсько-гінекологічною роботою. Працював також судовим лікарем у Львові.

У 1897 р. вступає в Наукове товариство ім. Шевченка та стає заступником голови Математично-природописно-лікарської комісії, з 1898-1901 рр. – головою. З групою лікарів опрацьовував українську медичну термінологію. Почав використовувати в публікаціях ім'я Щасний як переклад українською мовою свого імені Фелікс.

У 1899 р. НТШ обрало науковця дійсним членом. У цьому ж році став заступником голови Львівської секції Товариства Галицьких лікарів, а у 1900 р. – головою. 1908 р. підтримує пропозицію створення Українського лікарського товариства. Крім того, був співзасновником та видавцем «Львівського лікарського тижневика», членом і головою спілки «Народна торгівля». Упродовж 1913-1915 рр. входив до Найвищої Ради Здоров'я у Відні.

У 1914 р. вийшов на пенсію та оселився в маєтку Вигодівка, але залишився лікарем і надавав допомогу жінкам під час складних пологів, лікував селян. З 1919 р. – повітовий лікар в Болахові.

Помер 20 травня 1922 р.

Наукова діяльність. Сельський Щасний – знаний лікар-гінеколог, його наукові статті стосувалися оперативних методів лікування різноманітних патологій матки; опрацьовував покраще-

ну версію лікування випадіння матки методикою шведського фізіотерапевта Тюре-Брандта, розробляв покази до операційного лікування неправильного положення матки, упроваджував нові гінекологічні методики – електроліз. Був автором різноманітних модифікацій гінекологічних пристроїв та конструював власні інструменти, зокрема пристрій для підтримки ніг у сіднично-спинному положенні при гінекологічних операціях, шприц для внутрішньоматкового введення ліків, який використовується і зараз.

Брав участь у розробці української медичної термінології. Автор досліджень з питань гінекології, які були опубліковані у «Лікарському збірнику» НТШ та у німецьких медичних журналах.

Наукові звання. Доктор медицини.

Громадсько-фахова діяльність. Член НТШ; член Найвищої Ради Здоров'я Австро-Угорщини; член русько-українського товариства «Січ» у Відні; голова товариства «Народна торгівля».

Нагороди. Нагороджений орденом Франца Йосифа у Відні (1913).

Основні наукові праці. До механіки нормальних і патологічних змін положення матки // Збірник Математично-природописно-лікарської секції Наукового Товариства імени Шевченка. Т. I. У Львові, 1897. С. 1-14; Спирні питання про відклин родниці (retroflexio uteri) // Збірник Математично-природописно-лікарської секції Наукового Товариства імени Шевченка. Т. IV, вип. I. Часть лікарська: Лікарський збірник. У Львові, 1898. Т. I, вип. II. С. 1-16.

Література. Кордиш Е. А. Видатний лікар-гінеколог Щ. С. Сельський // Педіатрія, акушерство і гінекологія. 1966. № 3. С. 63-64; Пундій П., Ганіткевич Я. Сельський Щасний (Фелікс) // Пундій П. Українські лікарі: біобібліографічний довідник. Кн. 1. Естафета поколінь національного відродження. Львів; Чикаго, 1994. С. 211-212; Созанський О. М. Наукова та громадська діяльність доктора Щ. Сельського – автора перших україномовних статей з акушерства та гінекології (до 100-річного ювілею україномовної медичної періодики) // Педіатрія, акушерство та гінекологія. 1997. № 5. С. 89-90; Андрух В. Лікар Щасний-Сельський // Перевал. 1999. № 3. С. 59-62; Стех Я. Епоха, в якій жив Щасний Сельський (160-річ-

чя від дня народження й 90-річчя від смерті) // Праці Наукового товариства ім. Шевченка. Т. XXXII. Лікарський збірник. Медицина і біологія. Нова серія. Т. XXI. Львів, 2012. С. 145-150; Сельський Щасний (Фелікс) Станіславович // Медицина в Україні : біобібліографічний словник. Вип. 2. Друга половина XIX-початок XX століття. Літери Л-С / авт.-упоряд. С. М. Булах та ін. К., 2012. С. 244-245; Androukh V. S. Obstetrician-Gynecologist (to the 165th Anniversary of Shchasnyi-Selskyi's Birth) // Галицький лікарський вісник. 2017. Т. 24, № 2. С. 84; Сельський Щасний (Фелікс) Станіславович // Червяк П. І. Медицина України в персоналіях : енциклопедичний біобібліографічний довідник. К., 2019. Т. 3 : (П-Я). С. 409-410.

1 червня 1899 р. дійсним членом НТШ було обрано Олександра Черняхівського

**ЧЕРНЯХІВСЬКИЙ
ОЛЕКСАНДР**

(9 грудня 1869 р. –
21 грудня 1939 р.)

Народився 9 грудня 1869 р. у родині парафіяльного священника Григорія Черняхівського у с. Мазепинці Васильківського повіту Київської губернії. Брат Євгена та Михайла Черняхівських.

Освіта та професійна діяльність. Навчався в 3-й Київській гімназії. Медичну освіту здобув на медичному факультеті Університету Святого Володимира (1893). Спочатку працював на посаді лаборанта кафедри фізичної хімії, а з 1896 р. – прозектором кафедри гістології університету. У 1901 р. склав іспити на доктора медицини з правом представлення до захисту докторської

дисертації. Упродовж 1902-1906 рр. перебував на військовій службі у неврологічному відділенні Київського військового госпіталю. З 1911 р. по 1915 р. читав лекції в Київському Фребелівському

інституті. Деякий час працював лікарем у Баку. Протягом 1906-1914 рр. – на кафедрі гістології Університету Святого Володимира. З 1914 р. по 1918 р. – старший ординатор, завідувач нервового відділення Київського військового госпіталю. Наприкінці 1917 р. очолив кафедру гістології медичного факультету Українського народного університету з українською лектурою. Від 1918 р. – професор Київського університету.

В уряді Української Народної Республіки входив до складу Міністерства охорони здоров'я. Під час наступу армії Муравйова разом з урядом Симона Петлюри був евакуйований до Кам'янець-Подільського, де діяв Український університет. Під егідою Українського Червоного Хреста разом із дружиною виїжджав до польських таборів для допомоги інтернованим українським полоненим. До Києва повернувся лише 1920 р. Упродовж 1925-1929 рр. – завідувач кафедри гістології української лектури Київського медичного інституту. У 1929 р., після наукових відряджень у Німеччину та Іспанію (1926-1928), заарештований за сфабрикованою справою «Спілки визволення України». Завдяки випадковим обставинам йому вдалося звільнитися, після чого був виселений до Донецька, де брав участь в організації Донецького медичного інституту.

У 1930-1934 рр. – перший завідувач кафедри гістології, цитології і ембріології Донецького медичного інституту. Після повернення до Києва через хворобу залишив викладацьку діяльність і зосередився на наукових дослідженнях.

Протягом 1934-1938 рр. працював у Інституті клінічної фізіології АН УРСР під керівництвом О.О. Богомольця та Інституті експериментальної біології і патології НКОЗ УРСР, де проводив дослідження іннервації злоякісних пухлин та дослідив ранню появу олігодендроглії в ембріогенезі.

Помер у Києві 21 грудня 1939 р. Похований на Байковому кладовищі.

Наукова діяльність. Олександр Черняхівський – постать європейського масштабу. Видатний український науковець, гістолог, нейрогістолог, ембріолог зі світовим ім'ям. Засновник відомої у всьому світі потужної київської гістологічної школи. Кафе-

дра Київського медичного інституту, котру він очолював, стала одним із центрів гістологічної науки. Вивчав будову нервової системи симпатичних гангліїв. Розробляв питання нейрорегенерації, займався модифікаціями методик фарбування для виявлення нервових елементів, дослідженням мультіядерних нейронів. Одним із перших став застосовувати техніку імпрегнації азотнокислим сріблом при підготовці мікропрепаратів. Започаткував новий підхід до вивчення проблем ембріології, іннервації пухлин. Дослідив іннервацію у внутрішньому вусі, серці, легенях, шлунку, кишечнику та сечовому міхурі. Роботи широко цитувалися закордонними колегами (список посилань – своєрідний «індекс Гірша» – О. Черняхівський сформував 1939 р. для присвоєння йому ступеня доктора *Honoris causa*).

Ще працюючи в Київському військовому госпіталі, почав знайомити вітчизняних науковців зі світовою гістологічною літературою. У 1903-1905 рр. у виданні «Питання нервово-психічної медицини» опублікував 94 реферати на праці всесвітньо відомих науковців. Діяльність за кордоном дозволила не тільки здійснити плідний обмін досвідом, але й сприяла міжнародній співпраці в галузі гістології та анатомії.

Автор близько 200 праць. Багато уваги приділяв популяризації української мови в різних галузях науки. Один із ініціаторів видання української наукової медичної літератури. Започаткував редагування «Збірника Медичної секції Українського наукового товариства у Києві» – першого у місті науково-медичного видання українською мовою (1910 р.). Член Редакційно-видавничої комісії Медичної секції ВУАН. Як голова Термінологічної комісії працював над українською медичною термінологією, зокрема один із редакторів «Анатомічного словника», виданого у Києві в 1925 р., співукладач першого «Латино-українського анатомічного словника» (1935). Разом з Євгеном Черняхівським працював над формуванням «Російсько-українського медичного словника» (1931). Підготував «Матеріали до ембріологічної термінології» (1926). За його редакцією вийшов словник «*Nomina Anatomica Ucrainica*» (1925).

Наукові звання. Доктор медицини; професор.

Громадсько-фахова діяльність. Провадив активну громадську діяльність. Здійснив неоціненний внесок у відродження української державності. Дійсний член НТШ (Львів, Київ). Один з організаторів Українського наукового товариства – майбутньої Академії наук, засновник Природничо-медичної (1909) і Медичної (1911) секцій Товариства. Організатор, член Президії і голова (до 1929 р.) Медичної секції УАН. Один із організаторів Всеукраїнського лікарського з'їзду (1917), на якому була створена Всеукраїнська спілка лікарів. Брав активну участь у виданні друкованого органу спілки – «Українські медичні вісті». Голова Медичної секції (1923) Інституту української наукової мови під головуванням А. Кримського. Член Київського товариства природодослідників, Київської організації «Просвіта», популяризатор медичних знань, читав просвітницькі лекції для населення («Про наукову і популярну літературу на Україні»). Делегат Першого Всеукраїнського Собору Української Автокефальної Православної церкви. Член Генеральної військової української медико-санітарної управи.

Як член студентського «Товариства/братства Тарасівців» у Київському університеті входив до українського літературного гуртка «Плеяда», де познайомився з майбутньою дружиною Людмилою Старицькою. Дім родини Черняхівських став одним із центрів українського культурного життя в тогочасному Києві, де збирався інтелектуальний цвіт нації. Брав активну участь у розбудові національної вищої школи, зокрема у відкритті Українського народного університету (член Комісії з утворення Університету, 1917), створенні першого українського медичного факультету, кафедр гістології Українського державного і Донецького університетів. Відігравав визначальну роль в організації Жіночого медичного університету ім. Святої княгині Ольги на базі медичного відділення колишніх Вищих жіночих курсів.

Глибоко ерудована людина. Захоплювався українською та світовою літературою, знав німецьку, французьку та іспанську мови, займався перекладами художньої літератури та філософських праць.

Допомагав матеріально і лікував видатного українського поета Володимира Самійленка.

Основні наукові публікації. Пристрій до мірення сили скорочень уразу (uterus) // Записки Наукового Товариства імені Шевченка. Т. II. У Львові, 1893. С. 114-118; Медично-санітарні замітки з Катеринославщини // Записки Наукового Товариства імені Шевченка. Т. IV. У Львові, 1894. С. 199-200; Випадок *Vesaniae Melancholicae*, скорее і цілковите видужання після само повішення // Записки Наукового Товариства імені Шевченка. Т. XIII. У Львові, 1896. Кн. V. С. 1-12; Неовіталізм і його хиби // Записки Наукового Товариства імені Шевченка. Т. IX. У Львові, 1896. Кн. I. С. 1-20; О влиянии некоторых механических раздражителей на нервные клетки симпатического узла (*gang. cervis sup.*). К., 1911. 25 с.; Амебоїзм та пластичність неврона // Збірник медичної секції Українського наукового товариства в Києві. К., 1912. Кн. 2. С. 57-94; Про наукову і популярну літературу на Україні // Українські медичні вісті. 1918. Ч. 1. С. 13-20; Коморка центральної нервової системи з подвійним зерном // Збірник медичної секції Українського наукового товариства в Києві. К., 1919. Кн. 1. С. 102-108; Матеріали до ембріологічної термінології // Українські медичні вісті. 1925. № 2. С. 301; З наукової подорожі по Германії // Українські медичні вісті. 1927. № 8-9. С. 152-162.

Література. Черняхівський Олександр // Пундій П. Українські лікарі : біобібліографічний довідник. Кн. 1. Естафета поколінь національного відродження. Львів ; Чикаго, 1994. С. 244-245; Константиновский Г. А., Чайковский Ю. Б. Жизнь и деятельность украинского нейростолога Александра Григорьевича Черняховского // Фізіологічний журнал. 1995. Т. 41, № 1-2. С. 122-128; Віленський Ю., Константиновський Г., Чайковський Ю. Український нейростолог Олександр Черняхівський // Агапіт. 1997-1998. № 7-8. С. 29-33; Аронов Г. Е. Медицинская династия Черняховских // Проблемы медицины. 1999. № 9-10. С. 56-57; Олександр Черняхівський – засновник української школи гістологів, будівничий української медицини // Ганіткевич Я. Українські лікарі-вчені першої половини XX століття та їхні наукові школи :

біографічні нариси та бібліографія. Львів, 2002. С. 82-110; Галах В. Міжнародна наукова співпраця професора О. Г. Черняхівського (1869-1939) // Наукові записки з української історії. Переяслав-Хмельницький, 2012. Вип. 32. С. 338-343; Дубенко Д. Є. Брати Черняхівські: від Сяну до Дону // Серце і судини. 2018. № 4. С. 102-110; Черняхівський Олександр Григорович // Червяк П. І. Медицина України в персоналіях: енциклопедичний біобібліографічний довідник. К., 2019. Т. 3: (П-Я). С. 994-995; Черняхівський Олександр Григорович // Медицина в Україні: біобібліографічний словник. Вип. 2. Друга половина XIX – початок XX століття. Літери Т-Я / авт.-упоряд. С. М. Булах та ін. К., 2021. С. 185-187.

18 березня 1914 р. дійсним членом НТШ було обрано Михайла Коса

Народився 1 грудня 1863 р. у м. Комарно (яке на той час входило до складу Австро-Угорської імперії) на Львівщині. Батько, Михайло Андрійович Кос, упродовж двох каденцій був бургомістром м. Комарно і співзасновником місцевої читальні товариства «Просвіта».

Освіта та професійна діяльність. У 1873 р. закінчив третій клас початкової польської школи (м. Комарно), згодом українську Академічну гімназію у Львові та отримав атестат зрілості з відзнакою 1882 р.

Шлях медика Михайло Кос обрав у 1882 р., коли вступив на медичний факультет Краківського університету, захистив докторат 1888 р. Проходив практику в університетській клініці у м. Граці (1889). Підвищував свою фахову кваліфікацію у клініці Віденського університету (1898).

КОС МИХАЙЛО

(1 грудня 1863 р. –
12 лютого 1930 р.)

Окрім лікарської справи, Михайло Кос цікавився українською та зарубіжною літературою, всесвітньою історією, географією. Він був добре обізнаний зі Святим Письмом (Старим Завітом) і Талмудом. Мав здібності до вивчення іноземних мов – знав польську, німецьку, англійську, французьку, італійську, російську, сербську та їдиш. За таку ерудицію приятелі та знайомі звикли називати Михайла «ходячою енциклопедією».

Допомагав бідному міському й сільському населенню та студентам. Останні мали змогу вільно користуватися його особистою бібліотекою. Михайло Кос регулярно поповнював свою книгозбірню новими примірниками книг, а перед Першою світовою війною подарував її бібліотеці Товариства ім. Петра Могили у Перемишлі.

Майже все життя Михайло Кос працював військовим лікарем австрійської армії (1888-1917).

Кар'єру військового лікаря розпочав у 1889 р. у м. Граці у званні Оберарцт (Oberarzt). 1889 р. продовжив службу у 16-у пішохідному полку у містах Бельоварі, Требине і Камениці (Хорватія). У 1891 р. був підвищений до Регіментарцт (Regimentarzt) 2 класу, а у 1894 р. – Regimentarzt 1 класу. У 1898 р. М. Кос переведений у 90-ий піхотний полк у м. Ярославі. У 1900 р. почав працювати на посаді головного лікаря у гарнізонному шпиталі у м. Перемишлі. У 1904 р. лікар отримав звання Штабсарцт (Stabsarzt), а у 1909 р. – Оберштабсарцт (Oberstabsarzt) 2 класу. Просування по службі йшло доволі швидко. У 1915 р. він був підвищений до Oberstabsarzt 1 класу і нагороджений Бронзовою Медаллю Військових Заслуг на Стрічці Хреста Військових Заслуг.

Напередодні Першої світової війни Михайла Коса як лікаря, котрий працював у Головному військовому шпиталі у Перемишлі, було призначено викладачем у духовній семінарії, оскільки, згідно з наказом Військового Міністерства Австро-Угорщини, слухачі четвертого курсу богослов'я Перемишльської Духовної Семінарії зобов'язані були пройти курси надання першої медичної допомоги. Під час служби у хорватському піхотному полку він проводив подібні навчання з малограмотними жовнірами. У роки визвольних змагань і проголошення ЗУНР Михайло Кос проходив службу у складі відділів

Української Галицької Армії, які дислокувалися у Перемишлі, та працював «шефом усіх санітарних відділів міста». Згодом зайнявся гуманітарною опікою полонених та інтернованих українців. Спілкувався з членами Армії Української Народної Республіки. З 1918 р. М. Кос проживав у Перемишлі, де провадив приватну лікарську практику.

Помер Михайло Кос 12 лютого 1930 р. у м. Перемишлі на 67 році життя.

Наукова діяльність. Блискучі знання і багата лікарська практика дали можливість Михайлові Косу гідно проявити себе й у науковій діяльності. Власні праці він друкував у фахових тогочасних українських періодичних виданнях: «Збірник Математично-природничо-лікарської Секції НТШ у Львові» («Про скіяскопію», 1899; «Очні хиби у новобранців», 1903; «Лічене трахоми і других запалень», 1903), «Записках Українського Наукового Товариства» у Києві, а також популярних виданнях – «Діло», «Перемиський вісник» і «Український голос». Окремі статті були надруковані у виданнях австрійського військового міністерства «Wiener medizinische Wochenschrift», «Der Militärarzt».

Його статті довоєнного періоду стосувалися переважно медичної просвіти населення. Це передусім статті з офтальмології: «Уживане окулярів» (1900), «Очна катаракта» (1901), «Зизоокість» (1901), «Історія окулярів» (1902), «Більмо» (1904), «Надзорість у дітей» (1905), «Куряча сліпота» (1910); публікації науково-популярного характеру: «Щіплене віспи» (1902), «Невразливість на хвороби» (1903), «Деструкційний інстинкт» (1904), «Медицина перед чотирма тисячами літ» (1906), «Чому звізди мають «звиздиистий» вигляд» (1907). З-під його пера вийшли і статті біографічного характеру, зокрема «Мануїл Гарсія» (1905), «Henri Dunant» (1910). Порушував й інші актуальні теми у таких працях, як: «Лікарський гонорар» (1910), «Военна слава» (1912). Деякі наукові праці М. Коса вийшли окремими виданнями, а «Трахрома» (1907) та «Про полові справи» (1912) були неодноразово перевидані.

У статті «Очні хиби у новобранців» (1903) торкнувся проблеми медичного обстеження призовників, яке він здійснював у гарнізонних шпиталях Ярослава та Перемишля впродовж трьох років.

Після війни друкувався передусім у перемиському «Українському голосі» – «Про скалічення очей» (1920), «Чи варто пускати кров і коли?» (1920). На основі своєї практики викладання курсу невідкладної допомоги в армії та середній школі написав статтю «До болючого питання» (1925).

Окрім таланту до науки, М. Кос проявив себе як гарний літератор. У своїх майстерних репортажах з подорожей до країн Європи – «Листи з дороги» – пропагував європейські норми побуту. Цій самій темі присвятив своє психологічне оповідання німецькою мовою «Верба» (1910). Цикл статей приурочив подорожам до Північної Америки та Тунісу. Ілюстрований нарис його останньої подорожі до Тунісу напередодні Першої світової війни надруковано у літературному додатку до газети «Діло». Михайло Кос мав намір видати окремою збіркою свої листи з подорожей, але йому завадила повоєнна дорожняча друку.

Залишив щоденники і записні книжки періоду Першої світової війни німецькою мовою³, а також особисті щоденники.

Наукові звання. Доктор медицини.

Громадсько-фахова діяльність. Михайло Кос радо шукав товариства серед громадських діячів, залюбки долучався до справ найрізноманітніших товариств, зокрема допомагав матеріально. Так, у 1911 р. пожертвував 120 крон на українську приватну школу ім. М. Шашкевича у Перемишлі. Незабаром після переїзду до Перемишля придбав за власні кошти будинок з садом для української студентської бурси. У 1910 р. Михайло Кос став співзасновником Українського лікарського товариства, до якого входили лікарі-українці Галичини. У 1914 р. його обрали членом НТШ. На той час він був автором уже 14 друківаних наукових статей та за дорученням Товариства проводив антропометричні обстеження бойків, гуцулів та лемків. Був членом Українського наукового товариства у Києві, виступав з доповідями на засіданнях Медичної секції, публікував праці у збірнику Медичної секції УНТ. Його науково-медичні праці друкувалися у збірниках Лікарської секції НТШ.

³ Щоденники і записні книжки періоду Першої світової війни німецькою мовою зберігаються у відділі рукописів ЛННБ України імені В. Стефаника.

Нагороди. У 1898 р. нагороджений бронзовою Ювілейною медаллю для військових на честь 50-річчя правління імператора Франца Йосифа (Signum Memoriale); у 1902 р. – Золотим хрестом заслуг з короною, на стрічці ордену Франца Йосифа (Golden Verdienstkreuz mit der Krone); у 1908 р. – Ювілейним хрестом для військових; на честь 60-річчя правління імператора Франца Йосифа (Militär-Jubiläumskreuz) нагороджений Пам'ятним хрестом для військових, що перебували на службі під час Балканських війн 1912-1913 рр. (Erinnerungskreuz 1912-1913); у 1914-1915 рр. нагороджений бронзовою медаллю військових заслуг, на стрічці Хреста військових заслуг (Bronze Militärverdienstmedaille am Bande Militärverdienstkreuz); у 1917 р. нагороджений хрестом 3 класу за 25-річну офіцерську вислугу (Militärdienstzeichen 3. Klasse für Offiziere).

Основні наукові праці. Про скіяскопію // Збірник Математично-природописно-лікарської секції Наукового Товариства імени Шевченка. Т. V, вип. II. Часть лікарська: Лікарський збірник. У Львові, 1899. Т. V, вип. II. С. 1-9; Уживане окулярів // Дѣло. 1900. 31 марта (чис. 74). С. 1-2; Очна катаракта // Дѣло. 1901. 4 липня (чис. 148). С. 1-2; Лічене трахоми і других запалень лучниці іхтарганом // Збірник Математично-природописно-лікарської секції Наукового Товариства імени Шевченка. Т. IX. Львів, 1903. С. 1-6; Очні хиби у новобранців // Там само. С. 1-10; Про полові справи. Львів, 1905. 54 с.; Про полові справи. Львів, 1912. 101 с.; Про лічене трахоми // Здоров'я. 1914. Чис. 3. С. 34-36.

Література. Д-р Михайло Кос : [некролог] // Діло. 1930. 15 лютого (чис. 35). С. 6; Д-р Михайло Кос...: [некролог] // Український голос (Перемишль). 1930. 25 лютого (чис. 7). С. 5-6; Кос Михайло // Енциклопедія українознавства. Львів, 1994. Т. 3. С. 143; Кос Михайло // Пундій П. Українські лікарі : біобібліографічний довідник. Кн. 1. Естафета поколінь національного відродження. Львів ; Чикаго, 1994. С. 10; Чикаленко Є. Щоденник. 1919–1920. Київ ; Нью-Йорк, 2005. С. 325-327, 489-491, 511-513, 606-660; Колянчук О. М. Кос Михайло Михайлович // Енциклопедія сучасної України. К, 2014. Т. 14 : Кол-Кос. С. 637; Надрага М. С., Турчак О. В. Михайло Кос – український військовий лікар в австрійській

армії // Перспективи розвитку озброєння та військової техніки сухопутних військ : зб. тез доп. Міжнар. наук.-техн. конф. (Львів, 17-18 травня 2018 р.). Львів, 2018. С. 349; Михайло Кос – видатний лікар, науковець, громадський діяч (до 155-річчя від дня народження) : матеріали до бібліографії / уклад.: М. Надрага, М. Метельська, В. Семенів, О. Турчак. Львів, 2018. 300 с.

8 березня 1917 р. дійсним членом НТШ було обрано Степана Балея

БАЛЕЙ СТЕПАН
(4 лютого 1885 р. –
13 жовтня 1952 р.)

Народився 4 лютого 1885 р. у с. Великі Бірки Тернопільського повіту, Галичина (нині селище Тернопільського району Тернопільської області) в родині вчителя.

Освіта та професійна діяльність.

Початкову освіту здобув у місцевій школі, потім навчався в Українській гімназії у Тернополі. У 1903-1907 рр. навчався на філософському факультеті Львівського університету (філософія та психологія). Належав до найкращих студентів професора К. Твардовського. Склав державний іспит на вчителя середніх шкіл, працював у гімназіях з українською мовою викладання в Перемишлі, Тернополі, Львові, де викладав математику, початкову психологію і логіку. Під керівництвом професора К. Твардовського у 1911 р. здобув науковий ступінь доктора філософії та медицини. У 1912 р. на цій підставі міністерство освіти Австрії надало йому стипендію з фонду, призначеного для подальшого навчання доцентів. Відтак С. Балеї вирушає до Німеччини на спеціальні студії з курсу філософії. У Берлінському університеті навчався під керівництвом німецького психолога, фундатора європейського напрямку функціональної психології, одного із зачинателів феноменології та гештальтпси-

хології професора Карла Штумпфа, а також професора Шефера. У підсумку студіювання опублікував 5 досліджень у німецьких філософських та фізіологічних журналах. Працював у психологічному та фізіологічному інститутах Берлінського університету. Вивчав проблему бінаурального слуху. Навчався в Сорбонні в Парижі (1912-1914) та Відні. Упродовж 1917-1922 рр. продовжив навчання на медичному факультеті Львівського університету, після закінчення якого здобув у Варшавському університеті звання доктора медицини за спеціальністю «Нервові хвороби і психіатрія». Повернувшись до Львова, заглиблюється у педагогіку і публіцистику, пише для львівського журналу «Учитель». Опублікувавши рецензію на працю французького педагога Юліана Пейю «Виховання волі», обирає гасло для своєї науково-дослідної роботи – «Виховати самого себе – одна з найважчих задач, котру може людина поставити перед собою». Видає дослідження українською мовою «З психології творчості Шевченка», декілька філософських досліджень в «Записках НТШ», «Літературно-Науковому віснику» та «Шляхах». І. Огієнко, перший ректор Кам'янець-Подільського українського університету, заснованого законодавчим актом Української держави від 17 серпня 1918 р., особисто запрошує С. Балея на посаду доцента. Упродовж 1921-1924 рр. викладав психологію і логіку в Українському Таємному університеті у Львові. У 1922 р. видав перший підручник психології українською мовою «Нарис психології», в якому аргументував цілісність психологічного життя людини. У 1923 р. вийшла у світ його книга «Нарис логіки», видана НТШ у Львові, що також була першим у Галичині профільним виданням у цій галузі. З 1923 р. – член Українського лікарського товариства у Львові. У 1929 р. Харківський географічний інститут висунув С. Балея кандидатом у члени ВУАН (відділ філософії, соціології та права). Після того, як Львівський університет відмовив науковцю у посаді професора, він, за сприянням К. Твардовського, у 1927 р. очолив кафедру психології виховання Варшавського університету і працював тут до кінця життя. Увійшов до складу наявних і організував низку нових філософських, психологічних і педагогічних державних і громадських структур. Був директором Інституту

психології виховання Варшавського університету, керував Державним учительським інститутом та Педагогічним інститутом Союзу польських учителів. Від 1928 р. редагував кварталник «Polskie Archiwum Psychologii», заснований Ю. Йотейком, і перейменував його на «Psychologia Wychowawcza». Брав активну участь у загальнопольських і міжнародних наукових конференціях та з'їздах.

Помер 13 жовтня 1952 р. у Варшаві.

Наукова діяльність. Як представник двох культур – української і польської – С. Балея здійснив вагомий внесок в українську і польську науку, тож його науковий доробок умовно поділяють на львівський і варшавський. Праці львівського періоду написані переважно українською мовою та опубліковані в українських виданнях. Це обґрунтовані дослідження з галузі психології, присвячені емоційно-вольовій сфері людської психіки, характеру, розумінню експерименту в психології; фундаментальні праці з психології творчості Т. Г. Шевченка; перші друковані українською мовою підручники з психології і логіки. Польські науковці вважають Балея співфундатором польської психології, засновником таких напрямів, як психологія розвитку і психологія виховання (педагогічна психологія). Наукова спадщина польського періоду містить фундаментальні праці світового рівня з філософії, психології та педагогіки, зокрема монографії з психології творчості Ю. Словацького, С. Жеромського, психології виховного контакту, юнацького віку, нариси з психології розвитку дитини, психології виховання, вступ до суспільної психології, роботи з психології особистості, експериментальної психології, характерології, психології злочинності, психології чоловіка і жінки. Філософські погляди Балея віддзеркалюють впливи брентанізму Львівсько-Варшавської філософської школи та її засновника К. Твардовського.

Балея сформував власне концептуальне бачення виховання і навчання, розробив педагогічну психологію, де виховний процес розглядається з позиції генетичної (динамічної), вікової психології, психології розвитку. Він запропонував теорію педагогіки, синтезовану з психологією, задля сприяння становленню людини громадянського суспільства, в якому самовираження індивіда

є умовою існування і самовираження суспільства. Науковий доробок С. Балея ґрунтовно розкриває розроблену власну концепцію персонології як основу новітньої психології і педагогіки.

У 2002 р. завдяки співпраці Львівської філософської спілки, Інституту філософії, логіки і соціології та Одеського національного університету ім. І. Мечникова вийшов друком перший том першого українського академічного видання зібрань праць науковця у 5 томах (7 книг).

Наукові звання. Доктор філософії та медицини; професор.

Громадсько-фахова діяльність. З 8.02.1917 р. за ухвалою Історично-філософської та з 1921 р. Математично-природописно-лікарської секцій – дійсний член НТШ. Від червня 1924 р. – член Лікарської комісії (відновленої) при МПЛС НТШ.

Член Товариства наукових викладів ім. П. Могили. Долучався до діяльності низки українських наукових осередків, друкувався в наукових журналах «Літературно-науковий вістник», «Лікарський вісник», «Наука і письменство», «Український медичний вісник».

У Львівсько-Варшавській філософській школі – керівник Психологічної секції Польського філософського товариства у Львові.

У Варшавському філософському товаристві – голова Педагогічної комісії Педагогічного наукового товариства, керівного органу Психологічного товариства ім. Ю. Йотейка.

Нагороди. Нагороджений Хрестом Ордена Відродження Польщі.

Основні наукові праці. Про поняття психологічної основи почувань // Записки Наукового Товариства ім. Т. Шевченка. Львів, 1911. Т. 105, кн. 5. С. 116-147; З психології творчості Шевченка. Львів, 1916. 91 с.; Осудні почування і «наставлення» // Записки Наукового Товариства імени Шевченка. Львів, 1918. Т. 26-27. С. 1-58; Замітки з приводу заснування Інституту для нормальної і патологічної психології при Науковім Товаристві ім. Т. Шевченка у Львові // Лікарський вісник. 1920. Річник 1. С. 29-31; Нарис логіки. Львів, 1923. 52 с; Psychoanaliza jednej pomyłki Slowackiego. Lwów, 1925. 21 s.; Горячка і свідомість (Власні помічення) // Лікарський вісник. 1926. Ч. 2. С. 1-7; Psychologia wieku dojrzewania. Lwów ;

Warszawa, 1931. 264 s. (2 wyd. 1932); Zarys psychologii w związku z rozwojem psychiki dziecka. Lwów ; Warszawa, [1935]. 424 s.; Drogi samopoznania. Wyd. 2. Kraków, 1947. 176 s.; Зібрання праць : у 5 т. Т. 1 / відп. ред. О. В. Чайковський. Львів ; Одеса, 2002. 487 с. ; Т. 2 / відп. ред. Н. Г. Ничкало. Львів, 2009. 511 с.

Література. Parnowska M. Profesor St. Baley: w 6 rocznicę śmierci // Wychowania w przedszkolu. 1958. № 7-8. S. 330-334; Baley Stefan // Wielka Encyklopedia Powszechna. Warszawa, 1962. T. 1. S. 568; Балей Степан // Пундій П. Українські лікарі : біобібліографічний довідник. Кн. 1. Естафета поколінь національного відродження. Львів ; Чикаго, 1994. С. 24-25; Верников М. Слово про академіка Степана Балея // Філософські пошуки. Львів ; Одеса, 1997. Вип. 4. С. 4-13; Вінтюк Ю. Життя Степана Балея: нові знахідки // Філософські пошуки. Львів ; Одеса, 1997. Вип. 4. С. 14-16; Верников М. Життя і наукова діяльність Степана Балея // Філософська думка. 2001. № 5. С. 74-89; Петрюк П. Т., Бондаренко Л. І. Академік Степан Володимирович Балей – видатний український і польський психолог, лікар, психоаналітик та філософ // Журнал психиатрии и медицинской психологии. 2001. № 1. С. 118-125; Верніков М. М. Балей Степан Володимирович // Енциклопедія Сучасної України. К., 2003. Т. 2 : Б–Біо. С. 144-145; Петрюк П. Т., Бондаренко Л. І. Творчий і життєвий шлях академіка Степана Володимировича Балея – видатного українського і польського психолога, лікаря, психоаналітика, філософа та педагога (до 120-річчя з дня народження) // Психічне здоров'я. 2005. Вип. 2. С. 86-94; Петрюк П. Т., Бондаренко Л. І. Академік Степан Володимирович Балей: біографічні та наукові аспекти (до 125-річчя з дня народження) // Журнал психиатрии и медицинской психологии. 2011. № 1. С. 83-93; Мудрий М. Балей Степан (Стефан-Максим) // Наукове товариство імені Шевченка : енциклопедія. Т. 1 : А–Бібл. Київ ; Львів ; Тернопіль, 2012. С. 392-395; Вінтюк Ю. В. Пошук матеріалів про життя і діяльність Степана Балея : знахідки і наступні завдання. Львів, 2015. 24 с.; Черв'як П. І. Медицина України в персоналіях : енциклопедичний біобібліографічний довідник. К., 2019. Т. 1 : (А–Ж). С. 139.

17 грудня 1920 р. дійсним членом НТШ було обрано Мар'яна Панчишина

Народився 6 вересня 1882 р. у м. Львові у незаможній родині.

Освіта та професійна діяльність.

Середню освіту здобув коштом заможних львівських міщан. У цей час у Львові діяла система грантів приватних фундацій для талановитої молоді з небагатих сімей. Упродовж 1903-1909 рр. Мар'ян Панчишин здобуває освіту на медичному факультеті Львівського університету. Ще з першого року навчання розпочинає анатомічні дослідження будови нирки. Будучи студентом, активно займається науковою діяльністю та бере участь у Х з'їзді польських природознавців і лікарів у Львові. Після закінчення університету молодий науковець зацікавився рентгенологією, яку лише почали впроваджувати у лікарську практику, й очолив вперше створений при університетській клініці рентгенологічний відділ.

З 1912 р. Мар'ян Панчишин є асистентом клініки внутрішніх хвороб та секретарем Львівського лікарського товариства. Молодого здібного асистента Університет скеровує на наукові стажування до Німеччини та Англії. Перебування за кордоном, вивчення досвіду зарубіжних клінік дозволило згодом М. Панчишину провадити науково-педагогічну роботу та лікувальну практику. Отриманий досвід він зумів використати в подальшому, коли створював протитуберкульозні заклади, відділ внутрішніх хвороб «Народної лікарниці» та Українське гігієнічне товариство.

Під час Першої світової війни Мар'ян Панчишин був мобілізований та служив лікарем у званні капітана медичної служби. Там здобуває досвід з організації роботи протиепідеміологічних

ПАНЧИШИН МАР'ЯН

(6 вересня 1882 р. –
9 жовтня 1943 р.)

шпиталів. Під час польсько-української війни – організатор медичної служби українського війська.

У 1918 р. доцент анатомії Львівського університету Мар'ян Панчишин, вихований у сполонізованій сім'ї та вивчений за гроші багатих поляків, під час польсько-української війни зробив вибір на користь національної солідарності та відмовився присягнути польському урядові. За це був звільнений з університету. Невдовзі відмовився переїхати до Варшави, куди запрошував давній покровитель – професор Антоній Глюзінський. Повернувшись з фронту, жертвуючи університетською кар'єрою, він залишає клініку і займається приватною практикою: у 1919 р. відкриває медичний кабінет, де надає допомогу пораненим українським воякам і опікується хворими та полоненими.

Наукова діяльність. Видатний фахівець у галузі внутрішніх хвороб і туберкульозу, найвідоміший в Галичині «народний лікар», організатор і ректор Українського Таємного університету у Львові, засновник Українського гігієнічного товариства, протитуберкульозного диспансеру та першого українського санаторію, керівник терапевтичного відділу «Народної лічниці», редактор журналів «Лікарський вісник» і «Народне здоров'я», професор та завідувач кафедри шпитальної терапії Львівського медичного інституту, засновник Львівської школи терапевтів.

Основними напрямками наукових досліджень Панчишина були променева діагностика і терапія захворювань внутрішніх органів, клініка та лікування виразкової хвороби, раку шлунка та дванадцятипалої кишки, діагностика, клініка та лікування туберкульозу, черевного тифу, сифілісу; опрацювання української медичної термінології.

Автор близько 40 наукових праць, зокрема 4 монографій з найактуальніших питань внутрішньої медицини.

Наукові звання. Доктор медицини; професор.

Громадсько-фахова діяльність. У 1919 р. вступає до Українського лікарського товариства та одразу стає активним його членом. У 1920 р. розпочинає підготовку до створення медичного факультету Українського Таємного університету в Львові. Загалом

в університеті було 130 кафедр, лабораторії, бібліотеки, кількість студентів у час його розквіту сягала двох тисяч. У 1924-1925 рр. був ректором Українського Таємного університету. Важливою заслугою професора було заснування кількох стипендій для продовження навчання студентів у Чехословаччині.

Після ліквідації Українського Таємного університету Мар'ян Панчишин зосередився на роботі у своїй приватній приймальні та НТШ. За власні кошти обладнав та відкрив у своєму будинку у Львові перший український протитуберкульозний диспансер та придбав для нього рентгенівський апарат. У подальших планах лікаря було створення народних протитуберкульозних санаторіїв. Серед постійних пацієнтів Мар'яна Панчишина було чимало відомих львівських міщан. Саме він стає особистим та довіреним лікарем Митрополита Андрея Шептицького, якого супроводжує при виїзді на літній відпочинок. У своїй лікарській діяльності М. Панчишин не відмовляв ні полякам, ні євреям, ні багатим, ні бідним. Усім надавав якісну медичну допомогу, кваліфіковану пораду, знаходив добре слово. Тисячі хворих з усіх верств населення звертались до нього. Мар'ян Панчишин став справжнім «народним лікарем».

У 1924 р. його обирають головою Лікарської комісії НТШ. У 1926 р. стає ініціатором та редактором видання «Лікарського вісника». Однією із безумовних заслуг Мар'яна Панчишина було створення 27 січня 1929 р. Українського гігієнічного товариства, яке видавало популярні медичні брошури, листівки і памфлети та відкрило свої філії з амбулаторіями для надання допомоги неможному населенню. Згодом, як голова Українського гігієнічного товариства і Лікарської комісії НТШ разом з Софією Парфанович розпочав видавати перший у Галичині ілюстрований гігієнічний журнал «Народне здоров'я» (1937).

Важливим напрямом діяльності Мар'яна Панчишина була організація санаторно-курортної справи – оздоровлення хворих природними кліматичними факторами. У 1935 р. заснував перший український санаторій в с. Підлютому у Карпатах. Був співзасновником «Народної лічниці» імені Митрополита Андрея Шептицького та обладнав власним коштом відділ внутрішніх

хвороб. Він також працював консультантом та керівником терапевтичного відділу цього закладу.

Від жовтня 1939 р. професор М. Панчишин очолює відділ охорони здоров'я Львівської області та керує професійною спілкою лікарів області. Протягом 1939-1941 рр., використовуючи становище депутата Верховної Ради СРСР, надає допомогу і рятує від репресій велику кількість українців.

Багаторічні надмірні перевантаження і тривожна ситуація, що склалася у той період у Львові, негативно вплинули на стан здоров'я Мар'яна Панчишина. На запрошення свого багатолітнього пацієнта Митрополита Андрея Шептицького він погоджується перебути у його резиденції на Святоюрській горі, де йому забезпечили якісну медичну опіку, проте було вже запізно. Помер 9 жовтня 1943 р. від гострого інфаркту міокарда. Похорон професора Мар'яна Панчишина відбувся 13 жовтня 1943 р. на Личаківському цвинтарі у Львові.

Нагороди. Лицарський хрест ордена Франца Йосифа (Австро-Угорщина, 1918).

Основні праці. Про бактерійну форму червінки з клінічного становища // Лікарський вістник. 1920. Ч. 7-8. С. 45-53; Про лічення проволочної чахотки мочово-полового укладу промінями кремінної лампи // Лікарський вістник. 1920. Ч. 1. С. 1-4; Про п'ятнистий тиф з клінічного становища // Лікарський вістник. 1920. Ч. 3. С. 18-20 ; Ч. 4. С. 28-29; Про лічення внішньої (хірургічної) чахотки // Лікарський вістник. 1921. Ч. 1-2. С. 1-4; Причинок до аномалії доголовної бючки спільної і внішньої (arteria carotis communis sinistra et arteria carotis externa) у чоловіка // Збірник Математично-природописно-лікарської секції Наукового Товариства імени Шевченка. Т. XXIII-XXIV. Львів, 1925. С. 37-41; Про сифіліс шлунка // Лікарський вістник. 1925. Ч. 1. С. 1-3 (співавт.); Про виразку і пістряка шлунку й дванадцятипалої кишки // Лікарський вістник. 1931. Ч. 2-3. С. 8-18; Про червінку (дизентерію) // Народне Здоровля. 1937. Липень-серпень (чис. 7-8). С. 1-2; Ділання алькоголю на організм людини // Народне Здоровля. 1938. Лютий (чис. 2). С. 3-4; Про харчування хворих на туберкульозу // Народне Здоровля. 1938.

Січень (чис. 1). С. 3-4; Хронічне затроєння алкоголем // Народне Здоров'я. 1938. Березень (чис. 3). С. 3-4; Туберкульоза в дітей // Народне Здоров'я. 1939. Січень (чис. 1). С. 4-5.

Література. Мар'ян Панчишин // Хроніка Наукового Товариства імени Шевченка у Львові. Львів, 1920. Ч. 63-64. С. 44-46; В останню дорогу. Промова заступника Провідника УЦК, д-ра Костя Панківського, над відкритою могилою Проф. Д-ра Маріяна Панчишина // Краківські вісті. 1943. 19 жовтня; Осінчук Р. Подвижник народного здоров'я. З приводу смерті бл. п. проф. д-ра Маріяна Панчишина // Львівські вісті. 1943. 13 жовтня; Білинський Б. Професор Мар'ян Панчишин – лікар і громадянин // Лікарський збірник. Нова серія. Т. І. Львів, 1991. С. 89-94; Професор Панчишин Мар'ян // Пундій П. Українські лікарі : біобібліографічний довідник. Кн. 1. Естафета поколінь національного відродження. Львів ; Чикаго, 1994. С. 173-174; Лікарський збірник. Нова серія. Т. VII. На пошану Маріяна Панчишина. Львів ; Чикаго, 2000. 139 с.; Мар'ян Панчишин – видатний лікар, педагог, вчений і суспільно-політичний діяч Західної України // Ганіткевич Я. Українські лікарі-вчені першої половини ХХ століття та їхні наукові школи : біографічні нариси та бібліографія. Львів, 2002. С. 338-370; Кияк Ю., Ганіткевич Я., Надрага О. Панчишин Маріян // Зіменковський Б. С., Гжегоцький М. Р., Луцик О. Д. Професори Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького: 1784-2009. Вид. 2-е доопр. і випр. Львів, 2009. С. 252-253; Панчишин Мар'ян (1882-1943) // Гоцко-Ней Л.-І. Українське лікарське товариство у Львові 1910-1939 – 1990-2010. Львів, 2010. С. 72-79; Мовчан Ю. Постать Мар'яна Панчишина в спогадах його учнів // Праці Наукового товариства ім. Шевченка. Т. XXXVI. Лікарський збірник. Медицина і біологія. Нова серія. Т. XXII. Львів, 2013. С. 172-180; Канчалаба О. 70 років від смерті професора Мар'яна Панчишина // Праці Наукового товариства ім. Шевченка. Т. XXXVIII. Лікарський збірник. Медицина і біологія. Нова серія. Т. XXV. Львів, 2014. С. 111-116; Панчишин Мар'ян Іванович // Червяк П. І. Медицина України в персоналіях : енциклопедичний біобібліографічний довідник. К., 2019. Т. 3 : (П-Я). С. 33-34.

13 квітня 1929 р. дійсним членом НТШ
було обрано Євмена Лукасевича

ЛУКАСЕВИЧ ЄВМЕН

(26 грудня 1871 р. –
20 грудня 1929 р.)

Народився 26 грудня 1871 р. у с. Біла поблизу Чорткова на Тернопільщині у родині священника.

Освіта та професійна діяльність.

Навчався у державній гімназії у Тернополі, але вже другий клас відвідував в Українській академічній гімназії у Львові. Після 3-х років перейшов у Станіславівську гімназію. Освіту здобував на медичних факультетах Львівського та Віденського університетів. Закінчив медичну освіту у Цюрихському університеті (Швейцарія), де отримав диплом лікаря. У 1900 р. переїхав до Києва. У 1905 р. нострифікував свій диплом у Харківському університеті

та почав працювати лікарем загальної практики. Став популярним фахівцем із внутрішніх та дитячих хвороб. У 1907 р. тимчасово був лікарем-епідеміологом. З початком Першої світової війни мобілізований до війська. З січня 1920 р. тимчасово проживав у Чехословаччині, а наприкінці 1921 р. переїхав до Варшави та розпочав приватну лікарську практику. У 1928 р. відкрив свою лічницю.

Помер 20 грудня 1929 р. у Варшаві.

Наукова діяльність. Працював у Медичній секції Українського наукового товариства у Києві, зокрема в її термінологічній комісії, брав участь в упорядкуванні наукових збірників секції. Завдяки підтримці та сприянню Лукасевича, протягом 1919 р. у Берні та Лозанні видано 10 наукових, історичних та етнографічних праць про Україну французькою мовою. З 1921 р., живучи у Варшаві, не припиняє наукової роботи. Публікує статті в українських медичних виданнях у Львові та Чехословаччині. Головну увагу приділяв медичній термінології та медичній етнографії. Уповодж 3-6 жовтня 1926 р. у Празі відбувся Український науковий з'їзд, на

якому Є. Лукасевич був одним із керівників Лікарської підсекції та виступив з трьома доповідями: «Педіятрія в розумінню українського народу», «Фармакогностичні та фармацевтичні знання українського народу» і «Народня медична термінологія». Автор близько 20 наукових публікацій. У 1926 р. у Львові у видавництві НТШ своїм коштом друкує «Анатомічний словник. Матеріали». Багато його праць залишилося в рукописах.

Громадсько-фахова діяльність. У жовтні 1917 р. обраний заступником голови Всеукраїнської спілки українських лікарів та редактором часопису «Українські медичні вісті». Протягом 1918 р. Є. Лукасевич видав 13 чисел часопису. Був делегатом 1-го Українського військового з'їзду, займався організацією Головної військової санітарної управи. Навесні 1918 р. був серед засновників Українського Червоного Хреста (УЧХ). Значною мірою завдяки його старанням у квітні 1918 р. скликано у Києві організаційний з'їзд УЧХ. Був обраний до складу Центрального комітету УЧХ. Наприкінці 1918 р. Лукасевич виїздить за кордон як голова української дипломатичної місії в Швейцарії, стає також представником УЧХ при міжнародній конвенції. Влітку 1919 р. залишає з власної ініціативи дипломатичну роботу. 1920 р. повертається до Києва та отримує призначення товариша (заступника) міністра закордонних справ, виїздить з дорученням до Відня і Праги. У кінці 1920 р. переїздить до м. Тарнова, де виконує обов'язки міністра здоров'я, складає плани боротьби з епідеміями в Україні. У 1924 р. став членом Українського лікарського товариства у Львові. Обраний дійсним членом НТШ. Проживаючи у Варшаві з 1921 р., Є. Лукасевич працював над організацією українських емігрантів у Польщі, стає скарбником та головою Гуманітарної секції Українського центрального комітету. Видає щоденну газету «Українська трибуна».

Основні наукові праці. Як доглядати діток-немовлят. Київ ; Варшава, 1922. 52 с.; Охорона материнства // Український медичний вісник (Прага). 1924. Ч. 2. С. 50-60; Нове в педіатрії // Український медичний вісник (Прага). 1924. Ч. 3-4. С. 158-159; 1925. Ч. 5-6. С. 127-133; Sanochrysin // Лікарський вісник. 1925. Ч. 1. С. 7-8; Streptococcus haemolyticus побудник шкарлятини // Лікарський вісник. 1925. Ч. 2.

С. 21; Анатомічний словник (Матеріали). Львів, 1926. 72 с.; Термінологічні проблеми // Лікарський вісник. 1927. Ч. 1-2. С. 22-27.

Література. Матюшенко Б. Д-р мед. Євмен Лукасевич (Некролог) // Лікарський вісник. 1930. Ч. 1. С. 34-39; Лукасевич Євмен // Пундій П. Українські лікарі: біобібліографічний довідник. Кн. 1. Естафета поколінь національного відродження. Львів; Чикаго, 1994. С. 131-132; Євмен Лукасевич – український лікар-педіатр, науковець, громадсько-політичний діяч // Ганіткевич Я. Українські лікарі-вчені першої половини ХХ століття та їхні наукові школи: біографічні нариси та бібліографія. Львів, 2002. С. 470-482; Ганіткевич Я. В., Ціборовський О. М. Лукасевич Євмен Кирилович // Енциклопедія Сучасної України. К., 2017. Т. 18: Лт-Малицький. С. 78; Лукасевич Євмен Кирилович // Червяк П. І. Медицина України в персоналіях: енциклопедичний біобібліографічний довідник. К., 2019. Т. 2: (З-О). С. 716-717.

13 квітня 1929 р. дійсним членом НТШ було обрано Максима Музику

МУЗИКА МАКСИМ
(15 липня 1889 р. –
24 травня 1972 р.)

Народився 15 липня 1889 р. у м. Львові в робітничій сім'ї.

Освіта та професійна діяльність.
У 1907 р. закінчив з відзнакою польську гімназію і вступив на медичний факультет Львівського університету. З 1910 р. – член студентської організації товариства «Медична громада», спочатку секретар, а потім її голова до 1913 р.

Закінчив медичний факультет Львівського університету в 1913 р., отримав звання доктора загальної медицини в хірургії, офтальмології та акушерстві.

До початку Першої світової війни працював лікарем у Відні і Чернівцях. З початком Першої світової війни, як військо-

вий лікар, був покликаний на військову службу полковим лікарем на фронті. З 1916 р. – керівник корпусної бактеріологічної лабораторії.

Після розпаду Австро-Угорщини в жовтні 1918 р. і проголошення Західноукраїнської Народної Республіки створив і очолив у Станіславові санітарно-бактеріологічну лабораторію УГА. Після закінчення війни і звільнення з польського полону в 1919 р. заснував при НТШ Бактеріологічно-хімічний інститут, був його директором до липня 1938 р.

У 1921 р. працював у Гігієнічному інституті лікарського факультету Карлового університету в Празі.

Упродовж 1920-1924 рр. – професор і декан медичного факультету Українського Таємного університету. Викладав гістологію, патологію та біохімію.

У 1920 р. разом з Сильвестром Дрималиком і Мар'яном Панчишиним відновив Українське лікарське товариство у Львові, був його провідним членом та кількаразовим головою. У тому ж році разом з М. Панчишином заснував професійний журнал «Лікарський вісник». Протягом 1922-1939 рр. – член редакційного комітету часопису «Лікарський вісник», якому присвятив багато редакційної праці.

До 1939 р. очолював Бактеріологічний інститут «Народної лічниці» у Львові. Крім того, працював у поліклініці та шпиталі «Народна лічниця» ім. Митрополита Андрея Шептицького.

З 1928 р. до кінця 1939 р. завідував бактеріологічною лабораторією «Каси хворих» у Львові.

У листопаді 1939 р. за дорученням Наркомату охорони здоров'я УРСР Максим Музика організував у Львові Медичний інститут на базі медичного факультету Львівського університету, призначений заступником директора Львівського медичного інституту, 1940-1941 рр. – доцент кафедри мікробіології цього інституту.

У 1941 р. був мобілізований до Червоної армії. Працював мікробіологом у різних містах СРСР – Києві, Харкові, був в евакуації в Киргизії, де обіймав посаду асистента кафедри мікробіології в Фрунзенському медінституті. Пізніше переведений до м. Пржевальська завідувачем філією Киргизького інституту епідеміології і бактеріології.

У 1944 р. повернувся до Львова. У 1944-1946 рр. – директор, згодом заступник директора Львівського медичного інституту з навчальної і наукової роботи до 1948 р. Упродовж 1944-1966 рр. очолював кафедру мікробіології.

У 1947 р. ухвалою ВАК СРСР йому присуджено науковий ступінь кандидата медичних наук без захисту дисертації. У 1965 р. вийшов на пенсію, але у 1966-1969 рр. працював консультантом кафедри мікробіології.

Помер 24 травня 1972 р. Похований у Львові на Личаківському цвинтарі.

Наукова діяльність. Як лікар-бактеріолог найбільше уваги приділяв вивченню проблеми склерози дихальних шляхів. Унікальним є те, що науковець протягом півтора року прищеплював сам собі (разом із К. Губіною) збудника цього захворювання, ризикуючи своїм здоров'ям і життям.

Публікував праці в наукових збірниках НТШ, Львівського медичного інституту, польських лікарських часописах («Przyroda i technika», «Wiadomości lekarskie»), всесоюзних лікарських журналах («Вестник оториноларингологии», «Советская медицина»), у наукових збірниках у Мінську, Парижі, Празі. Крім слов'янських мов, володів англійською, німецькою, іспанською, французькою, старогрецькою та латиною.

Створив львівську наукову школу мікробіології, до якої увійшли дослідники К. Губіна, Л. Гладишевська-Веселовська, В. Петрус, І. Лещук-Рачкевич, О. Нарепеха та ін.

Автор понад 50 наукових праць, серед них десятки наукових статей, оглядів, монографій, які стосувалися проблем бактеріології та епідеміології плямистого тифу, туберкульозу, досліджень груп крові і їх значення в медицині, досліджень кров'яних утворень, лабораторних досліджень при хворобах печінки.

Наукові звання. Доктор медицини; доцент; кандидат медичних наук.

Громадсько-фахова діяльність. Член НТШ (1929); голова Українського лікарського товариства у Львові (1925-1930); член Українського гігієнічного товариства.

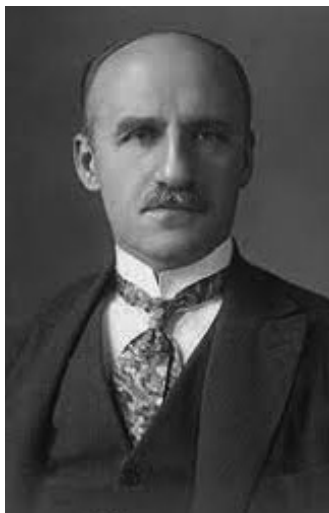
Нагороди. Відзнака «Відмінник охорони здоров'я» (1948); медаль «За доблесний труд у Великій Вітчизняній війні» (1946).

Основні наукові праці. Бактеріологія і епідеміологія п'ятнистого тифу // Лікарський вісник. 1920. Ч. 2. С. 1-5; Про колоїди // Лікарський вісник. 1925. Ч. 1. С. 8-15; Бактеріологія і епідеміологія туберкульозу. Львів, 1929. 12 с.; Досліди над кров'яними угрупованнями населення Східної Галичини // Лікарський вісник. 1932. Ч. 1-2. С. 1-11; Некоторые данные об экспедиционной работе по изучению склеромы // Журнал ушных, носовых и горловых болезней. 1959. № 1. С. 32-40 (співавт.); Состав клебсиелл, выделяемых из верхних дыхательных путей при склероме и озене // Журнал микробиологии, эпидемиологии и иммунологии. 1967. № 7. С. 64-68 (співавт.); Микробиологическая диагностика склеромы (по материалам экспедиций) // Журнал ушных, носовых и горловых болезней. 1970. № 4. С. 73-79 (співавт.).

Література. Кузик М. Відвідини у д-ра Максима Музики // Лікарський вісник. 1974. Рік XXI, ч. 2. С. 67-70; Осінчук Р. Доктор медицини Максим Музика // Лікарський збірник. Нова серія. Т. І. Львів, 1991. С. 103-108; Музика Максим // Пундій П. Українські лікарі : біобібліографічний довідник. Кн. 1. Естафета поколінь національного відродження. Львів ; Чикаго, 1994. С. 151-153; Даценко І. Максим Музика 15.VII.1889-24.V.1972. Життєво-бібліографічний нарис. Львів, 2004. 239 с.; Данилейченко В., Надрага О. Музика Максим Максимович // Зіменковський Б. С., Гжегоцький М. Р., Луцик О. Д. Професори Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького: 1784-2009. Вид. 2-е доопр. і випр. Львів, 2009. С. 228; Данилейченко В., Надрага О. Музика Максим // Енциклопедія Львова. Львів, 2012. Т. 4 : Л-М. С. 802-803; Гоцко-Ней Л.-І. Музика Максим (До 125-річчя від народження) // Праці Наукового товариства ім. Шевченка. Т. XXXVI. Лікарський збірник. Медицина і біологія. Нова серія. Т. XXIV. Львів, 2014. С. 150-152; Савула М. М. Максим Музика – крізь призму часу // Інфекційні хвороби. 2016. № 3. С. 93-95; Музика Максим Максимович // Червяк П. І. Медицина України в персоналіях : енциклопедичний біобібліографічний довідник. К., 2019. Т. 2 : (З-О). С. 974-975; Даценко І. І. Музика Максим Максимович // Енциклопедія Сучасної України. К., 2020. Т. 22 : Мр-На. С. 93.

**8 травня 1931 р. дійсним членом НТШ
було обрано Тита-Євгена Бурачинського**

**БУРАЧИНСЬКИЙ
ТИТ-ЄВГЕН**
(5 січня 1880 р. –
23 червня 1968 р.)

Народився 5 січня 1880 р. у с. Криворівня Косівського повіту (нині – Верховинський район Івано-Франківської області) у сім'ї священника.

Освіта та професійна діяльність.

З 1890 р. по 1898 р. навчався у Станіславівській українській гімназії, яку закінчив з відзнакою. У 1898 р. вступив на медичний факультет Львівського університету. В 1899 р. став членом студентського товариства «Академічна громада» і його бібліотекарем. У 1900 р. обраний головою управи товариства, а також членом управи й секретарем Товариства «Просвіта» у Львові. Під час навчання на медичному факультеті університету працював лаборантом на кафедрі фармацевтичної хімії Львівського університету.

У 1904 р. закінчив медичний факультет і почав працювати асистентом у хірургічній клініці медичного факультету Львівського університету. В 1907 р. переїхав на Буковину, де отримав посаду головного хірурга у чернівецькому шпиталі, з 1912 р. – ординатор, згодом – завідувач хірургічного відділу. У 1911 р. перебував на кількомісячному стажуванні в м. Дрездені (Німеччина).

З початком Першої світової війни був покликаний до австрійського війська. До жовтня 1918 р. працював хірургом в австрійських військових шпиталях. У 1919 р. став лікарем-отаманом УГА та керівником українського військового шпиталю у Тернополі.

У 1925 р. переїхав з родиною до Львова, де спочатку був завідувачем хірургічного відділу «Народної лічниці», а в 1931 р. став її директором.

З 1938 р. є одним із творців та першим директором Українського шпиталю «Народна лікарня» імені Митрополита Андрея Шептицького.

У 1944 р. був евакуйований німцями у Польщу, спершу до Хойніц на Помор'ї, а згодом до м. Тчева, де працював хірургом-ларингологом в амбулаторії та міській лікарні.

У квітні 1949 р. безпідставно був звинувачений у співпраці з німецькою владою і відсидів 5 місяців у в'язниці Гданська. Після виходу на пенсію провадив приватну медичну практику (1963-1968 рр.).

Помер 23 червня 1968 р. Похований на цвинтарі в м. Тчеві (Польща).

Наукова діяльність. Автор серії наукових праць та дослідник у галузі хірургії шлунково-кишкового тракту, лікування туберкульозу, хвороб ЛОР-органів, запалення кісткового мозку, лікування діабету, онкологічних захворювань.

Громадсько-фахова діяльність. Член НТШ; член-засновник (1910), голова (1926, 1928, 1929, 1933, 1935) Українського лікарського товариства у Львові; постійний член управи Українського лікарського товариства у Львові. Член редколегії «Лікарського вісника» (з 1927 р.); член Українського гігієнічного товариства у Львові (з 1929 р.), дописував до друкованого органу цього товариства – часопису «Народне здоров'я»; член Наукового товариства ім. Шевченка.

Був членом низки українських суспільних організацій і меценатом на потреби шкіл, культурно-просвітницьких спілок, спортивних товариств («Луг», «Пласт», «Каменярі», «Соколи»), аматорських гуртів, мистецьких і музичних закладів. Активний борець за охорону здоров'я у довоєнній Галичині. Кандидат на виборах посла до польського сейму у Львові. У 1934 р. організував збори до дня загального протесту і жалоби з приводу голоду в радянській Україні, учасники яких вшанували пам'ять жертв Голодомору.

Нагороди. Лицарський хрест – орден Франца Йосифа (1917).

Основні наукові праці. Причинки до хірургії вегетативних нервів // Лікарський вісник. 1926. Ч. 2. С. 7-21; Про запалення паростка сліпої кишки у гилі // Лікарський вісник. 1926. Ч. 1. С. 13-18;

Хірургія при цукрівниці // Лікарський вісник. 1934. Ч. 2. С. 35-38; Які користі дає Українське Лік. Товариство своїм членам? // Лікарський вісник. 1934. Ч. 4. С. 130-136; Новіші погляди в науці про пістряка // Лікарський вісник. 1935. Ч. 2. С. 39-55; Новіші погляди на лікування запалень шкіу // Лікарський вісник. 1937. Ч. 5. С. 149-160; Хірургічне поступовання при сепсисі // Лікарський вісник. 1938. Ч. 2. С. 37-41.

Література. Бурачинський Тит-Євген // Пундій П. Українські лікарі : біобібліографічний довідник. Кн. 1. Естафета поколінь національного відродження. Львів ; Чикаго, 1994. С. 43-44; Осінчук Р. Доктор Тит Бурачинський (з нагоди 80-ліття) // Лікарський вісник. 1961. Ч. 20. С. 31-35; Бурачинський Т.-Є. Мое життя // Лікарський вісник. 1982. Рік XXIX, ч. 3. С. 153-159; Арсенич П. І. Бурачинський Тит-Євген Йосипович // Енциклопедія Сучасної України. К., 2004. Т. 3 : Біо-Бя. С. 601-602; Литвин М. Бурачинський Тит-Євген // Енциклопедія Львова. Львів, 2007. Т. 1 : А-Г. С. 305; Бурачинський Тит-Євген // Українські лікарі – уродженці Буковини (XIX ст. – перша половина XX ст.) : біобібліографічний покажчик. Чернівці, 2010. С. 10-11; Бурачинський Тит-Євген Йосипович // Червяк П. І. Медицина України в персоналіях : енциклопедичний біобібліографічний довідник. К., 2010. Т. 1 : (А-Ж). С. 385-386; Ковалів Ю. Бурачинський Тит-Євген // Наукове товариство імені Шевченка : енциклопедія. Т. 2 : Бібл-Вес. Київ ; Львів ; Тернопіль, 2014. С. 428-430.

8 травня 1931 р. дійсним членом НТШ було обрано Бориса Матюшенка

Народився 2 листопада 1883 р. у Петербурзі в сім'ї полковника царської армії, котрий походив із давнього українського роду. Згодом батько переїхав до Києва, де отримав призначення коменданта арсеналу, одночасно працював професором вищої військової школи. Родина підтримувала українські традиції.

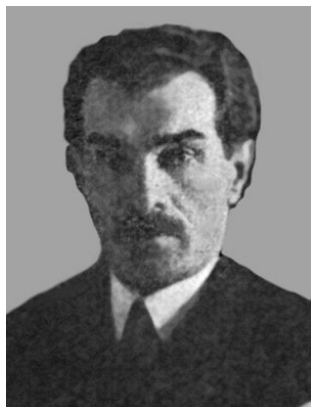
Освіта та професійна діяльність. Навчався в 5-й Київській Печерській гімназії, яку закінчив у 1902 р. з золотою медаллю. Під

час навчання Б. Матюшенко став одним із засновників української громади. Після завершення навчання в гімназії вступив на медичний факультет Університету Святого Володимира, який закінчив з відзнакою у 1912 р. і склав усі спеціальні іспити на доктора медицини. Найбільше Б. Матюшенка цікавили проблеми соціальної медицини та гігієни. Ще студентом він почав працювати у клініці спеціальної патології та терапії. З 1905 р. працював у санітарній управі Києва під керівництвом відомого українського вченого-гігієніста О. Корчака-Чепурківського, займався питаннями водопостачання міста, брав участь у боротьбі з епідемією холери (1907), розробляв комплекс заходів для очищення води міського водогону.

Після закінчення медичного факультету у 1909 р. працював у клініці спеціальної патології і терапії медичного факультету Університету Святого Володимира під керівництвом професора Г. М. Малкова.

У 1912 р. захистив докторську дисертацію. Провадив наукову діяльність та одночасно продовжував приймати незможних хворих у лікарні Київського благодійного товариства, працював лікарем нічної служби при Київській міській управі, «Товариства Швидкої лікарської допомоги», міським санітарним лікарем, мав приватну практику. З початком Першої світової війни був мобілізований до армії.

Наукова діяльність. Досліджував проблеми акромегалії, рентгенотерапії лейкемії, артеросклерозу. Надавав великого значення дії на організм факторів зовнішнього середовища та спадкових чинників. Упроваджував і розвивав українську медичну термінологію. За його та В. Наливайка редакцією у 1926 р. видано «Латинсько-український медичний словник» обсягом 20 друко-

МАТЮШЕНКО БОРИС

(2 листопада 1883 р. –
25 березня 1944 р.)

ваних аркушів. Науковець опублікував перший український підручник для вищої школи «Соціальна гігієна» (Прага, 1924), низку наукових праць з гігієни, охорони здоров'я та еugenіки в українських та чеських журналах.

Важливим завданням Б. Матюшенко вважав популяризацію і широку пропаганду медичних знань, санітарно-просвітницьку роботу. Його наукова спадщина розкидана у різних діаспорних виданнях та практично недоступна науковцям України.

Автор понад 35 наукових праць.

Наукові звання. Доктор медицини; професор.

Громадсько-фахова діяльність. Навчаючись на медичному факультеті Університету Святого Володимира, розпочинає займатися й політичною діяльністю. Б. Матюшенко був активним членом Революційної української партії, брав участь у громадських та політичних виступах, за що переслідувався царською владою – його заарештували і вислали з Києва. Згодом став членом виконавчого органу Української соціал-демократичної партії та увійшов до складу її виконавчого комітету.

Протягом усього життя професійну працю поєднував з громадсько-політичною. Брав активну участь у розбудові української державності. Він – один з ініціаторів проведення організаційного з'їзду та створення Українського Червоного Хреста, входив до складу його центрального комітету. Був серед організаторів Всеукраїнської спілки лікарів, займався організацією медико-санітарної служби УНР, очолював Головну медико-санітарну управу при Генеральному секретаріаті медичної і санітарної служби.

У травні 1918 р. Бориса Матюшенка призначили директором департаменту лікарської допомоги і шпитальних справ Міністерства народного здоров'я і державного опікування.

Гетьманський уряд призначив Б. Матюшенка директором медичного департаменту (Міністром здоров'я). Таку ж посаду він обіймав і за Директорії.

У важкі роки більшовицької агресії увійшов до складу української делегації на мирній конференції в Парижі, де відстоював інтереси збереження Української Держави.

У 1919 р. Б. Матюшенко разом з д-ром Є. Лукасевичем заснують Закордонне бюро Українського Червоного Хреста. У 1920 р. стає його головою та виконує ці обов'язки до 1921 р.

Після захоплення України більшовиками виїхав до Праги (1921). Завдяки фінансовій підтримці Чехословацької влади вдалося відкрити у Празі Український вільний університет, Педагогічний інститут, Українську господарську академію в Подебратах.

Борис Матюшенко стає одним з провідників української еміграції.

Рада Українського вільного університету обрала д-ра медицини Б. Матюшенка професором кафедри гігієни, де він розпочав педагогічну роботу. Незабаром організовує викладання гігієни в Українській господарській академії та стає її професором.

Матюшенко добився великої фінансової допомоги чехословацького уряду українським лікарям та еміграційним інституціям загалом і на видавничі цілі зокрема.

У 1922 р. науковець заснував Спілку українських лікарів у Чехословаччині, яка стала осередком науково-медичної праці українських лікарів на чужині. Спілку він очолював до 1935 р.

У 1923-1925 рр. з ініціативи Б. Матюшенка та під його редакцією Спілка починає видавати лікарський журнал «Український медичний вісник» – перший український медичний часопис за межами України. На сторінках журналу публікувалися оригінальні праці з клінічної та теоретичної медицини, соціальної гігієни та евгеніки. Часопис висвітлював досягнення західноєвропейської медицини, подавав хроніку українського медичного життя, приділяв увагу українській медичній термінології. Борис Матюшенко зумів організувати розповсюдження журналу на Наддніпрянщині.

У 1924 р. працює в Євгенічному інституті (Чехословаччина) керівником військово-статистичного відділу та практичної евгеніки.

У 1925-1926 рр. нострифікував свій диплом Київського університету у Карловому університеті (Прага) і 19 березня 1926 р. був промований на доктора медицини.

Проф. Б. Матюшенко був членом низки наукових організацій: НТШ у Львові, Українського наукового інституту в Берліні, дійсним членом Чеського євгенічного товариства. Упродовж 1933-1936 рр. входив до складу редакційного комітету «Лікарського вісника», який видавала Лікарська комісія НТШ.

Помер 25 березня 1944 р.

Основні наукові праці. Пошесті на Україні в останні вісім років // Український медичний вісник. 1923. Ч. 1. С. 24-35; Зміни здоров'я українського народу в останнє десятиліття // Український медичний вісник. 1924. Ч. 2. С. 18-29; До питання про розмноження інтелігенції // Український медичний вісник. 1925. Ч. 5-6. С. 104-110; Проблеми старіння та відмолодження в світлі сучасних біологічних дослідів // Лікарський вісник. 1928. Ч. 1-2. С. 1-10; Євгенічні поради та їх організація // Лікарський вісник. 1931. Ч. 1. С. 1-9.

Література. Ортинський І. П'ятьдесятліття проф. д-ра мед. Бориса Матюшенка (1883-1933) // Лікарський вісник. 1934. Ч. 1. С. 1-5; Матюшенко Борис // Пундій П. Українські лікарі : біобібліографічний довідник. Кн. 1. Естафета поколінь національного відродження. Львів ; Чикаго, 1994. С. 143; Даценко І. Борис Матюшенко – визначний український гігієніст і громадський діяч // Лікарський збірник. Нова серія. Т. III. Львів, 1996. С. 88-92; Борис Матюшенко – лікар-гігієніст, учений і суспільно-політичний діяч // Ганіткевич Я. Українські лікарі-вчені першої половини ХХ століття та їхні наукові школи : біографічні нариси та бібліографія. Львів, 2002. С. 67-76; Ганіткевич Я. В. Борис Матюшенко – український вчений-гігієніст і суспільно-політичний діяч (до 120-річчя від дня народження) // Вісник соціальної гігієни та організації охорони здоров'я України. 2003. № 3. С. 78-82; Б. П. Матюшенко як репрезентант спільноти українських лікарів-вигнанців // Бойчак М. П., Лякіна Р. М. Українські лікарі за кордоном (Польща 1920-1924, Чехословаччина 1922-1940 рр.). К., 2009. С. 137-141; Коцур Н. Спілка українських лікарів у Чехословаччині (20-40-ві рр. хх ст.): науково-організаційна та громадська діяльність // Переяславський літопис. 2016. Вип. 10. С. 136-145; Ганіткевич Я. В. Матюшенко Борис Павлович // Енциклопедія Сучасної України. К., 2018. Т. 19 : Малиш-Медицина. С. 540;

Матюшенко Борис Павлович // Червяк П. І. Медицина України в персоналіях : енциклопедичний біобібліографічний довідник. К., 2019. Т. 2 : (З-О). С. 847.

22 лютого 1936 р. дійсним членом НТШ було обрано Юліана Кордюка

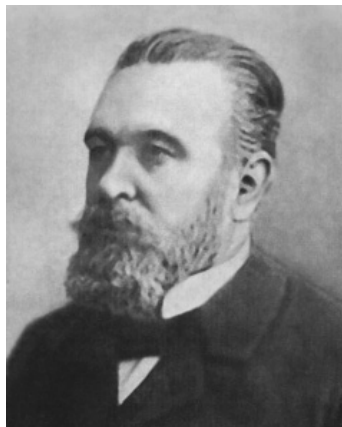
Народився 30 жовтня 1894 р. у м. Львові в родині службовця.

Освіта та професійна діяльність. Після закінчення гімназії в 1912 р. вступив на медичний факультет Львівського університету, де вчився протягом 1912-1914 рр.

З початком Першої світової війни перервав навчання в університеті та вступив до легіону УСС. У боях з російськими військами був поранений і потрапив у полон. Разом з іншими полоненими відісланий у Туркестан. Після звільнення з полону продовжив студіювання медицини в Празькому університеті, яке завершив у 1926 р., паралельно навчався в Українському вільному університеті у 1921-1924 рр., де студіював філософію.

Після повернення до Львова працював у лабораторії товариства «Народної лічниці», в Бактеріологічно-хімічному інституті НТШ. У 1927 р. вступив до Українського лікарського товариства у Львові і був обраний його секретарем, з 1933 р. – член редакційного комітету «Лікарського вісника». Після відкриття Українського шпиталю ім. Митрополита Андрея Шептицького працював в аналітичній лабораторії. У 1940-1941 рр. був обласним санітарним інспектором Львівського облздороввідділу.

У 1941 р. був евакуйований на схід. Через хворобу залишився в одному з міст Північного Кавказу, а після приходу німців по-

КОРДЮК ЮЛІАН
(30 жовтня 1894 р. –
22 травня 1947 р.)

вернувся до Львова. З липня 1943 р. – референт УЦК у Львові, до закінчення війни був директором Українського шпиталю ім. Митрополита Андрея Шептицького. Після війни продовжив працювати в облздоровідділі санінспектором.

Помер у Львові в 1947 р.

Наукова діяльність. Автор статей на медичну тематику в Українській Загальній Енциклопедії та «Лікарському віснику». За працю «Гігієна молока й молочних продуктів у наших умовах» був відзначений премією імені Івана Куровця.

Громадсько-фахова діяльність. Член Українського лікарського товариства у Львові (1927); член НТШ (1936).

Основні наукові праці. Зараження і відпорність [Інфекція та імунітет] // Життя і знання. 1931-1932. Ч. 53 (5). С. 149-150; У 50-ліття відкриття туберкульозного заразця // Життя і знання. 1931-1932. Ч. 55 (7). С. 217-218; Патологічна фізіологія обміну речовин // Лікарський вісник. 1933. Ч. 4. С. 97-109; Чортове насіння [Блохи, воші] // Життя і знання. 1933. Ч. 70/71 (7/8). С. 216-217; Ваканційні оселі для молоді // Життя і знання. 1934. Ч. 81 (6). С. 174, 179-180 (співавт.); Як людина заражується туберкульозом // Життя і знання. 1934. Ч. 77 (2). С. 46; Паралергія // Лікарський вісник. 1936. Ч. 4. С. 103-111.

Література. Кордюк Юліан // Пундій П. Українські лікарі : біобібліографічний довідник. Кн. 1. Естафета поколінь національного відродження. Львів ; Чикаго, 1994. С. 105-106; Брайлян Н. Б., Ковалів Ю. Б. Кордюк Юліан // Енциклопедія Сучасної України. К., 2014. Т. 14 : Кол- Кос. С. 466.

17 травня 1939 р. дійсним членом НТШ було обрано Володимира Лазорка

Народився 13 січня 1909 р. у м. Перемишлі. Син українського кооперативного та громадського діяча Михайла Лазорка.

Освіта та професійна діяльність. Навчався у гімназії у Перемишлі. У 1935 р. закінчив медичний факультет у Львівському університеті за спеціальністю психіатрія та отримав диплом лікаря. Ще під час навчання цікавився ентомологією. Працював у загаль-

ному шпиталі, готував докторську роботу у відділі бактеріології. Крім медицини та захоплення ентомологією, працював безоплатно в Українському природознавчому музеї при НТШ. З 1933 р. – член польського ентомологічного товариства у Львові. 16 травня 1937 р. брав участь у VI з'їзді Українських природників і лікарів.

За більшовицької влади був прийнятий на роботу у відділ ентомології Академії наук УРСР у Львові. Під час німецької окупації працював санітарним лікарем у цьому ж місті. Наприкінці Другої світової війни виїхав до Австрії, викладав зоологію у українській гімназії в Інсбруку. У березні 1948 р. емігрував у Канаду, працював у лікарні Св. Павла у Ванкувері. Після нострифікаційних іспитів – лікарем-інтерністом у лікарні м. Есендейл. У 1975 р. вийшов на пенсію, однак і далі захоплювався ентомологією. Належав до Ентомологічного товариства Британської Колумбії, в його журналах опублікував наукові праці про жуків. Мав власну велику колекцію жуків, яку подарував Інституту зоології Академії наук у Києві, а свою бібліотеку презентував Українському католицькому університету Св. Климентія в Римі. Патріарх Йосиф Сліпий у 1974 р. призначив його надзвичайним професором ентомології цього університету. Відділ НТШ у Ванкувері видав його наукову працю «Систематика і фавністика жуків України».

Помер 12 січня 1990 р. у Ванкувері.

Наукова діяльність. Формально В. Лазорко був ентомологом-аматором, але зібрані й опрацьовані матеріали та публікації виконані на справжньому професійному рівні. Він вивчав колеоптерофауну та досліджував її на Лисій горі поблизу Львова, у гірському масиві Горгани (Українські Карпати), а також на Поділлі, в Австрії та Швеції.

Колекцію В. Лазорка передано до Інституту зоології імені І. І. Шмальгаузена НАН України, де вона і зберігається. В еміграції

ЛАЗОРКО ВОЛОДИМИР

(13 січня 1909 р. –
12 січня 1990 р.)

за колеоптерологічними зборами, проведеними 1939 р. поблизу села Осмолода (Івано-Франківська область), описав ендемічний вид турунів *Лейст український* (*Leistus ucrainicus* Lazorko, 1954) та ендемічний підвид турунів *Турун Фабра український* (*Carabus fabricii ucrainicus* Lazorko, 1951).

Громадсько-фахова діяльність. Член НТШ; член УЛТ у Львові; член Польського ентомологічного товариства у Львові (1933); член Ентомологічного товариства Британської Колумбії (у його виданнях публікував наукові розвідки).

Нагороди. Нагороджений премією Criddle Award Ентомологічного товариства Канади (1987) за вагомий внесок в ентомологію Британської Колумбії. Нагороджений Ентомологічним товариством Британської Колумбії почесною грамотою.

Основні наукові праці. *Phytodecta arctica* Mann. (Coleoptera: Chrysomelidae) incorrectly determined from Garibaldi Park, B. C. // J. Entomological Society British Columbia. 1973. Vol. 70. P. 16; *Zwei neue Stenalia-Arten aus der Ukraine* (Coleoptera, Mordellidae) // Reichenbachia. 1974. Bd. 15, № 17. S. 109-115; *Eurrhyncha hortulata* L. (*urticata* L.) on the Pacific coast (Lepidoptera: Pyralidae) // J. Entomological Society British Columbia. 1977. Vol. 74. P. 31; *Pterostichus strenuus* Panz, a newly-discovered Palaearctic species in the Vancouver area (Coleoptera: Carabidae) // J. Entomological Society British Columbia. 1977. Vol. 74. P. 41; До питання про знаходження в Україні метелика *Parnassius apollo* L. // Записки Наукового товариства імені Шевченка. Т. СХСХІ. Праці Наукової Конференції Хемічно-біологічно-медичної секції Наукового товариства ім. Шевченка і Відділу природничих і медичних наук Української Вільної Академії Наук. Нью-Йорк ; Париж ; Сідней ; Торонто, 1978. С. 93-101.

Література. Лазорко Володимир // Енциклопедії Українознавства. Т. 4 : Крушельницький-Місто (початок) / голов. ред. В. Кубійович. Paris : Молоде життя, 1962. С. 1255; Лазорко Володимир // Пундій П. Українські лікарі : біобібліографічний довідник. Кн. 1. Естафета поколінь національного відродження. Львів ; Чикаго, 1994. С. 118-119; Пундій П., Козак М. Лазорко Володимир // Енциклопедія Сучасної України. К., 2016. Т. 16 : Куз-Лев. С. 484.

ДІЙСНІ ЧЛЕНИ-ІНОЗЕМЦІ НТШ (1914-1924 рр.)

**18 березня 1914 р. дійсним членом НТШ
було обрано Рауля Антоні**

АНТОНІ РАУЛЬ (ANTHONY RAOUL)
(12 жовтня 1874 р. – 1 вересня 1941 р.)

Народився 12 жовтня 1874 р. у м. Шатолені (Франція).

Освіта та наукова діяльність. Закінчив військово-медичний коледж у м. Ліоні. У 1906 р. здобув вищу медичну освіту в Ліонському університеті, захистивши дисертаційну роботу на тему: «Du sternum et de ses connexions avec le member thoracique dans la serie des mammifères». Медичну кар'єру розпочав військовим лікарем. Усе життя працював у лабораторії порівняльної анатомії Національного музею історії природознавства Франції: з 1903 р. – асистент; з 1910 р. – заступник директора; з 1921 р. – директор. З 1907 р. – викладач школи антропології Паризького університету; з 1911 р. – завідувач школи анатомічної антропології; з 1934 р. – завідувач лабораторії антропології у Паризькій вищій практичній школі.

Помер 1 вересня 1941 р.

Наукова діяльність. Основні наукові зацікавлення: антропологія, анатомія та ембріологія людини, етнологія, психологія і систематична зоологія. Із 265 праць 90 присвятив антропології. У центрі досліджень – головний мозок та його еволюція. Автор монографій: «Du sternum et de ses connexions avec le member thoracique dans la serie des mammifères», «Les organes de locomotion aerienne chez les vertebres volants» (1913), «Anatomie comparée du cerveau» (1928), «Leçons sur le cerveau» (1928) та низки статей у наукових журналах.

Основні наукові праці. Mémoire sur les organes viscéraux d'un jeune orang-outan femelle // Bulletins de la Société d'anthropologie de Paris. IV Série. 1898. T. 9. P. 246-270; Le Muscle presternal; ses formes fibreuses rudimentaires; leur fréquence chez l'homme et leur presence chez certains animaux // Bulletins de la Société d'anthropologie de Paris. V Série. 1900. T. 1. P. 486-514; Contribution à l'étude de la morphogénie du crâne // Bulletins et Mémoires de la Société d'anthropologie de Paris. V Série. 1903. T. 4. P. 579-580; Présentation d'un cerveau de fœtus de chimpanzee // Bulletins et Mémoires de la Société d'anthropologie de Paris. VI Série. 1915. T. 6 fascicule 5. P. 236-238; Rapport du secrétaire général pour l'année 1926 // Bulletins et Mémoires de la Société d'anthropologie de Paris VII Série. 1926. T. 7 fascicule 4-6. P. 148-150; Compte rendu de l'année 1931 // Bulletins et Mémoires de la Société d'anthropologie de Paris VIII Série. 1931. T. 2. P. 66-69; Essai de recherche d'une expression anatomique approximative du degré d'organisation cérébrale, autre que le poids de l'encéphale comparé au poids du corps // Bulletins et Mémoires de la Société d'anthropologie de Paris. VIII Série. 1938. T. 9 fascicule 1-3. P. 17-67.

Література. Хроніка НТШ. Львів, 1918, ч. 60-62, с. 33; Vallois H. V. Le Laboratoire Broca // Bulletins et Mémoires de la Société d'anthropologie de Paris. IX Série. 1940. T. 1. P. 1-18; Vallois Henri-V. R. Anthony (1874-1941), Notice nécrologique // Bulletins et Mémoires de la Société d'anthropologie de Paris. IX Série. 1941. T. 2. P. 1-12; Bourdelle E. Le professeur Raoul Anthony (1874-1941) // Mammalia. 1941. Vol. 5, № 3. P. 76-81; Briand H. Hommage au Professeur Anthony // Revue Anthropologique. 1941. Vol. 10-12. P. 125-128; Germain L. Discours prononcé par M. Louis Germain, Directeur du Museum National d'Histoire Naturelle aux obsèques du Professeur R. Anthony // Там само. P. 129-130; Friant M. Le professeur Raoul Anthony, sa vie et son oeuvre // Там само. P. 131-134; Friant M. Le professeur Raoul Anthony (1874-1941) // Anatomischer Anzeiger. 1942. Vol. 93. P. 257-288; In memoriam. Raoul Anthony, 1874-1941 // Journal of Anatomy. 1946. Vol. 80. P. 167; Ferembach D. Raoul Anthony (1874-1941) // History of physical anthropology / ed. F. Spencer. N.-Y. ; London, 1997. Vol. 1. P.

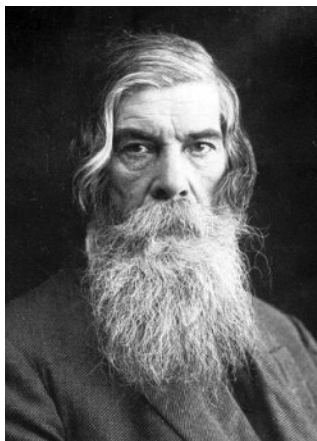
78-79; Ковалів Ю. Антоні Рауль (Anthony Raoul) // Наукове товариство імені Шевченка : енциклопедія. Т. 1 : А-Бібл. Київ ; Львів ; Тернопіль, 2012. С. 191-192.

18 березня 1914 р. дійсним членом НТШ було обрано Володимира Бехтерева

Народився 1 лютого (20 січня) 1857 р. у с. Сораї Єлабузького повіту В'ятської губернії в сім'ї дрібного державного службовця Михайла Павловича Бехтерева.

Освіта та професійна діяльність. Освіту здобув у Вятській гімназії (1867-1873) та С.-Петербурзькій медико-хірургічній академії. Після закінчення курсу (1878), Бехтерев присвятив себе вивченню душевних і нервових хвороб і для цієї мети працював у клініці проф. І. П. Мержеєвського. У 1879 р. був обраний дійсним членом Петербурзького товариства психіатрів. А в 1884 р. був відряджений за кордон, де навчався у Дюбуа-Реймона (Берлін), Вундта (Лейпциг), Шарко (Париж) та ін.

4 квітня 1881 р. В. М. Бехтерев захищає докторську дисертацію, і його затверджують приват-доцентом Петербурзької медико-хірургічної академії, а з 1885 р. він стає професором Казанського університету і завідувачем психіатричної клініки окружної казанської лікарні. Під час роботи в Казанському університеті створив психофізіологічну лабораторію і заснував Казанське товариство невропатологів і психіатрів. У 1893 р. очолив кафедру нервових і душевних хвороб медико-хірургічної академії. У тому ж році заснував журнал «Неврологічний вісник». У 1894 р. Володимир Михайлович був призначений членом медичної ради міністерства внутрішніх справ, а в

БЕХТЕРЕВ ВОЛОДИМИР

(1 лютого 1857 р. –
24 грудня 1927 р.)

1895 р. – членом військово-медичної вченої ради при військовому міністрі, і тоді ж членом ради будинку піклування душевнохворих, також з 1897 р. викладав у Жіночому медичному інституті.

Організував в Петербурзі Товариство психоневрологів і Товариство нормальної та експериментальної психології та наукової організації праці. Редагував журнали «Огляд психіатрії, неврології та експериментальної психології», «Вивчення і виховання особистості», «Питання вивчення праці» та ін. У листопаді 1900 р. двотомник Бехтерева «Провідні шляхи спинного і головного мозку» був висунутий Російською академією наук на премію імені академіка К. М. Бера. У 1900 р. Бехтерев був обраний головою Російського товариства нормальної і патологічної психології. Після завершення роботи над сімома томами «Основи вчення про функції мозку» особливу увагу Бехтерева як науковця привернули проблеми психології.

У 1907-1910 рр. Бехтерев опублікував три томи книги «Об'єктивна психологія». Був членом редакційного комітету багатотомного видання «Traite international de psychologie pathologique» («Інтернаціональний трактат з патологічної психології») (Париж, 1908-1910), для якого написав кілька глав. У 1908 р. у Петербурзі починає роботу заснований Бехтеревим Психоневрологічний інститут. У травні 1918 р. Бехтерев звернувся до Раднаркому з клопотанням про організацію Інституту з вивчення мозку і психічної діяльності. Незабаром Інститут відкрився, і його директором став Володимир Бехтерев.

Бехтерев залишив власну наукову школу і сотні учнів, зокрема 70 професорів.

Помер 24 грудня 1927 р. у Москві.

Наукова діяльність. Один із основоположників експериментальної психології, лікар, невролог, психіатр, фізіолог і морфолог, роботи якого з вивчення морфології мозку стали значним внеском у світову науку. Перу Бехтерева належать понад 600 наукових праць. Окрім його найвідомішої праці «Дослідження провідних шляхів головного та спинного мозку», Бехтерев зробив немало відкриттів в анатомії та фізіології: виявив та описав мінливість синапсів; описав групу клітин в задньому розі головного мозку; встановив зв'язок

черв'яка мозочка з рецепторами суглобів, м'язів, сухожиль; вперше наочно показав (за допомогою ЕЕГ), що біоелектричні явища виникають не тільки в корі великих півкуль, а й в інших ділянках мозку.

Наприкінці 1890-х років почав роботу в галузі, що була названа «об'єктивною психологією». В останнє десятиріччя свого життя еволюціонував від «об'єктивної психології» до «рефлексології». Намагаючись звести складні закони психіки і суспільного життя до фізико-механічних законів, впадав у механіцизм. Однак результати його конкретних досліджень рефлексорної діяльності мають велику наукову цінність. Також запровадив у загальну медичну практику патологічний стопний згинальний рефлекс або рефлекс Бехтерева-Менделя.

Як невропатолог Бехтерев описав декілька захворювань, одне з яких (анкілозуючий спондилоартрит) нині називають хворобою Бехтерева. Вивчав і лікував низку психічних розладів та синдромів: страх почервоніти, страх запізнитися, нав'язливі ревності, нав'язливу посмішку, страх чужого погляду, страх статевого безсилля, рептилофренію (одержимість гадами) тощо.

Понад 40 років Бехтерев вивчав лікувальне застосування гіпнозу та розробив теорію навіювання, цікавився проблемами телепатії.

Наукові звання. Доктор медицини; професор.

Основні наукові праці. Внушение и его роль в общественной жизни. СПб. : Изд. К. Л. Риккера, 1908; Общая диагностика болезней нервной системы. СПб., 1911. Ч. 1. 263 с.; Коллективная рефлексология. Петроград, 1921; Общие основы рефлексологии человека : руководство к объективному изучению личности. 2-е изд. М.; Л., 1928. 544 с.; Общие основы рефлексологии человека : руководство к объективному изучению личности. 3-е изд., испр. и доп. Л., 1926. 423 с.; Мозг и деятельность. М.; Л., 1928; Объективная психология. М. : Наука, 1991. 476 с.

Література. Мясичев В. Н. К 100-летию со дня рождения В. М. Бехтерева (1857–1957) // Журнал неврологии и психиатрии им. Корсакова. 1957. Т. 57, вып. 1. С. 3-14; Белозерцова В. И. Значение школы В. М. Бехтерева в становлении патопсихологии // Журнал неврологии и психиатрии им. Корсакова. 1973. Т. 73, вып. 12. С. 1879-1883; Панченко П. М., Шерешевский А. М. В. М. Бехтерев и нейрохирур-

гия (К 125-летию со дня рождения) // Вопросы нейрохирургии им. Бурденко. 1982. Вып. 5. С. 59-61; Тиганов А. С. Значение концепций В. М. Бехтерева для современной психиатрии // Журнал неврологии и психиатрии им. Корсакова. 1997. Т. 97, вып. 10. С. 63-64; Гусев Е. И., Никифоров А. С. Жизнь и деятельность В. М. Бехтерева // Журнал неврологии и психиатрии им. Корсакова. 2007. вып. 4. С. 5-10; Ковалів Ю. Бехтерев Володимир // Наукове товариство імені Шевченка : енциклопедія. Т. 1 : А-Бібл. Київ ; Львів ; Тернопіль, 2012. С. 547-548.

18 березня 1914 р. дійсним членом НТШ було обрано Леонса П'єра Манувріє

Народився 28 червня 1850 р. у містечку Гере (Франція) в сім'ї дорожнього інженера.

Освіта та професійна діяльність. Отримав освіту на медичному факультеті в Парижі, вивчав медицину під керівництвом П. П. Блока і став одним із продовжувачів його школи.

**МАНУВРІЄ ЛЕОНС П'ЄР
(MANOUVRIER
LEONCE PIERRE)
(28 червня 1850 р. –
18 січня 1927 р.)**

У 1880 р. Манувріє – препаратор лабораторії антропології École des Hautes Etudes. У 1881 р. – після захисту дисертації на тему: «Про порівняльний кількісний розвиток головного мозку та різних частин скелета» отримав ступінь доктора медицини та одразу почав блискучу кар'єру в галузі антропологічних наук. У 1883 р. – доцент, з 1887 р. – професор Школи антропології. У 1900 р. призначений заступником директора антропологічної лабораторії École des Hautes Etudes, а у 1903 р. став її директором. У 1902 р. – генеральний секретар Паризького антропологічного товариства.

У 1902 р. – член постійної комісії (відповідальної за дослідження мозку) Міжнародної асоціації академій. У 1904 р. – президент Психологічного товариства.

Помер 18 січня 1927 р.

Наукова діяльність. Автор близько 150 наукових нарисів. Найважливіші наукові досягнення Манувріє були присвячені відношенню ваги мозку до частин людського тіла і порівняльному вивченню ваги чоловічого і жіночого мозку. В кількох роботах досліджував пропорції людського тіла та варіації будови скелета. Розробив метод визначення довжини тіла людини за розміром кісток кінцівок.

Наукові звання. Доктор медицини; професор.

Громадсько-фахова діяльність. У 1870-1871 рр. під час франко-пруської війни Манувріє добровільно вступив до армії і шість місяців служив у Другій армії Луари; після війни Манувріє залишився резервістом-військовим лікарем.

У 1914 р. – дійсний член НТШ.

Нагороди. Кавалер ордену Почесного легіону (1909).

Основні наукові праці. La dolichocéphalie anormale par synostose prématurée de la suture sagittale / M. L. Manouvrier M. E. Chantre // Bull. Soc. anthr. de Lyon. 1886. T. 5. P. 59-73; Les aptitudes et les actes. Conférence annuelle Broca a la Société d'Anthropologie de Paris / par Manouvrier L. P. Paris : Administration des Deux Revues, 1891; Etude sur les variations morphologiques du corps du fémur dans l'espèce humaine // Bulletins et Mémoires de la Société d'Anthropologie de Paris Année. 1893. T. 4. P. 111-144; Quelques cas de criminalité juvénile et commençante // Archives de l'Anthropologie Criminelle. 1912. T. 27. P. 881-918.

Література. Манувріє // Энциклопедический словарь / изд. Ф. А. Брокгауза, И. А. Ефронъ. С.-Петербургъ, 1896. Т. 18. С. 558; Maccurdy G. G. Leonce Pierre Manouvrier // Science. 1927. Vol. 65, № 1678. P. 199-200; Dr. L. P. Manouvrier // Nature. 1927. Vol. 119, № 2989. P. 245; Pucheu P. Une innovation de L. Manouvrier dans l'analyse quantitative du cerveau: interpréter le residu d'une regression // Mathématiques et sciences humaines. 1993. T. 122. P. 21-40.

18 березня 1914 р. дійсним членом НТШ
було обрано Карела Ходунського

ХОДУНСКИЙ КАРЕЛ
(ХОДОНСЬКИЙ,
ХОДОУНСЬКИЙ)
(KAREL CHODOUNSKÝ)

(18 травня 1843 р. –
13 травня 1931 р.)

Народився 18 травня 1843 р. у м. Студенца, Словенія.

Освіта та професійна діяльність. Чеський лікар, редактор, педагог, засновник чеської науково-експериментальної фармакології, організатор суспільного життя чеських лікарів. Закінчив медичні студії в Празькому університеті в 1868 р. Був асистентом кафедри фізіології на медичному факультеті. У 1884 р. пройшов процес габілітації і став ад'юнкт-професором у галузі гідротерапії та кліматотерапії.

З 1868 р. учень та працівник Яна Євангеліста Пуркінє у Празькому фізіологічному інституті. Потім провадив приватну медичну практику.

У 1888 р. – пройшов спеціалізацію в галузі фармакології та токсикології;

у 1895 р. обраний професором; у 1900 р. – доктор наук та професор фармакології Празького університету.

Після утворення Чехословаччини у віці 76 років викладав у щойно заснованому Університеті імені Масарика та його фармакологічному інституті. За значний внесок у розвиток Університету Карелу Ходунському присуджено звання *Honoris causa*.

Карела Ходунського вважають засновником чеської фармакології. Більшість лікарів Чехословаччини безпосередньо чи опосередковано були його учнями.

Помер 13 травня 1931 р. у Празі.

Наукова діяльність. Займався дослідженнями кліматотерапії, курортології, фармакології та токсикології. Був прибічником експериментальної медицини й випробовував її на собі. Брав участь

у наукових експериментах на медичних факультетах у Львові й Загребі, виступав наставником словенських студентів, які навчалися в Празі й Брно, та заснував стипендії для їх подальшого навчання.

Здійснив низку медичних експериментів. Прославився дослідженнями впливу холоду на організм людини, під час яких прагнув довести, що захворювання не є результатом холоду. Експериментував на собі — протягом трьох років перебуваючи в умовах, які, відповідно до тогочасної думки, мали викликати застуду та інші захворювання.

Експерименти, які приносять користь науці, але не самому пацієнтові, дослідник може проводити лише на собі (що Ходунський і продемонстрував на своєму прикладі у разі застуди).

Фармакологічні дослідження Ходунського були зосереджені насамперед на їх практичному застосуванні в терапії.

Автор низки підручників з фармакології.

Наукові звання. Доктор наук; професор.

Громадсько-фахова діяльність. З кінця 1860-х років публікувався у журналі чеських лікарів «Journal of Czech doctors». Згодом упродовж багатьох років був його співредактором. Під його керівництвом журнал здобув високий науковий рівень та популярність у медичних колах країни.

Карел Ходунський – член чеської Академії наук та інших наукових установ, різних професійних організацій.

Він був прибічником здорового способу життя, активним спортсменом та пропагандистом спорту, протягом багатьох років займався катанням на лижах, гірськими походами та сходженнями.

Нагороди. За свою діяльність отримав Лицарський хрест Франца Йосифа, а в 1929 р. – звання Honoris causa в галузі медичних наук в Університеті імені Масарика в Брно.

Основні наукові праці. Ústní ústroje hmyzu // Živa. 1864. № 2. S. 97; Diferenční slovník lékařský česko-polský a polsko-český. V Praze, 1884. 15 s.; Slovo o balneo- a klimatoterapii. V Praze, 1890; Příčiny a podmínky chorob infekčních // Živa. 1893. № 5. S. 136; V Slovanských Alpách // Časopis turistů. V Praze, 1896. R. 8. S. 2-10; O příčinách chorob vnitřních. V Praze, 1900. 30 s.; Práce žláz trávicích // Živa. 1903. № 4. S. 97; Horečka // Živa. 1911. № 4. S. 101.

Література. Chodounský Karl (1843-1931), Balneologe und Pharmakologe // Österreichisches Biographisches Lexikon. 1815-1950. 1954. Bd. 1, lfg. 2. S. 146; Zadina R. Prof. MUDr. Karel Chodounský (1843-1931) // Čas. Lek. Česk. 1981. T. 120, № 24. S. 746-747; Novák J. Stoctyricet let od narození prof. MUDr. Karla Chodounského [140 years since the birth of Dr. Karel Chodounský] // Čas Lek Česk. 1983. T. 122, № 19. S. 600-601; Kvetina J., Perlík F. Sedmdesát pet let od skonu českého farmakologa prof. MUDr. Karla Chodounského (18. 5. 1843 - 12. 5. 1931) [Seventy-five years since the death of the Czech pharmacologist, professor MUDr. Karel Chodounský] // Čas Lek Česk. 2006. T. 145, № 6. S. 499-500; Zeman V. Prof. Karel Chodounský (18.5.1843 – 12.5.1931) – neúnavný propagátor otužování // Medicina Sportiva Bohemica et Slovaca. 2018. Vol. 27, № 2. P. 85; Rotman I., Novák J. Profesor MUDr. Karel Chodounský (1843-1931). I. Část: alpista ve Slovanských horách // Medicina Sportiva Bohemica et Slovaca. 2022. Vol. 31, № 2. P. 62-76.

29 грудня 1923 р. дійсним членом НТШ було обрано Фріца Прегля

ПРЕГЛЬ ФРІЦ (PREGL FRITZ)

(з вересня 1869 р. –
13 грудня 1930 р.)

Народився в м. Лайбасі (нині Любляна, Словенія) у сім'ї службовця казначейства Раймунда Прегля і Фредерік (Шлакер) Прегль.

Освіта та професійна діяльність.

Хлопчик рано втратив батька і в 1887 р., закінчивши гімназію в Лайбасі, переїхав з матір'ю до Граца. Вступивши до Грацького університету, Прегль займався вивченням медицини і проявив себе настільки талановитим студентом, що викладач фізіології Олександр Ролетт (Alexander Rollett[de]) зробив його своїм асистентом в лабораторії.

Отримавши в 1893 р. медичний диплом, Прегль залишився працюва-

ти в лабораторії Ролетта, одночасно практикуючи як лікар-офтальмолог. У цей час Прегль дедалі більше захоплюється хімією. Особливо його цікавили реакції холієвої кислоти, виявленої в жовчі, і причина високого вмісту вуглець-азотистих сполук в людській сечі. Проведені ним дослідження були оцінені досить високо, і в 1899 р. йому була запропонована посада лектора на кафедрі фізіології Грацького університету. Бажання продовжити розпочаті дослідження в галузі фізіологічної хімії привело Прегля до Німеччини, де протягом 1904 р. він працював у Карла Хуфнера в Тюбінгенському, у Вільгельма Оствальда – в Лейпцизькому і в Еміля Фішера — у Берлінському університетах. Після повернення до Грацу в 1905 р. він був призначений асистент-професором університетської лабораторії медичної хімії, а через два роки став судовим хіміком Граца.

У 1913 р. Прегль повернувся до Грацького університету як професор медичної хімії, в 1916 р. став деканом медичного факультету, а в 1920 р. – його віце-канцлером.

Весь цей час він продовжував працювати над удосконаленням і спрощенням методів мікроаналізу. Його робота над сироватками, жовчними кислотами і різними ензимами увінчалася значними результатами.

Після отримання Нобелівської премії Прегль продовжував активно займатися науково-дослідницькою та викладацькою діяльністю. Його лабораторія стала всесвітньо відомим центром органічного мікроаналізу. А свій ретельний і винятково точний підхід експериментатора науковець передавав студентам. У важкі роки після Першої світової війни Прегль допоміг багатьом своїм вихованцям закінчити освіту.

Прегль любив ходити в гори, був завзятим велосипедистом і автомобілістом. Перед смертю він пожертвував велику суму грошей Академії наук у Відні на встановлення премії за досягнення в галузі мікрохімії.

Помер 13 грудня 1930 р. у віці 61 року в Граці після нетривалої хвороби.

Наукова діяльність. Вивчав жовчні кислоти та хімію протеїну, вдосконалив методи хімічного аналізу.

Після того, як в 1910 р. Прегль обійняв посаду професора медичної хімії в Інсбруцькому університеті, він отримав можливість приділяти значну частину свого часу мікроаналізу.

Удосконалюючи ваги, сконструйовані німецьким хіміком В. Г. Кульманом, Прегль підвищив їх точність у 10 разів.

Вивчав органічні молекули, які містили вуглець, водень, кисень, азот, фосфор, сірку і інші елементи.

Прегль розробив методи мікроаналізу для вивчення таких класичних органічних груп, як галогени, карбоксильні групи і метил. А також виготовив за допомогою складува надзвичайно маленького розміру нове обладнання, яке дозволяло визначати молекулярну вагу речовини. До 1911 р. Прегль застосовував свої методи аналізу до зразків в кількості від 7 до 13 міліграмів речовини, а через два роки – вже до 3 міліграмів. Він також скоротив час хімічного аналізу до однієї години, тобто більш ніж втричі. Запропоновані ним методи менш складні і значно точніші, ніж попередні, виявилися особливо важливими під час аналізу складних природних сполук.

Наукові звання. Доктор наук; професор.

Громадсько-фахова діяльність. Прегль був почесним доктором Геттінгенського університету, членом-кореспондентом Імперської академії наук; дійсним членом НТШ від 29 грудня 1923 р.

Нагороди. У 1923 р. Преглю була присуджена Нобелівська премія з хімії за винахід методу мікроаналізу органічних речовин. У своїй нобелівській лекції він висловив надію, що в майбутньому для кількісного мікроаналізу органічних речовин знайдеться ще багато галузей застосування, що сам він буде продовжувати удосконалюватися, відкриваючи, таким чином, широкі можливості для наукового пізнання.

Крім Нобелівської, Прегль був нагороджений премією Лейба з хімії Імперської академії наук у Відні (1914).

Основні наукові праці. Ueber die Ursachen der hohen Werthe des C/N-Quotienten des normalen menschlichen Harns // Archiv für die gesammte Physiol. 1899. Bd. 75. S. 87-109; Die Quantitative Organische Mikroanalyse. Berlin : Springer, 1917. 189 s.; Die Quantitative Organische Mikroanalyse, Berlin : Springer, 1923. 217 s.

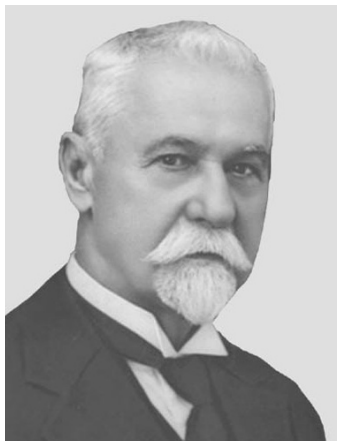
Література. Barrenscheen H. Professor Dr. Fritz Pregl // Wiener medizinische Wochenschrift. 1930. Bd. 80. S. 1719; Lieb H. Zum Gedächtnis an Fritz Pregl, den Begründer der quantitativen organischen Mikroanalyse (1869–1930) // Microchimica Acta. 1950. Vol. 35, № 2-3. P. 123-129; Leipert T. Fritz Pregl zum Gedenken [In memoriam Fritz Pregl] // Wiener klinische Wochenschrift. 1970. Bd. 82, № 42. S. 722-724; Oberhummer W. Pregl Fritz (1869-1930), chemiker // Österreichisches Biographisches Lexikon. 1815-1950. 1981. Bd. 8, lfg. 38. S. 254; Kyle R. A., Shampo M. A. Fritz Pregl // JAMA. 1983. Vol. 250, № 15. P. 2041; Zupanič-Slavce Z. Zdravnik Friderik Pregl, Nobelov nagrajenec slovenskega rodu: za 130-letnico rojstva // Zdravniški vestnik. 2001. Let. 70, št. 7-8. S. 399-404; Wilson G. A., Davison J. Fritz Pregl // Clin. Exp. Ophthalmol. 2007. Vol. 35, № 2. P. 159.

22 жовтня 1924 р. дійсним членом НТШ було обрано Стефана Ватєва

Народився 6 лютого 1866 р. у м. Ловечі, Болгарія.

Освіта та професійна діяльність. Навчався у гімназіях у містечку Пардубіце (Чехія) та м. Софії (Болгарія). У 1882-1887 рр. учителював у Габрові та Софії. Вищу медичну освіту здобув у Німеччині – у вишах Гайдельберга, Тібінгена та Лейпцига. У 1893 р. у Лейпцигу захистив докторську дисертацію. Спеціалізувався з педіатрії у Берліні. Після закінчення навчальних закладів два роки працював лікарем у м. Ловечі, далі – окружним лікарем у м. Сілістрі, пізніше в дитячому відділенні Александрівської лікарні у Софії (1898-1908 рр.).

Ватєв – один із засновників Болгарського лікарського союзу (1901), 1908-1911 рр. – керівник Директорату народного здоров'я.

**ВАТЕВ СТЕФАН
(ВЕТЬОВ СТЕФАН)**

(6 лютого 1866 р. –
9 березня 1946 р.)

Разом із М. Русевим та П. Ораховачом долучився до відкриття Медичного інституту освіти як факультету Софіївського університету (відкритий 1917 р.). Протягом 1899-1930 рр. обіймав різні посади у медичних державних і приватних установах та навчальних закладах.

Помер 9 березня 1946 р. у м. Софії.

Наукова діяльність. Зацікавлення Ватєва стосувалися різних галузей наук, насамперед медицини, зокрема педіатрії. Був дослідником та збирав матеріали з народної медицини. Окрім того, вивчав проблеми антропології болгарського народу, історію етнографії Болгарії і суміжних земель. Був збирачем болгарського фольклору, краєзнавцем.

Зібрав понад 400 народних пісень з різних регіонів Болгарії і опублікував їх у збірнику «Периодическо списание». Творчість Ватєва досліджували члени НТШ у Львові, передусім В. Гнатюк.

Брав участь у багатьох наукових форумах у Болгарії та інших країнах Європи.

Наукові звання. Доктор наук.

Громадсько-фахова діяльність. Стефан Ватєв був редактором журналів «Медицина» (у співпраці з П. Ораховачом 1894-1895, кн. 1-7), «Медицински напредъкъ» (1900-1903), «Лътописи на лъкарским съюзы въ България» (1903-1905), «Съвременна хигиена» (1907-1912).

Стефан Ватєв – дійсний член Болгарської Академії Наук, Археологічного інституту в Софії, член-кореспондент Антропологічного товариства в Парижі (від 1907 р.), німецького Товариства антропології, етнографії та праісторії у Берліні (від 1913 р.).

З ініціативи Виділу (президії) НТШ на пропозицію Філологічної секції за підтримки Математично-природописно-лікарської секції Товариства Стефана Ватєва 22 жовтня 1924 р. обрано дійсним членом НТШ.

Нагороди. Орден «За громадянські заслуги» III та II ст.; орден «Святого Олександра» IV ступеня; медаль «За науку та мистецтво» та інші.

Основні наукові праці. Über den Fettgehalt des Blutes bei Nierenkrankheiten // Deutsche Medizinische Wochenschrift. 1897. Bd. 23, № 35. S. 559-560; Beitrag zur Anthropologie der Bulgaren // Archiv

für Anthropologie. 1900. Vol. 26; Anthropologische Beobachtungen Der Farbe Der Augen, Der Haare Und Der Haut Bei Den Schulkindern Von Tüken, Pomaken, Tataren, Armenier, Griechen Und Juden in Bulgarien. [S. l.] : [S. n.], 1903; Измерване на черепи във България // Сборникът на Българската академия на науката и изкуствата. София, 1914. Кн. 35, ч. 3. 124 с.; Антропологическо изучаване на Ловчанско. София, 1934;

Література. Хроніка НТШ. Львів, 1926. Ч. 67-68. С. 57, 121-123; 1930. Ч. 69-70. С. 115; 1932. Ч. 71. С. 34; 1935. Ч. 72. С. 94; 1937. Ч. 73. С. 121; 1939. Ч. 74. С. 118; 1949. Ч. 75. С. 38; 1954. Ч. 77. С. 54; 1963. Ч. 79. С. 34; 1966. Ч. 80. С. 36; Почетните граждани на Ловеч, Регионален исторически музей / съставител Капка Кузманова. Ловеч : Витал, 2009. С. 93-96; Купчинський О. Ватев Стефан (Ветъов Стефан) // Наукове товариство імені Шевченка : енциклопедія. Т. 2 : Бібл-Вес. Київ ; Львів ; Тернопіль, 2014. С. 520-522.

17 грудня 1924 р. дійсним членом НТШ було обрано Інджиха Матейка

Народився 31 березня 1862 р. у м. Бенешові, Чехія.

Освіта та професійна діяльність.
Син судового секретаря. У 1886 р. закінчив медичний інститут у Празі. Працював лікарем. Після десятирічної лікарської практики (у 1890-х рр.) вирішив змінити професію та присвятив себе антропології. Організував антропологічний відділ Етнографічної виставки в Празі, брав участь у створенні інститутів для студентів з інвалідністю. У 1897 р. почав працювати в галузі антропології та демографії в Празькому університеті.

Від 1922 по 1923 р. обіймав посаду декана природної історії, а з 1929 по 1930 р.

**МАТЕЙКА ІНДЖИХ
(МАТЄЙКА ІНДЖИХ,
МАТІЄЖКА ІНДРЖИХ),
(MATIEGKA, MATĚJKA
JINDŘICH)**

(31 березня 1862 р. –
4 серпня 1941 р.)

був ректором Карлового університету. Підготував багатьох відомих фахівців у галузі біології, зокрема Емануеля Влчека. Був одним із засновників Інституту дослідження дитини, який згодом став Інститутом Педіатрії. У 1933 р. створив «Музей людини».

Доктор медицини, професор антропології і демографії в Празькому університеті (1904 р.).

Помер 4 серпня 1941 р. у м. Мельник, Чехословаччина.

Наукова діяльність. На світове визнання заслуговує його робота з вимірювання будови тіла людини за допомогою зовнішнього кола й товщини шкірних складок. Їнджих Матејка – автор понад 250 наукових праць. Його вважають одним із засновників сучасної антропологічної наукової школи. Описав скелетні залишки людей пізнього палеоліту, знайдені на території Чехословаччини.

Наукові звання. Доктор медицини; професор.

Громадсько-фахова діяльність. У 1923 р. заснував журнал «Антропологія». Був членом Чеської Академії наук. Обраний дійсним членом НТШ 17 грудня 1924 р.

Основні наукові праці. Topografie předhistorických osad lovosických // Časopis Společnosti přátel starožitností českých v Praze. Praha : Společnost přátel starožitností českých. 1893. Roč. 1. S. 53-58; Topografie předhistorických osad lovosických (dokončení) // Časopis Společnosti přátel starožitností českých v Praze Praha : Společnost přátel starožitností českých. 1893. Roč. 1. S. 69-73; Moderní fibule z Čech // Časopis Společnosti přátel starožitností českých v Praze. Praha : Společnost přátel starožitností českých Roč. 1894. Roč. 2. S. 69-71; O trojhranných hrotech šípových // Časopis Společnosti přátel starožitností českých v Praze. Praha : Společnost přátel starožitností českých, 1894. Roč. 2. S. 1-2; Původ a vývin kosy // Časopis Společnosti přátel starožitností českých v Praze. Praha : Společnost přátel starožitností českých, 1894. Roč. 2. S. 33-34; Fysická anthropologie obyvatelstva v Československu // Československá vlastivěda. Díl II., Člověk. Praha : Sfinx, 1933. S. 115-254; Vznik a počátky národa československého. Praha : J. R. Vilímek, [1917]. 56 s.; Fysická anthropologie obyvatelstva v Československu // Československá vlastivěda. Díl II., Člověk. Praha : Sfinx, 1933. S. 115-254.

Література. Suk V. Jindřich Matiegka // Naše věda : kritický měsíčník. Praha : Melantrich, 1943. Roč. 22. S. 35-36; Prokopec M. Matiegka Jindřich (1862-1941), Anthropologe // Österreichisches Biographisches Lexikon. 1815-1950. 1974. Bd. 6, lfg. 27. S. 142f; Wolf J. Život a umění přírodních národů v díle bratří Čapků // Josef Čapek 1887-1945 : sborník příspěvků ze sympozia konaného 27. a 28. května 1995 v Hronově. Hronov : Městský úřad v Hronově, 1998. S. 69-74; Davidová T. Archeologická sbírka Jindřicha Matiegky v Muzeu Podblanicka // Sborník vlastivědných prací z Podblanicka. [Benešov] : Muzeum Podblanicka et al, 2010 [vyd. 2011]. Roč. 50, č. 1. S. 137-151; Bahenská M. Jindřich Matiegka: (1862-1941) // Akademický bulletin Akademie věd České republiky. 2012. Č. 4. S. 28; Pavlík Z. Jindřich Matiegka, 150 let od jeho narození // Demografie. Revue pro výzkum populačního vývoje. Praha : Český statistický úřad. 2012. Roč. 54, č. 3. S. 297-298.

ДІЙСНІ ЧЛЕНИ НТШ ПЕРІОДУ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ

ГОРДИНСЬКИЙ БОГДАН-ЗЕНОВІЙ

**ГОРДИНСЬКИЙ
БОГДАН-ЗЕНОВІЙ**

(19 лютого 1911 р. –
20 квітня 1995 р.)

Народився 19 лютого 1911 р. у м. Коломия в сім'ї відомого українського історика літератури і культури, педагога і письменника, гімназійного професора Ярослава Гординського. У 1912 р. родина Гординських переїхала з Коломиї до Львова.

Освіта та професійна діяльність.

Навчався у народній школі. У 1929 р. закінчив Академічну гімназію у Львові. Вступив на медичний факультет Львівського університету, який закінчив і отримав диплом лікаря у 1935 р. Проходив післядипломну спеціалізацію з терапії та дерматології у клініках Львова. У 1938 р. одержав стипендію Гумбольдта і виїхав на студії до Берліна та Відня, де вивчав хвороби печінки і підшлункової залози. У 1938 р. захистив докторську дисертацію з медицини, виконану на підставі досліджень дерматологічних захворювань.

Перед Другою світовою війною у 1939 р. повертається до Львова, починає працювати в шпиталі «Народна лікарня» асистентом проф. М. Панчишина в клініці внутрішніх хвороб та перебирає від професора лікарську опіку над Митрополитом Андреем Шептицьким. З грудня 1939 р., після радянської окупації, продовжує працювати разом із М. Панчишиним у клініці внутрішніх

хвороб створеного (на базі медичного факультету Львівського університету) Державного медичного інституту (нині ЛНМУ імені Данила Галицького), який незадовго до німецької окупації Галичини (1941) очолив М. Панчишин.

За німецької окупації став примарем внутрішнього відділу Залізничної лікарні у Львові. Упродовж 1941-1944 рр., крім ведення лікарської практики, викладав гігієну у Греко-католицькій богословській академії у Львові і працював асистентом проф. К. Шульца, який очолював на той час клініку внутрішніх хвороб у Львові.

У березні 1944 р. разом з родиною переїхав до Відня і працював лікарем у клініці проф. Ганса Еппінгера. Згодом переїхав у м. Вайер у Східних Альпах (Австрія). Після закінчення війни (1945-1947) перебував у таборі для переміщених осіб у Зальцбурзі, де очолював відділення внутрішньої медицини Центрального шпиталю Австрії для переміщених осіб. У грудні 1947 р. емігрував із родиною у США та оселився в м. Ньюарку (штат Нью-Джерсі), де, після проходження медичної практики в Шпиталі св. Джеймса і нострифікації іспитів, отримав дозвіл на медичну практику у штаті Нью-Йорк. А вже 1949 р. переїхав у віддалений штат Північна Дакота на півночі США. Там пройшов річну лікарську практику у м. Боттіо. Згодом переїхав у м. Дрейк, де відкрив приватну клініку, в якій провадив медичну діяльність понад 40 років (до весни 1995 р.). Керував також медичною службою Шпиталю св. Алойзія місцевої релігійної громади у м. Гарві. Як спеціаліст із внутрішніх хвороб та дерматології надавав медичну допомогу мешканцям усієї Північної Дакоти та сусідніх штатів, а також Канади. Був делегатом до Медичної асоціації штату (State Medical Society), членом комісії з проведення медичних курсів для хворих діабетом «Education and Diabets», начальним лікарем у шпиталі St. Aloys у Гарвею. Мав великий авторитет серед пацієнтів та колег.

Помер 20 квітня 1995 р. у м. Майноті. Похований на цвинтарі у м. Дрейку (штат Північна Дакота, США).

Наукова діяльність. Основні наукові зацікавлення – внутрішні хвороби, зокрема цукровий діабет, дерматологія, хвороби жовчовивідних шляхів. Проводив дослідження ролі терпенів

(ненасичених вуглеводнів, переважно рослинного походження) у лікуванні жовчнокам'яної хвороби та діабету.

Автор наукової статті у ЗМПЛС НТШ (1938, Т. XXXII). У 1941 р. у Київському медичному часописі надруковано його статтю «Ушкодження червонослинниці при боляку шлунка і дванадцятки». У 1946-1947 рр. німецькою мовою опубліковано медичні посібники про лікування хвороб суглобів при ендокринних розладах, роль печінки в обміні речовин та зв'язок вегетативної нервової системи із залозами внутрішньої секреції. У 1991 р. опублікував англійською мовою книгу власних лікарських спогадів та медичних рекомендацій для пацієнтів. Автор низки наукових праць у різних англо- та німецькомовних медичних журналах.

Виступав з лекціями у багатьох країнах. Восени 1947 р. прочитав лекцію «Забурення вегетативної нервової системи. Поступ ендокринології за п'ять років» на засіданні Товариства українських лікарів та фармацевтів у Тиролі й Форальберзі (Австрія). Виступав із доповідями на конференціях у межах Загальних зборів УЛТПА, наукових з'їздах українських лікарів Америки та Канади. Співпрацював з НТШ у Львові. У 1938 р. отримав стипендію Фундації ім. Гумбольдта для проведення наукових досліджень у м. Берліні.

Автор наукових праць, опублікованих у англومовних виданнях і «Матеріалах» («Proceedings») МПЛС НТШ-А (США) та «Матеріалах» («Proceedings») ХБМС НТШ-А (США), медичних статей у «Записках НТШ».

Наукові звання. Доктор медицини.

Громадсько-фахова діяльність. Б.-З. Гординський провадив активну громадську діяльність. Член численних вітчизняних та міжнародних медичних та інших товариств. З 13.05.1942 р. – дійсний член НТШ у Львові (04.09.1942 р. отримав грамоту дійсного члена). З жовтня 1953 р. – член МПЛС НТШ-А (США); з грудня 1954 р. – член Біологічно-медичної комісії НТШ-А; з 13.07.1962 р. – дійсний член НТШ-А (США) від МПЛС. З 1969 р. – член і заступник голови (на теренах США) Хемічно-біологічно-медичної секції НТШ-А (США) (реорганізованої з МПЛС). Член УЛТПА, а також American Medical Association, American Medical Writers

Assotiation, American Academy of Dermatology, The New York Academy of Sciences, Fellow of American College of Allergist.

Основні наукові праці. В'язання комплементу в сироватці морщаків заражених грибками, при застосуванні трихофітину і грибкових полісахаридів як антигену // Збірник Математично-природописно-лікарської секції Наукового Товариства імені Шевченка. Т. XXXII, вип. II. Львів, 1938. С. 63-78; Гіпертонія // Лікарський вісник. 1954. Ч. 2. С. 14-18; Глюкогон і його роля в цукрівництві // Лікарський вісник. 1956. Ч. 2(6). С. 5-7; Нові можливості контролю цукрової хвороби // Записки Наукового товариства імені Шевченка. Т. CXCVI. Праці Наукової Конференції Хемічно-біологічно-медичної секції Наукового товариства ім. Шевченка і Відділу природничих і медичних наук Української Вільної Академії Наук. Нью-Йорк ; Париж ; Сідней ; Торонто, 1978. С. 195-205 (співавт.); Респективні спроби діагнози хвороб митрополита Андрея Шептицького // Лікарський вісник 1992. Рік XXXIX, ч. 2. С. 35-36 (співавт.).

Література. Жуковський А. Відзначення 20-ліття лікарської праці д-ра Богдана Гординського // Свобода. 1971. 14 вересня; Ювілей д-ра Б. Гординського // Свобода. 1991. 17 липня (Ч. 134). С. 7; Гординський Богдан-Зеновій // Пундій П. Українські лікарі : біобібліографічний довідник. Кн. 1. Естафета поколінь національного відродження. Львів ; Чикаго, 1994. С. 62-63; Гординський Богдан-Зеновій // Пундій П. Українські лікарі : біобібліографічний довідник. Кн. 2. Лікарі діяспори та їх діяльність для рідного краю. Львів ; Чикаго, 1996. С. 68-70; Вуїв О., Ковалів Ю. Гординський Богдан-Зиновій // Наукове товариство ім. Шевченка : енциклопедія. Т. 4 : Глин-Даш. Київ ; Львів ; Тернопіль, 2019. С. 179-182.

ГОРНИЦЬКИЙ ПАВЛО

(27 квітня 1907 р. – 1992 р.)

Народився 27 квітня 1907 р. у с. Княжпиль Старосамбірського району Львівської області в учительській родині. Батько працював директором школи, наглядачем освітніх закладів м. Дрогобича, згодом був комісаром ЗУНР на Дрогобиччині.

Освіта та професійна діяльність. У 1925 р. закінчив державну гімназію з українською мовою навчання у м. Перемишлі. Під час навчання брав активну участь у Пласті. 1925 р. вступив на медичний факультет Ягеллонського університету в Кракові. Розпочав активну громадську діяльність у українських організаціях. 30 червня 1932 р. отримав диплом лікаря.

Від вересня 1932 р. розпочав лікарську практику в Шпиталі св. Лазаря у Кракові у відділах: внутрішній, хірургічний, гінекологічно-поліжничий, педіатричний, рентгенівський, урологічний. У 1935 р. захистив докторську працю з порівняльної анатомії. У 1937-1939 рр. був асистентом хірургії Шпиталю імені Г. Нарutowича у Кракові.

У 1939 р. П. Горницький – директор загального Шпиталю у Тарнові та спеціалізується з хірургії. Від лютого 1940 р. став примарем того ж шпиталю та заступником начального німецького лікаря. Восени 1942 р. був скерований на роботу до Дрогобицького міського шпиталю, де працював на посаді хірурга до літа 1944 р. З наближенням радянських військ покинув Дрогобич та вирушив на захід разом із тисячами українських біженців. Прямував до м. Відня (Австрія) у табори для переміщених осіб, звідки мав намір потрапити за океан. Однак був змушений зупинитися для тимчасового перебування у м. Братиславі (Чехословаччина), але залишився на постійно і прожив там до кінця життя. З 1946 р. на запрошення колег з ортопедичної клініки медичного факультету Братиславського університету ім. Коменського обійняв посаду асистента кафедри хірургії. Його керівником та вчителем був видатний хірург-ортопед, акад. Я. Червенянський. Згодом П. Горницький став наставником для багатьох відомих хірургів, зокрема М. Галузицького (Клініка Університету ім. П.А. Шафарика у м. Кошице, Словаччина). В останні роки життя переважно консультував.

Помер у 1992 р. у м. Братислава (Чехословаччина).

Наукова діяльність. Упродовж навчання в університеті провадив активну наукову діяльність. Спершу як демонстратор, згодом як асистент проф. К. Костанецького на кафедрі нормальної анатомії. Виконав докторську дисертацію на тему: «Розвиток яєчникової бурси свині та пса» (1935). Публікував статті польською,

німецькою, чеською мовами, які стосувались здебільшого дослідження порушень периферійного кровообігу та ортопедичних проблем. Друкувався в польських, німецьких, словацьких, чеських наукових медичних журналах.

Основні наукові зацікавлення – дослідження міом шлунково-кишкового тракту, зокрема тонкокишкових; апендикулярного перитоніту; кист підшлункової залози, статевих залоз; туберкульозу, гідронефрозу нирок та нефролітіазу, гематурії; остеопорозу, хронічного спондилоартриту за допомогою операції паратиреоїдектомії; лікування порушень периферійного кровообігу, зокрема методами мембранектомії, поперекової симпатектомії; історія розвитку ортопедії.

У 1950 р. разом з академіком Червенянським здійснив чотири операції паратиреоїдектомії та одну тиреоїдектомію з перев'язкою і резекцією щитоподібної артерії при анкілозивному спондилоартриті в рамках обміну досвідом між Чехословаччиною та СРСР. Результати цих операцій описані в медичному журналі «*Rozhledy v chirurgii*» (Прага).

Упродовж активної хірургічної діяльності друкував наукові праці словацькою мовою, досліджував історію ортопедії у Польщі, зокрема творчий шлях і наукові розробки польського хірурга-ортопеда І. Вежеевського.

Автор понад 30 наукових праць, член різних професійних товариств, неодноразово виступав на наукових конференціях та симпозіумах.

Наукові звання. Доктор медицини.

Громадсько-фахова діяльність. Ще під час навчання у гімназії брав активну участь у Пласті: був членом 6-го куреня ім. полковника І. Богуна, заснованого професором гімназії Є. Любовичем, пластував у 2-му гуртку «Зозуля». Під час навчання в університеті був обраний заступником курінного 9-го куреня ім. А. Жуковського. У 1928 р. став співзасновником та членом управи студентської корпорації «Чорноморе». Як член управи активно виконував основні завдання корпорації. Був членом медичної секції Української студентської громади у Кракові.

З 11 березня 1935 р. – член УЛТ. Брав також участь у заходах, організованих довоєнним НТШ у Львові. Зокрема виступав з доповіддю на V з'їзді західних українських природознавців і лікарів (22.04.1935), який організувала МПЛС НТШ у Львові спільно з УЛТ.

13 травня 1945 р. обраний дійсним членом НТШ у Львові від МПЛС. Кандидатуру П. Горницького висунув В. Левицький за поданням Лікарської комісії НТШ і затвердив підпільний Виділ Товариства, яке нелегально діяло під час окупації у роки Другої світової війни.

Основні наукові праці. *Rozwój kaletki jajnikowej świni i psa.* Kraków, 1935. 13 s.; *Przypadek anomalii w rozwoju kości ogonowej u człowieka* // *Sprawozdania Polskiej Akademii Umiejętności.* Kraków, 1938. T. 43, № 10. S. 335-336; *Przypadek torbieli przewodu głównego trzustki* // *Polski Przegląd Chirurgiczny.* 1938. T. 17, zest. 1. S. 29-41; *Przypadek szczątkowego ogona wnetrzokręgiego u człowieka* // *Chirurg Polski.* 1939. T. 4, № 1. S. 32-36; *Syndrom stłaczenia (crush syndrom)* // *Lekarsky obzor.* 1952. Roč. 1, č. 8. S. 327-339.

Література. Горницький Павло // Пундій П. Українські лікарі : біобібліографічний довідник. Кн. 1. Естафета поколінь національного відродження. Львів ; Чикаго, 1994. С. 63; Вуїв О., Ковалів Ю. Горницький Павло // *Наукове товариство ім. Шевченка : енциклопедія.* Т. 4 : Глин-Даш. Київ ; Львів ; Тернопіль, 2019. С. 201-204.

ГЖИЦЬКИЙ СТЕПАН

Народився 14 січня 1900 р. у с. Острівець Тербовлянського району Тернопільської області в родині сільського вчителя.

Освіта та професійна діяльність. Початкову освіту отримав вдома та у сільських школах Тербовлянщини, середню – у Тернопільській гімназії. Це єдиний на той час навчальний заклад на Тернопіллі, де навчали українською мовою. Гімназію закінчив у 1920 р. Оскільки заняття відбувалися нерегулярно через події Першої світової війни, натуральні екзамени склав екстерном.

Упродовж 1920-1923 рр. навчався на правничому факультеті Українського Таємного університету у Львові. У 1923-1929 рр. – у Львівській академії ветеринарної медицини. На 4 курсі почав працювати заступником асистента кафедри фізіологічної (лікарської) хімії і загальної патології під керівництвом професора Вацлава Морачевського.

У 1935 р. у ЛАВМ відкрили кафедру біохімії, першим завідувачем якої призначили С. Гжицького. У 1937 р. він вдруге їде до Відня, де проводить дослідження в клініці дрібних тварин відомого австрійського науковця професора Вірта.

У 1940 р. С. Гжицькому було присуджено науковий ступінь доктора біологічних наук і звання професора. У 1951 р. його обрали членом-кореспондентом АН УРСР, а в 1959 – академіком УАСГН.

У 1960 р. у Львові було створено Український науково-дослідний інститут фізіології і біохімії сільськогосподарських тварин, який очолив С. З. Гжицький. До останніх днів життя він керував лабораторією обміну речовин цієї установи.

Помер 19 серпня 1976 р. у м. Львові.

Наукова діяльність. У 1931 р. захистив дисертацію на тему: «Про вплив односторонньої і мішаної дієти та додатку солей на деякі компоненти крові і сечі» й отримав ступінь доктора ветеринарної медицини. Стажувався в Берліні та Відні у відомих науковців Нойберга і Вірта.

Опираючись на власні результати, С. Гжицький сформулював теорію захворювання коней на м'язовий параліч і лікування недуги без побічних впливів. Його робота одержала світове визнання і була виконана на кафедрі Морачевського.

ГЖИЦЬКИЙ СТЕПАН

(14 січня 1900 р. –
19 серпня 1976 р.)

Дослідження С. Гжицького були спрямовані на вивчення обміну речовин та патогенезу у разі паралітичної міоглобінурії, колькок, енцефаломієліту коней, лептоспірозу собак, фасціольозу овець, родильного парезу, атоній передшлунків та хронічної гематурії великої рогатої худоби. Вони започаткували новий напрям біохімії – клінічну біохімію. Теоретичні розробки тісно поєднувалися з практичними висновками. Для лікування деяких з цих недуг вперше в історії було запропоновано інсулінотерапію. Важливими були дослідження особливостей обміну речовин в організмі жуйних тварин, симбіотичних взаємовідносин, що послужили теоретичною основою використання небілкових джерел азоту в годівлі жуйних.

Науковий доробок вченого становить понад 300 наукових праць, що збагатили біохімічну науку. Серед них – «Сечовина в годівлі жуйних тварин» і монографія «Хронічна гематурія великої рогатої худоби». Під керівництвом С. Гжицького сформувалася львівська школа біохіміків. Він підготував 54 учні, зокрема 16 докторів наук.

Наукові звання. Доктор ветеринарної медицини; приват-доцент; доктор біологічних наук; професор; член-кореспондент АН УРСР; академік УАСГН. Заслужений діяч науки України.

Громадсько-фахова діяльність. У 1941 р. С. Гжицький брав активну участь у відновленні Наукового товариства імені Шевченка. Його учень, професор І. Головацький, в архівах знайшов заяву Гжицького про вступ до НТШ 1942 р.

Нагороди. Ім'я Степана Гжицького вшановане в інституті, який він заснував, встановленням меморіальної таблиці. Західний науковий центр НАН України заснував премії імені С. З. Гжицького для молодих вчених у галузі природничих, технічних і гуманітарних наук.

Львівському національному університету ветеринарної медицини та біотехнологій Постановою Кабінету Міністрів України присвоєно ім'я С. З. Гжицького. Його іменем названа навчальна аудиторія, а на кафедрі біохімії і біотехнології в кімнаті, що була робочим кабінетом науковця, відкрито кабінет-музей, де розмі-

щено понад 2 тисячі експонатів, пов'язаних з життям та науково-педагогічною діяльністю С. Гжицького та його вчителя професора В. Морачевського.

Основні наукові праці. Вікові зміни вмісту фосфатів у крові великої рогатої худоби // Біохімія сільськогосподарських тварин : зб. наук. праць. К., 1956. С. 18-24. (спіавт.); Хронічна гематурія великої рогатої худоби // Біохімія сільськогосподарських тварин : зб. наук. праць. К., 1956. С. 48-53. (спіавт.); Вміст аміаку в рубці корів // Біохімія сільськогосподарських тварин : зб. наук. праць. К., 1959. Т. 12, вип. 3. С. 78-80. (спіавт.); Вплив інсуліну на перетворення моно-іди фосфатів гексоз гемолізатами еритроцитів свиней // Вісник сільськогосподарської науки. 1966. № 3. С. 84-87. (спіавт.); Про роль рубця в процесах травлення і обміну речовин у жуйних // Український біохімічний журнал. 1970. № 2. С. 201-206; Деякі метаболіти в крові, сечі і вмістимому рубця у великої рогатої худоби при різній годівлі // Питання морфології, гістології, фізіології та біохімії тварин. Львів, 1971. С. 170-178. (спіавт.); Наукові праці. Т. 1. Львів, 2000. 412 с.

Література. Гжицький Степан Зенонович: біобібліографія / упоряд. В. М. Головач. К., 1985. 44 с.; Галяс В. С. З. Гжицький – вчений, організатор науки, педагог. Львів, 2000. 366 с.; Шмідт Р., Кравців Р., Галяс В. Гжицький Степан Зенонович (до 100-річчя з дня народження) // Галицький лікарський вісник. 2000. Т. 7, № 1. С. 114; Конопелько Г., Баб'як Ю. Життя та діяльність видатного українського вченого-біохіміка С. З. Гжицького // Вісник соціальної гігієни та організації охорони здоров'я України. 2001. № 1. С. 45-48; Кравців Р. Й., Галяс В. Л. Гжицький Степан Зенонович // Енциклопедія Сучасної України. К., 2007. Т. 7 : Г-Ді. С. 46; Мовчан С. Гжицький Степан // Енциклопедія Львова. Львів, 2007. Т. 1 : А-Г. С. 619-620; Вигнан Д. Гжицький Степан (Стефан Гжицький) // Наукове товариство імені Шевченка : енциклопедія. Т. 3 : Вес-Глин. Київ ; Львів ; Тернопіль, 2016. С. 586-588.

КОРЖИНСЬКИЙ СТЕПАН

КОРЖИНСЬКИЙ СТЕПАН

(30 січня 1906 р. –
17 січня 1997 р.)

Народився 30 січня 1906 р. у с. Медведівці Бучацького повіту (тепер Тернопільська область).

Освіта та професійна діяльність. Почав навчання в Дрогобицькій приватній гімназії, у 1924 р. закінчив Українську Академічну гімназію у Львові. Після однорічних торговельних курсів товариства «Просвіта» у Львові у 1925 р. вступив на медичний факультет Львівського університету, який закінчив 1932 р. і отримав диплом лікаря. У 1932-1934 рр. працював стажистом Львівського загального шпиталю. Асистент кафедри педіатрії Львівського університету, згодом

Львівського державного медичного інституту та Медико-природничих фахових курсів (1932-1945). У 1939 р. під керівництвом проф. Франца Гроера захистив дисертацію на тему: «Зміни нормальної реактивності шкіри морської свинки під впливом отруєння дифтерійним токсином» і здобув ступінь доктора медицини. У 1944-1954 рр. обіймав посаду головного лікаря клініки дитячих хвороб за сумісництвом. Працював на посаді доцента (1945-1946, 1951-1960) та завідувача (1946-1950) кафедри педіатрії. Працював науковим співробітником Львівського інституту ОХМАТДИТ (1945-1946).

У 1953 р. захистив дисертацію на тему: «Вітамін «А» в крові при дистрофії дітей раннього віку» і здобув ступінь кандидата медичних наук. У 1965-1974 рр. обіймав посаду завідувача кафедри педіатрії факультету удосконалення лікарів (тепер кафедра педіатрії та неонатології ФПДО) Львівського державного медичного інституту. У 1965 р. захистив докторську дисертацію на тему: «Невідкладна педіатрія» і здобув ступінь доктора медичних наук. У 1969 р. С. Коржинському було присвоєно звання професора. У 1974 р. вийшов на пенсію.

Помер 17 січня 1997 р.

Наукова діяльність. Науковець працював над питаннями обміну вітаміну А та його порушеннями в дітей раннього віку при захворюваннях органів травлення та туберкульозному менінгіті; інтенсивної терапії бронхіальної астми, анафілактичного шоку та важкої пневмонії у дітей; невідкладної допомоги та реанімації в неонатології та педіатрії; функціональної діагностики дитячих хвороб.

Автор понад 90 наукових і навчально-методичних праць, зокрема 1 монографії з питань невідкладної педіатрії.

Наукові звання. Доктор медицини; професор.

Громадсько-фахова діяльність. Член УЛТ у Львові (з 1932 р.), дійсний член НТШ (з 1942 р.)

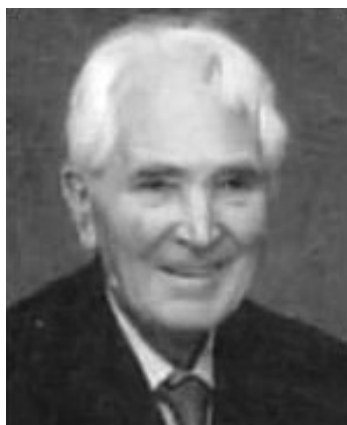
Основні наукові праці. Зміни нормальної реактивності шкіри морської свинки під впливом отруєння дифтерійним токсином (дис. праця). Львів, 1939; Вітамін «А» в крові при дистрофії дітей раннього віку (канд. дис.). Львів, 1953; Вітамін А та каротин у крові дітей раннього віку, які в минулому перенесли дизентерію // Педіатрія, акушерство і гінекологія. 1956. № 2. С. 29-31; Клініко-епідеміологічний аналіз рецидивуючого перебігу дизентерії у дітей раннього віку // Педіатрія, акушерство і гінекологія. 1957. № 3. С. 30-31 (співавт.); Невідкладна педіатрія (докт. дис.). Львів, 1965; Збезводнення і заходи регідратації у дітей раннього віку // Педіатрія, акушерство і гінекологія. 1967. № 1. С. 21-22; Кардіальний синдром при гострих захворюваннях у дітей раннього віку // Педіатрія, акушерство і гінекологія. 1967. № 3. С. 9-13; Невідкладна педіатрія. К., 1970. 335 с.

Література: Коржинський Степан // Пундій П. Українські лікарі : біобібліографічний довідник. Кн. 1. Естафета поколінь національного відродження. Львів ; Чикаго, 1994. С. 106-107; Юсько С. Щирий друг дітей (До 90-ліття від дня народження професора Степана Коржинського // Народне здоров'я. 1996. Лютий (№ 2). С. 2; Кассараба М. Коржинський Степан Іванович // Зіменковський Б. С., Гжегоцький М. Р., Луцик О. Д. Професори Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького: 1784-2009. Вид. 2-е, доопр. і випр. Львів, 2009. С. 159-160; Коржинський Степан // Гоцко-Ней Л.-І. Україн-

ське лікарське товариство у Львові 1910-1939 – 1990-2010. Львів, 2010. С. 131-132; Кассараба М. М. Коржинський Степан Іванович // Енциклопедія Сучасної України. К., 2014. Т. 14 : Кол-Кос. С. 492; Масний З. «Дитячий лікар». 110 років від дня народження професора Степана Коржинського // Народне здоров'я. 2016. Січень (№ 1). С. 6; Коржинський Степан Іванович // Червяк П. І. Медицина України в персоналіях : енциклопедичний біобібліографічний довідник. К., 2019. Т. 2 : (З–О). С. 404-405.

ЛУКІЯНОВИЧ НАРЦІЗ

ЛУКІЯНОВИЧ НАРЦІЗ

(20 червня 1907 р. –
24 липня 1985 р.)

Народився 20 червня 1907 року в м. Чернівці у сім'ї шкільного діяча й письменника Дениса Лукіяновича.

Освіта та професійна діяльність. У 1928 р. вступив на медичний факультет Львівського університету, який закінчив і отримав диплом лікаря у 1932 р. Спеціалізувався з неврології і психіатрії в університетській клініці під керівництвом проф. Гальбана. У 1935 р. захистив дисертацію на тему: «Умові хвороби і злочинство» і здобув ступінь доктора медицини.

Лікарську практику почав у Львові. У 1938 р. став провідним лікарем невропсихіатричної лікарні ім. Раппопорта. З 1940 р. – асистент кафедри нервових хвороб Львівського державного медичного інституту.

У 1944 р. емігрував до Австрії, де працював на кафедрі неврології та психіатрії медичного факультету Віденського університету. У 1946 р. перебував у таборах для переміщених осіб у Каринтії. З 1946 р. проживав у Великій Британії. Упродовж 1947-1951 рр. обіймав посаду керівника психіатричного шпиталю для реабілітації польських військових у м. Брайтон. У 1951 р. працював ліка-

рем-психіатром у Лондоні, з 1952 р. до 1962 р. – у м. Брістоль. У 1962-1973 рр. обіймав посаду провідного спеціаліста у психіатричному відділенні лікарні «Голлівелл» у м. Антрім, викладав психіатрію в Університеті «Квінз» у Белфасті (Північна Ірландія). З 1973 р. – на пенсії, переїхав у Кембридж.

У 1932-37 рр., у літній період, працював головним лікарем у Черчі. У 1938 р. став старшим асистентом директора внутрішнього відділу «Народної лічниці» М. Панчишина. У 1938 р. викладав на медичному факультеті Львівського університету, а з 1939 р. – у Львівському медичному інституті. Протягом 1939-1942 рр. працював в облздороввідділі. У 1940-1941 рр. обіймав посаду директора клініки внутрішніх хвороб. У 1941 р. під час німецької окупації став співорганізатором медико-природничих фахових курсів у Львові, де й викладав. Був заступником міністра охорони здоров'я в уряді Української національної ради (1941), референтом народного здоров'я при Українському центральному комітеті (1942-1944). З 1973 р. жив у Кембриджі (Велика Британія).

Помер 24 липня 1985 р. у Кембриджі (Велика Британія).

Наукова діяльність. Автор понад 30 наукових праць про взаємини батьків і дітей, злочинність молоді, парагалюцинаційні явища, різні аспекти сексуальних відхилень.

Наукові звання. Доктор медицини.

Громадсько-фахова діяльність. Член Українського лікарського товариства у Львові; член Польського неврологічного товариства (з 1939 р.); дійсний член НТШ (з 1942 р.); член Королівського коледжу психіатрів (з 1978 р.); член Королівського медичного товариства.

Основні наукові праці. Позапірамідальні захворювання і Chorea Huntingtoni // Лікарський вісник. 1937. Ч. 2. С. 39-48; Випадок родинної появи розсіяної склерози (Причинок до етіології) // Лікарський вісник. 1938. Ч. 1. С. 1-7; Перегляд матеріалу Амбулаторії для нервових і психічних хворіб «Народньої Лічниці» у Львові за 1937 р. // Лікарський вісник. 1938. Ч. 2. С. 50-55; «Body image» disturbances in psychiatric disorders // Br. J. Psychiatry 1967. Vol. 113, № 494. Р. 31-47; Attempted suicide in children // Acta

Psychiatr. Scand. 1968. Vol. 44, № 4. P. 415-35; Battered children // Psychiatr. Clin. (Basel) 1971. Vol. 4, № 5. P. 257-280; Suicidal behaviour: an attempt to modify the environment. II // Psychiatr. Clin. (Basel). 1973. Vol. 6, № 3. P. 171-190.

Література. Пундій П. У світлу пам'ять д-ра Н. Лукіяновича // Свобода. 1986. 17 січ.; Пундій П. Нарциз Лукіянович (1907-1985) // Лікарський вісник. 1987. Рік XXXIV, ч. 1. С. 54-55; Лукіянович Нарциз // Пундій П. Українські лікарі : біобібліографічний довідник. Кн. 1. Естафета поколінь національного відродження. Львів ; Чикаго, 1994. С. 133-134; Ковалів Ю. Б. Лукіянович Нарциз Денисович // Енциклопедія Сучасної України. К., 2017. Т. 18 : Лт-Малицький. С. 99-100.

ОСІНЧУК РОМАН

ОСІНЧУК РОМАН

(5 липня 1902 р. –
11 лютого 1991 р.)

Народився 5 липня 1902 р. у с. Голощинці (тепер Підволочиський район, Тернопільська область) у селянській родині.

Освіта та професійна діяльність. Упродовж 1912-1921 рр. навчався в Українській державній гімназії у м. Тернополі, яку закінчив з відзнакою. У 1921 р. вступив на медичний факультет Українського Таємного університету, навчання у якому перервав у 1923 р. через призов до польського війська. У 1925 р. вступив на медичний факультет Львівського університету, отримав диплом лікаря у 1931 р. У 1931-1933 рр. пройшов ротаційну практику в Загальному

шпиталі у Львові. У 1933-1934 рр. як вільно практикуючий лікар працював в Коропці Буцацького повіту. У тому ж році переїхав на постійне проживання до Львова. У 1936-1937 рр. працював асистентом у Першій клініці внутрішніх недуг у Відні під керівни-

цтвом відомого професора Ганса Еппінгера, одночасно пройшов курс нової медицини, кардіології, електрокардіології, ревматології та фізіотерапії з бальнеологією.

У 1932-1937 рр., у літній період, працював головним лікарем у Черчі. З 1936 р. був ординатором-інтерністом поліклініки «Народна лікарня». Протягом 1937-1938 рр. очолював електрокардіографічну станцію при поліклініці. У 1938 р. став старшим асистентом директора внутрішнього відділу «Народної лікарни» М. Пантишина. У 1938 р. викладав на медичному факультеті Львівського університету. З 1939 р. – у Львівському медичному інституті. Упродовж 1939-1942 рр. працював в облздороввідділі. У 1940-1941 рр. обіймав посаду директора клініки внутрішніх хвороб. Під час німецької окупації у 1941 р. став співорганізатором медико-природничих фахових курсів у Львові, де й викладав. У цьому ж році – заступник керівника клініки внутрішніх хвороб. Був заступником міністра охорони здоров'я в уряді Української національної ради (1941), референтом народного здоров'я при Українському центральному комітеті (1942-1944). У 1944 р. емігрував до Німеччини, у 1947 р. – до США. У 1948 р. склав необхідні іспити і здобув право на провадження лікарської практики, якою займався протягом 1949-1972 рр. у Нью-Йорку. Упродовж 1954-1961 рр. викладав в Українському технічному інституті у Нью-Йорку, де обіймав посади надзвичайного (1954-1956) і звичайного (1956-1961) професора медицини.

Помер 11 лютого 1991 р. Похований у Саут-Баунд-Бруку, штат Нью-Джерсі (США).

Наукова діяльність. Науковою діяльністю почав займатися з 1933 р. І вже на період 1942 р. підготував 15 наукових праць. Загалом Р. Осінчук є автором понад 50 наукових і навчально-методичних робіт.

Наукові звання. Доктор Philosophie Honoris Causa Українського Вільного Університету в Мюнхені; професор.

Громадсько-фахова діяльність. Член-засновник Українського гігієнічного товариства (1926), член Українського лікарського товариства у Львові (1931), дійсний член НТШ (1942), член-засновник Українського лікарського товариства Північної

Америки (1950), засновник журналу-квартирника УЛТПА «Лікарський вісник» (1954); перший президент СФУЛТ (1977-1982). Член Товариства «Рідна школа» та «Просвіта».

Основні наукові праці. Короткий перегляд і казуїстика хронічних суглобових захворювань при купальняному лікуванні в Черчі // Лікарський вісник. 1935. Ч. 2. С. 64-70; На пограниччі сепсису й ревматичних суглобових захворювань // Лікарський вісник. 1937. Ч. 6. С. 196-203; Еритематозний вовчак // Лікарський вісник. 1959. Ч. 15. С. 1-11; Стан здоров'я населення Західних українських земель після прилучення їх до Австрії // Лікарський вісник. 1962. Ч. 3. С. 2-12; Синдром Такаюсу-Мартореля з клінічною обсервацією випадку // Записки Наукового товариства імені Шевченка. Т. CLXXVII. На пошану сімдесятиріччя народин Романа Смаль-Стоцького. Нью-Йорк ; Париж ; Сідней ; Торонто, 1963. С. 367-373; Колагенні хвороби // Лікарський вісник. 1965. Ч. 1. С. 9-17; Кортико-стероїди. Вчора і сьогодні // Записки Наукового товариства імені Шевченка. Т. CXCVI. Праці Наукової Конференції Хемічно-біологічно-медичної секції Наукового товариства ім. Шевченка і Відділу природничих і медичних наук Української Вільної Академії Наук. Нью-Йорк ; Париж ; Сідней ; Торонто, 1978. С. 191-194; Медичний світ Львова // Лікарський збірник. Нова серія. Т. IV. На пошану Романа Осінчука. Львів : Нью-Йорк, 1996. С. 17-144.

Література. Осінчук Роман // Лікарський збірник. Нова серія. Т. I. Львів, 1991. С. 120-122; Пундій П. Д-р Роман Осінчук // Лікарський вісник. 1992. Рік XXXIX, ч. 1. С. 64-65; Осінчук Роман // Пундій П. Українські лікарі : біобібліографічний довідник. Кн. 1. Естафета поколінь національного відродження. Львів ; Чикаго, 1994. С. 169-171; Пундій П., Логаза М. Доктор Роман Осінчук // Лікарський збірник. Нова серія. Т. IV. На пошану Романа Осінчука. Львів ; Нью-Йорк, 1996. С. 9-15; Пундій П. Осінчук Роман (1902-1991) // Лікарський збірник. Нова серія. Т. XII. До 80-ліття від дня народження Павла Пундія. Львів ; Чикаго, 2003. С. 519-522; Надрага О., Ганіткевич Я. Осінчук Роман // Зіменковський Б. С., Гжегоцький М. Р., Луцик О. Д. Професори Львівського національно-

го медичного університету імені Данила Галицького: 1784-2009. Вид. 2-е доопр. і випр. Львів, 2009. С. 246; Осінчук Роман // Червяк П. І. Медицина України в персоналіях : енциклопедичний біобібліографічний довідник. К., 2019. Т. 2 : (З-О). С. 1106-1107; Комариця М. М. Осінчук Роман // Енциклопедія Сучасної України. К., 2022. Т. 24 : О. С. 765.

ПАРФАНОВИЧ-ВОЛЧУК СОФІЯ

Народилася 7 червня 1898 р. у м. Львові в родині залізничного службовця.

Освіта та професійна діяльність. Успішно закінчила жіночу гімназію у Львові у 1916 р. У 1917 р. вступила на медичний факультет Львівського університету, але на другому році навчання через польсько-українську війну була змушена емігрувати до Праги, де продовжувала студії (1923-1925) та склала частину другого іспиту у 1926 р. Згодом повернулася до Львова і закінчила медичні студії в університеті, одержавши диплом докторки медичних наук. Протягом наступних п'яти років Софія Парфанович працювала лікаркою та спеціалізувалася з гіне-

**ПАРФАНОВИЧ-ВОЛЧУК
СОФІЯ**

(7 червня 1898 р. –
27 грудня 1968 р.)

кології та акушерства в Загальному шпиталі у Львові (спочатку як практикантка, а потім як секундарка пологового відділу). Вже на другому році роботи в шпиталі відкрила приватну практику з дитячих внутрішніх хвороб. Після закінчення спеціалізації (з 1932 р. по 1939 р.) працювала безоплатно як ординаторка-гінекологиня у поліклініці «Народної лічниці». Під час першої більшовицької окупації Західної України С. Парфанович змушена була припинити свою приватну діяльність та роботу в «Народній лічниці».

У 1940 р. стала асистенткою гінекологічної клініки та розпочала медико-педагогічну діяльність у ЛМІ. Одна з найбільш відомих лікарів Галичини, що активно боролася за здоров'я матері та дитини, права жінки та фахову працю, проти алкоголізму.

У 1940 р. перебувала у відрядженні в Києві з метою вивчення досвіду школи для медсестер, акушерок і фельдшерів. Упродовж 1940-1941 рр. обіймала посаду директорки львівської фельдшерсько-акушерської і медсестринської шкіл у Львові. У 1941 р. захистила кандидатську дисертацію на тему: «Мета-стази злоякісних новоутворів яєчників до центральної нервової системи».

Під час німецької окупації (1941-1944) відновила свою приватну гінекологічну практику та працювала ординаторкою-гінекологинею у шпиталі «Народної лічниці». Дописувала в українські часописи і журнали, а також друкувала свої літературні твори, які видала вже в еміграції: бойківські оповідання «Загоріла полонина», збірник новел і нарисів «Інші дні».

Наприкінці Другої світової війни виїхала на Захід. Спочатку до Австрії, потім до Німеччини. З 1944 р. працювала лікаркою поліклініки та жіночого відділу шпиталю міжнародної організації у справах біженців при ООН в Авгсбурзі у Німеччині. З 1946 р. працювала гінекологинею у шпиталі в Авгсбурзі.

У 1949 р. емігрувала до США. Спочатку працювала в одному зі шпиталів в Огайо, потім у Детройті. Працювала також у гінекологічному відділі шпиталю Св. Хреста. У 1956 р. склала лікарські іспити та отримала дозвіл на лікарську практику. Згодом відкрила приватну лікарську канцелярію в західній частині міста Детройт, яку змушена була закрити за станом здоров'я.

З осені 1959 р. до літа 1962 р. працювала в Державному шпиталі для розумово недорозвинених осіб у штаті Мічіган. У липні 1962 р. через хворобу залишила фахову працю та цілком присвятила себе літературній творчості. У детройтський період опублікувала понад 35 статей і новел у журналах «Жіночий світ» і «Наше життя» та 10 оповідань і повістей.

Померла вночі з 26 на 27 грудня 1968 р. у м. Детройті.

Наукова діяльність. Софія Парфанович – авторка багатьох наукових статей медичної та протиалкогольної тематики, що публікувалися в українських газетах та журналах; 5 монографій, зокрема «Чоловік та жінка» (1930, 1935), «Овочі, ярина та безалкогольні напитки», «Правильне харчування» (1936), «Гігієна жінки» (1939), «Перша поміч і догляд хворого»; 17 наукових праць, 9 з яких були надруковані в «Українському лікарському віснику». Багато робіт стосувалися популярно-гігієнічної тематики, які друкувалися майже у всіх часописах і журналах Львова й поза ним. Активно займалася письменницькою творчістю. Її літературна спадщина містить спогади, міркування, нариси, новели, які видані у різних журналах Галичини та в еміграції.

Наукові звання. Докторка наук.

Громадсько-фахова діяльність. Багато працювала на громадсько-суспільній ниві. Під час навчання на медичних студіях в університеті була активною членкинею «Медичної громади» у Львові, а потім у Празі належала до «Української академічної громади» і «Жіночого студентського товариства». У 1926 р. вступила в «Союз українок» і працювала у цій організації все життя, спочатку на батьківщині, а потім у Німеччині й Америці. З 1926 р. належала до Українського лікарського товариства, виголошувала доповіді на лікарських з'їздах та публікувала свої праці в «Лікарському віснику». Софія Парфанович належала до засновників Українського гігієнічного товариства у Львові (1929), де очолювала протиалкогольну секцію. З перенесенням протиалкогольного і протинікотинного товариства «Відродження» з Рогатина до Львова у 1929 р., стала активною членкинею, а згодом головою та редакторкою його друкованого органу «Відродження» (1930).

Основні наукові праці. Чоловік та жінка (Про полове життя та полові хвороби). Львів, 1930. 40 с.; Овочі, ярина та безалкогольні напитки. Львів, 1932. 72 с.; Endometriosis portionis vaginalis uteri // Лікарський вісник. 1934. Ч. 3. С. 88-93; Пліснявка (SOOR) як жіноча хвороба // Лікарський вісник. 1935. Ч. 4. С. 146-148; Trichomonas-kolpitis // Лікарський вісник. 1938. Ч. 2. С. 42-50; Гігієна жінки. Львів, [1939]. 574 с.; До історії українського лікарського

життя в Галичині // Лікарський вісник. 1954. Ч. 2. С. 26-31; Лікарки на службі народному здоров'ю // Лікарський вісник. 1956. Ч. 1(5). С. 25-31; Вибране // Лікарський збірник. Нова серія. Т. VI. На пошану Софії Парфанович. Львів ; Чикаго, 1999. С. 51-133.

Література. Парфанович-Волчук Софія // Пундій П. Українські лікарі : біобібліографічний довідник. Кн. 1. Естафета поколінь національного відродження. Львів ; Чикаго, 1994. С. 175-176; Пундій П. Парфанович-Волчук Софія (1898-1968) // Свобода. 1998. 31 липня (№ 5); Лікарський збірник. Нова серія. Т. VI. На пошану Софії Парфанович. Львів ; Чикаго, 1999. 139 с.; Павловський М. П., Кухта С. Й. На схрещених дорогах життя Софії Парфанович. Львів, 2010. 34 с.; Павловський М. П., Кухта С. Й. Софія Парфанович – лікар і письменниця. До 100-річчя УЛТ у Львові // Acta Medica Leopoliensia=Львівський медичний часопис. 2010. Vol. 16, № 3. С. 98-101; Служинська З. 110 річниця від народження Софії Парфанович // Праці Наукового товариства ім. Шевченка. Т. XXVII. Лікарський збірник. Медицина і біологія. Нова серія. Т. XIX. Львів, 2011. С. 190-194; Даниляк О. Софія Парфанович – український лікар і просвітник (До 120-річчя з дня народження) // Праці Наукового товариства ім. Шевченка. Медичні науки. 2018. Т. 52, № 1. С. 117-125; Парфанович-Волчук Софія // Червяк П. І. Медицина України в персоналіях : енциклопедичний біобібліографічний довідник. К., 2019. Т. 3 : (П-Я). С. 42; Стицюк Н. В. Софія Парфанович – жінка-лікар, новаторка медичної просвіти в Україні: до актуальності питання // Архів клінічної медицини. 2020. № 2. С. 35-38.

ПОДОЛИНСЬКИЙ ОЛЕКСАНДР

(18 лютого 1899 р. – 5 вересня 1943 р.)

Народився 18 лютого 1899 р. у с. Деревня Жовківського повіту (тепер Львівська область). Батько – греко-католицький священник.

Освіта та професійна діяльність. Українську середню школу закінчив у Львові у 1907 р. 2 липня 1913 р. закінчив з відзнакою медичний факультет Віденського університету та упродовж 1913 р.

працював секундарем внутрішнього та хірургічного відділень шпиталю кронпринцеси Стефанії у Відні. У 1914 р. працював в університетській клініці дитячих хвороб у Львові. У 1919-1920 рр. служив військовим лікарем в Українській Галицькій Армії. Упродовж 1920-1921 рр. обіймав посаду лікаря у Східниці, а в 1922-1923 рр. – в університетській гінекологічній клініці у Львові. До 1923 р. працював викладачем Українського Таємного університету у Львові. Протягом 1923-1928 рр. був лікарем у гінекологічній лабораторії; 1928-1937 рр. – лікарем у Загальному шпиталі у Львові; 1938 р. – заступником директора гінекологічно-акушерського відділення Українського шпиталю «Народна лічниця» у Львові. У 1939 р. працював лікарем у Кракові. У 1940-1941 рр. очолював університетську жіночу клініку в Кракові, а з 1941 р. – університетську жіночу клініку у Львові.

Трагічно загинув 5 вересня 1943 р. поблизу м. Сколе в Карпатах.

Громадсько-фахова діяльність. Член, голова (1931-1932) Українського лікарського товариства у Львові, дійсний член НТШ (з 1942 р.), член Королівського коледжу психіатрів (з 1978 р.).

Основні наукові праці. Дещо з гігієни жінки // Народний ілюстрований календар Товариства «Просвіта» на звичайний рік 1926. Річник 48. У Львові, 1925. С. 191-193; Досвіди над реакцією Маноїлова // Лікарський вісник. 1926. Ч. 1. С. 8-13 (співавт.); Лікування неплідності в амбулаторії Народної Лічниці у Львові // Лікарський вісник. 1933. Ч. 2-3. С. 45-49; Вплив насвітлювання рентгеном на потомство // Лікарський вісник. 1937. Ч. 1. С. 20-26; Добір у подружжі // Лікарський вісник. 1938. Ч. 4. С. 113-120.

Література. Подолинський Олександр // Пундій П. Українські лікарі : біобібліографічний довідник. Кн. 1. Естафета поколінь національного відродження. Львів ; Чикаго, 1994. С. 186-187; Ганіткевич Я., Надрага О. Подолинський Олександр // Зіменковський Б. С., Гжегоцький М. Р., Луцик О. Д. Професори Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького: 1784-2009. Вид. 2-е доопр. і випр. Львів, 2009. С. 266; Гоцко-Ней Л.-І. Олександр Подолинський (до 125-річчя від народження) // Праці Наукового товариства ім. Шевченка Т. XXXVI. Лікарський

збірник. Медицина і біологія. Нова серія. Т. XXIV. Львів, 2014. С. 143-146; Масний Т.-З. Він привів мене у цей світ. До 125-річчя від дня народження Олександра Подолинського // Народне здоров'я. 2014. Лютий (№ 2). С. 7; Подолинський Олександр // Червяк П. І. Медицина України в персоналіях : енциклопедичний біобібліографічний довідник. К., 2019. Т. 3 : (П-Я). С. 141.

СОБЧУК БОГДАН

СОБЧУК БОГДАН

(15 березня 1909 р. –
9 квітня 1974 р.)

Народився 15 березня 1909 р. у м. Стрию Львівської області в родині гімназійного вчителя.

Освіта та професійна діяльність.

Навчався у Стрийській і Дрогобицькій гімназіях. У 1927 р. вступив на медичний факультет Львівського університету. Здібний і працьовитий студент привернув до себе увагу професора Я. Парнаса, котрий запропонував йому після закінчення студій посаду асистента на кафедрі біохімії. Наукові роботи, у яких він брав участь, публікували у міжнародних журналах від 1932 р.

Упродовж 1933-1936 рр. – асистент кафедри біохімії Львівського університету; 1936-1938 рр. – асистент кафедри фізіології Львівської академії ветеринарної медицини; 1939-1940 рр. – приватний лікар у Тернополі; 1940-1941 рр. – доцент кафедри тваринництва сільськогосподарського факультету Львівського політехнічного інституту; 1942-1944 рр. – доцент кафедри біохімії Львівських медико-природничих фахових курсів. У 1944-1973 рр. – завідувач кафедри біохімії Львівського медичного інституту. У 1946 р. йому, як доктору медицини, було присуджено науковий ступінь кандидата медичних наук, а у 1949 р. – присвоєно вчене звання доцента кафедри біохімії.

Помер 9 квітня 1974 р. Похований на Личаківському цвинтарі у Львові.

Наукова діяльність. У 1933-1936 рр. виконав працю про роль піровиноградної кислоти в глікогенолізі м'язів, за яку в 1937 р. отримав звання доктора медицини.

У 1959 р. Б. Собчук захистив другу дисертацію на ступінь доктора біологічних наук на тему: «Синтез ксантоптерину та його побічних продуктів і їх вплив на експериментальні пухлини тварин» на спеціальній вченій раді при Президії Академії наук України у Києві.

У 1960 р. Б. Собчуку присвоєно звання професора. Науково-дослідна робота присвячена вивченню впливу різних речовин (деякі він синтезував особисто) на ріст злоякісних пухлин, особливості обміну в цих тканинах. Протягом багатьох років вивчав проблему, пов'язану з дією окису вуглецю на гемові білки.

Автор понад 60 друкованих праць. Під його керівництвом було виконано 9 докторських та 23 кандидатські дисертації.

Наукові звання. Кандидат медичних наук; доктор біологічних наук; професор.

Громадсько-фахова діяльність. З 1934 р. – член Українського лікарського товариства; член товариства «Просвіта». Після війни брав участь у роботі Львівського відділення Українського медичного товариства, був його співголовою.

Професор Б. Собчук був одним із засновників Львівського відділення Українського біохімічного товариства та заступником голови правління.

Нагороди. Відзнака «Відмінник охорони здоров'я».

Основні наукові праці. Rola kwasu rybogronowego w glikogenolizie miesniowej (канд. дис.). Львів, 1937; До питання про фотометричне визначення карб оксигемоглобіну // Український біохімічний журнал. 1955. Т. 27, № 1. С. 119-122 (співавт.); Фотометрическое определение гемоглобина // Лабораторное дело. 1957. № 3. С. 19-20 (співавт.); Синтез ксантоптерина и его побочных продуктов и их влияние на экспериментальные опухоли животных (докт. дис.). Львів, 1959; До питання про механізм впливу глюкози на дихання клітин асцитного рака Ерліха // Український біохімічний журнал. 1961. Т. 33, № 4. С. 551-561 (співавт.); Дослідження взаємодії розчинів міоглобіну та гемоглобіну з окисом вуглецю //

Український біохімічний журнал. 1965. Т. 37, № 6. С. 887-894 (співавт.); Вплив кокарбоксилази, пангамату кальцію та бікарбонату натрію на вміст у крові молочної та піровиноградної кислот при мітральній комісуротомії // Фізіологічний журнал. 1971. Т. 17, № 2. С. 256-260 (співавт.); Міоглобін при отруєнні організму окисом вуглецю // Український біохімічний журнал. 1973. Т. 45, № 2. С. 146-150 (співавт.); Спектрофотометрическое определение карбоксимиоглобина при отравлении окисью углерода // Судебно-медицинская экспертиза. 1974. № 2. С. 48-50 (співавт.).

Література. Собчук Богдан // Пундій П. Українські лікарі : біобібліографічний довідник. Кн. 1. Естафета поколінь національного відродження. Львів ; Чикаго, 1994. С. 216-218; Дійсний член НТШ, професор Богдан Собчук (До 90-річчя від дня народження) // Лікарський збірник. Нова серія. Т. VIII. Львів; Чикаго, 2000. С. 188-190; Федорович І. Собчук Богдан Антонович // Зіменковський Б. С., Гжегоцький М. Р., Луцик О. Д. Професори Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького: 1784-2009. Вид. 2-е доопр. і випр. Львів, 2009. С. 307-308; Собчук Богдан Антонович // Червяк П. І. Медицина України в персоналіях: енциклопедичний біобібліографічний довідник. К., 2019. Т. 3 : (П-Я). С. 529-530.

ТЕРШАКОВЕЦЬ ЮРІЙ

(? – 8 вересня 1987 р.)

Походить із Галичини.

Освіта та професійна діяльність. Медичні студії закінчив у Львівському університеті 1939 р. Під час війни емігрував до США, працював спочатку інструктором у Джерсон Коледжі (Філадельфія), згодом перейшов в університет Маямі (Флорида), працював у галузі експериментальної патології. Брав участь в організації медичної школи при університеті. У 1960 р. став дійсним професором.

Після виходу на пенсію в 1979 р. викладав на курсах для іноземних лікарів, провадив іспити Крайової ради для лікарів та інтернів, у вільні години допомагав студентам у науці.

Помер 8 вересня 1987 р. Похований на католицькому цвинтарі Матері Божої в Маямі.

Наукова діяльність. Уже на першому році навчання почав займатися науковими дослідженнями на кафедрі медичної хімії під керівництвом професора Я. Парнаса – провідного науковця в галузі біохімії. Праці, виконані спільно з доцентом П. Остерном, публікував у європейських виданнях різними мовами. Видав близько 20 наукових публікацій з біохімії, був талановитим педагогом.

Наукові звання. Професор.

Громадсько-фахова діяльність. Брав участь у житті української громади, був дійсним членом НТШ. Започаткував суботню школу українознавства, допомагав у будівництві церкви.

Література. Горак А. Пам'яті проф. Юрія А. Тершаківця // Свобода. 1988. 1 квітня (Ч. 62); Тершаковець Юрій // Пундій П. Українські лікарі : біобібліографічний довідник. Кн. 1. Естафета поколінь національного відродження. Львів ; Чикаго, 1994. С. 228-229; Горак А. Пам'яті професора Юрія Тершаковця // Праці Наукового товариства ім. Шевченка. Т. XXVII. Лікарський збірник. Медицина і біологія. Нова серія. Т. XIX. Львів, 2011. С. 212-213.

ДІЙСНІ ЧЛЕНИ НТШ В УКРАЇНСЬКІЙ ДІАСПОРІ

**Діаспорна діяльність Наукового товариства ім. Шевченка
в США, Канаді, Австрії, Німеччині⁴**

**30 грудня 1947 р. дійсним членом НТШ
в діаспорі було обрано Михайла Міщенко**

МІЩЕНКО МИХАЙЛО

(24 травня 1896 р. – 20 травня 1974 р.)

Народився 24 травня 1896 р. у м. Харкові.

Освіта та професійна діяльність. Середню освіту здобув у Харкові. Під час визвольних змагань 1917-1921 рр. служив в Армії УНР. У 1929 р. закінчив Харківський медичний інститут. Протягом 1928-1936 рр. викладав у Харківському інституті народної освіти. У 1930-1941 рр. працював в Українській психоневрологічній академії (Харків). У 1936 р. отримав звання професора. У 1938 р. захистив докторську дисертацію. У 1934-1941 рр. викладав у медичному інституті в Харкові. Паралельно працював у кількох НДІ.

Від 1943 р. – професор психіатрії Львівських медико-природничих фахових курсів.

У 1944 р. емігрував до Німеччини, де у 1946-1948 рр. був професором Українського вільного університету у Мюнхені. У 1949 р.

⁴ За «Хронікою Наукового товариства ім. Шевченка. Роки 1966-1993. Ч. 1. Львів; Нью-Йорк; Торонто; Париж; Сідней, 1966» дійсними членами НТШ в діаспорі були обрані: 30 грудня 1947 р. – Міщенко Михайло (Мюнхен); 6 жовтня 1965 р. – Плющ Василь (Європа); 1968 р. – Грецишин Мирослав (США); 1968 р. – Роздільський Богдан (США); 1980 р. – Горникевич Олег (Австрія); 1983 р. – Барвінський Ярослав (Канада); 1986 р. – Гайдукевич Богдан (США); 1986 р. – Мостович Леонід (Канада).

емігрував до США. Провадив лікарську практику у психіатричних клініках. У 1960 р. вийшов на пенсію.

Помер 20 травня 1974 р. у м. Мінеаполіс, штат Міннесота, США.

Наукова діяльність. Наукові дослідження стосуються питань психофізіології та дефектології; впливу гіпнотичного стану на психіку та формування умовних рефлексів; церебральних змін у разі шизофренії під впливом інсуліно-шокової терапії; нейрофізіологічних і психологічних змін в умовах голоду.

Наукові звання. Доктор наук; професор.

Громадсько-фахова діяльність. У 1946 р. обраний членом Української вільної академії наук. У 1947 р. обраний дійсним членом НТШ. Брав активну участь у громадсько-суспільному та політичному житті української діаспори, викривав сутність тоталітарного режиму в Україні.

Основні наукові праці. Моторова діяльність сліпих дітей // Психоневрология детского возраста. Х., 1931; Значение зрения в развитии движения рук // Советская психоневрология. 1933. № 5. С. 76-83; Зміни у вищій нервовій діяльності в експериментальному і природному сні // Експериментальна медицина. Х., 1935. Ч. 3. С. 33-40; Психомоторика обличчя сліпих дітей і підлітків // Психомоторика обличчя дітей і підлітків в нормі і патології. Х., 1936. С. 52-62; Фізіологічні основи патогенези невротичних і реактивних станів. Авґсбург, 1948. 22 с.; До патогенези невротичних і реактивних станів. Авґсбург, 1949; Фізіологічні основи характеру // Лікарський вісник. 1966. Ч. 39. С. 2-6; Ч. 40-41. С. 11-19.

Література. Жуковський А. Проф. д-р Михайло Міщенко // Лікарський вісник. 1975. Ч. 76. С. 46-47; Я. Г. [Я. Ганіткевич]. Міщенко Михайло // Пундій П. Українські лікарі: біобібліографічний довідник. Кн. 1. Естафета поколінь національного відродження. Львів; Чикаго, 1994. С. 146-147; Ганіткевич Я. В. Михайло Міщенко – видатний український психоневролог (До 100-річчя від дня народження) // Acta Medica Leopoliensia=Львівський медичний часопис. 1996. Т. 2, № 3-4. С. 124-128; Михайло Міщенко – засновник української психоневрологічної школи // Ганіткевич Я. Українські лікарі-вчені першої половини ХХ століття та їхні

наукові школи : біографічні нариси та бібліографія. Львів, 2002. С. 444-456; Ганіткевич Я. Міщенко Михайло // Зіменковський Б. С., Гжегоцький М. Р., Луцик О. Д. Професори Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького: 1784-2009. Вид. 2-е доопр. і випр. Львів, 2009. С. 223; Ганіткевич Я. В. Міщенко Михайло // Енциклопедія Сучасної України. К., 2019. Т. 21 : Мікро-Моя. С. 230; Міщенко Михайло // Червяк П. І. Медицина України в персоналіях : енциклопедичний біобібліографічний довідник. К., 2019. Т. 2 : (З-О). С. 938; Міщенко Михайло Микитович (1896–1974), лікар-психіатр // Архів-музей ім. Д. Антоновича Української вільної академії наук у США. Ф. 266.

25 травня 1959 р. дійсним членом НТШ в діаспорі було обрано Леонтія-Людомира Дмоховського

**ДМОХОВСЬКИЙ
ЛЕОНТІЙ-ЛЮДОМИР**

(1 липня 1909 р. –
26 серпня 1981 р.)

Народився 1909 р. у м. Тернополі, походив із давнього священничого роду Дмоховських.

Освіта та професійна діяльність. 1927 р. закінчив Державну гімназію з українською мовою навчання в Перемишлі. 1933 р. закінчив Львівський університет, член Українського лікарського товариства. У 1935-1938 рр. – асистент в Інституті гігієни, займався проблемами раку в дослідницькій лабораторії професора Гіршфельда у Варшаві. У 1937 р. здобув ступінь доктора медицини у Варшавському університеті. 1938 р. виїхав до Англії, де спочатку працював у Королівському інсти-

туті дослідження раку в Лондоні. У 1946 р. очолив кафедру в Медичній академії у Лідсі. У 1947 р. здобув докторат з філософії в університеті Лідсу.

У 1951 р. запрошений із серією викладів до університетів США, тут же займався дослідженнями в галузі імунології, серології пухлин, вірусології, генетики, ендокринології. У 1953 р. одним із перших відкрив вірусне походження злоякісних пухлин. З 1954 р. – керівник відділу вірусології й електронної мікроскопії в Інституті раку США Університету штату Техас.

Наукова діяльність. Автор та співавтор понад 450 наукових праць у царині імунології, серології, ендокринології, вірусології та їх зв'язку з експериментальною та клінічною онкологією. Засновник наукової школи вірусології в онкології, застосування електронної мікроскопії в онковірусології. Одним із перших у світовій науці відкрив вірусне походження лейкемії та злоякісних пухлин грудних залоз у мишей, а також довів, що віруси лейкемії можуть передаватись здоровим мишам через фільтрат зараженої крові. Брав активну участь у численних міжнародних наукових з'їздах, симпозіумах та конференціях у США, Канаді, Японії, багатьох країнах Європи, Південної Америки.

Наукові звання. Доктор наук; професор.

Громадсько-фахова діяльність. Член Британського Королівського медичного товариства; Королівського товариства тропічної медицини та гігієни; Британського товариства загальної мікробіології; Товариства патології Великої Британії та Ірландії (1942); УЛТ у Львові; Американської асоціації досліджень раку; Товариства електронної мікроскопії Америки; Американського товариства досліджень лейкемії. Консультант Адміністрації ООН з допомоги та відновлення (1949-1955). Дійсний член НТШ А (США) (з 1959 р.). Очільник комісії членства Української академії медичних наук (США) (1979).

Основні наукові праці. Investigations on the properties of agents causing fowl tumors; attempts at isolation of the fowl-tumor agents by differential centrifugation // Journal National Cancer Institute. 1948. Vol. 9, № 2. P. 57-67; Електронно-мікроскопія опухів ствердженої і підозрілої вірусової етіології // Лікарський вісник. 1957. Ч. 1, С. 1-9 (співавт.); Віруси й тумори в минулому, тепер і в

майбутньому // Лікарський вісник. 1958-1959. Ч. 12-13. С. 1-9; Досліди над вірусами людських опухів // Лікарський вісник. 1963. Ч. 2. С. 2-7; Досліди електронним мікроскопом над лейкемією у людей і звірят // Лікарський вісник. 1965. Ч. 1. С. 2-8.; Search for oncogenic viruses in human prostate cancer // Cancer Treatment Reports. 1977. Vol. 61, № 2. Р. 119-127 (співав.).

Література. Гординський В. Д-р Леонтій Людомир Дмоховський // Лікарський вісник. 1974. Ч. 2. С. 58-66; Дмоховський Леонтій-Людомир // Пундій П. Українські лікарі : біобібліографічний довідник. Кн. 1. Естафета поколінь національного відродження. Львів ; Чикаго, 1994. С. 74; Воробець Р. Леонтій-Людомир Дмоховський (1909-1981). Біографічний нарис життя і праці // Лікарський вісник. 2005. Ч. 2. С. 62-65; Пундій П. Дмоховський Лев (Леонтій-Людомир) // Енциклопедія Сучасної України. К., 2008. Т. 8 : Дл-Дя. С. 30-31; Ковалів Ю. Дмоховський Леонтій-Любомир // Наукове товариство імені Шевченка : енциклопедія. Т. 5 : Даш-Жуч. Київ ; Львів ; Тернопіль, 2022. С. 227-230.

6 жовтня 1965 р. дійсним членом НТШ в діаспорі було обрано Василя Плюща

ПЛЮЩ ВАСИЛЬ

(10 січня 1903 р. – 16 листопада 1976 р.)

Народився 10 січня 1903 р. у м. Варшаві у козацько-шляхетній родині. Батьки брали активну участь в українському національному русі.

Освіта та професійна діяльність. У 1919 р. закінчив 1-шу класичну гімназію у Чернігові, де організував і очолив Українську юнацьку спілку пластунів, згодом був членом Спілки визволення України. У 1928 р. закінчив Київський медичний інститут. Навчаючись, розпочав наукову діяльність під керівництвом Д. Епштейна.

У 1928-1931 рр. працював керівником протитуберкульозного диспансеру на Одещині. Від 1931 р. – в Українському НДІ туберкульозу в Києві, де захистив кандидатську та докторську дисертації, присвячені гематогенно-дисемінованій формі туберкульозу – це

були перші класичні наукові праці на зазначену тему. Паралельно викладав у Київському інституті вдосконалення лікарів.

У 1938 р. виступив одним із засновників Українського наукового товариства фтизіатрів. На посаді туберкульозного інспектора у Львові разом з Р. Осінчуком організував мережу протитуберкульозних медичних закладів у Львівській області, заснував та очолив Туберкульозний інститут.

Під час німецької окупації працював у Києві професором на кафедрі туберкульозу Київського медичного інституту.

З вересня 1943 р. – професор кафедри внутрішніх хвороб Львівського медичного інституту, пізніше – професор-гість медичного факультету Братиславського університету.

У 1945 р. організував поліклініку для біженців, працював табірним лікарем у Зінгені, керівником туберкульозного відділу шпиталю «Александр» у Ганновері, лікарем у протитуберкульозних санаторіях Гаутінгу (1951-1955) та Зільбергу (1956-1974), Німеччина. 6 жовтня 1965 р. обраний дійсним членом НТШ.

Вийшовши на пенсію у 1974 р., переїхав до Мюнхена.

Помер 16 листопада 1976 р. у м. Мюнхені, Німеччина. Похований у м. Бавнд Брук, штат Нью-Джерсі, США.

Наукова діяльність. Досліджував питання загальної та експериментальної медицини, внутрішніх хвороб, туберкульозу, соціальної гігієни та історії української медицини. Опублікував низку праць про внутрішні хвороби та експериментальну медицину, зокрема в «Лікарському віснику».

Автор близько 120 наукових праць, серед них 2 науково-популярні брошури з проблем туберкульозу, по оглядових статей у багатотомних виданнях «Енциклопедія українознавства» та «Ukraine. A concise encyclopedia», близько 50 публіцистичних статей суспільно-політичної та ідеологічної тематики.

Наукові звання. Кандидат медичних наук; доктор медичних наук; професор.

Громадсько-фахова діяльність. Як редактор медичної частини «Енциклопедії українознавства» підготував перші у світі

нарис про історію української медицини. Брав активну участь у громадсько-політичному житті українців у Німеччині.

Був керівником та одним із засновників медичної секції Української вільної академії наук, Українського історичного товариства. Перший голова ради Центрального представництва української еміграції у Німеччині, член Крайової пластової ради Західної Німеччини.

Основні наукові праці. Штучний пневмоторакс. Київ, 1928. 100 с.; Пізні наслідки штучного пневмотораксу. Київ, 1934. 50 с.; Клініка гематогенно-дисемінованої туберкульози легенів. Київ, 1939. 288 с.; Гематогенно-дисемінована туберкульоза. Київ, 1941. 400 с.; Охорона здоров'я в Україні. Мюнхен, 1956. 250 с.; Медицина за часів Т. Шевченка // Лікарський вісник. 1962. Ч. 25. С. 6-20; Нові протитуберкульозні середники та їх роля у лікуванні легеневої туберкульози // Лікарський вісник. 1964. Ч. 34-35. С. 2-7; Нариси з історії української медичної науки та освіти. Кн. I. Від початків української державності до 19 століття. Мюнхен, 1970. 342 с.; Історія української медицини // Лікарський вісник. 1972. Ч. 67. С. 53-61; Нариси з історії української медичної науки та освіти. Кн. II. Дев'ятнадцяте і двадцяте століття. Мюнхен, 1983. 372 с.

Література. Проф. д-р Василь Плющ (з нагоди 60-ліття) // Лікарський вісник. 1963. Ч. 28. С. 33-36; Осінчук Р. Вшанування св. п. проф. д-ра Василя Плюща // Свобода [Нью-Йорк]. 1977. 13 квіт.; Плющ Василь // Пундій П. Українські лікарі : біобібліографічний довідник. Кн. 1. Естафета поколінь національного відродження. Львів ; Чикаго, 1994. С. 182-184; Пундій П. Василь Плющ – історик української медицини // Агапіт. 1996-1997. № 5-6. С. 36-40; Василь Плющ – видатний український фтизіатр, історіограф української медицини // Ганіткевич Я. Українські лікарі-вчені першої половини ХХ століття та їхні наукові школи : біографічні нариси та бібліографія. Львів, 2002. С. 371-391; Лікарський збірник. Нова серія. Т. XI. На пошану Василя Плюща. Львів ; Чикаго, 2002. 456 с.; Ганіткевич Я. Плющ Василь // Зіменковський Б. С., Гжегоцький М. Р., Луцик О. Д. Професори Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького: 1784-2009. Вид. 2-е доопр.

і випр. Львів, 2009. С. 263-264; Плющ Василь // Червяк П. І. Медицина України в персоналіях : енциклопедичний біобібліографічний довідник. К., 2019. Т. 3 : (П-Я). С. 132-133.

У 1968 р. дійсним членом НТШ в діаспорі було обрано Мирослава Грецишина

ГРЕЦИШИН МИРОСЛАВ

(30 серпня 1927 р. – 24 травня 1999 р.)

Народився 30 серпня 1927 р. у м. Ковелі нині Волинської області у родині сільського вчителя.

Освіта та професійна діяльність. Дитинство провів у с. Підгайчиках Перемишлянського повіту Тернопільського воєводства, де закінчив початкову школу. До 1944 р. навчався у гімназії м. Львова. Середню освіту здобув у 1946 р. у гімназії у таборі для «переміщених осіб» (Ді-Пі) у м. Лінці (Австрія), куди потрапив наприкінці Другої світової війни. У 1951 р. у Німеччині здобув ступінь доктора медицини, закінчивши медичні студії в Університеті Гете у м. Франкфурт-на-Майні. Захистив наукову працю на тему дослідження та лікування сифілісу.

У 1952 р. емігрував до США. У 1953-1957 рр. проходив загальну практику у шпиталях Нью-Йоркського університету; спеціалізацію з акушерства і гінекології та гінекологічної онкології – у Стокгольмі (1957 р.), з хіміотерапії – у м. Боффало (штат Нью-Йорк, 1957-1959 рр.). У 1965 р. – асоційований професор, 1970 р. – професор-ординарій, 1982 р. – керівник кафедри гінекології та акушерства. У 1965-1967 рр. був керівником Центру трофобластичних недуг північно-західного Нью-Йорка. Впродовж 10 років (1967-1977) очолював міжнародну групу з вивчення хоріонкарциноми (1967-1977). Від 1972 р. – керівник університетського відділу гінекологічної онкології; від 1985 р. – директор департаменту акушерства і гінекології Головного шпиталю Боффало; у 1982-1996 рр. – завідувач кафедри акушерства та гінекології в Університеті штату Нью-Йорк у м. Боффало.

Від 1962 р. до виходу на пенсію провадив активну практичну діяльність у різних медичних закладах м. Боффало. Надавав кон-

сультатції у Центрі репродуктивної ендокринології на базі Університету Боффало. Був керівником Центру трофобластичних хвороб Північно-Західного Нью-Йорка (1965-1967), міжнародної групи з дослідження хоріонкарциноми (1967-1977), засновником та очільником онкогінекологічної групи у Національному інституті раку США (1971-1975).

Помер 24 травня 1999 р. Похований на цвинтарі Маунт Олівет у м. Боффало, штат Нью-Йорк (США).

Наукова діяльність. Основні наукові зацікавлення – проблеми діагностики та лікування трофобластичної хвороби, раку яєчників та інших неоплазій жіночої статеві системи, застосування метотрексату під час лікування онкопатології, вивчення впливу гормонів на щільність кісткової тканини, дослідження та лікування остеопорозу.

Автор та співавтор понад 100 наукових публікацій. Опікувався виданням підручників для українських лікарів.

Наукові звання. Асоційований професор; професор-ординарій; доктор Honoris causa ЛДМУ (1997).

Громадсько-фахова діяльність. Член УЛТПА, Американської асоціації дослідження раку та понад 20 професійних асоціацій та товариств. У 1968 р. обраний дійсним членом НТШ А (США) за рекомендацією МПЛС. З 1969 р. – член Хемічно-біологічно-медичної секції НТШ А (США). Член Комісії зв'язків із братськими союзами. Член Боффальської групи НТШ. Від 1979 р. – до початку 1990-х рр. (до припинення діяльності групи) – в. о. голови цього структурного підрозділу НТШ А (США).

З 1991 р. неодноразово відвудував Україну. Організовував переклад українською мовою і видання підручників для лікарів акушерів-гінекологів, особисто сприяв відкриттю відділення лапароскопічної хірургії у Клінічній лікарні Львівської залізниці.

Активний діяч української громади м. Боффало.

Нагороди. Нагороджений дипломом секції акушерства та гінекології медичної асоціації Панамериканської. На його честь встановлено меморіальний барельєф у Клінічній лікарні Львівської залізниці.

Основні наукові праці. Загальний огляд хемотерапії гінекологічного пістряка // Лікарський вісник. 1962. Ч. 27. С. 25-26; Пістряк яєчників // Лікарський вісник. 1967. Ч. 47. С. 3-15; Хемолікування раку жіночих статевих органів. Частина I // Лікарський вісник. 1970. Ч. 56. С. 1-14; Хемолікування раку жіночих статевих органів. Частина II // Лікарський вісник. 1970. Ч. 57. С. 3-13; Діяння гормонів і протиракових сполук на епітелій оболонки зародка // Лікарський вісник. 1971. Ч. 63. С. 22-24; A clinical and pathologic study of 30 cases of malignant mixed mullerian epithelial and mesenchymal ovarian tumors: a Gynecologic Oncology Group study // Gynecologic Oncologi. 1984. Vol. 18, № 3. P. 278-292 (співавт.); Pelvic radiation in stage I endometrial adenocarcinoma with high-risk attributes // Gynecologic Oncologi. 1990. Vol. 37, № 1. P. 51-54 (співавт.); Decreased bone mineral density in medicated psychiatric patients // Psychosomatic Medicine. 1995. Vol. 57, № 5. P. 485-491 (співавт.).

Література. Грецишин Мирослав // Пундій П. Українські лікарі : біобібліографічний довідник. Кн. 2. Лікарі діаспори та їх діяльність для рідного краю. Львів ; Чикаго, 1996. С. 78-79; Созанський О., Попіль І. Він усім серцем любив Україну // Народне здоров'я. 1999. Червень (№ 6). С. 7; Джуль П. Професор д-р Мирослав Грецишин (1927-1999) // Лікарський вісник. 2000. Ч. 2. С. 67-68; Правак-Пасіка О. Пам'яті д-ра М. Грецишина // Свобода [Парсиппані]. 2000. 9 червня (Ч. 23). С. 29; Пундій П., Ганіткевич Я. В. Грецишин Мирослав // Енциклопедія Сучасної України. К., 2006. Т. 6 : Го-Гю. С. 416; Пирогова В. Грецишин Мирослав // Зіменковський Б. С., Гжегоцький М. Р., Луцик О. Д. Професори Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького: 1784-2009. Вид. 2-е доопр. і випр. Львів, 2009. С. 78-79; Ковалів Ю. Грецишин Мирослав // Наукове товариство імені Шевченка : енциклопедія. Т. 4 : Глин-Даш. Київ ; Львів ; Тернопіль, 2019. С. 266-268.

У 1968 р. дійсним членом НТШ в діаспорі було обрано Богдана Роздільського

РОЗДІЛЬСЬКИЙ БОГДАН

(22 листопада 1916 р. – ?)

Народився 22 листопада 1916 р. у с. Воля Цеклинська на Лемківщині (тепер Республіка Польща).

Освіта та професійна діяльність. Середню освіту здобув у 1934 р. у м. Станіславові (тепер Івано-Франківськ). Медичні студії розпочав у Франції, продовжив у Познанському університеті у Польщі (1936-1939), а закінчив у Львівському державному медичному інституті (1941). Там же відбув шпитальну практику.

У 1943 р. служив лікарем у 30-му полку I дивізії Української національної армії «Галичина». Як полонений від серпня 1945 р. до червня 1947 р. працював у військовому шпиталі у Сesanatiko в Італії.

У 1951 р. емігрував до Канади, оселився в Монреалі, де одружився з дивізійною медсестрою Анною Фігуркою. Відбув шпитальну практику і спеціалізацію з патології в Оттаві (1951-1954). За підтримки дружини він вдруге закінчує медичні студії в Університеті Макгілла в Монреалі (1955-1956). Завершив навчання у 1956 р. за ступенем магістра. У 1958 р. здобуває докторат у Саскачеванському університеті та стає професором невропатології. У 1984 р. отримує титул професора-емерита патології. Продовжує працювати у Саскачеванському університеті та Королівському університетському шпиталі як патолог, викладач і дослідник до 1988 р.

Наукова діяльність. Публікації (здебільшого англійською мовою) присвячені патології нервової системи, вродженим дефектам мозку, інфекційним та дегенеративним процесам нервової системи, особливо екстрапірамідальної, проникності кровоносних судин мозку. Автор експериментальних праць в галузі проникливості кровоносних судин мозку, в яких уперше застосував метод авторадіографії. Досліджував питання впли-

ву токсичності жовчового барвника білірубіну на нервову систему новонароджених, так звану ядерну жовтяницю.

Автор близько 100 наукових праць, опублікованих у північно-американських і міжнародних наукових журналах. Написав і видав перший підручник з невропатології українською мовою.

Наукові звання. Професор.

Громадсько-фахова діяльність. З 1968 р. – член УЛТПА, дійсний член НТШ. Був членом канадських, американських і міжнародних медичних асоціацій, дійсний член Української вільної академії наук.

Основні наукові праці. Permeability of cerebral vessels to albumin in hyperbilirubinemia. Observations in newborn animals // *Neurology*. 1960. Vol. 10, № 7. P. 631-638; Experimental Study of the Toxicity of Bilirubin in Newborn Animals // *Journal of Neuropathology and Experimental Neurology*. 1961. Vol. 20, № 2. P. 193-205 (співавт.); Toxicity of bilirubin in adult animals. An experimental study // *Archives of Pathology*. 1961. Vol. 72. P. 8-17; Chronic coccidioidal meningitis // *Canadian Medical Association Journal*. 1971. Vol. 105, № 6. P. 613-614; Orthostatic hypotension // *Annals of Neurology*. 1979. Vol. 5, № 5. P. 497-498 (співавт.); Essential leg tremor // *Neurology*. 1990. Vol. 40, № 12. P. 1909-1910 (співавт.); Основи клініко-морфологічної невропатології : монографія. К., 1992. 240 с. (співавт.)

Література. Роздільський Богдан // Пундій П. Українські лікарі : біобібліографічний довідник. Кн. 1. Естафета поколінь національного відродження. Львів ; Чикаго, 1994. С. 200; Марунчак М. Г. Роздільський Богдан // Біографічний довідник до історії українців Канади. Вінніпег, 1986. С. 538-539; Роздільський Богдан // Пундій П. Українські лікарі : біобібліографічний довідник. Кн. 2. Лікарі діаспори та їх діяльність для рідного краю. Львів ; Чикаго, 1996. С. 243; Роздільський Богдан // Енциклопедія українознавства. Львів, 1998. Т. 7. С. 25.

1977 р. дійсним членом НТШ в діаспорі
було обрано Павла Пундія

ПУНДІЙ ПАВЛО

(14 квітня 1922 р. –
25 серпня 2015 р.)

Народився 14 квітня 1922 р. у с. Косові на Тернопільщині у заможній селянській родині з давнім славним козацьким корінням.

Освіта і професійна діяльність.

Навчався у десятиріччі в м. Станіславі (тепер Івано-Франківськ), потім – у гімназії ім. М. Шашкевича у Чорткові, продовжив навчання знову у Станіславі. У 1942 р. розпочав медичні студії у Львові, проте практику проходив у міській лікарні Чорткова. Тікаючи від більшовицької армії, виїхав на Захід. Одружився і разом з дружиною Дарією Склепович, студенткою учительських

курсів, опинився у Баварії у таборі УНРРА для біженців. Працював лаборантом у табірній лікарні. Вступив на медичний факультет університету УНРРА у Мюнхені, потім його зарахували на 5-й клінічний семестр німецького університету в Ерлангені. У 1949 р. успішно склав іспити й отримав диплом лікаря.

У 1950 р. з сім'єю емігрував у США, до Нью-Йорка. З 1951 р. Павло Пундій працював у шпиталі у Брукліні. У 1953 р. нострифікував диплом і був залізничним лікарем на головній залізничній станції у Чикаго. Тут працював до виходу на пенсію у 1988 р.

Помер 25 серпня 2015 р. у м. Чикаго (США).

Наукова діяльність. Бібліографія наукових і популярних публікацій Павла Пундія налічує кілька сотень праць, серед яких більш як 200 бібліографічних нарисів про українських лікарів у діаспорі.

Наукові звання. Доктор Honoris causa ЛДМУ імені Данила Галицького.

Громадсько-фахова діяльність. У 1962 р. увійшов до управи УЛТПА як скарбник, а в 1967 р. обраний членом управи. Упродовж цієї каденції відбулася успішна збірка на кафедру українознавства у Гарвардському університеті. У 1969 р. був обраний у складі управи референтом студентської молоді. У 1977 р. організував і очолив медичний архів, став директором бібліотеки УЛТПА, членом редакційної колегії публікації «Матеріали для історії української медицини», генеральним секретарем СФУЛТ, дійсним членом НТШ, членом його Лікарської комісії. Павло Пундій – багатолітній меценат Енциклопедії українознавства, Гарвардського проекту, Фондації підтримки дипломатичних представництв України. Зібрав багату колекцію та організував виставку «Українські медичні екслібриси».

У 1980 р. вийшло у світ перше число збірника «Український медичний архів», у 1981 – друге, у 1982 – третє. Видатною працею П. Пундія є двотомник «Українські лікарі». У 90-х роках разом з Лікарською комісією НТШ у Львові як член редакційної колегії видає низку «Лікарських збірників», які редагує і спонсорує. Автор публікацій про Івана Пулюя – першовідкривача Х-променів.

У 1994 р. стає членом редакційної ради українського історично-медичного журналу «Агапіт» у Києві.

Нагороди. Грамота Почесного члена Українського лікарського товариства Північної Америки. У 1997 р. став Почесним членом Українського лікарського товариства у Львові. Медаль імені Мар'яна Панчишина.

Основні наукові праці. Українські лікарі : біобібліографічний довідник. Кн. 1. Естафета поколінь національного відродження. Львів ; Чикаго, 1994. 328 с.; Українські лікарі : біобібліографічний довідник. Кн. 2. Лікарі діаспори та їх діяльність для рідного краю. Львів ; Чикаго, 1996. 448 с.; Павло Джуль – лікар і патріот // Агапіт. 1996-1997. № 5-6. С. 89-91; Історичний нарис лікарської комісії НТШ // Лікарський вісник. 2005. Рік 50, ч. 1. С. 47-49; Українські лікарі : біобібліографічний довідник. Кн. 3. Учасники національно-визвольної боротьби й українського

державотворення, репресовані та реабілітовані лікарі України. Львів, 2008. 428 с. (співавт.); 3 нагоди 100-ліття відомого у світі українського лікаря-патріота Степана Зошука // Праці Наукового товариства ім. Шевченка. Т. XXVII. Лікарський збірник. Медицина і біологія. Нова серія. Т. XIX. Львів, 2011. С. 201-206. (співав.); Д-р Роман Осінчук (1902-1991) // Праці Наукового товариства ім. Шевченка. Т. XXXI. Лікарський збірник. Медицина і біологія. Нова серія. Т. XX. Львів, 2012. С. 140-143.

Література. Пундій Павло // Пундій П. Українські лікарі : біобібліографічний довідник. Кн. 2. Лікарі діаспори та їх діяльність для рідного краю. Львів ; Чикаго, 1996. С. 232-233; Мовчан Ю. 65-річчя д-ра Павла Пундія – лікаря, публіциста, бібліографа // Лікарський вісник. 1987. Рік XXXIV, ч. 2. С. 105-107; Ганіткевич Я. Павло Пундій – історіограф української національної медицини // Агапіт. 1997-1998. № 7-8. С. 73-75; Сорока П. Павло Пундій. Життя і творчість. Тернопіль, 1999. 292 с.; Даценко І. Розквіт творчої діяльності великого патріота. До 80-річчя від дня народження Павла Пундія // Лікарський збірник. Нова серія. Т. X. Львів ; Чикаго, 2002. С. 153-156; Лікарський збірник. Нова серія. Т. XII. До 80-ліття від дня народження Павла Пундія. Львів ; Чикаго, 2003. 743 с.; Жила В. 80-ліття визначного лікаря, публіциста та бібліографа д-ра Павла Пундія // Лікарський збірник. Нова серія. Т. XV. Львів ; Чикаго, 2006. С. 327-342; Джуль П. До 90-ліття д-ра Павла Пундія // Праці Наукового товариства ім. Шевченка. Т. XXXII. Лікарський збірник. Медицина і біологія. Нова серія. Т. XXI. Львів, 2012. С. 163-165; Павло Пундій // Праці Наукового товариства ім. Шевченка. Т. XLIII. Медичні науки. Лікарський збірник. Нова серія. Т. XXVII. Львів, 2015. С. 249-250; Пундій Павло // Червяк П. І. Медицина України в персоналіях : енциклопедичний біобібліографічний довідник. К., 2019. Т. 3 : (П-Я). С. 231-232.

У 1980 р. дійсним членом НТШ в діаспорі було обрано Олега Горникевича

ГОРНИКЕВИЧ ОЛЕГ

(17 листопада 1926 р. – 26 травня 2020 р.)

Народився 17 листопада 1926 р., село Сихів, тепер у складі м. Львова у священничій родині. Син отця Теофіла Горникевича.

Освіта та професійна діяльність. У 1933-1939 рр. навчався у Львові в народній школі ім. М Шашкевича. У 1939 р. разом із батьками емігрував в Австрію, перебував у таборах для «переміщених осіб» (Ді-Пі). З 1940 р. здобував середню освіту у реальній гімназії м. Відня. У 1945 р. вступив до Віденського університету, де у 1951 р. здобув докторат із медицини. У 1951-1964 рр. – перебував на посадах дослідника та асистента (одночасно працював лікарем у Шпиталі Фонду Рудольфа), а з 1964 р. – доцент Інституту фармакології Віденського університету. У 1956-1958 рр. отримав стипендію Британської ради і працював у департаменті фармакології Оксфордського університету під керівництвом Г. Блашка (Великобританія). З 1968 р. – професор фармакології університету Торонто (Канада) і голова Департаменту психофармакології Інституту психіатрії ім. Кларка, де в липні 1973 р. також обійняв посаду професора відділу психіатрії. З 1976 р. – професор (з 1995 р. – професор-емерит) і директор (до 1999 р.) Інституту біохімічної фармакології Віденського університету. З 2004 р. працював у Центрі досліджень мозку Віденського медичного університету.

Співзасновник і член групи дослідників екстрапірамідальних хвороб Світової федерації неврологів, віце-президент Американської асоціації дослідження нервових хвороб і психічних хвороб (1970), член науково-дослідних та медичних рад численних науково-дослідних закладів та фондів. Співпрацював з Саскачеванським університетом.

Номінант на Нобелівську премію в галузі медицини за вагомий внесок у розкодування механізмів виникнення і закладення основ сучасного лікування хвороби Паркінсона. У 2000 р. комітет з Нобелівських премій у галузі медицини відхилив кандидатуру

О. Горникевича на присудження високої премії. Понад 200 провідних світового рівня неврологів та дослідників мозку підписали листа з критикою рішення Нобелівського журі.

Помер 26 травня 2020 р. у м. Відні, Австрія.

Наукова діяльність. Один із найперших науковців, який ґрунтовно дослідив хворобу Паркінсона. Основні наукові зацікавлення – біохімічні і фармакологічні дослідження ролі нейромедіаторів у нормі і за неврологічних патологій. У 1960 р. відкрив дефіцит допаміну в структурах мозку у людей з хворобою Паркінсона, у 1961 р. – протипаркінсонічну дію леводопи. Пізніші праці присвячені вивченню біохімічних змін у мозку під час інфекційних неврологічних захворювань (епілепсія, хвороба Гантінгтона, синдром Дауна, прогресуючий над'ядерний параліч, спіноцеребральна атаксія, діалізна енцефалопатія, синдром Леша-Ніхана, спадкова паркінсонічна деменція, м'язова деформаційна дистонія, оливопонто-церебелярна атрофія, фатальний гіпертермічний синдром.

Автор понад 250 наукових праць.

Наукові звання. Доктор медицини; професор; академік АН «Леопольдіна», Австрійської АН; почесний доктор НАН України й Університету м. Кальярі (Італія).

Громадсько-фахова діяльність. Дійсний член НТШ Європи (з 1980 р.) від Хемічно-біологічно-медичної секції Товариства. Єдиний представник корпусу дійсних членів НТШ української національності в Австрії.

Нагороди. Золота медаль Канадської Асоціації хвороби Паркінсона. Нагороджений багатьма відзнаками: 1965 р. – премією Фонду «Hoechst» (Австрія); 1969 р. – медаллю Американської асоціації дослідження нервових і психічних хвороб; 1970 р. – золотою медаллю Канадського товариства хвороби Паркінсона; нагородою Міжнародної хемічної та ядерної корпорації (США); 1974 р. – премією Людвіга Шунка (Німеччина); 1979 р. – премією Вольфа з медицини (Ізраїль); 1992 р. – премією Інституту психіатрії ім. Кларка Університету м. Торонто; 2014 р. – премією Фонду Воррена Альперта (США); 2016 р. – золотою почесною відзнакою «За заслуги перед федеральною землею Відень» та багатьма іншими.

Основні наукові праці. Brain neurotransmitter abnormalities in neuronal intranuclear inclusion body disorder // *Annals of Neurology*. 1985. Vol. 17, № 4. P. 405-407 (співавт.); Elevated gamma-aminobutyric acid level in striatal but not extrastriatal brain regions in Parkinson's disease: correlation with striatal dopamine loss // *Annals of Neurology*. 1986. Vol. 20, № 1. P. 26-31 (співавт.); Dopa-responsive dystonia: pathological and biochemical observations in a case // *Annals of Neurology*. 1994. Vol. 35, № 4. P. 396-402 (співавт.); Striatal dopamine in early-onset primary torsion dystonia with the DYT1 mutation // *Neurology*. 2000. Vol. 54, № 5. P. 1193-1195 (співавт.); Increase of preproenkephalin mRNA levels in the putamen of Parkinson disease patients with levodopa-induced dyskinesias // *Journal of Neuropathology & Experimental Neurology*. 2002. Vol. 61, № 2. P. 186-196 (співавт.); Inverse relationship between brain noradrenaline level and dopamine loss in Parkinson disease: a possible neuroprotective role for noradrenaline // *Archives of neurology*. 2006. Vol. 63, № 12. P. 1724-1728 (співавт.); Low levels of astroglial markers in Parkinson's disease: relationship to α -synuclein accumulation // *Neurobiology of Disease*. 2015. Vol. 82. P. 243-253 (співавт.); Dopamine and noradrenaline, but not serotonin, in the human claustrum are greatly reduced in patients with Parkinson's disease: possible functional implications // *European Journal of Neuroscience*. 2017. Vol. 45, № 1. P. 192-197 (співавт.)

Література. Марунчак М. Біографічний довідник до історії українців Канади. Вінніпег, 1986. С. 154; Горникевич Олег // Пундій П. Українські лікарі : біобібліографічний довідник. Кн. 2. Лікарі діаспори та їх діяльність для рідного краю. Львів ; Чикаго, 1996. С. 72-75; Ганіткевич Я. Уродженець Львова – претендент на Нобелівську премію. До 75-річчя проф. Олега Горникевича // *Народне здоров'я*. 2002. Лютий (№ 2). С. 5-6; Ганіткевич Я. В., Головацький І. Д. Горникевич Олег // *Енциклопедія Сучасної України*. К., 2006. Т. 6 : Го-Гю. С. 274; Вуйв О., Ковалів Ю. Горникевич Олег // *Наукове товариство імені Шевченка : енциклопедія*. Т. 4 : Глин-Даш. Київ ; Львів ; Тернопіль, 2019. С. 199-201; Яськів Дж. Згасла яскрава зірка в сузір'ї видатних нейронауковців (спомин про Олега Горникевича) // *Праці Наукового товариства ім. Шевченка. Медичні науки*. 2020. Т. 62, № 2. С. 104-107.

У 1983 р. дійсним членом НТШ в діаспорі було обрано Ярослава Барвінського

БАРВІНСЬКИЙ ЯРОСЛАВ

(15 жовтня 1926 р. – 28 серпня 2016 р.)

Народився 15 жовтня 1926 р. у с. Тустоголови Зборівського повіту (нині Зборівського р-ну Тернопільської обл.)

Освіта та професійна діяльність. У 1944 р. здобув середню освіту в Українській гімназії в Тернополі і вступив до Львівського медичного інституту, але студентом 1 курсу емігрував до Німеччини. Там продовжував навчання на медичному факультеті Мюнхенського університету (1946-1948). У 1948 р. переїхав до Канади, де навчався в Манітобському університеті (1949-1950 рр. – на факультеті природничих наук; 1951-1955 рр. – на медичному факультеті). Отримавши диплом доктора медицини (1955), пройшов спеціалізацію із серцево-судинних захворювань та кардіохірургії. Працював інтерном (1957-1958) у лікарні Св. Боніфатія і Загальній міській лікарні, у 1958-1961 рр. – резидентура з торакальної хірургії у Центральній лікарні загального профілю в м. Клівленді (США). У 1959 р. одержав диплом спеціаліста-хірурга, у 1961 р. – сертифікат із загальної і торакальної хірургії Королівського коледжу лікарів та хірургів Канади. У 1962 р. здобув звання спеціаліста Північно-Американської хірургічної асоціації, у 1963 р. – Північно-Американської хірургічної асоціації торакальних хірургів.

З 1961 р. і до виходу на пенсію працював у Манітобському університеті: інструктор-демонстратор, асистент-професор хірургії, від 1974 р. – професор медичного факультету. Водночас від 1974 р. – хірург Вінніпезької генеральної та дитячої лікарень. Від 1983 р. – директор єдиної у Канаді провінційної (Манітоба) програми серцевої хірургії. Почесний професор (1999); професор-емерит (2001) Манітобського університету; заслужений випускник цього вишу (2001); почесний професор хірургії НМУ ім. О. О. Богомольця.

Помер у віці 89 років 28 серпня 2016 р. у м. Вінніпег, Канада.

Наукова діяльність. Автор книг із проблем кардіоторакальної хірургії, понад 100 наукових праць. Основні наукові зацікав-

лення – серцева хірургія, аорто-коронарне шунтування, протезування клапанів серця, застосування штучного кровообігу в кардіохірургії, дослідження метаболізму серцевого м'язу, лікування ішемічної хвороби серця, інфаркту міокарда.

Наукові звання. Доктор медицини; професор; почесний професор хірургії НМУ ім. О. О. Богомольця.

Громадсько-фахова діяльність. Член Канадського і Американського хірургічних товариств (1964), Американського товариства торакальних хірургів (1969), член-кореспондент Британської медичної асоціації (1969-1984), член Американського товариства кардіологів (1978), член ради Манітобської кардіологічної фундації (1988-1989), Міжнародного товариства пересадки серця. Почесний член УЛТПА, Української асоціації кардіохірургів, почесний професор хірургії НМУ ім. О. О. Богомольця, заслужений член Канадської медичної асоціації, пожиттєвий член Канадського товариства серцево-судинних спеціалістів. Дійсний член УВАН у Канаді. Дійсний член НТШ К (з 1983 р.).

Брав активну участь у роботі громадсько-культурних українських організацій в Канаді. Член дирекції Шевченківської фундації ЛВУ, фундації «Свята Софія» та інших українських організацій. Жертводавець на громадські, церковні, культурні та медичні потреби в Україні.

Нагороди. За довголітню наукову та суспільну працю і внесок у розвиток української культури в Канаді нагороджений Шевченківською медаллю.

Основні наукові праці. The Cardiac Output in Response to Surgical Trauma. A Comparison Between Patients Who Survived and Those Who Died // Archives of Surgery. 1960. Vol. 81, № 2. P. 212-222 (співавт.); Total prosthetic valve replacement: clinical experience in 70 cases // Canadian Journal of Surgery. 1966. Vol. 9, № 2. P. 131-137 (співавт.); Coronary arterioplasty in management of occlusive coronary disease // Canadian Journal of Surgery. 1966. Vol. 9, № 2. P. 221-226 (співавт.); Late failure of the ball-valve (Starr) aortic prosthesis // Canadian Journal of Surgery. 1968. Vol. 11, № 2. P. 144-150 (співавт.); Risks and benefits of open-heart surgery in patients 70 years of age

and older // Canadian Journal of Surgery. 1984. Vol. 27, № 2. P.150-152 (співавт.); 25 years of cardiac valve surgery in Canada // Canadian Journal of Surgery. 1988. Vol. 4, № 6. P. 307; Experimental congestive heart failure due to myocardial infarction: sarcolemmal receptors and cation transporters // Basic Research in Cardiology. 1991. Vol. 86, № 3. P. 13-23 (співавт.).

Література. Осінчук Р. Проф. д-р мед. Ярослав Барвінський // Пропам'ятна книга з нагоди 25-ліття УЛТПА (1950-1975). Нью-Йорк. 1975. С. 358-360; Сочинський Р. Наукові З'їзди УЛТПА за 20 років існування Товариства // Матеріали до історії української медицини. Нью-Йорк ; Мюнхен, 1975. Т. 1. С. 310-335; Марунчак М. Г. Барвінський Ярослав // Біографічний довідник до історії українців Канади. Вінніпег, 1986. С. 44; Барвінський Ярослав // Пундій П. Українські лікарі : біобібліографічний довідник. Кн. 2. Лікарі діаспори та їх діяльність для рідного краю. Львів ; Чикаго, 1996. С. 28-29; Ониськів М. М. Барвінський Ярослав Осипович // Енциклопедія Сучасної України. К., 2003. Т. 2: Б-Біо. С. 246; Ковалів Ю. Барвінський Ярослав // Наукове товариство імені Шевченка : енциклопедія. Київ ; Львів ; Тернопіль, 2012. Т. 1: Ф-Бібл. С. 449-450.

У 1986 р. дійсним членом НТШ в діаспорі було обрано Богдана Гайдукевича

ГАЙДУКЕВИЧ БОГДАН

(22 липня 1934 р.)

Народився 22 липня 1934 р. у с. Грвачани, Югославія (нині – Боснія і Герцеговина) у родині галичан, котрі переселилися в Югославію наприкінці 1920-х років.

Наприкінці Другої світової війни переїхав до Німеччини, де перебував з батьками у таборах для «переміщених осіб» (Ді-Пі). Згодом емігрував до США (штат Мічиган).

Освіта та професійна діяльність. Середню освіту здобув у штаті Мічиган (США), пройшов військову службу (1957), у 1960 р. отримав ступінь бакалавра з хімії у Мічиганському університеті. У 1960-1962 рр. працював хеміком-дослідником у компанії «Parke-

Davis&Co», у 1962–1964 рр. – хеміком у санітарно-гігієнічній лабораторії Міського відділення водопостачання у Детройті. У 1965 р. здобув ступінь магістра в Детройтському університеті. Згодом працював старшим хеміком і судовим експертом у Міській пожежній службі Детройта.

У 1968–1969 рр. навчається в аспірантурі у Детройтському університеті. У 1970 р. захищає докторат з хемії.

У 1970–1971 рр. проходить курс післядипломного навчання в Торонтівському університеті (Канада), а у 1971–1972 рр. продовжує спеціалізацію з хемії в Університеті Вейн-Стейт у Детройті. Пізніше працює старшим хеміком-дослідником у компанії «Ash Stevens. Inc.».

З 1973 р. і до виходу на пенсію (1994) завідував лабораторією клінічної біохемії Центру лікування епілепсії у штаті Мічиган (Детройт).

У 1988–2008 рр. був багаторічним ад'юнкт-професором хемії в Коледжі Макомб (штат Мічиган), згодом викладав хемію та фізику на посаді штатного лектора у приватній католицькій гімназії у містечку Понтіак.

Наукова діяльність. Основні наукові зацікавлення – розробка лікарських засобів від епілепсії, клінічна фармакологія антиепілептичних засобів, моніторинг концентрації протисудомних препаратів в організмі людини. Винайшов нові протиепілептичні препарати на основі вальпроєвої кислоти.

Автор низки статей в англомовних медичних журналах. Виступав із доповідями на багатьох наукових конференціях.

Наукові звання. Доктор наук; ад'юнкт-професор.

Громадсько-фахова діяльність. Дійсний член НТШ Америки (США) з 1986 р.: з квітня 1986 р. – член Детройтського осередку НТШ А, а з жовтня 1986 р. – дійсний член НТШ А (США). Член Американського хемічного товариства; Товариства українських інженерів Америки. У 1989–1991 рр. – голова Контрольної комісії Детройтського осередку НТШ.

Основні наукові праці. Oxazolines. XI. Synthesis of functionalized aromatic and aliphatic acids. Useful protecting group for

carboxylic acids against Grignard and hydride reagents // The Journal of Organic Chemistry. 1974. Vol. 39, № 18. P. 2787-2793 (співавт.); Monitoring clorazepate dipotassium as desmethyldiazepam in plasma by electron-capture gas-liquid chromatography // Clinical Chemistry. 1980. Vol. 26, № 1. P. 142-144 (співавт.); Dissociation Between Free and Bound Phenytoin Levels in Presence of Valproate Sodium // Archive of Neurology. 1981. Vol. 38, № 4. P. 240-242 (співавт.); Monitoring octanoic and decanoic acids in plasma from children with intractable epilepsy treated with medium-chain triglyceride diet // Clinical Chemistry. 1982. Vol. 28, № 4. P. 642-645 (співавт.); Elevation of β -Glucuronidase Activity in Medicated Patients with Epilepsy // Therapeutic Drug Monitoring. 1984. Vol. 6, № 1. P. 15-20 (співавт.); Carbamazepine-Phenytoin Interaction: Elevation of Plasma Phenytoin Concentrations Due to Carbamazepine Comedication // Therapeutic Drug Monitoring. 1985. Vol. 7, № 1. P. 51-53 (співавт.); Role of octanoic and decanoic acids in the control of seizures // Archives of the Diseases of Childhood. 1986. Vol. 61, № 12. P. 1178-1183 (співавт.); Clinically Significant Danazol-Carbamazepine Interaction // Therapeutic Drug Monitoring. 1987. Vol. 9, № 1. P. 24-27 (співавт.); Differential but infrequent alterations of hepatic enzyme levels and thyroid hormone levels by anticonvulsant drugs // Archives of Neurology. 1994. Vol. 51, № 4. P. 381-384 (співавт.).

Література. Д-р Б. Гайдукевич – на міжнародному симпозіумі // Свобода. 1980. Ч. 245. С. 3; Д-р Б. Гайдукевич виступив на міжнародному симпозіумі // Свобода. 1985. Ч. 189. С. 1; Українці в Детройті і в Мічігані: відзначення Тисячоліття Хрищення України. Детройт, 1988. С. 159, 162, 337; Ленчик В. Вісті з Головної Ради Наукового Товариства ім. Шевченка // Свобода. 1991. Ч. 68. С. 4; Ковалів Ю. Гайдукевич Богдан // Наукове товариство імені Шевченка : енциклопедія. Київ ; Львів ; Тернопіль, 2016. Т. 3: Вес-Глин. С. 354-356.

У 1986 р. дійсним членом НТШ в діаспорі було обрано Леоніда Мостовича

МОСТОВИЧ ЛЕОНІД

(4 жовтня 1919 р. – 12 лютого 2012 р.)

Народився 4 жовтня 1919 р. у м. Березне, нині Рівненська область, у священничій родині Григорія та Марії Мостовичів.

Освіта та професійна діяльність. Середню освіту здобув на Волині. Був активним в українському визвольному русі та одним із організаторів українського відродження. За активну участь у визвольному процесі був ув'язнений та перебував у німецьких та радянських тюрмах та концтаборах. З німецьких таборів смерті був визволений американською армією.

Після Другої світової війни вступив на медичний факультет Інсбруцького університету в Австрії. Закінчив у 1951 р., здобувши ступінь доктора медицини.

Під час навчання брав активну участь у студентському та громадському житті українців в Австрії.

У 1957 р. разом із родиною емігрував до США. Оселився в м. Луїсвілл (штат Кентуккі), де пройшов спеціалізацію з радіології (1964). Від 1965 р. працював у Медичній школі Університету штату Кентуккі: спочатку інструктором кафедри радіології, від 1966 р. – асистент-професором, від 1970 р. – асоційованим професором. У 1978 р. став повним професором. Одночасно був керівником радіологічного відділу ветеринарного шпиталю в університетських клініках Лексінгтона. Крім студентів та резидентів радіології, навчав у школах медичних сестер, асистентів лікарів та радіологічних техніків.

Після трагічної смерті брата виховував його дітей – Андрія та Анну Мостовичів.

Наукова діяльність. Автор 25 наукових публікацій в американських радіологічних журналах та «Лікарському віснику» УЛТ-ПА. Виступав з науковими доповідями в США та за їх межами на з'їздах, конгресах, семінарах, презентаціях і наукових з'їздах УЛТ-ПА та СФУЛТу.

Наукові звання. Доктор медицини; професор.

Громадсько-фахова діяльність. Брав активну участь в американському та українському громадсько-політичному житті. Постійно виступав за правдиве висвітлення українських подій у пресі, на радіо, телебаченні, в коледжах, церквах та інших установах. Член УЛТПА, Колегії радіологів Америки, науковий референт СФУЛТу. Один з ініціаторів організації Асоціації радіологів України в Києві та створення аналогічного товариства у США. Співзасновник і член редколегії «Українського радіологічного журналу» (Харків). Читав лекції у багатьох вишах України. Автор виступів з української проблематики на американському телебаченні, в українській та американській пресі. Багато жертвував на українські громадсько-політичні та церковно-культурні установи. Автор книги спогадів «Стежками долі. Україна. Західна Європа. Америка» (Київ, 2012).

З відродженням Української держави активно співпрацював з колегами в Україні.

Нагороди. Нагороджений численними відзнаками за великий внесок у розбудову та піднесення рівня охорони здоров'я. Мерія Лексінгтона присвоїла йому звання почесного громадянина міста, штат номінував його Полковником Кентуккі, а Федеральний уряд з Вашингтона нагородив Золотою медаллю.

Основні наукові праці. Цю рану треба гоїти: роздуми про події в Україні // Березіль. 2003. № 5-6. С. 3-18; Стежками долі. Україна – Західна Європа-Америка. Спомини, роздуми, рефлексії. К., 2012; Генеза, засновники, жертви, загальні числа // Березіль. 2009. № 1-2. С. 131-142;

Література. Осінчук Р. Проф. д-р мед. Леонід Мостович // Пропам'ятна книга з нагоди 25-ліття УЛТПА (1950-1975). Нью-Йорк, 1975. С. 361-362; Мостович Леонід // Пундій П. Українські лікарі : біо-бібліографічний довідник. Кн. 2. Лікарі діаспори та їх діяльність для рідного краю. Львів ; Чикаго, 1996. С. 197-199; Мостович Леонід Григорович // Український радіологічний журнал. 2012. Т. 20, № 1 С. 95-96; Мечев Д. С. Зі спогадів про професора Мостовича // Український радіологічний журнал. 2012. Т. 20, № 1 С. 97; Пундій П. У світлу пам'ять лікаря-активіста д-ра Леоніда Мостовича (1919-2012) // Свобода. 2012. Ч. 21. С. 18; Пилипенко М. І. Мостович Леонід Григорович // Енциклопедія Сучасної України. К., 2019. Т. 21: Мікро-Моя. С. 665.

1990 р. дійсним членом НТШ в діаспорі було обрано Павла Джуля

Народився 14 жовтня 1921 р. у с. Мильне Зборівського району на Тернопільщині в селянській сім'ї Івана та Марії (з родини Майбродських) Джулів.

Освіта та професійна діяльність. Навчався у народній школі в рідному селі, потім у сусідньому містечку Залізці. У 1936 р. вступив до української гімназії у Тернополі, яку закінчив у 1942 р. Медичні студії розпочав під час Другої світової війни у Львові, продовжував у Грацу, а закінчив докторатом у 1948 р. в Інсбруку (Австрія). У 1949 р. його родина емігрувала до США та оселилася в Детройті. Тут відбув шпитальну практику, в 1951 р. нострифікував лікарський диплом у штатах Іллінойс та Мічиган та заснував приватну лікарську практику в Детройті. Через 4 роки розпочав спеціалізацію з отоларингології у Вейнському університеті. Після трирічної спеціалізації склав іспити перед Радою екзаменаторів та став членом Американської академії отоларингології і членом Американської колегії хірургів. У 1960 р. доктор Джуль відкрив приватну отоларингологічну практику, яка з часом розрослася у велику клініку. Відтоді ж брав активну участь у діяльності факультету отоларингології у Вейнському університеті, мав титул клінічного професора. Став активним членом УЛТ, належав до редакційної колегії «Лікарського вісника». У 1967 р. делегати УЛТПА обрали доктора Джуля редактором цього журналу, органу товариства. Упродовж 29 років він відредагував 91 число видання. Вивчив і поширював українську медичну термінологію. Як активний член Мічиганського відділу УЛТПА кілька

ДЖУЛЬ ПАВЛО

(14 жовтня 1921 р. –
2 листопада 2015 р.)

разів був його головою та організував два лікарські наукові з'їзди в Детройті у 1961 і 1988 рр. У 1962 р. був співредактором детройтського «Лікарського альманаху» та співредактором пропам'ятної книги «25-ліття УЛТПА» і першого тому «Матеріалів до історії української медицини» (1975). У 1988 р. був головним редактором другого тому цього видання, а в 1990 р. – головним редактором «Пропам'ятної книги з нагоди 40-ліття УЛТПА». У 1994 і 1996 рр. доктор Джуль був співредактором біобібліографічних довідників (1 і 2 томів) «Українські лікарі». У 1988 р. очолив детройтський метрополітальний Комітет Українського Християнського Тисячоліття та був редактором «Пропам'ятної книги святкувань 1000-ліття Хрещення Русі-України в Детройті». У 1988-1993 рр. був редактором гасел з ділянки медичних наук англомовної «Енциклопедії України» (Торонто). У 1990 р. обраний дійсним членом НТШ (Біологічно-хімічно-медична секція). У 1992 р. обраний президентом СФУЛТ та був співорганізатором трьох лікарських конгресів в Україні (1992 – у Харкові, 1994 – у Дніпропетровську, у 1996 – в Одесі).

Помер 2 листопада 2015 р. у м. Детройті (Мічиган, США).

Наукова діяльність. Ініціатор і керівник перекладу українською мовою американських наукових видань: «Медичного словника» Дорланда, «Атласу анатомії» Неттера, «Медичної ембріології» за Лангманом та інших. У «Лікарському віснику» публікував наукові праці і статті з отоларингології (понад 20), редакційні статті (понад 54) та близько 200 коротких медичних інформацій. Переклав більш як 150 статей інших авторів українською мовою та виголосив понад 30 наукових доповідей на лікарських з'їздах і конгресах. Надав велику наукову і матеріальну допомогу Львівському медичному інституту у підготовці тлумачного медичного словника.

Наукові звання. Клінічний професор Вейнського університету; Honoris Causa Одеського (1996) та Львівського (1998) медичних університетів. Почесний член Академії наук України.

Громадсько-фахова діяльність. Член Американської академії отоларингології; член Американської колегії хірургів. Президент Мічиганського і Детройтського отоларингологічних товариств. Почесний член УЛТПА та СФУЛТ. Член Мічиганського від-

ділу УЛТПА. Меценат української науки і культури: координатор надання гуманітарної допомоги вишам, товариству «Просвіта», НТШ. Меценат та організатор харитативної допомоги медичним установам України.

Нагороди. Звання «Українець року» (1973) серед української діаспори Північної Америки; Почесна грамота Головної управи УЛТПА; «Почесний хрест» з грамотою від Папи Івана-Павла II.

Основні наукові праці. Хірургічне лікування глухоти // Лікарський вісник. 1962. Рік IX, ч. 1. С. 8-13; Хвороба Менієра // Лікарський вісник. 1964. Рік XI, ч. 2. С. 10-12; Вазомоторний нежить // Лікарський вісник. 1967. Рік XIV, ч. 4. С. 16-22; Глухота у дітей // Лікарський вісник. 1968. Рік XV, ч. 3. С. 3-10; Звукопровідна глухота у дітей шкільного віку // Лікарський вісник. 1974. Рік XXI, ч. 3. С. 25-40; Перлистий опух середнього вуха // Лікарський вісник. 1977. Рік XXIV, ч. 3. С. 37-47; Втрата слуху і методи реабілітації // Лікарський вісник. 1989. Рік XXXVI, ч. 1. С. 3-16; До 90-ліття д-ра Павла Пундія // Праці Наукового товариства ім. Шевченка. Т. XXXII. Лікарський збірник. Медицина і біологія. Нова серія. Т. XXI. Львів, 2012. С. 163-165.

Література. Джуль Павло // Пундій П. Українські лікарі: біобібліографічний довідник. Кн. 2. Лікарі діаспори та їх діяльність для рідного краю. Львів ; Чикаго, 1996. С. 98-100; Пундій П. Павло Джуль – лікар і патріот // Агапіт. 1996-1997. № 5-6. С. 89-91; Василькевич Н. Павло Джуль: піввіковий ювілей жертвовної громадської праці // Лікарський збірник. Нова серія. Т. XV. Львів ; Чикаго, 2006. С. 274-276; Пундій П., Ганіткевич Я. В. Джуль Павло // Енциклопедія Сучасної України. К., 2007. Т. 7 : Г-Ді. С. 530; Кіцера О., Луцик О. Джуль Павло // Зіменковський Б. С., Гжегоцький М. Р., Луцик О. Д. Професори Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького: 1784-2009. Вид. 2-е, доопр. і випр. Львів, 2009. С. 103-104; Джуль Павло // Гоцко-Ней Л.-І. Українське лікарське товариство у Львові 1910-1939 – 1990-2010. Львів, 2010. С. 123-124; Пундій П. До 90-ліття д-ра Павла Джуля // Праці Наукового товариства ім. Шевченка. Т. XXXI. Лікарський збірник. Медицина і біологія. Нова серія. Т. XX. Львів, 2012. С. 180-183; Пав-

ло Джуль // Праці Наукового товариства ім. Шевченка. Т. XLIII. Медичні науки. Лікарський збірник. Нова серія. Т. XXVII. Львів, 2015. С. 251-253; Джуль Павло // Червяк П. І. Медицина України в персоналіях: енциклопедичний біобібліографічний довідник. К., 2019. Т. 1 : (А–Ж). С. 909-910; Служинська З. Джуль Павло // Наукове товариство імені Шевченка : енциклопедія. Т. 5 : Даш-Жуч. Київ ; Львів ; Тернопіль, 2022. С. 127-130.

У 2002 р. дійсною членкинею НТШ в діаспорі було обрано Дарію Дику

ДИКА ДАРІЯ
(19 червня 1947 р.)

Народилася 19 червня 1947 р. у м. Фюрт, Баварія, Німеччина, у таборі для «переміщених осіб» (Ді-Пі).

Освіта та професійна діяльність. У 1969 р. закінчила навчання на факультеті антропології Гантерського коледжу Міського університету Нью-Йорка. Працювала науковим співробітником Американського музею природничої історії у Нью-Йорку, брала участь в археологічних та палеонтологічних експедиціях. У 1983 р. захистила докторську дисертацію на тему: «Алометрія тулуба і кінцівок у приматів Нового Світу» й отримала ступінь доктора філософії. У 1983-1985 рр. – асистентка кафедри анатомії медичного факультету, з 1985 р. – доцент, у 1985-1986 рр. – деканка факультету з наукової роботи Нью-Йоркського коледжу подіатричної медицини.

Наукова діяльність. Основні наукові зацікавлення – алометрія (відмінності пропорцій в організмах різних розмірів); морфологія суглобів; подіатричні проблеми; вивчення клінічної анатомії нігтів, сухожиль; клінічні дослідження удосконалення конструкцій ортезів та ін.

Наукові звання. Докторка філософії.

Громадсько-фахова діяльність. Членкиня Американського товариства антропологів; Американської асоціації сприяння розвитку науки; НТШ А (США) (2002); віцепрезидентка НТШ А (США) (2012).

Нагороди. Грамота Верховної Ради України «За вагомий особистий внесок у діяльність Наукового товариства ім. Шевченка, науково-культурний обмін між державами, підвищення авторитету України на міжнародній арені та з нагоди 130-річчя від дня заснування Товариства».

Основні наукові праці. Locomotion of the slow loris in a designed substrate context // Am. J. Physical Anthropol. 1984. Vol. 52. P. 577-586; Anatomy of motion // Clin. Podiatr. Med. Surg. 1988. Vol. 5, № 3. P. 477-490; Anatomy of the nail // Clin. Podiatr. Med. Surg. 1989. Vol. 6, № 2. P. 215-228; Pathologic anatomy of hallux abducto valgus // Clin. Podiatr. Med. Surg. 1989. Vol. 6, № 1. P. 1-15; The clinical anatomy of tendons // J. Am. Podiatr. Med. Assoc. 1991. Vol. 81, № 7. P. 358-365 (співавт.).

Література. Хроніка НТШ. Львів; Н.-Й., 2003. Ч. 94. С. 234; Хроніка НТШ. Львів; Н.-Й., 2004. Ч. 95. С. 200-221; О. К. Міністер Костянтин Грищенко вручив нагороди членам Управи НТШ А // Свобода (Парсиппані). 2004. 25 черв. (чис. 26). С. 3; Ковалів Ю. Дика Дарія // Наукове товариство імені Шевченка : енциклопедія. Т. 5 : Даш-Жуч. Київ ; Львів ; Тернопіль, 2022. С. 150-151.

ДІЙСНІ ЧЛЕНИ НТШ (1992-2023 рр.)

**Лікарська комісія НТШ
та медична комісія Тернопільського осередку НТШ**

**28 березня 1992 р. дійсним членом НТШ
було обрано Ярослава Ганіткевича**

ГАНІТКЕВИЧ ЯРОСЛАВ
(9 липня 1929 р.)

Народився у м. Радехові на Львівщині в ремісничій родині Володирича і Катерини (з дому Никон) Ганіткевичів.

Освіта та професійна діяльність. Середню освіту отримав у 1946 р. у Радехові і в цьому ж році вступив на лікувальний факультет Львівського медичного інституту. У студентські роки багато часу проводив у лабораторіях та клініках інституту, а також у наукових бібліотеках Львова.

В інституті з 2-го курсу працював у гуртку кафедри нормальної фізіології. Виконав науково-дослідну роботу про рефлекторні впливи зі сліпої кишки на нирки, яку згодом представив на науковій студентській

конференції. Пізніше брав участь у клінічних наукових гуртках, але найбільше працював на кафедрі нормальної фізіології.

По закінченню інституту в 1951 р. отримав диплом лікаря і був скерований на роботу у Радехівський район. Спочатку працював

шкільним лікарем, лікарем-невропатологом. Деякий час очолював сільську лікарську дільницю у Новому Виткові.

У 1951 р. вступив в аспірантуру на кафедрі нормальної фізіології, яку тоді очолював проф. Анатолій Маркович Воробйов, декан факультету. Першим наставником і порадником в аспірантурі був доц. Іван Васильович Скороход.

З другого року аспірантури розпочав педагогічну роботу. Як асистент кафедри та лекційний асистент працював над кандидатською дисертацією на тему: «Вплив втрати та затримка жовчі на процеси збудження та гальмування кори головного мозку». Науковим керівником дисертації був проф. Яків Склярів. 3 травня 1955 р. відбувся захист.

Через нехтування пропозиції вступу в партію був вимушений піти з інституту «за власним бажанням».

У лютому 1956 р. переїхав до Станіславова (м. Івано-Франківськ), де отримав посаду асистента кафедри нормальної фізіології медичного інституту. На кафедрі медичного інституту проявив себе як талановитий педагог, науковець та організатор. Під його керівництвом почав працювати студентський гурток, готувалися україномовні методичні розробки, упроваджувалися нові методики вивчення фізіологічних процесів. У 1959 р. обраний доцентом кафедри, членом Вченої ради.

З 1956 р. по 1967 р. працював над докторською дисертацією, результати багатопланових досліджень були викладені у 32 публікаціях. У 1968 р. докторську дисертацію на тему: «Жовч та діяльність нервової системи» успішно захистив у Донецькому медичному інституті.

Після захисту докторської дисертації перейшов працювати на біологічний факультет Чернівецького університету, де в 1970 р. був обраний професором, завідувачем кафедри фізіології людини та тварин. Як і на попередніх місцях праці, активно впроваджував українську мову в навчальний процес. У 1975 р. з ініціативи кафедри фізіології людини і тварин Чернівецького університету в Чернівцях відбувся Всесоюзний симпозіум з проблем фізіологічної ролі поверхнево-активних речовин, який привернув увагу фахівців і науковців Києва, Москви, Ленінграда та деяких колиш-

ніх республік. За 10 років було опубліковано понад 80 праць, матеріалів досліджень, доповідей з українських та всесоюзних з'їздів фізіологів, виступів на конференціях. Однак його новаторські ініціативи, деяка незалежність у судженнях, використання української мови на кафедрі викликали невдоволення тодішнього партійного та адміністративного керівництва факультету й університету. Все важче було вирішувати робочі та організаційні питання. У 1980 р., по закінченні навчального року, залишив місце праці у Чернівецькому університету.

Після 24-річної відсутності, у 1981 р. повернувся до Львова і працював старшим науковим співробітником у Львівському відділенні Інституту економіки АН УРСР, де займався методикою дослідження економічної ефективності санаторно-курортного оздоровлення. У 1984 р. переходить на роботу у Відділення фізико-хімії й технологій горючих копалин Інституту фізичної хімії ім. Д. В. Писаржевського АН УРСР керівником неструктурної лабораторії з вивчення поверхнево-активних речовин мікробного походження.

З 1989 р. по 1997 р. очолював лабораторію Львівського державного медичного університету біохімічних та біофізичних методів дослідження з вивчення клітинних і молекулярних механізмів розвитку жовчнокам'яної хвороби, її раннього виявлення.

Наукова діяльність. Доробок професора Ярослава Ганіткевича становить понад 450 праць з фізіології та історії медицини (з них понад 300 написані особисто), близько 150 праць опубліковано в престижних вітчизняних і зарубіжних виданнях, понад 30 праць – матеріали міжнародних наукових форумів. Автор і редактор 18 книг.

Наукові звання. Доктор медичних наук; професор.

Громадсько-фахова діяльність. У 1989 р. був одним з членів-засновників відновлення Наукового Товариства ім. Т. Шевченка. Відновив Лікарську комісію НТШ, організував її роботу та був обраний головою Лікарської комісії. У 1991 р. обраний редактором відновленого «Лікарського збірника», заснованого Євгеном Озаркевичем у 1898 р., де друкувалися медичні наукові статті та матеріали з історії української медицини.

У 1992 р. був обраний дійсним членом НТШ.

Налагодив зв'язки з українською медичною діаспорою у США, Австрії, Німеччині. Спільно з Українським Лікарським Товариством Північної Америки були опрацьовані та видані в 1994 р. під його редакцією два томи біобібліографічного довідника П. Пундія «Українські лікарі». У 1999 р., до 100-ліття від дня народження Євгена Озаркевича, видає книгу «Др. Євген Озаркевич. Праці».

У 2002-2004 рр. опублікував фундаментальну працю «Українські лікарі – вчені першої половини ХХ століття та їхні наукові школи», першу в Україні монографію «Історія української медицини в датах та іменах», у співавторстві з проф. О. Голяченком підготував першу програму університетського курсу з історії медицини і перший підручник з історії української медицини «Історія медицини».

У 2005 р. заснував у місті Радехові благодійний учнівський стипендійний фонд.

У 2007 р. брав участь у конгресі Міжнародного товариства істориків медицини в Італії (Віджліс Вальдарно), Міжнародному конгресі лікарів у Відні. Опублікував понад 60 праць, зокрема у журналі «Vesalius» у Лондоні надрукував перші статті з України про внесок українських лікарів у світову медицину.

У 2014 р. в Тбілісі відбувся 44 конгрес Міжнародного товариства істориків медицини (ISHM), де були представлені матеріали про досягнення і недоліки історії медицини в Україні, що стали єдиною працею в розділі навчання та викладання історії медицини.

Незважаючи на поважний вік (90 років) та проблеми зі здоров'ям надалі продовжує публікувати праці з історії медицини на громадських засадах як дійсний член НТШ, Почесний член УЛТ у Львові, професор-стипендіат університету. Як довгожителю відзначений низкою публікацій в Україні та у складі кількох славетних ювілярів НТШ.

Нагороди. У 2004 р. за праці з історії української медицини, повернення імен забутих і заборонених режимом науковців відзначений премією ім. Івана Огієнка, обраний членом Міжнародного товариства істориків медицини.

У 2005 р. – Почесний член УЛТ, нагороджений медаллю УЛТ у Львові «За активну діяльність в УЛТ»; 2009 р. – нагороджений медаллю «20 років НТШ»; 2009 р. був висунутий на здобуття Державної премії України; 2011 р. – стипендіат Президента України; 2014 р. – нагороджений призом-сертифікатом «Золоте руно історії медицини» і медаллю «Golden Fleece of Medicine 44th Congress of ISHM, 2014» (Тбілісі) за матеріали з історії медицини; 2019 р. – нагороджений медаллю ВУЛТ «За працю та звитягу в медицині»; 22 січня 2021 р. – нагороджений орденом «За заслуги» III ступеня за значний особистий внесок у державне будівництво, соціально-економічний, науково-технічний, культурно-освітній розвиток Української держави, вагомі трудові досягнення та багаторічну сумлінну працю.

Основні наукові праці. Вплив втрати і затримки жовчі на процеси збудження і гальмування кори головного мозку (Експериментальне дослідження) (канд. дис.). Львів, 1954; Желчь и деятельность нервной системы (докт. дис.). Донецьк, 1968; Роль желчи и желчных кислот в физиологии и патологии организма (Экспериментальное исследование). К., 1980. 179 с.; Исследование желчи. Биохимические и биофизические методы. К., 1985. 136 с. (співавт.); Українські лікарі-вчені першої половини XX століття та їхні наукові школи : біографічні нариси та бібліографія. Львів, 2002. 544 с.; Історія української медицини в датах та іменах. Львів, 2004. 368 с.; Фізіологія травлення в запитаннях і відповідях : навч. посіб. Львів, 2005. 137 с.; Українські лікарі : біобібліографічний довідник. Кн. 3. Учасники національно-визвольної боротьби й українського державотворення, репресовані та реабілітовані лікарі України. Львів, 2008. 428 с. (співавт.); Лікарський збірник. Нова серія. Т. XVII. Ярослав Ганіткевич. Вибрані праці. До 80-річчя від дня народження. Львів, 2009. 423 с.; Український медичний календар. К., 2016. 220 с.; Історія медицини : навч. посіб. 2-ге вид., доп. Тернопіль, 2021. 326 с. (співавт.); Любомир Пиріг – видатний український медик-патріот // Слово Просвіти. 2021. 11-18 листопада (№ 45); До історії Всеукраїнської Академії Наук та НАНУ // Свобода [Нью-Йорк]. 2021. 24-31 грудня (№ 52-53).

Література. Ярослав Ганіткевич : бібліографічний покажчик. Львів, 1999. 64 с.; Слово про автора та його час // Ганіткевич Я. Українські лікарі-вчені першої половини ХХ століття та їхні наукові школи : біографічні нариси та бібліографія. Львів, 2002. С. 487-511; Павловський М. П. Ганіткевич Ярослав Володимирович // Енциклопедія Сучасної України. К., 2006. Т. 5 : Вод-Гн. С. 373-374; Ганіткевич Ярослав // Ганіткевич Я., Пундій П. Українські лікарі : біобібліографічний довідник. Кн. 3. Учасники національно-визвольної боротьби й українського державотворення, репресовані та реабілітовані лікарі України. Львів, 2008. С. 44-46; Павловський М., Луцик О. Ганіткевич Ярослав Володимирович // Зіменковський Б. С., Гжегоцький М. Р., Луцик О. Д. Професори Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького: 1784-2009. Вид. 2-е доопр. і випр. Львів, 2009. С. 64-65; Служинська З., Дяків В. Ярослав Ганіткевич – науковець, педагог, громадянин // Лікарський збірник. Нова серія. Т. XVII. Ярослав Ганіткевич. Вибрані праці. До 80-річчя від дня народження. Львів, 2009. С. 9-18; Ціборовський О. М. Ганіткевич Ярослав Володимирович (до 80-річчя від дня народження) // Україна. Здоров'я нації. 2009. № 3. С. 150-151; Ганіткевич Ярослав // Гоцко-Ней Л.-І. Українське лікарське товариство у Львові 1910-1939 – 1990-2010. Львів, 2010. С. 117-119; Служинська З. Ганіткевич Ярослав // Наукове товариство імені Шевченка : енциклопедія. Т. 3 : Вес-Глин. Київ ; Львів ; Тернопіль, 2016. С. 470-471; Ганіткевич Ярослав Володимирович // Червяк П. І. Медицина України в персоналіях : енциклопедичний біобібліографічний довідник. К., 2019. Т. 1 : (А-Ж). С. 617-618; Шендеровський В., Бабічук І. Ярослав Ганіткевич – з плеяди творців історії української медицини: до 90-річчя від дня народження // Світогляд. 2019. № 5. С. 14-17; Служинська З., Служинська О. Наші славні НТШівські ювіляри. Ярославу Ганіткевичу виповнюється 90 років // Вісник НТШ. 2019. Весна-літо (№ 61). С. 100-102.

**15 грудня 1992 р. дійсним членом НТШ
було обрано Бориса Білінського**

БІЛІНСЬКИЙ БОРИС
(16 липня 1933 р.)

Народився 16 липня 1933 р. у м. Збаражі Тернопільської області в сім'ї відомого на західних теренах України лікаря і громадського діяча Тараса Білінського.

Освіта та професійна діяльність. Борис Білінський навчався у Збаражській школі (1940-1943), з 1943 р. продовжував навчання у Львові в 1-й українській гімназії, з 1944 р. – у Криниці (Польща), у 1944-1945 рр. – у Равельсбаху (Австрія). У 1945 р. родина повернулася до Львова, у 1950 р. Борис Білінський закінчив Львівську середню школу № 8.

Медичну освіту (з відзнакою) здобув на лікувальному факультеті Львівського медичного інституту (1956). Ще у часи навчання в інституті брав активну участь у роботі наукового студентського товариства. Після завершення навчання упродовж трьох років працював лікарем-хірургом та лікарем-онкологом у Бориславській міській лікарні. Пройшов спеціалізацію з онкології у Київському рентген-радіологічному й онкологічному інституті (1957). З 1958 р. працював завідувачем хірургічного відділу Городоцької ЦРЛ Львівської області. Пройшов спеціалізацію з торакальної хірургії в Інституті вдосконалення лікарів у Києві. З 1959-1963 рр. працював ординатором І хірургічного відділення у Львівській обласній клінічній лікарні.

З 1963 р. до 1966 р. працював старшим науковим співробітником Львівського науково-дослідного інституту гематології та переливання крові. Зосередився на вивченні патології опікових травм, яка

стала предметом докторської дисертації. Під керівництвом проф. А. Гнатишака у 1966 р. була створена перша на теренах колишнього Радянського Союзу кафедра онкології у Львівському державному медичному інституті, а Львівський онкологічний диспансер став першим клінічним онкологічним закладом. Саме на цю кафедру був обраний доцентом Борис Білінський, де відразу проявив себе талановитим педагогом, блискучим лектором, невтомним науковим пошуковцем (1966-1977). У 1977 р. – професор кафедри онкології та радіології, а в 1979 р. присвоєно вчене звання професора. Упродовж 1986 – 2004 рр. був завідувачем цієї кафедри, на якій активно працює на посаді професора до сьогодні. Протягом 10 років (1981-1991) працював проректором із лікувальної, а згодом – і з наукової (1991-2000) роботи Львівського медичного університету.

Наукова діяльність. Талановитий хірург-практик активно займався і науковою роботою. У 1963 р. захистив кандидатську дисертацію на тему: «Імплантаційні рецидиви раку молочної залози і їх зв'язок з раковими клітинами в рані при мастектомії», в якій розглядалися питання патогенезу рецидивів і метастазів злоякісних процесів. Коли А. І. Гнатишак організував першу кафедру онкології, Б. Білінський виступив одним із співорганізаторів і започаткував кілька наукових напрямів на кафедрі: імунологія пухлин, проблеми хірургії, хіміотерапія і гормонотерапія раку, проблеми раку грудної залози, щитоподібної залози, абдомінальної хірургії тощо. Професор Б. Білінський став одним із зачинателів клінічної імунології в Україні та СРСР. Докторська дисертація на тему: «Функціональний стан печінки в динаміці опікової хвороби» (1972) присвячена імунологічним і біохімічним аспектам опікової хвороби.

Науковим зацікавленням проф. Б. Білінського є питання гематології та імунології, зокрема онкоімунології, природної резистентності організму. Опрацьовуються підходи до медикаментозного лікування хворих на рак.

Професор Б. Білінський був одним з ініціаторів розвитку наукових контактів України з Австрією, завдяки чому вже десятки молодих українських лікарів стажувалися у Відні. Науковий доробок Бориса Білінського становить понад 500 наукових праць,

серед яких 12 монографій, 14 підручників і навчально-методичних посібників, 5 авторських свідоцтв на винаходи. Б. Білінський підготував 25 кандидатів і 4 докторів наук, створивши потужну онкологічну школу в Україні.

Неперевершеною є його майстерність лектора. Неодноразово читав лекції за кордоном, зокрема у Будапешті, Гані, Нью-Йорку, Філадельфії, Бостоні (Гарвардський університет), Північній Америці, Гамбурзі, Відні, Глазго, Лондоні, Каннах.

Наукові звання. Професор Б. Білінський обраний дійсним членом АН Вищої школи України (1993), дійсним членом Нью-Йоркської АН (1994), дійсним членом НТШ (1992), дійсний член Європейського товариства дослідників раку (1992). З 1994 р. – заслужений діяч науки і техніки України. Борису Білінському присуджено звання почесного професора Інституту експериментальної патології, онкології і радіології ім. Р. Є. Кавецького НАН України (2003) та почесне звання заслуженого професора ЛНМУ імені Данила Галицького (2006). Почесний член НТШ (2023).

Громадсько-фахова діяльність. Найвищої оцінки заслуговує активна громадська діяльність та внесок у відродження державності України. Борис Білінський був депутатом Львівської обласної ради Першого демократичного скликання, членом Краєвої ради Народного Руху України, сприяв демократичній перебудові в системі охорони здоров'я Львівщини, заклав основи організації першого в Україні госпісу.

Історія і щоденна діяльність Українського лікарського товариства, Лікарської комісії НТШ тісно пов'язані з ім'ям професора. У 2003 р. обраний почесним членом УЛТ у Львові. Працює в Редакційній колегії часопису «Лікарський збірник». Борис Білінський – активний учасник усіх з'їздів Всеукраїнського лікарського товариства, Конгресів Світової федерації українських лікарських товариств, щорічних сесій НТШ.

Завдяки зусиллям професора Б. Білінського були налагоджені тісні зв'язки охорони здоров'я та добродійних організацій України з харитативними організаціями Заходу, зокрема з Мальтійським орденом.

Нагороди. Враховуючи фундаментальність наукових досліджень, опублікованих у численних монографіях, їх вагоме значення у розвитку вітчизняної і світової онкології, а також плідну наукову, викладацьку та громадську роботу, Борис Білінський заслужено нагороджений орденами, медалями та іншими відзнаками. У 1999 р. нагороджений відзнаками Президента України орденом «За заслуги» III ступеня і медаллю «Захисник Вітчизни». 2002 р. удостоєний премії президії АН ВШУ за підручник «Онкологія» (3-є вид.). Відзначений Почесною грамотою Львівської обласної ради (2000), Почесною грамотою Міністерства охорони здоров'я (2001), Грамотою Асоціації ветеранів спорту (2005). Нагороджений медаллю Президента Австрії (1990) за організацію співпраці з Науковим товариством Австрії у справі стажування молодих українських науковців у Відні, нагороджений медаллю Києво-Галицької метрополії УГКЦ «За вклад у справу відродження». У 2004 р. проф. Б. Білінський нагороджений грамотою від Верховного архієпископа Львівського, Києво-Галицького митрополита, Кардинала Римської Церкви Любомира Гузара за відродження шпиталю ім. Митрополита Андрея Шептицького «Народна лікарня»; 2009 р. – медаллю ім. М. Панчишина за активну діяльність УЛТ у Львові, а також Львівською обласною радою нагороджений пам'ятною медаллю Степана Бандери.

Основні наукові праці. Імплантаційні рецидиви раку молочної залози та їх зв'язок з раковими клітинами в рані при мастектомії (канд. дис.). Львів, 1962; Функциональное состояние печени в динамике ожоговой болезни (Экспериментально-клиническое исследование) (докт. дис.). Львів, 1972; Индивидуализация медикаментозного лечения онкологических больных. К., 1985. 158 с. (співавт.); Иммунология и иммунотерапия опухолей молочной железы. К., 1990. 173 с.; Иммунологические механизмы естественной противоопухолевой резистентности К., 1991. 245 с. (співавт.); Онкологія : підручник. Львів, 1992, 1998, 2004, 2007 (співавт.); Сучасні схеми поліхіміотерапії основних злоякісних захворювань у дорослих та дітей. Львів, 1993. 90 с.; Ад'ювантна хіміотерапія раку грудної залози : посібник. Львів, 1997. 64 с. (співавт.); Сучасні

проблеми медикаментозної терапії раку грудної залози : Антрациклін, інактиватори ароматази та прогестини : посібник. Львів, 2001. 160 с. (співавт.); Медичні помилки в онкології. Львів, 2013. 327 с.; Атипова онкологія : посібник. Львів, 2020. 376 с.

Література. Борис Тарасович Білінський (до 60-річчя від дня народження) // Клінічна хірургія. 1993. № 7-8. С. 77-78; Борис Тарасович Білінський // Український радіологічний журнал. 1998. Т. 6, вип. 2. С. 246; Купчинський О. А., Федорів Я.-Р. М. Білінський Борис Тарасович // Енциклопедія Сучасної України. К., 2003. Т. 2 : Б-Біо. С. 793; Академік Борис Білінський (до 70-річчя від дня народження) // Лікарський збірник. Нова серія. Т. XIII. Львів ; Чікаго, 2004. С. 221-222; Білінський Борис // Ганіткевич Я., Пундій П. Українські лікарі : біобібліографічний довідник. Кн. 3. Учасники національно-визвольної боротьби й українського державотворення, репресовані та реабілітовані лікарі України. Львів, 2008. С. 25-26; Борис Тарасович Білінський (до 75-річчя від дня народження) : біобібліографія. Львів, 2008. 318 с.; Шпарик Я. Білінський Борис Тарасович // Зіменковський Б. С., Гжегоцький М. Р., Луцик О. Д. Професори Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького: 1784-2009. Вид. 2-е доопр. і випр. Львів, 2009. С. 25; Білінський Борис // Гоцко-Ней Л.-І. Українське лікарське товариство у Львові 1910-1939 – 1990-2010. Львів, 2010. С. 113-115; Із нагоди 80-річчя від дня народження професора Бориса Тарасовича Білінського // Acta Medica Leopoliensia=Львівський медичний часопис. 2013. Т. 19, № 4. С. 94-95.; Кравець А. Шлях до вершин. Дійсному членові НТШ, почесному членові УЛТ у Львові, професорові Борису Білінському – 80 років! // Праці Наукового товариства ім. Шевченка. Т. XXXVI. Лікарський збірник. Медичні науки. Нова серія. Т. XXII. Львів, 2013. С. 199-206; Шпарик Я. Білінський Борис // Наукове товариство імені Шевченка : енциклопедія. Т. 2 : Бібл-Вес. Київ ; Львів ; Тернопіль, 2014. С. 141-142; Білінський Борис Тарасович // Червяк П. І. Медицина України в персоналіях : енциклопедичний біобібліографічний довідник. К., 2019. Т. 1 : (А-Ж). С. 244.

15 грудня 1992 р. дійсною членкинею НТШ було обрано Ірину Даценко

Народилася 30 січня 1925 р. у м. Рівне на Волині в родині економіста.

Освіта та професійна діяльність. Середню освіту здобула у Першій українській середній школі (раніше Українська гімназія) у Рівному. У 1951 р. з відзнакою закінчила лікувальний факультет Львівського медичного інституту. Отримавши диплом, разом із чоловіком-однокурсником Яковом Кравчуком за призначенням поїхала працювати терапевтом у Сокальську районну лікарню на Львівщині. У 1952 р. її зарахували до аспірантури на кафедрі загальної гігієни ЛДМІ. Під час навчання в аспірантурі працювала викладачкою у фельдшерській школі.

Долучилася до наукової тематики кафедри – вивчення різних аспектів хронічної інтоксикації оксидом вуглецю. У 1955 р. захистила кандидатську дисертацію на тему: «Забруднення оксидом вуглецю повітря кабін автомобілів і вулиць м. Львова та вплив його на організм працівників автотранспорту». У 1959 р. І. Даценко обрано доценткою кафедри. Продовжувала вивчати забруднення атмосферного повітря Львова оксидом вуглецю і його вплив на здоров'я людей. Друкувалася у журналах «Гігієна і санітарія», «Український біохімічний журнал», «Лікарська справа».

У 1967 р. успішно захистила докторську дисертацію на тему: «Оксид вуглецю у навколишньому середовищі і можливість хронічної інтоксикації». Згодом на основі дисертації разом з професором В. Мартинюком видала першу монографію «Інтоксика-

ДАЦЕНКО ІРИНА
(30 січня 1925 р. –
23 березня 2006 р.)

ція оксидом вуглецю та шляхи її послаблення». Упродовж 1968-1978 рр. працювала на посаді декана санітарно-гігієнічного факультету. У 1970 р. І. Даценко отримала диплом професора. Цього ж року її обрали на посаду завідувачки кафедри загальної гігієни з екологією ЛДМІ, яку очолювала до 1999 р. Опісля за віковим статусом переведена на посаду професорки цієї кафедри.

Особливе місце у професійній діяльності І. Даценко належало педагогічній роботі. Вона була висококваліфікованою і талановитою педагогинею. У її доробку – цікаві лекції, практичні заняття, підготовка нової навчально-методичної літератури із завданнями та ситуаційними задачами, тестами; створення кінофільмів і написання підручників, посібників для студентів. Зокрема, це посібник «Загальна гігієна» за редакцією проф. І. І. Даценко у трьох виданнях (1980, 1992, 2002). У 1995 р. вийшов підручник «Основи загальної і тропічної гігієни» у співавторстві з професором Р. Д. Габовичем. Це був перший в Україні підручник, за яким могли навчатися іноземні студенти.

У 1999 р. також у співпраці з професором Р. Д. Габовичем світ побачив підручник «Профілактична медицина. Загальна гігієна з основами екології», за який у 2000 р. ухвалою Президії Академії наук Вищої школи України була присуджена перша премія (номінація «Навчальні посібники»).

Померла 23 березня 2006 р. у м. Львові.

Наукова діяльність. І. Даценко – авторка близько 350 наукових праць: статей, монографій, словників, підручників, авторських свідочств, методичних розробок, санітарних правил, раціоналізаторських пропозицій.

Напрями наукових досліджень були гігієна довкілля та гігієна атмосферного повітря, зокрема вивчення біологічної дії та гігієнічного значення чинників зовнішнього середовища малої інтенсивності в умовах населених місць; опрацювання нових методів визначення хімічних речовин у повітрі та формування концепції розвитку хронічної інтоксикації оксидом вуглецю; вивчення стану забруднення політантами повітряного середовища Львова та їх вплив на організм; встановлення гранично допустимих концентрацій низки хімічних речовин у довкіллі.

І. Даценко була членкинею редакційної колегії щорічного збірника наукових праць «Гігієна населених місць». Підготувала 20 кандидатів наук.

Наукові звання. Професорка; членкиня Нью-Йоркської академії наук; академікиня Академії наук Вищої школи України.

Громадсько-фахова діяльність. Дійсна членкиня НТШ; голова Лікарської комісії НТШ; головна редакторка «Лікарського збірника» НТШ; почесна членкиня Українського лікарського товариства; членкиня правління Українського наукового товариства гігієністів та санітарних лікарів; членкиня правління Львівського товариства гігієністів.

Основні наукові праці. Забруднення вуглець-оксидом (СО) повітря кабін автомобілів й вулиць Львова та вплив його на організм робітників автотранспорту (канд. дис.). Львів, 1955; Окись углерода во внешней среде и возможность хронических интоксикаций (докт. дис.). Львів, 1966; Інтоксикація окисом вуглецю та шляхи її послаблення. К., 1971. 126 с. (співавт.); Химическая промышленность и охрана окружающей среды. К., 1986. 176 с. (співавт.); Основи загальної і тропічної гігієни : підручник. К., 1995. 424 с. (співавт.); Основи соціоекології. К., 1995. 238 с. (співавт.); Гігієна і екологія людини : навчальний посібник. Львів, 2000. 248 с.; Максим Музика (15.VII. 1889-24.V.1972): Життєписно-бібліографічний нарис. Львів, 2004. 238 с.; Профілактична медицина. Загальна гігієна з основами екології : підручник. 2-е вид. К., 2004. 792 с. (співавт.); Гігієна дітей і підлітків : підручник. К., 2006. 304 с. (співавт.); Видатний гігієніст України професор Мартинюк Влас Захарович. Львів, 2007. 280 с.

Література. Лікарський збірник. Нова серія. Т. XIV. До 80-ліття від дня народження Ірини Даценко. Львів ; Чикаго, 2005. 338 с.; Денисюк О. Б., Штабський Б. М. Даценко Ірина Іванівна // Енциклопедія Сучасної України. К., 2007. Т. 7 : Г-Ді. С. 239; Даценко Ірина Іванівна // Ганіткевич Я., Пундій П. Українські лікарі : біобібліографічний довідник. Кн. 3. Учасники національно-визвольної боротьби й українського державотворення, репресовані та реабілітовані лікарі України. Львів, 2008. С. 57-58; Штабський Б., Гжегоцький М.

Даценко Ірина Іванівна // Зіменковський Б. С., Гжегоцький М. Р., Луцик О. Д. Професори Львівського національного медичного університету ім. Данила Галицького: 1784-2009. Вид. 2-е, доопр. і випр. Львів, 2009. С. 100; Даценко Ірина (1925-2006) // Гоцко-Ней Л.-І. Українське лікарське товариство у Львові 1910-1939 – 1990-2010. Львів, 2010. С. 121-122; Матешук-Вацеба Л. Даценко Ірина // Наукове товариство ім. Шевченка : енциклопедія. Т. 4 : Глин-Даш. Київ ; Львів ; Тернопіль, 2019. С. 611-612; Даценко Ірина Іванівна // Червяк П. І. Медицина України в персоналіях : енциклопедичний біобібліографічний довідник. К., 2019. Т. 1 : (А-Ж). С. 872-873; Федоренко В. Ідея збереження та поліпшення здоров'я нашого народу – кредо життя професора Ірини Даценко // Праці Наукового товариства ім. Шевченка. Медичні науки. 2019. Т. 55, № 1. С. 164-172.

9 березня 1994 р. дійсним членом НТШ було обрано Михайла Павловського

ПАВЛОВСЬКИЙ МИХАЙЛО
(15 листопада 1930 р. –
18 січня 2013 р.)

Народився 15 листопада 1930 р.
у м. Берестечку Волинської області.

Освіта та професійна діяльність. У 1948 р. вступив на лікувальний факультет Львівського державного медичного інституту, який закінчив з відзнакою у 1954 р. У 1954-1956 рр. продовжив навчання в клінічній ординатурі кафедри факультетської хірургії під керівництвом відомого хірурга – професора Георгія Караванова. Від 1956 р. працював ординатором хірургічного відділення залізничної лікарні, пізніше – завідувачем хірургічного відділення Львівської обласної клінічної лікарні. У 1959 р. захистив кандидатську дисертацію на тему:

«Портокавальні органоанастомози в хірургії цирозів печінки». Після захисту дисертації, протягом 1959-1964 рр., завідував другим хірургічним відділенням Львівської обласної клінічної лікарні, яке було базою кафедри факультетської хірургії.

У Львівському медичному інституті М. П. Павловський від 1964 р. працював на посаді асистента, 1967-1973 рр. – доцента, 1976-2013 рр. – професора і завідувача кафедри факультетської хірургії лікувального факультету. У 1970 р. захистив докторську дисертацію на тему: «Матеріали до хірургії наднирників (клініка, діагностика та хірургічне лікування тотального, парціального і змішаних форм гіперкортицизму». За сумісництвом протягом 1974-1979 рр. виконував обов'язки проректора з лікувальної роботи, 1980-1981 рр. – проректор з міжнародних зв'язків. У 1981 р. М. П. Павловського обрали ректором Львівського державного медичного інституту, який під його керівництвом отримав статус Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького.

За час ректорської каденції професора М. П. Павловського (1981-1998) було визначено історичну спадкоємність Львівського медичного інституту від заснованого 1784 р. медичного факультету Львівського університету; відновлено герб та університетську традицію надавати видатним науковцям почесне звання Doctor Honoris causa. Багато зусиль він доклав до зміцнення і розширення матеріальної бази медичного університету, удосконалення навчального процесу, розвитку медичної науки, акредитації та надання інституту статусу медичного університету та імені Данила Галицького.

Помер 18 січня 2013 р. у м. Львові.

Наукова діяльність. Діапазон наукової та практичної діяльності М. П. Павловського надзвичайно широкий: хірургія органів шлунково-кишкового тракту, зокрема печінки і жовчевих шляхів; операційне лікування захворювань ендокринних органів (щитоподібної, прищитоподібних залоз, наднирників, підшлункової залози, яйників); лікування синдрому поліорганної недостатності та тромбоемболічних ускладнень в абдомінальній та ендокринній хірургії; впровадження методів лапароскопії, ендоскопічних та ендоваскулярних операційних втручань (емболізація, хеміо-,

антибактерійна терапія), гемо- та лімфосорбції, плазмаферезу. Одним із перших в Україні він опрацював оптимальні способи операцій у хворих на цироз печінки, особливо при асциті та варикозному розширенні вен стравоходу, кровотечах із них.

Під керівництвом М. П. Павловського успішно впроваджені в клінічну практику сучасні методи малоінвазивного хірургічного лікування захворювань печінки, жовчного міхура і жовчевих проток – лапароскопічна холецистектомія, ретроградна холангіопанкреатикографія та папілосфінктеротомія. Розроблялися і впроваджувалися унікальні пластичні корегуючі операції у хворих з вродженими андрогенітальними та іншими генетично зумовленими вадами та синдромами.

За цикл досліджень «Розробка, теоретичне обґрунтування і клінічне впровадження нових методів оперативного лікування, детоксикації і реабілітації хворих на захворювання печінки і жовчних проток» М. П. Павловський з групою співробітників отримав Державну премію України в галузі науки і техніки за 1987 р. У 2000 р. за широке упровадження методів профілактики, діагностики і лікування тромбоемболії гілок легеневих артерій та післятромболічної легеневої гіпертензії разом з групою українських науковців М. П. Павловський удостоєний Державної премії України в галузі науки і техніки.

Міжнародне визнання отримали праці, присвячені алотрансплантації (особливо інтрапортальній) β -клітин підшлункової залози при цукровому діабеті, проблемам лікування діабетичної стопи, хірургічних захворювань при цукровому діабеті, вогнищевих уражень печінки; вивченню патогенетичних механізмів гострого панкреатиту, кишкової непрохідності, транслокації мікробів, перитоніту.

М. П. Павловський є автором та співавтором понад 1000 наукових праць, 15 монографій, 6 підручників, 23 винаходів, які упорядковані в «Бібліобібліографії», що видана в 1999 р.

Підготував 12 докторів і 37 кандидатів медичних наук.

Наукові звання. Кандидат наук (1959); доцент (1967); доктор наук (1971); професор (1974); заслужений працівник вищої школи

(1980); академік АНТК (1992); академік АН ВШ України (1993); дійсний член АМН України (1997). Заслужений професор Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького (2005).

Громадсько-фахова діяльність. М. П. Павловський – організатор й учасник багатьох українських і міжнародних конгресів та конференцій хірургів, гематологів, панкреатологів, ендокринологів. Член Європейської асоціації хірургів, член Нью-Йоркської АН, почесний член Польської академії медицини (1998), член Міжнародної академії медицини Альберта Швайцера (1999). Віцепрезидент СФУЛТ.

Член правління Асоціації хірургів, ендокринологів України, голова правління Львівської обласної асоціації хірургів. Багато років працював експертом ВАК України, очолював спеціалізовану вчену раду у Львівському медичному університеті з питань захисту докторських і кандидатських дисертацій з хірургії та стоматології. Від 1995 р. – головний редактор «Львівського медичного часопису» («Acta Medica Leopoliensia»).

Нагороди. Орден «Знак пошани», «Дружби народів». Нагороджений Почесною грамотою Президії Верховної Ради України, відзнакою Президента України орденом «За заслуги III ступеня», медалями М. І. Пирогова, Л. Ридигера, золотою медаллю Альберта Швайцера, Великою Золотою Зіркою Міжнародної академії медицини А. Швайцера.

Основні наукові праці. Портакавальные органоанастомозы в хирургии циррозов печени (канд. дис.) Львів, 1958; Циррозы печени и их хирургическое лечение. К., 1966. 265 с. (співавт.); Материалы к хирургии надпочечных желез (клиника, диагностика и хирургическое лечение тотального, парциального и смешанных форм гиперкортицизма) (док. дис.) Львів, 1969; Диагностика острых хирургических заболеваний органов брюшной полости и врачебная тактика на догоспитальном этапе: учеб. пособ. Львов, 1989. 266 с. (співавт.); Селезінка. Анатомія. Фізіологія. Імунологія. Актуальні проблеми хірургії. Львів, 1996. 92 с. (співавт.); Псевдокісти підшлункової залози. Львів, 1997. 150 с.

(співавт.); СНІД у хірургічній клініці. Тернопіль, 2001. 134 с. (співавт.); Ковзні пахвинні грижі. Львів, 2003. 221 с. (співавт.); Хірургічна гастроентерологія : навч. посіб. Львів, 2010. 432 с. (співавт.); Хірургія : підручник. Тернопіль, 2010. 1055 с. (співавт.); Пухлини надниркових залоз: діагностика та сучасні хірургічні, зокрема, мініінвазивні методи лікування хворих // Клінічна хірургія. 2012. № 7. С. 30-33 (співавт.).

Література. Академік М. П. Павловський (До 70-річчя від дня народження) // Acta Medica Leopoliensia=Львівський медичний часопис. 2000. Vol. 6, № 4. С. 89-91; Академіку АМН України М. П. Павловському – 75 років // Журнал АМН України. 2005. № 4. С. 852-854; Академік Михайло Павловський (До 75-річчя народження) // Лікарський збірник. Нова серія. Т. XV. Львів ; Чикаго, 2006. С. 255-258; Павловський Михайло Петрович // Ганіткевич Я., Пундій П. Українські лікарі : біобібліографічний довідник. Кн. 3. Учасники національно-визвольної боротьби й українського державотворення, репресовані та реабілітовані лікарі України. Львів, 2008. С. 150-151; Шахова Т., Зіменковський Б. Павловський Михайло Петрович // Зіменковський Б. С., Гжегоцький М. Р., Луцик О. Д. Професори Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького: 1784-2009. Вид. 2-е доопр. і випр. Львів, 2009. С. 248-249; Академік М. П. Павловський: до 80-річчя від дня народження // Буковинський медичний вісник. 2010. Т. 14, № 4. С. 185-186; Академіку НАМН України М. П. Павловському – 80 років // Журнал АМН України. 2010. Т. 16, № 4. С. 735-736; Павловський Михайло Петрович – видатний український хірург, науковець, ректор, громадський діяч: (до 80-річного ювілею академіка АМН України) / Б. С. Зіменковський, А. В. Магльований, О. В. Лукавецький, В. С. Гриновець // Acta Medica Leopoliensia=Львівський медичний часопис. 2010. Vol. 16, № 4. С. 139-141; Пилип'юк В., Голубка С. Сподвижник національної медицини: Михайло Павловський. Львів, 2010. 160 с.; Академік Михайло Петрович Павловський (1930-2013) // Український журнал хірургії. 2013. № 1. С. 131-132; Пам'яті визначного вченого хірурга (до 85-ї річниці від народження Михайла Петровича Павлов-

ського // Праці Наукового товариства імені Шевченка. Т. XLIII. Медичні науки. Лікарський збірник. Нова серія. Т. XXVII. Львів, 2015. С. 244-247; Павловський Михайло Петрович // Червяк П. І. Медицина України в персоналіях : енциклопедичний біобібліографічний довідник. К., 2019. Т. 3 : (П-Я). С. 11-13.

9 березня 1995 р. дійсним членом НТШ було обрано Олександра Кіцера

Народився 24 лютого 1931 р. у м. Луцьку Волинської області, де його батько-львів'янин, учасник УГА, інженер-економіст перебував тимчасово, організовуючи український кооперативний рух.

Освіта та професійна діяльність. Навчався у передшкіллі сестер-василіянок у Львові, потім з благословення Митрополита Андрія Шептицького – у школі імені Святого Йосафата при тому ж монастирі. Під час німецької окупації навчався у Львівській академічній гімназії. У 1954 р. закінчив медичний факультет Львівського медичного інституту. Багато працював у наукових гуртках, зокрема у хірургічному гуртку професора Караванова, у гуртку кафедри оториноларингології під керівництвом Лідії Дудник і Кіри Кирилової. Після спеціалізації з оториноларингології на шостому курсі почав працювати лікарем-оториноларингологом Любешівської ЦРЛ, а потім Бібркської ЦРЛ. Упродовж 1958-1960 рр. – клінічний ординатор кафедри оториноларингології ЛМІ; у 1960-1963 рр. – старший ординатор-отоларинголог Львівського шпиталю прикордонних військ. У 1963 р. склав іспити до аспірантури. Разом з колегами провів першу у Львові бронхоскопію під наркозом, уперше застосував бронхоскопічну оптику. У 1966 р.

КІЦЕРА ОЛЕКСАНДР
(24 лютого 1931 р.)

захистив кандидатську дисертацію. Асистент (1966-1979), доцент (1979-1981) та завідувач кафедри оториноларингології ЛМУ (1981-2002). Від 2002 р. – професор цієї кафедри. Одним з найбільших своїх досягнень вважає видання серії книжок для лікарів та студентів: «Лекції з оториноларингології», «Пропедевтика з оториноларингології» (1993), «Клінічна оториноларингологія» (1996), «Ліки в оториноларингології» (1999). А також переклад книги «запаморочення» професора Гжегожа Янчевського (Варшава, Польща) та працю «Бібліографія кафедри та клініки» до 90-річчя кафедри.

Наукова діяльність. О. Кіцера – автор понад 250 наукових і навчально-методичних праць, серед них 2 монографії, навчальний посібник, 2 підручники, словники та довідники. Підготував 6 кандидатів наук.

Напрями наукових досліджень: естетично-функціональна та реконструктивна хірургія ЛОР-органів; онколарингологія; ринологія та ольфактологія; ендоскопічні дослідження; алергологічні аспекти оториноларингології; поєднані питання оториноларингології та ендокринології; застосування мінеральних вод місцевих родовищ, фізіотерапевтичних засобів в оториноларингології; медична термінологія, дидактика.

Наукові звання. Доктор медичних наук; професор.

Громадсько-фахова діяльність. Дійсний член НТШ; почесний член УЛТ, почесний член Польського товариства оториноларингологів-хірургів голови і шиї; Литовського товариства медичної реабілітації. Перший голова відродженого у Львові 1990 р. Українського лікарського товариства, учасник відновлення стрілецьких могил, організатор перших академій на пошану Митрополита Андрея Шептицького, Юрія Липи. Голова ініціативного комітету з відновлення «Народної лікарниці», заступник голови товариства «Просвіта» ЛНМУ та Лікарської комісії НТШ. Літературна діяльність професора О. Кіцери представлена новелами з циклу «Союз пера і скальпеля» про лікарів-письменників, збірка-ми «На перехрестях життя», книгою «Проща».

Нагороди. Медаль імені Митрополита Андрея Шептицького, яку отримав з рук владики Володимира Стернюка.

Основні наукові праці. Роль ендоскопічних методів дослідження в діагностиці злоякісних новотворів гортані, трахеї і бронхів (канд. дис.). Львів, 1965; Диагностика и лечение нарушений обоняния при некоторых заболеваниях верхних дыхательных путей (докт. дис.). Львів, 1976; Клінічна оториноларингологія. Львів, 1996. 420 с.; Клінічна оториноларингологія : навч. посібник. Львів, 2006. 531 с.; Вушні шуми : посібник. К., 2009. 68 с. (співавт.); Музи з лікарським саквояжем. Вип. 1. Лицарі пера і скальпеля. Львів, 2011. 199 с.; Слизова оболонка носа (клінічна морфологія, фізіологія, патологія і фармакологія). Львів, 2016. 139 с. (співавт.); Ортотинія : посібник для практ. лікарів. Львів, 2017. 178 с.; Пропедевтика оториноларингології. Львів, 2019. 377 с. (співавт.); Невідкладна оториноларингологія мирного і воєнного часу. Львів, 2020. 236 с. (співавт.).

Література. Макар А. Віртуоз скальпеля і пера. До 70-ліття професора Олександра Кіцери // Лікарський збірник. Нова серія. Т. Х. Львів ; Чикаго, 2002. С. 157-158; Макар А. Лікар, якому підвладні і скальпель, і перо // Лікарський збірник. Нова серія. Т. XV. Львів ; Чикаго, 2006. С. 279-281; Кіцера Олександр // Ганіткевич Я., Пундій П. Українські лікарі : біобібліографічний довідник. Кн. 3. Учасники національно-визвольної боротьби й українського державотворення, репресовані та реабілітовані лікарі України. Львів, 2008. С. 82-83; Крук М. Кіцера Олександр Омелянович // Зіменковський Б. С., Гжегоцький М. Р., Луцик О. Д. Професори Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького: 1784-2009. Вид. 2-е доопр. і випр. Львів, 2009. С. 147-148; Кіцера Олександр // Гоцко-Ней Л.-І. Українське лікарське товариство у Львові 1910-1939 – 1990-2010. Львів, 2010. С. 80-83, 127-128; Ганіткевич Я. В. Кіцера Олександр Омелянович // Енциклопедія Сучасної України. К., 2013. Т. 13 : Киї-Кок. С. 257; Професору Олександру Кіцери – 85 років // Праці Наукового товариства ім. Шевченка. Т. XLV. Медичні науки. Лікарський збірник. Нова серія. Т. XXVIII. Львів, 2016. С. 222-224; Кіцера Олександр Омелянович // Червяк П. І. Медицина України в персоналіях : енциклопедичний біобібліографічний довідник. К., 2019. Т. 2 : (З–О). С. 262.

9 березня 1995 р. дійсним членом НТШ
було обрано Михайла-Петра Лобу

ЛОБА МИХАЙЛО-ПЕТРО

(30 червня 1937 р. –
17 серпня 1997 р.)

Народився 30 червня 1937 р. у с. Шоломия Пустомитівського району на Львівщині. Був наймолодшим у багатодітній родині і рано втратив батька.

Освіта та професійна діяльність. Навчався у сільській школі і своїм фахом обрав медицину. Медичний факультет Львівського медичного інституту закінчив у 1960 р. Отримавши диплом з відзнакою, з 1960 по 1968 рр. працював лікарем-хірургом лікарень у с. Попіковець та м. Бібрка, де його пам'ятають дотепер. У 1968-1970 рр. навчався в клінічній ординатурі на кафедрі хірургії

факультету післядипломної освіти ЛДМІ. Працював хірургом відділу серцево-судинної хірургії Львівської обласної клінічної лікарні (1970-1973). На кафедрі шпитальної хірургії ЛДМІ захистив кандидатську (1974) і докторську (1989) дисертації, здобув посаду асистента (1973), доцента (1980), професора (1990), а в 1991 р. очолив кафедру, на якій працював до останніх днів життя. Михайло Лоба був універсальним хірургом, який однаково блискуче оперував на органах черевної та грудної порожнини, артеріях та аорті. Виконував складні втручання на грудному відділі аорти із застосуванням штучного кровообігу за аневризматичного розшарування аорти. На Львівщині був піонером у реконструктивній хірургії сонних артерій, результати цих втручань відповідали зразкам провідних клінік світу. Першим розпочав трансплантацію нирок і виконав понад 50 таких втручань. У 1995 р. М. Лоба взяв участь у конгресі Сві-

тового товариства ангіологів у Лондоні, де виголосив доповідь англійською мовою.

У лютому 1997 р. заразився гепатитом від пацієнта під час трансплантації нирки, важко захворів і помер 17 серпня 1997 р.

Наукова діяльність. На кафедрі шпитальної хірургії ЛДМУ Михайло Лоба створив свою наукову школу. Напрями наукових досліджень: хірургічне лікування гострих гнійних перитонітів; реконструктивна хірургія аорти і магістральних судин; пластична хірургія за оклюзій судин; вивчення патогенетичних механізмів розвитку ендартеріїтів; опрацювання неінвазивних методів дослідження захворювань судин.

Науковий доробок налічує понад 120 праць і один винахід на теми, пов'язані з хімічними опіками шлунка, хірургічним лікуванням гострої та хронічної ішемії нижніх кінцівок, аневризми аорти, лімфедими, гострої і хронічної вісцеральної ішемії і синдрому ендотоксемії у пацієнтів із перитонітом, ішемічними ураженнями і цукровим діабетом. Підготував 7 кандидатів наук.

Наукові звання. Доктор медичних наук; професор.

Громадсько-фахова діяльність. Дійсний член Міжнародної колегії хірургів. Від часу поновлення діяльності в 1990 р. професор М. Лоба активно долучився до праці в УЛТ у Львові. У 1992 р. був обраний членом Головної управи, від 1994 р. був головою товариства, переобраний на другу каденцію в 1996 р. Зміцнив авторитет УЛТ та поглибив його зв'язки з ВУЛТ та СФУЛТ.

Основні наукові праці. Изолированный химический ожог желудка как причина скрытой печеночной недостаточности (Экспериментальное исследование) (канд. дис.). Львів, 1974; Повторные восстановительные операции у больных с синдромом Лериша // Клиническая хирургия. 1977. № 9. С. 14-16 (співавт.); Диагностика и хирургическое лечение аневризм брюшной аорты // Кардиология. 1980. № 2. С. 29-32 (співавт.); Современные принципы лечения ишемии и постишемической интоксикации в хирургии острой артериальной непроходимос-

ти нижних конечностей (докт. дис.). М., 1989; Патофізіологічне обґрунтування застосування плазмаферезу у комплексному лікуванні феномену Рейно // Клиническая хирургия. 1992. № 7. С. 63-66 (співавт.); Діагностика і лікування критичної ішемії при виразково-некротичних ураженнях ніг у хворих на цукровий діабет // Львівський медичний часопис=Acta Medica Leopoliensia. 1995. № 1. С. 50-53 (співавт.); Сучасний стан діагностики та лікування гострої мезентеріальної ішемії // Клінічна хірургія. 1996. № 7. С. 40-43 (співавт.); Закрита травма колінного суглоба з розривом підколінної артерії // Практична медицина. 1997. № 5-6. С. 111-112 (співавт.).

Література. Віленський Ю. Зірка Михайла Лоби // Серце і судини. 2005. № 4. С. 120-122; Лоба Михайло-Петро // Ганіткевич Я., Пундій П. Українські лікарі : біобібліографічний довідник. Кн. 3. Учасники національно-визвольної боротьби й українського державотворення, репресовані та реабілітовані лікарі України. Львів, 2008. С. 116-117; Кобза І., Надрага О. Лоба Михайло-Петро Михайлович // Зіменковський Б. С., Гжегоцький М. Р., Луцик О. Д. Професори Львівського національного медичного університету ім. Данила Галицького: 1784-2009. Вид. 2-е, доопр. і випр. Львів, 2009. С. 188; Лоба Михайло-Петро // Гоцко-Ней Л.-І. Українське лікарське товариство у Львові 1910-1939 – 1990-2010. Львів, 2010. С. 87-90, 140-141; Кобза І. І., Орел Ю. Г. Лоба Михайло-Петро Михайлович // Енциклопедія Сучасної України. К., 2016. Т. 17 : Лег-Лощ. С. 557-558; Кобза І. І., Орел Ю. Г., Панишко Ю. М. Михайло-Петро Михайлович Лоба. До 80-річчя від дня народження // Феномен людини. Здоровий спосіб життя : зб. наук. праць. Львів, 2017. Вип. 64. С. 54-55; Панишко Ю. М. Михайло-Петро Михайлович Лоба: Перерваний політ. Львів, 2018. 112 с.; Лоба Михайло-Петро Михайлович // Червяк П. І. Медицина України в персоналіях : енциклопедичний біобібліографічний довідник. К., 2019. Т. 2 : (З-О). С. 694.

**21 жовтня 1998 р. дійсним членом НТШ
було обрано Богдана-Михайла Коваліва**

Народився 25 грудня 1928 р. у м. Львові.

Освіта та професійна діяльність. У 1945 р. вступив на лікувальний факультет Львівського державного медичного інституту (тепер – Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького, ЛНМУ), який закінчив з відзнакою у 1951 р.

Свою медичну діяльність розпочав у лікарській амбулаторії с. Скваряви Красненського району на Львівщині (1951-1952) на посаді завідувача лікарської дільниці, згодом працював ординатором терапевтичного відділення 8-ї міської лікарні у Львові (1952- 1953), науковим співробітником Львівського науково-дослідного інституту туберкульозу (1953-1968), водночас за сумісництвом викладав у Львівському базовому медичному училищі.

У 1958 р. Богдан-Михайло Ковалів захистив кандидатську дисертацію, а у 1966 р. – стає доктором медичних наук у терапевтичній раді відділення клінічної медицини. Надалі Богдан-Михайло Ковалів працював на посаді професора кафедр факультетської та шпитальної хірургії ЛНМУ імені Данила Галицького (1968-1974) та очолював філію кафедри шпитальної терапії на базі 4-ї лікарні м. Львова. Був організатором та керівником нефрологічної клініки (1976-2003), головним нефрологом Львівського облздоровідділу (1975-1993), членом терапевтичної школи ЛНМУ.

Помер 25 листопада 2020 р. у м. Львові.

Наукова діяльність. Як лікар-клініцист, практик і науковець результати своїх багаторічних досліджень з пульмонології, фтизіатрії, нефрології та клінічної коагулології доповідав на численних

**КОВАЛІВ
БОГДАН-МИХАЙЛО**
(25 грудня 1928 р. –
25 листопада 2020 р.)

регіональних конференціях, наукових сесіях, національних з'їздах та конгресах в Україні та за кордоном (1990-2006) – у 16 країнах Європи, Азії, а також у Канаді і Тайвані. Був членом спеціалізованої ради ЛНМУ з питань захисту кандидатських дисертацій. Під його керівництвом захистилось 17 здобувачів наукового ступеня. Як член правління Всесоюзного наукового товариства нефрологів (1969-1990) організував Перший пленум правління цього товариства у Львові/Івано-Франківську (1970), Всесоюзну школу нефрологів у Трускавці (1972) та Моршині (1980), а також Всеукраїнську конференцію на тему: «Гломерулонефрит» у Львові (1976). Окрім того, Б. Ковалів був знаний інтерніст-нефролог в Україні та за кордоном, на його численні праці посилаються у багатьох монографіях, багатотомних посібниках з інтерністики, фтизіатрії, нефрології, в журнальних статтях та збірниках.

Б. Ковалів – автор 230 наукових праць (40 із них – у міжнародних журналах і матеріалах конгресів та симпозіумів), серед них вісім монографій, зокрема один підручник, три словники. Оригінальна монографія «Гепарин і гепариноїди у клінічній практиці», опублікована 2003 р. у ЛНМУ та НТШ, – це, власне, компендіум для клініцистів майже всіх спеціальностей сучасної медицини, клінічних фармакологів та фармацевтів. Цю монографію високо оцінили українські і закордонні (США, Польща) нефрологи, фармакологи, гематологи та ангіохірурги. В цьому контексті вона не має аналогів в українській та світовій спеціалізованій літературі.

Наукові звання. Кандидат медичних наук (1958); доктор медичних наук (1966), дисертації захищав у терапевтичній раді відділення клінічної медицини Академії медичних наук. Доцент і професор кафедр факультетської і шпитальної терапії ЛНМУ ім. Данила Галицького (1968-2000).

Громадсько-фахова діяльність. Богдан-Михайло Ковалів був заступником голови правління і членом правління Української асоціації нефрологів, ревматологів. Дійсний член Європейської асоціації нефрологів (ERA/EDTA) (1995), Міжнародного товариства штучних органів (ISAO) (1991), наукового комітету Дунайської асоціації нефрологів (DAN) (1992). Заступник голови – член

управи Українського лікарського товариства у Львові, голова Комісії лікарської етики та Статутної комісії УЛТ (1992-1996), співавтор і голова редакційної колегії Етичного кодексу лікаря.

Нагороди. Багаторічна праця в системі охорони здоров'я, медичній науці і дидактиці Богдана-Михайла Коваліва відзначена грамотами МОЗ України, управління охорони здоров'я ЛОДА та Клінічного центру Західного оперативного командування, подяками адміністрації Львівського базового медичного училища, Львівського НДІ туберкульозу та ЛНМУ.

Основні наукові праці. До питання про функціональний стан нирок у хворих легенеvim туберкульозом (канд. дис.). Львів, 1957; Поражение почек при легочном и костно-суставном туберкулезе. М., 1963. 247 с. (співавт.); Неспецифические поражения почек при туберкулезе: современная клиника, диагностика и лечение (докт. дис.). Львів, 1966; Поражение почек при туберкулезе. (Клиника и лечение). Изд. 2-е. М., 1970. 404 с.; Клинико-функциональные и коагулистические аспекты нефропатий беременных // Клиническая патофизиология почек и водносолевого обмена. М., 1979. С. 12-13; Нефрологія : навч. посібник. К., 1995. 280 с. (співавт.); Гепарин і гепариноїди у клінічній практиці. Львів, 2003. 346 с. (співавт.); 40 років нефрології на Львівщині: становлення, розвиток, клінічні та наукові аспекти // Праці Наукового товариства ім. Шевченка. Т. XXXIV. Лікарський збірник. Медицина і біологія. Нова серія. Т. XXII. Львів, 2013. С. 86-93.

Література. Дутка Р. Ковалів Богдан-Михайло Михайлович // Зіменковський Б. С., Гжегоцький М. Р., Луцик О. Д. Професори Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького: 1784-2009. Вид. 2-е доопр. і випр. Львів, 2009. С. 151-152; Надрага Б. До 85-річчя професора Богдана Коваліва // Праці Наукового товариства імені Шевченка. Т. XXXIV. Лікарський збірник. Медицина і біологія. Нова серія. Т. XXII. Львів, 2013. С. 210-211; Содомора А. Богдан-Михайло Ковалів (до 90-річчя з дня народження) // Праці Наукового товариства імені Шевченка. Медичні науки. 2018. Т. 54, № 2. С. 177-179; Ковалів Богдан-Михайло Михайлович // Червяк П. І. Медицина України в персоналіях :

енциклопедичний біобібліографічний довідник. К., 2019. Т. 2 : (З–О). С. 296-297; Ковалишин В. Професор Богдан-Михайло Ковалів (25.12.1928-25.11.2020) // Праці Наукового товариства імені Шевченка. Медичні науки. 2021. Т. 64, № 1. С. 217-218.

22 жовтня 1998 р. дійсним членом НТШ було обрано Михайла Подільчака

ПОДІЛЬЧАК МИХАЙЛО

(14 серпня 1919 р. –
11 грудня 1999 р.)

Народився 14 серпня 1919 р. у с. Коровиця Любачівського повіту (Польща) у селянській родині.

Освіта та професійна діяльність. Початкову освіту здобув у рідному селі і як здібний учень вступив до української державної гімназії у Перемишлі. У 1937 р. з відмінним результатом закінчив навчання. Восени цього ж року став студентом лікарського факультету Львівського університету. Диплом лікаря одержав у Карловому університеті у Празі у 1942 р., де залишився на одnorічне стажування в дитячій клініці. Там працював над дисертацією, яку захистив у 1943 р.

та здобув науковий ступінь доктора медицини. Водночас у 1941-1943 рр. навчався на філософському факультеті Українського Вільного Університету в Празі.

Улітку 1943 р. Михайло Подільчак повернувся до Львова та працював асистентом клініки дитячої хірургії. Продовжував студії на філософському факультеті Богословської академії у Львові.

З осені 1944 р. перейшов у клініку госпітальної хірургії, де був спочатку асистентом, потім доцентом, а з 1961 р. професором цієї ж клініки. З 1966 р. по 1985 р. завідував кафедрою загальної хірур-

гії лікувального факультету Львівського медичного інституту, а з 1986 до 1997 рр. був професором загальної хірургії, у 1998 р. вийшов на пенсію.

Помер 11 грудня 1999 р. у м. Львові. Похований на Янівському цвинтарі.

За своє життя Михайло Подільчак виконав понад п'ять тисяч операцій з різних хірургічних захворювань органів черевної порожнини, у випадках гнійної та невідкладної хірургії, деяких локалізацій злоякісних новоутворів.

Наукова діяльність. У 1951 р. М. Подільчак захистив кандидатську дисертацію на тему: «Вплив мікробної інфекції на рак», 1959 р. – докторську дисертацію на тему: «Про роль проліферативного запалення в пухлинному процесі».

Діапазон наукових пошуків і клінічних спостережень М. Подільчака широкий та різноманітний. Він включав питання клінічної хірургії, хірургічної інфекції, планової і невідкладної абдомінальної хірургії, онкології, ензимології, клінічної імунології.

У численних експериментальних дослідках та клінічних спостереженнях М. Подільчак вивчив вплив мікробної інфекції на ріст та перебіг злоякісних новоутворів. Багато уваги приділив ролі хронічного проліферативного запалення в процесі канцерогенезу. Взаємозв'язок між клінічним запальним процесом і злоякісним процесом він вивчав у двох напрямках: значення проліферативного запалення у виникненні злоякісного росту і вплив хронічного запалення на перебіг уже наявних злоякісних процесів.

Вивчав роль хронічного проліферативного запалення у вогнищі злоякісного росту і вплив хронічного запалення на метастазування неоплазми. Ці відомості узагальнені в монографії М. Подільчака «Хронічне запалення і пухлинний ріст» (1965). Він вдосконалив методику хіміотерапії раку шлунка, одночасно з хіміопрепаратом призначив антибіотики тетрациклінового ряду та високі дози аскорбінової кислоти, що посилює терапевтичний ефект хіміопрепаратів.

Широко застосовував препарати, які підвищують неспецифічний імунітет організму; пропермил, пентоксил, високі дози аскорбінової кислоти. Ціла низка публікацій присвячена вуглеводному обміну, амінокислотному дзеркалу сироватки крові та серотоніну крові при деяких хірургічних захворюваннях з метою їх корекції. Вивчав ефективність ультрафіолетового опромінення крові у пацієнтів з гнійно-запальними процесами у хірургічній клініці. Реінфузія опроміненої ультрафіолетовими променями крові та клітин-кілерів покращують показники клітинного неспецифічного імунітету. Для поліпшення результатів лікування діабетичної стопи застосовано переливання опроміненої ультрафіолетовими променями автокрові, плазмаферез, лазерне опромінення.

Михайло Подільчак удосконалив комплексну терапію анастомозитів після резекції шлунка. Було застосовано протизапальну рентгентерапію дрібними дозами.

Декілька публікацій присвячено лікуванню тромбофлебиту нижніх кінцівок, питанням клінічної імунології. За допомогою сучасних імунологічних тестів (бактерицидна активність сироватки крові, бета-лізини, адгезивна активність лейкоцитів, лізоцим та ін.) досліджено в динаміці зміни гуморального та клітинного імунітету у хворих з хірургічною патологією, при онкологічних та ендокринологічних захворюваннях.

Михайло Подільчак вперше виявив зниження природних клітин-кілерів (ПКК) у хворих з гнійно-запальними процесами. Він дослідив також динаміку ПКК у хворих з патологією печінки та жовчних шляхів. При захворюваннях, які супроводжуються ослабленням неспецифічного імунітету, автор спостерігав значне зниження показників природних клітин-кілерів (вірусний гепатит, рак головки підшлункової залози).

М. Подільчак – автор 430 наукових праць, зокрема: три монографії, 70 праць опубліковано в закордонних журналах та виданнях міжнародних, всесвітніх конгресів з хірургії, гастроентерології та онкології. Під його керівництвом виконано 17 кандидатських і докторських дисертацій.

Був делегатом і доповідачем на багатьох з'їздах, наукових конференціях, на міжнародних і всесвітніх конгресах з хірургії. Володів німецькою, французькою, англійською, польською та чеською мовами. У доробку науковця є і кілька праць історичного характеру. Ці публікації засновані на його споминах та відображають роки навчання в Перемишлі, Львові, Празі.

Наукові звання. Доктор медичних наук; професор.

Громадсько-фахова діяльність. Михайло Подільчак брав активну участь у громадському житті. Він 19 років (1944-1963) був секретарем Львівського обласного товариства хірургів, у 1957-1966 рр. – членом онкологічної комісії Вченої ради Міністерства охорони здоров'я УРСР, багатолітнім членом Правління Львівського наукового товариства хірургів, почесним членом Правління наукового товариства хірургів України, дійсним членом Наукового товариства ім. Т. Шевченка, почесним членом Українського лікарського товариства у Львові, членом редакційної колегії «Лікарського збірника».

Основні наукові праці. Вплив мікробної інфекції на рак (канд. дис.). Львів, 1950; О роли пролиферативного воспаления в опухолевом процессе (докт. дис.). Львів, 1958; О расслаивающих аневризмах аорты // Новый хирургический архив. 1960. № 1. С. 99-102; Хроническое воспаление и опухолевый рост. К., 1965. 180 с.; Клиническая энзимология. К., 1967. 292 с.; Содержание серотонина в крови больных раком желудка // Вопросы онкологии 1970. № 1. С. 42-46 (співавт.); Энзимодиагностика обтурационных желтух // Клиническая хирургия. 1984. № 9. С. 21-23 (співавт.); Значение количественного определения естественных клеток-киллеров периферической крови у хирургических больных с гнойно-воспалительными процессами // Вестник хирургии. 1990. № 5. С. 87-89 (співавт.); Застосування антибіотиків в абдомінальній хірургії // Клінічна хірургія. 1993. № 3. С. 64-68 (співавт.); Лікування лімфатичного набряку нижніх кінцівок // Клінічна хірургія. 1995. № 7-8. С. 11-12 (співавт.).

Література. Учені вузів Української РСР. К., 1968. С. 343; Караванов Г. Г., Сайдаковский Ю. Я. Михаил Дмитриевич Подиль-

чак (К 60-летию со дня рождения) // Клиническая хирургия. 1979. № 8. С. 72-73; Павловский М. П., Гнатышак А. И. Профессор Михаил Дмитриевич Подільчак. К 70-летию со дня рождения // Клиническая хирургия. 1989. № 8. С. 79; 70-річчя професора Михайла Подільчака // Лікарський збірник. Нова серія. Т. 1. Львів. 1991. С. 114-115; Михайло Подільчак (До 75-річчя з дня народження) // Клінічна хірургія. 1994. № 8. С. 75-77; Подільчак Михайло // Пундій П. Українські лікарі : біобібліографічний довідник. Кн. 1. Естафета поколінь національного відродження. Львів ; Чикаго, 1994. С. 184-186; Михайло Подільчак (до 80-річчя з дня народження) // Acta Medica Leopoliensia=Львівський медичний часопис. 1999. Vol. 5, № 2. С. 108-109; Михайло Подільчак (до 80-річчя від дня народження) // Клінічна хірургія. 1999. № 8. С. 55-56; Михайло Подільчак (до 80-річчя з дня народження) // Acta Medica Leopoliensia=Львівський медичний часопис. 1999. Vol. 5, № 2. С. 108-109; Професор Михайло Подільчак: посмертна згадка // Гуманістичний вісник. Львів, 2000. Ч. 3-4. С. 90-92; Павловський М., Надрага О. Подільчак Михайло Дмитрович // Зіменковський Б. С., Гжегоцький М. Р., Луцик О. Д. Професори Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького: 1784-2009. Вид. 2-е доопр. і випр. Львів, 2009. С. 265-266; Подільчак Михайло (1918-1999) // Гоцко-Ней Л.-І. Українське лікарське товариство у Львові 1910-1939 – 1990-2010. Львів, 2010. С. 159-160; Надрага О. Він залишив по собі вагомий науковий спадок і добрі спогади // Праці Наукового товариства ім. Шевченка. Т. XXXIV. Лікарський збірник. Медицина і біологія. Нова серія. Т. XXII. Львів, 2013. С. 168-169; Подільчак Михайло Дмитрович // Червяк П. І. Медицина України в персоналіях : енциклопедичний біобібліографічний довідник. К., 2019. Т. 3 : (П-Я). С. 140-141.

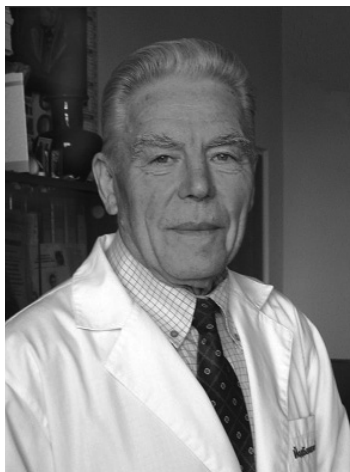
22 жовтня 1998 р. дійсним членом НТШ було обрано Ярему Томашевського

Народився 3 грудня 1929 р. у с. Стецева Снятинського району Івано-Франківської області у релігійній родині.

Освіта та професійна діяльність. Середню освіту здобув з відзнакою, навчаючись у Коломийській гімназії та Снятинській середній школі (1942-1946). Закінчив з відзнакою лікувальний факультет Львівського медичного інституту (1947-1953) та клінічну ординатуру з внутрішніх хвороб (1953-1955). Після закінчення впродовж наступних трьох років працював завідувачем терапевтичного відділення Кам'янка-Бузької районної лікарні та 4-ї лікарні міста Львова. Згодом повернувся в рідну alma mater на науково-педагогічну ниву. Працював на посадах асистента й доцента терапевтичних кафедр (1958-1978), завідувача новоствореної кафедри ендокринології та клінічної фармакології (1978-1999), згодом професора цієї кафедри (1999-2022).

Помер 12 серпня 2023 р. у Львові.

Наукова діяльність. Понад шість десятиліть Ярема Томашевський присвятив науковій діяльності, на успішній шлях до якої благословили його вчителі – професори Олексій Кевдін, Віктор Чернов, Павло Подорожний. Перші наукові дослідження молодого науковця присвячені ролі вітамінів у регуляції секреторної і моторної функцій шлунка в пацієнтів з гастритами й виразковою хворобою; оптимізації методів вивчення функціонального стану шлунково-кишкового каналу в клінічній практиці та курортології. У численних працях відображено питання вітамінної

ТОМАШЕВСЬКИЙ ЯРЕМА

(3 грудня 1929 р. –
12 серпня 2023 р.)

недостатності та способи корекції метаболічних порушень при хворобах внутрішніх органів і ендокринної системи. Підсумком цього періоду наукової діяльності стала монографія «Клінічна вітамінологія» (1977).

Вагомим внеском у медичну науку і практику стало опрацювання «Програми загальної диспансеризації населення та профілактики йододефіцитних захворювань». Завдяки старанням Яреми Томашевського почалось її широке впровадження на етапі первинної медико-соціальної опіки громадян України, а також деяких зарубіжних країн.

Професор Я. І. Томашевський є автором і співавтором понад 300 друкованих праць (зокрема 6 монографій і навчальних посібників, багатьох методичних рекомендацій) з питань кардіології, ревматології, гастроентерології, ендокринології, клінічної фармакології, біохімії та курортології. Під його керівництвом захищено 2 докторські і 15 кандидатських дисертацій. Брав участь у багатьох наукових форумах, зокрема міжнародних, на яких виступав із доповідями й лекціями.

Наукові звання. Доктор медичних наук (1974); професор (1979). Заслужений професор ЛНМУ імені Данила Галицького (2007).

Громадсько-фахова діяльність. Громадська діяльність Яреми Томашевського була досить активною. Його було обрано членом правління Наукового товариства ендокринологів України, головою Львівського обласного науково-практичного товариства ендокринологів, дійсним членом Наукового товариства імені Шевченка та Українського лікарського товариства, членом Європейської асоціації з вивчення цукрового діабету, членом редакційних колегій журналу «Ендокринологія», «Міжнародного ендокринологічного журналу», збірника наукових праць «Феномен людини. Здоровий спосіб життя» та «Лікарського збірника НТШ», головою наукової проблемної комісії «Патологія щитоподібної залози в Прикарпатті», керівником Інституту профілактичної медицини при Науковому товаристві імені Шевченка, головою Всеукраїнської міжнародної асоціації здоров'я.

Нагороди. У 1985 р. Я. Томашевського нагороджено відзнакою «Відмінник охорони здоров'я» за багаторічну діяльність в царині надання ефективної медичної допомоги населенню.

Основні наукові праці. Влияние витамина В₁ и никотиновой кислоты на функции желудка у больных язвенной болезнью и хроническим гастритом (канд. дис.). Львів, 1962; Забезпеченість деякими вітамінами хворих ревматизмом (докт. дис.). Львів, 1970; Клиническая витаминология. К., 1977. 143 с. (співавт.); Реалізація стратегії ранньої діагностики та первинної профілактики цукрового діабету на Україні // Лікарський збірник. Нова серія. Т. I. Львів, 1991. С. 40-45 (співавт.); Основи профілактичної діабетології (діагностика прихованих стадій цукрового діабету за піруватуричним, піруватемічним та піруватдегідрогеназним тестами). Львів, 1992. 126 с. (співавт.); Діагностика генетичної схильності населення до цукрового діабету // Лікарський збірник. Нова серія. Т. III. Львів, 1996. С. 28-31 (співавт.); Цукровий діабет (діагностика, профілактика, харчування, фітотерапія). Львів ; Ужгород, 1996. 128 с. (співавт.); Основи діагностики, профілактики та лікування ендокринних захворювань : монографіч. навч. посіб. Львів, 1999. 215 с. (ред.); Піридоксамінпіруват-трансаміаза активність сечі // Лікарський збірник. Нова серія. Т. XV. Львів ; Чикаго, 2006. С. 167-172 (співавт.); Ендокринологія : навч. посіб. Львів, 2009. 293 с. (співавт.); Результати виявлення спадкової схильності до цукрового діабету 2-го типу (мітохондріального діабету) у населення Прикарпатського регіону за показниками оцінки вуглеводного обміну // Львівський клінічний вісник. 2013. № 4. С. 23-26 (співавт.); Оптимізація «Програми загальної диспансеризації населення та профілактики йододefіцитних захворювань» // Праці Наукового товариства ім. Шевченка. Т. XXXVI. Лікарський збірник. Медицина і біологія. Нова серія. Т. XXIV. Львів, 2014. С. 101-109 (співавт.).

Література. Ярема Ілліч Томашевський (до 70-річчя від дня народження) // Ендокринологія. 1999. Т. 4, № 2. С. 188; Сергієнко О. Ярема Томашевський (до 75-ліття народження) // Лікарський збірник. Нова серія. Т. XV. Львів ; Чикаго, 2006. С. 262-263; Сергієнко О. Томашевський Ярема Ілліч // Зіменковський Б. С., Гже-

гоцький М. Р., Луцик О. Д. Професори Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького: 1784-2009. Вид. 2-е доопр. і випр. Львів, 2009. С. 323-324; До ювілею професора Яреми Ілліча Томашевського // Міжнародний ендокринологічний журнал. 2014. № 8. С. 113; Макар Р. Дійсному членові НТШ Яремі Томашевському – 85! // Праці Наукового товариства ім. Шевченка. Т. XXXVIII. Лікарський збірник. Медицина і біологія. Нова серія. Т. XXV. Львів, 2014. С. 177-179; Томашевський Ярема Ілліч // Червяк П. І. Медицина України в персоналіях : енциклопедичний біобібліографічний довідник. К., 2019. Т. 3 : (П-Я). С. 717.

23 листопада 2002 р. дійсною членкинею НТШ було обрано Анну Рудницьку

РУДНИЦЬКА АННА

(9 січня 1924 р. –
23 грудня 2018 р.)

Народилася 9 січня 1924 р. у м. Львові в родині педагогів – учителя німецької мови в Академічній гімназії, письменника Юрія Рудницького (псевдонім – Юліан Опільський) і Марії (з Кордюків) Рудницьких. Життєвий шлях родини був трагічним: її рідний брат, студент Львівського університету, загинув у тюрмі 1942 р.; брата батька Степана Рудницького, науковця, фундатора українського географії, члена НТШ, – розстріляли 1937 р.

Освіта та професійна діяльність. Закінчила Академічну гімназію у Львові, потім медичні фахові курси. Отримала диплом

Львівського державного медичного інституту в 1947 р. У 1947-1949 рр. навчалася в аспірантурі на кафедрі патологічної анатомії ЛДМІ. Після аспірантури працювала на посаді асистент-

ки (1950-1963), згодом доцентки (1963-1985) кафедри патологічної анатомії та судової медицини ЛДМІ (пізніше ЛНМУ імені Данила Галицького). З 1985 р. А. Рудницька – лікарка-патологоанатомка Львівської обласної клінічної лікарні, з 1996 р. – лікарка-патологоанатомка Львівського обласного патологоанатомічного бюро.

А. Ю. Рудницька була висококваліфікованою спеціалісткою, найкращою фахівчиною в Україні з патологічної анатомії захворювань щитоподібної залози, виховала плеяду учнів, які сьогодні є відомими лікарями, науковцями, педагогами.

Померла 23 грудня 2018 р.

Наукова діяльність. 1954 р. захистила кандидатську дисертацію. У 1967 р. завершила роботу над докторською, присвяченою вивченню індукованого патоморфозу захворювань щитоподібної залози. Однак через патріотичні переконання її не допустили до захисту.

Публікувала наукові статті тільки у співавторстві, чимало праць отримало міжнародне визнання. Наукові статті А. Рудницької, особливо про результати дослідження щитоподібної залози, добре відомі в наукових колах. Авторка низки статей з питань медичної етики, деонтології, історії української медицини. У 90-х роках брала активну участь у підготовці до видання Українсько-латинсько-англійського медичного тлумачного словника.

Наукові звання. Кандидатка медичних наук; доцентка.

Громадсько-фахова діяльність. Попри широке коло наукових і професійних інтересів, А. Рудницька багато часу присвячувала громадській діяльності. Була активною членкиною НТШ (дійсна членкиня 2002 р.), УЛТ у Львові, секретаркою Лікарської комісії. Почесна членкиня УЛТ (1998). Членкиня Суду лікарської честі УЛТ.

Брала участь у відродженні шпиталю «Народна лікарня» імені Митрополита Андрія Шептицького.

Від 1950 р. А. Рудницька – кураторка «Музею хвороб людини» ЛНМУ імені Данила Галицького.

Основні наукові праці. Розподіл лейкоцитів в організмі лабораторного кролика при різних способах вбивання (канд. дис.). Львів, 1953; Об ошибках в прижизненной диагностике первичного рака легкого // Врачебное дело. 1960. № 6. Стб. 591-594 (співавт.); Первичный рак легкого по секционному материалу клиник Львова // Врачебное дело. 1960. № 7. С. 71-73 (співавт.); Значение плазматических клеток в процессе антителиобразовании при ионизирующей радиации // Архив патологии. 1962. Т. 24, № 12. С. 15-21 (співавт.); О прогностическом значении гистохимических исследований при раке молочной железы // Вопросы онкологии. 1965. Т. 11, № 5. С. 30-33 (співавт.); О клетках Гюртле-Аскинази // Архив патологии. 1970. Т. 32, № 9. С. 38-42; Рекомендации по внедрению в практику результатов научных исследований. Патологическая анатомия. Львов, 1983. 50 с. (співавт.); «Маленький» рак щитовидной железы // Врачебное дело. 1987. № 1. С. 105-107 (співавт.); Лікарська комісія НТШ: історичний екскурс // Лікарський збірник. Нова серія. Т. I. Львів, 1991. С. 84-88.

Література. Анна Рудницька (До 80-річчя від дня народження) // Лікарський збірник. Нова серія. Т. XIII. Львів ; Чикаго, 2004. С. 236-237; Рудницька Ганна // Гоцко-Ней Л.-І. Українське лікарське товариство у Львові 1910-1939 – 1990-2010. Львів, 2010. С. 162-163; Надрага Б. О., Надрага Б.-С. О. Дійсному членові НТШ Анні Рудницькій – 90! // Праці Наукового товариства ім. Шевченка. Т. XXXVI. Лікарський збірник. Медицина і біологія. Нова серія. Т. XXIV. Львів, 2014. С. 179-181; Вовк В. Анна Рудницька (09.01.1924 – 23.12.2018) // Праці Наукового товариства ім. Шевченка. Медичні науки. 2018. Т. 54, № 2. С. 184-185; Гоцко-Ней Л. Вона була талановитою у всьому. 95 років тому народилась Ганна Рудницька // Народне здоров'я. 2019. Січень (№ 1). С. 6.

✍

**17 грудня 2005 р. дійсною членкинею НТШ
було обрано Зиновію Служинську**

Народилася 19 лютого 1936 р. у м. Ходорові Львівської області.

Освіта та професійна діяльність. У 1953 р. вступила до Львівського державного університету імені Івана Франка на біологічний факультет. З 1958 р. працювала старшою лаборанткою у Ботанічному саду ЛДУ імені Івана Франка, а з 1960 р. – на кафедрі факультетської терапії педіатричного факультету ЛДМІ. У 1965 р. вступила до аспірантури ЛДМІ, у 1968 р. захистила першу у Львові кандидатську дисертацію з генетики. З 1969 р. працювала асистенткою кафедри біології та ботаніки ЛДМІ. У 1976 р. З. Служинська стала доценткою кафедри медичної біології ЛДМІ. Тематика її наукових досліджень – паразитологія, медична генетика, популяції, демографія, дерматогліфіка, генеалогія. З 1996 р. – доцентка кафедри медичної біології та генетики ЛДМУ імені Данила Галицького.

Наукова діяльність. З. О. Служинська була науковою керівницею кандидатської дисертації Ірини Семків (захистила у 1977 р.) та 42 студентських наукових робіт, що нагороджувались дипломами. Надрукувала 108 статей, тез і повідомлень з онкогенетики.

У 1988-1990 рр. – заступниця декана з наукової роботи стоматологічного факультету медичного інституту.

Науковий доробок З. О. Служинської становить понад 380 наукових праць, 26 методичних розробок, 8 раціоналізаторських пропозицій, 8 монографій, 5 посібників. Крім цього, активно працювала в товаристві Медичних генетиків України, яке було створене 1984 р.

СЛУЖИНСЬКА ЗИНОВІЯ
(19 лютого 1936 р.)

Наукові звання. Доцентка кафедри біології Львівського медичного інституту; доцентка кафедри медичної біології і генетики Львівського державного медичного університету.

Громадсько-фахова діяльність. Як членкиня Українського товариства генетиків і селекціонерів ім. М. Вавилова з 1967 р. виконувала функції вченої секретарки Львівського відділення. Від 2000 р. очолювала комісію координації наукових досліджень та публікацій в Українському лікарському товаристві у Львові. Була відповідальною редакторкою квартальника «Український інформаційний бюлетень здоров'я», а також співредакторкою «Лікарського збірника. Нова серія НТШ», редагувала «Матеріали конференції Українського геральдичного товариства». З. Служинська від 2008 до 2012 рр. очолювала Лікарську комісію НТШ. У 2009 р. разом з Андрієм Гречило розробила емблему (логотип) Лікарської комісії. У співпраці з професором Ярославом Ганіткевичем і лікарем Артемієм Кравцем 4 грудня 2010 р. надрукувала набір світлин «Лікарі УПА – воїни без меча», виданий за сприяння ВО «Свобода». Разом з професоркою Лесею Матешук-Вацебою організувала встановлення меморіальної таблиці на згадку студентів-медиків, засуджених комуністичним режимом до страти 1941 р. За погодженням ректора ЛНМУ імені Данила Галицького проф. Бориса Зіменковського 22 червня 2012 р. відбулося відкриття пам'ятної таблиці в головному корпусі медуніверситету. Таблиця виготовлена і встановлена на пожертви студентів і членів ЛК НТШ. Відновлена світла пам'ять тих, хто віддав життя за незалежну Україну. За редакцією З. Служинської вийшло 5 томів (XVII–XXI) Лікарського збірника (2009–2012). XXI том присвячений 140-річчю Наукового Товариства імені Шевченка. Окремим виданням вийшла у світ книжка, приурочена до 140-річчя НТШ (Служинська З., Матешук-Вацеба Л. 140-річчя Наукового Товариства Шевченка присвячується. Львів, 2013).

Після 2012 р. працює в редакційній колегії Лікарського збірника, ініціювала видання XXIII тому Лікарського збірника, присвяченого жертвам Голодомору 1932–1933 рр. Докторка Зиновія

Служинська – активна учасниця усіх з'їздів ВУЛТ і Конгресів СФУЛТ. Як членкиня Всеукраїнського об'єднання «Письменники Бойківщини» увійшла, одночасно з поетом Зеновієм Масним, у «Золотий фонд» Всеукраїнського товариства «Бойківщина ХХІ століття». Без Зиновії Олександрівни не обходиться жодна ініціатива благодійних вчинків. Організувала допомогу Кіровоградській обласній медичній бібліотеці – книги, часописи, газети. У співпраці з доньками – к.мед.н. Олександрою Служинською і головною лікаркою Центру профілактики і боротьби зі СНІДом Мар'яною Служинською – видала понад 10 брошур і буклетів «Знати, щоб себе оберігати», присвячених профілактиці СНІДу та захворювань, що передаються статевим шляхом. Разом з головою секції «Український родовід» обласного Товариства «Прогресу» Адріаною Огорчак доклала багато зусиль до залучення науковців і аматорів Київської, Дніпропетровської, Харківської, Донецької, Закарпатської, Полтавської та інших областей до генеалогічних досліджень.

Нагороди. За серію методичних розробок з медичної генетики і за розділи у посібнику «Биология» (Львів, 1983) нагороджена Дипломом Колегії Українського товариства генетиків і селекціонерів ім. М. Вавілова.

Як членкиня Всеукраїнського об'єднання «Письменники Бойківщини» нагороджена Дипломом учасника літературного фольклорно-етнографічного конкурсу «Бойківський світ» імені о. Михайла Зубрицького.

Подяка від адміністрації ЛНУ імені Івана Франка за співпрацю і допомогу: науково-популярну лекцію в рамках «Тижня здоров'я». Подяка «За багаторічну високопрофесійну та віддану роботу задля розвитку української медичної науки».

Грамота Правління Всеукраїнського об'єднання «Письменники Бойківщини» за вагомими літературними здобутками, багаторічну культурно-громадську діяльність, з нагоди 10-річчя Всеукраїнського об'єднання «Письменники Бойківщини».

Почесна грамота від ГО «Світовий Конгрес Бойків» за літературну творчість та вагомий внесок у примноження духовних

цінностей України. Грамота від Міжнародної громадської організації «Світовий Конгрес Бойків» за краєзнавче дослідження «Літопис роду Волинців».

Медаль «140 років Наукового товариства ім. Шевченка».

Основні наукові праці. Статевий хроматин у хворих раком молочної залози (канд. дис.). Львів, 1968; Рід людський в Україні. Львів, 1995. 114 с.; Рід Калинюків. Український родовід. Львів, 1997. 35 с.; Спадковість людини (хромосомні та генні хвороби). Ч. 2. Львів, 1997. 100 с. (співавт.); Рід Білинських. Львів, 1998. 361 с.; Медична гельмінтологія. Львів, 1999. 76 с. (співавт.); Медична паразитологія. Львів, 1999. 208 с. (співавт.); Генеалогія. Ч. 1. Побудова, аналіз та застосування родоводів. Львів, 2000. 130 с. (співавт.); Олександр Білинський. Львів, 2000. 32 с.; Генеалогія. Ч. 2. Львів, 2003. 256 с.; Популяції. Львів, 2005. 112 с.; Зародження медичної генетики в Україні. Львів, 2007. 64 с. (співавт.); Від родини до популяції. Львів, 2008. 304 с. (співавт.); Спадковість людини. Львів, 2012. 369 с. (співавт.); Літопис роду Волинців та споріднених родин. Кн. 3. Львів, 2013. 200 с.

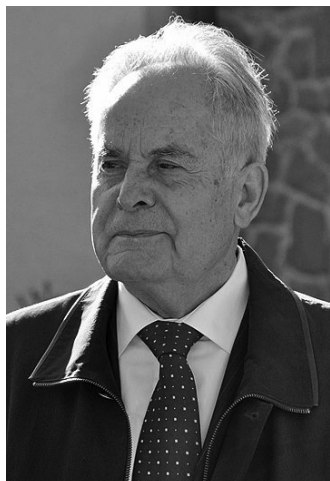
Література. Служинська Зиновія-Лариса // Гоцко-Ней Л. Українське лікарське товариство у Львові (діяльність у 1990-2000 роках). Львів, 2000. С. 34-35; Вітаємо з ювілеєм! // Лікарський збірник. Нова серія. Т. XV. Львів ; Чикаго, 2006. С. 284-286; Зиновія Служинська : бібліографічний покажчик. Львів, 2006. 56 с.; Служинська Зиновія // Ганіткевич Я., Пундій П. Українські лікарі : біобібліографічний довідник. Кн. 3. Учасники національно-визвольної боротьби й українського державотворення, репресовані та реабілітовані лікарі України. Львів, 2008. С. 187-189; Служинська Зиновія-Лариса // Гоцко-Ней Л.-І. Українське лікарське товариство у Львові 1910-1939 – 1990-2010. Львів, 2010. С. 235-236; Служинська Зиновія Олександрівна (до 80-річчя з дня народження) // Праці Наукового товариства ім. Шевченка. Т. XLV. Медичні науки. Лікарський збірник. Нова серія. Т. XXVIII. Львів, 2016. С. 225-230.

9 грудня 2006 р. дійсним членом НТШ було обрано Михайла Андрейчина

Народився 22 лютого 1940 р. у с. Веселівка Тербовлянського району Тернопільської області.

Освіта та професійна діяльність. Упродовж 1957-1963 рр. навчався на лікувальному факультеті Тернопільського медичного інституту. Закінчив клінічну ординатуру на кафедрі інфекційних хвороб і епідеміології. Працював на посадах асистента, доцента цієї ж кафедри, з 1981 р. – завідувача кафедри. У 1970 р. захистив кандидатську дисертацію «Некоторые показатели неспецифической реактивности организма при инфекционном гепатите»; доцент (1976), а у 1980 р. – докторську дисертацію «Холемия и бактериальная флора в патогенезе и клинике вирусного гепатита и холецистита»; професор (1983).

АНДРЕЙЧИН МИХАЙЛО
(22 лютого 1940 р.)

У 1983-2004 рр. працював на посаді проректора з наукової роботи Тернопільського державного медичного університету імені І. Я. Горбачевського. У цей період значно зріс науковий потенціал університету, який за кількістю викладачів з науковими ступеннями і показниками науково-дослідницької діяльності став одним із провідних серед вищих медичних навчальних закладів України.

Наукова діяльність. Отримав нові дані про біохімічні та імунологічні процеси, дисфункцію ендотелію, кріопатії при вірусних гепатитах В і С, розвиток первинного раку печінки, формування фетоплацентарної недостатності у вагітних на тлі цих гепатитів і ризику трансплацентарної передачі збудника, роль хронічних вірусних гепатитів у розвитку остеопорозу. Описав сім раніше не-

відомих клінічних симптомів інфекційних хвороб. Вперше розробив термографічну семіотику поширених інфекційних хвороб. Поглибив знання про механізми лікувальної дії різних видів ентеросорбентів, антиоксидантів, гепатопротекторів, імуностимуляторів й обґрунтував доцільність їх поєднаного застосування при вірусних гепатитах і гострих кишкових інфекціях.

Аргументував внутрішнє використання лізоциму при харчових токсикоінфекціях. Запропоновано метод колоносорбції при гострих кишкових інфекціях, що суттєво пришвидшує клінічне одужання і забезпечує санацію кишечника від патогенних мікроорганізмів без додаткового застосування антибактерійних засобів. Доведено можливість підвищити лікувальну ефективність рекомбінантних α -інтерферонів та індукторів інтерфероноутворення при вірусних гепатитах за умови попередньої дезінтоксикації організму ентеросорбентами. Розроблено аерозольну інтерферонотерапію гострих респіраторних вірусних інфекцій і вперше успішно апробовано препарат нуклеїнової кислоти (нуклекс) й доведено їх високу клінічну ефективність.

Отримано і впроваджено в лікарську практику протилептоспірозний алогенний імуноглобулін, за допомогою якого вдалося втричі знизити летальність при тяжких формах недуги. Виявлено можливість перебігу мігруючої еритеми при Лайм-бореліозі на суберитемному рівні та запропоновано її термографічні критерії.

Узагальнив світовий досвід з медичної протидії біотероризму і розробив низку пропозицій для лікувально-профілактичних закладів та Міністерства охорони здоров'я України. У співпраці з Військово-медичною академію підготував і видав підручники і навчальні посібники з військової епідеміології, епідеміології екстремальних ситуацій та біологічної безпеки, які використовуються у профільних вищих навчальних закладах країни.

Опублікував серію статей з біоетики та історії боротьби з інфекційними хворобами в Україні. Долучився до складання навчальних програм, перших компакт-дисків й віртуальних посібників з епідеміології та інфекційних хвороб і входження медичних університетів України в Європейський освітній простір.

Автор і співавтор понад 100 наукових, навчально-методичних і науково-популярних публікацій, у тому числі більш ніж півсотні книжок (монографій, підручників, посібників, довідників), 73 патентів й авторських свідоцтв на винаходи.

Підготував 19 докторів і 37 кандидатів медичних наук.

Наукові звання. Дійсний член (академік) Національної Академії медичних наук України, обраний 2017 р. за спеціальністю «військова епідеміологія, інфекційні хвороби»; доктор медичних наук (1981). Заслужений діяч науки і техніки України (1995).

Громадсько-фахова діяльність. Член Європейського товариства з хіміотерапії інфекційних хвороб, почесний член Польського товариства лікарів-епідеміологів та інфекціоністів і Товариства інфектологів Литви, почесний професор Харківського інституту мікробіології та імунології ім. І. І. Мечникова. Академік Національної академії наук вищої освіти України. Дійсний член Нью-Йоркської академії наук, почесний член бібліографічного центру Кембриджського університету. Президент Всеукраїнської асоціації інфекціоністів України (1997-2021). Тривалий час був експертом ВАК України і членом Вченої медичної ради Міністерства охорони здоров'я. Член редакційних рад і колегій 14 фахових наукових часописів (у різні роки).

Дійсний член Наукового товариства імені Шевченка з 2006 р., член президії Всеукраїнського НТШ, голова Тернопільського обласного осередку з 2003 р. Ініціатор і відповідальний редактор періодичного збірника «Праць ТО НТШ», на сьогодні видано 12 томів. Щороку проводяться березневі наукові конференції, присвячені черговій річниці з дня народження Тараса Шевченка. Під грифом НТШ випущено десятки монографій і посібників.

Михайло Андрейчин був співорганізатором встановлення у Тернополі пам'ятника Івану Горбачевському і меморіальної дошки таємному товариству «Учнівська громада», засновником якого був Іван Пулюй. Ініціатор і організатор відкриття в Тернополі пам'ятника святому Роху, покровителєві інфекційних хворих. Ініціатор створення і головний редактор щоквартального всеукраїнського науково-практичного медичного журналу «Ін-

фекційні хвороби» (виходить з 1995 р., на тепер видано по чисел), член Вченої медичної ради Міністерства охорони здоров'я України (2004-2014) та Наукової ради Національної академії медичних наук України, член експертної комісії Вищої атестаційної комісії при Кабінеті Міністрів України (1998-2002), член спеціалізованих вчених рад із захисту докторських і кандидатських дисертацій при Інституті епідеміології та інфекційних хвороб імені Л. В. Громашевського (м. Київ) і при Тернопільському національному медичному університеті імені І. Я. Горбачевського. Багаторазово був опонентом на захистах дисертаційних робіт. Член редакційних колегій (рад) 16 вітчизняних і зарубіжних медичних журналів.

Нагороди. Лауреат Всеукраїнської премії ім. С. Подолінського (2005) за внесок в охорону здоров'я українського народу, премії Національної академії медичних наук України за серію наукових праць (2013) та Всеукраїнської премії ім. Братів Богдана і Левка Лепких (2013) за вагомий внесок у розвиток науки і культури та багаторічну популяризацію творчих досягнень видатних українських вчених і громадсько-культурних діячів, премії президії Академії наук вищої освіти України за підручник «Епідеміологія екстремальних умов з курсом військової епідеміології» (2002).

Указом Президента України від 4 травня 2019 р. № 188/2019 нагороджений орденом «За заслуги» III ступеня.

Нагороджений Почесними грамотами Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, Міністерства охорони здоров'я, Національної академії наук України. Отримав ордени Архістратига Михаїла, князя Острозького і Святого сповідника лікаря Арсена (Річинського) за значний внесок у відродження духовності України, медалі Фонду миру, «Ветеран праці». Удостоєний Срібної медалі ВДНГ, медалі Агапіта Печерського Асоціації інфекціоністів України і НАМН України «За внесок у боротьбу з інфекційними хворобами». Почесний громадянин міста Тернополя (2020).

Основні наукові праці. Антимикробные свойства желчи и желчных кислот // Антибиотики. 1980. Т. 25, № 12. С. 936-939;

Теплобачення в медицині. К., 1990. 48 с.; Важливі зоонози. К., 1994. 256 с. (співавт.); Досягнення і перспективи фармакотерапії вірусних гепатитів // Інфекційні хвороби. 1996. № 3. С. 5-11; Бактериальные диареи. К., 1998. 412 с. (співавт.); Біологічна зброя: історія і сучасність // Інфекційні хвороби. 2001. № 4. С. 56-62 (співавт.); Класифікація інфекційних і паразитарних хвороб. Тернопіль, 2002. 144 с. (співавт.); Шигельоз. Тернопіль, 2002. 362 с. (співавт.); Біотероризм: Медична протидія. Тернопіль, 2005. 300 с. (співавт.); Гострі респіраторні вірусні інфекції : навч. посіб. Тернопіль, 2011. 304 с. (співавт.); Професійні інфекційні хвороби. К., 2014. 526 с. (співавт.); Лептоспіроз. Тернопіль, 2016. 275 с. (співавт.); Атлас інфекційних хвороб. 2-е вид., випр. і допов. Тернопіль, 2017. 287 с. (співавт.); Біобезпека : практичний poradnik. Одеса, 2018. 431 с. (співавт.); Лайм-Бореліоз. Тернопіль, 2021. 375 с. (співавт.).

Література. Михайло Антонович Андрейчин (до 60-річчя з дня народження) // Інфекційні хвороби. 2000. № 1. С. 81-82; Андрейчин Михайло Антонович // Енциклопедія Сучасної України. К., 2007. Т. 1 : А. С. 483-484; Славний ювілей видатного вченого і громадського діяча Михайла Антоновича Андрейчина // Інфекційні хвороби. 2010. № 1. С. 85-87; Члену-кореспонденту АМН України М. А. Андрейчину – 70 років // Журнал АМН України. 2010. Т. 16, № 1. С. 188-189; Копча В. Андрейчин Михайло // Наукове товариство імені Шевченка : енциклопедія. Т. 1 : А-Бібл. Київ ; Львів ; Тернопіль, 2012. С. 154-156; До 75-річчя Михайла Антоновича Андрейчина // Профілактична медицина. 2015. № 1-2. С. 135-136; До славного ювілею видатного вченого Михайла Антоновича Андрейчина // Гепатологія. 2015. № 1. С. 94-95; Славний ювілей Михайла Антоновича Андрейчина // Інфекційні хвороби. 2015. № 1. С. 101-103; Андрейчин Михайло Антонович // Червяк П. І. Медицина України в персоналіях : енциклопедичний біобібліографічний довідник. К., 2019. Т. 1 : (А-Ж). С. 59-60; Життя в ім'я науки та України. З нагоди ювілею відомого вченого і громадського діяча Михайла Антоновича Андрейчина // Інфекційні хвороби. 2020. № 1. С. 71-73.

24 листопада 2007 р. дійсним членом НТШ
було обрано Бориса Зіменковського

ЗІМЕНКОВСЬКИЙ БОРИС
(18 квітня 1940 р.)

Народився 18 квітня 1940 р. у м. Бережани Тернопільської області.

Освіта та професійна діяльність. У 1958 р. вступив до Львівського державного медичного інституту, а у 1963 р. – до аспірантури Інституту органічної хімії Академії наук України. У 1966 р. захистив кандидатську дисертацію. У 1964 р. розпочав роботу на посаді асистента, а згодом – доцента (1972-1978) кафедри фармацевтичної хімії Львівського державного медичного інституту; завідувач кафедри органічної і біоорганічної хімії (1978-1997), декан фармацевтичного факультету (1972-1979), проректор з навчальної роботи (1979-1998), завідувач кафедри фармацевтичної, органічної і біоорганічної хімії (1997-2016), професор кафедри фармацевтичної, органічної і біоорганічної хімії (з 2016 р.), ректор Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького (від 1998 р.).

За понад двадцять років керівництва одним із найтитулованіших та найвідоміших медичних навчальних закладів України Борис Зіменковський зумів сформувати потужну команду компетентних викладачів: професорів, доцентів, асистентів. Саме цей колектив одностайно забезпечує надання освітніх послуг європейського рівня із використанням сучасних технологій та методик викладання. Як результат – незмінні лідерські позиції в рейтингах медичних закладів вищої освіти України. Наприклад, у 2023 р. Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького посів 9 місце у рейтингу десяти найбільш цитованих вишів України.

Наукова діяльність. Окремої уваги заслуговує наукова діяльність Бориса Семеновича, якій він присвятив майже шість десятиріч. Відомий науковець у галузі фармацевтичної, органічної і біоорганічної хімії. Із впевненістю можна сказати про продовження ним наукової школи проф. Н. Туркевича зі створення нових біологічно активних сполук та лікарських засобів. Він здійснив суттєвий внесок у розвиток хімії гетеро- і макрогетероциклічних сполук, вивчення зв'язку «структура-дія»; ним започатковані піонерські роботи в Україні з віртуального синтезу з використанням методів квантової хімії. Разом з акад. Черних В. і проф. Гриценко І. у 1993-1997 рр. був виданий і у 2008 р. перевиданий перший український підручник з органічної хімії.

Вагомим є його внесок у вивчення хімії тіазолідинів і особливо у розробку методів синтезу і перетворень біциклічних неконденсованих шестичленних аналогів тіазолідинів-1,3-тіазанів та одержання нових цікавих макрогетеропохідних на їх основі, зокрема, похідних нових хімічних класів із надзвичайно цікавими властивостями, серед яких чутливі реагенти, біостимулятори рослин, антимікробні, протигрибкові, противірусні речовини, сполуки з протипухлинною дією та ін. Під його керівництвом виконуються роботи з раціонального конструювання потенційних лікарських засобів. Він співавтор 5 лікарських препаратів – флуренізид, літію-гідро глютамінат, ноотрил, тіотриазолінта тіоцетам.

Автор понад 950 наукових і навчально-методичних праць, зокрема 3 монографій, 17 книг, 20 посібників і підручників, 75 авторських свідоцтв на винаходи, 70 патентів. Підготував 7 докторів та 15 кандидатів наук, консультує виконання 2-х докторських дисертацій. Коефіцієнт Гірша – 28.

Наукові звання. Академік Національної Академії медичних наук України, обраний 31 травня 2017 р. за спеціальністю «фармацевтична хімія, синтез нових біологічно активних речовин»; доктор фармацевтичних наук (1978), професор (1980), заслужений працівник Вищої школи України (1985), лауреат Державної премії України в галузі науки і техніки (2000). Заслужений професор ЛНМУ ім. Данила Галицького (2007).

Громадсько-фахова діяльність. Президент Галицької фармацевтичної асоціації; член Європейської асоціації міжнародної освіти; керівник секції медичних наук ЗНЦ НАН України і МОН МС України; голова ЗНЦ НАМН України і МОЗ України; голова спецради з захисту кандидатських і докторських дисертацій із спеціальностей 15.00.01 і 15.00.02 ЛНМУ імені Данила Галицького; дійсний член низки громадських академій та товариств; член редакційних рад і редколегій 10 фахових наукових часописів.

Нагороди. Нагороджений медалями «За доблесну працю», «За трудову доблесть», нагрудним знаком «Винахідник СРСР», медаллю імені Ярослава Мудрого. Міжнародним Кембриджським біографічним центром проголошений і нагороджений медаллю «Людина тисячоліття» за досягнення в галузі органічної хімії; Біографічним інститутом США проголошений «Людиною року». Нагороджений орденом Святого рівноапостольного князя Володимира, нагрудною відзнакою голови Львівської обласної державної адміністрації «Україна Демократія Свобода», орденом «За заслуги» III ступеня, орденом імені В. Стуса «За вірність», медаллю Верховної Ради України «Десять років незалежності», орденом Нестора-літописця II ступеня, орденом Андрія Первозванного, Кавалерським Хрестом ордена «За заслуги» РП, Почесною Грамотою Верховної Ради України, нагрудним знаком Міністерства освіти і науки України «Петро Могила», орденом Святого Архистратига Михаїла, орденом Святого Миколая Чудотворця, медаллю Академії педагогічних наук України «Ушинський К. Д.», орденом «За заслуги» II ступеня, орденом Святого князя Ярослава Мудрого I ступеня, медаллю АНВО академіка Богомольця, відзнакою Національної Академії Наук України «За підготовку наукової зміни», відзнакою Люблінського медичного університету «Заслужений для медичного університету в Любліні», орденом Святого рівноапостольного князя Володимира III ступеня, почесною відзнакою УАН «За творчі здобутки» II ступеня, медаллю АНВО Святого Володимира, медаллю АНВО «Академік Богомолец», медаллю НАПН України «Григорій Сковорода»,

орденом «За заслуги» I ступеня, орденом НАМН України предподобного цілителя Агапіта Печерського, нагрудним знаком «Знак пошани» МО України.

Б. С. Зіменковський неодноразово нагороджувався почесними грамотами МОЗ України та ін.

Основні наукові праці. Синтез и некоторые превращения 3-замещенных производных 2-тиотиазанона-4 (канд. дис.). Львів, 1966; Синтез и изучение гетероциклических соединений, содержащих в молекуле два 1,3-тиазановых цикла и обладающих физиологической активностью (докт. дис.). М., 1978; 4-тіазолідони. Хімія, фізіологічна дія, перспективи. Вінниця, 2004. 106 с. (співавт.); Органічна хімія : підручник. Вид. 2-ге, випр. і доп. Х., 2008. 752 с. (співавт.); Біоорганічна хімія : підручник. Львів, 2009. 402 с. (співавт.); Synthesis and anticancer activity of novel 2-thioxo-4-thiazolidinones with benzothiazole moieties // Farmacia. 2009. Vol. 57, № 3. P. 321-330 (співавт.); Synthesis of 5-arylidene-2-amino-4-azolones and evaluation of their anticancer activity // Bioorganic and Medicinal Chemistry. 2010. Vol. 18, № 14. P. 5089-5101 (співавт.); Синтез, антимікробна й протипаразитарна активності нових похідних 4-тіазолідону з 4-оксохіназоліновим фрагментом у молекулах // Запорозький медичинський журнал. 2011. Т. 13, № 2. С. 58-61 (співавт.); Синтез нових 5-(3-нафтален-2-іл-5-арил-4,5-дигідропіразол-1-іл)-2,4-тіазолідиндіонів та вивчення їх протипухлинної і антипротозойної активностей // Клінічна фармація, фармакотерапія та медична стандартизація. 2011. № 3-4. С. 157-162 (співавт.); Порівняльне дослідження на пухлинних клітинах людини in vitro цитотоксичної активності різних за структурою ізатинвімісних похідних 4-тіазолідину // Біологічні студії. 2014. Т. 8, № 2. С. 29-42 (співавт.); Synthesis and evaluation of anticancer activity of 5-ylidene-4-aminothiazol-2-(5H)-one derivatives // Medicinal Chemistry. 2015. Vol. 11, № 6. P. 517-530 (співавт.); Органічна хімія : базовий підручник. 3-тє вид., стер. Х., 2016. 751 с. (співавт.); Синтез та дослідження антитрипаносомної активності нових 5-іліден-2-(1,3,4-тіадіазол-2-іл)імініотіазолідин-4-онів // Фармацевтичний часопис. 2017. № 3. С. 5-12 (співавт.); Синтез та оцінка протизапальної активності похідних роданіну з 2-(2,6 дихлорофеніламіно)фенілацетамід-

ним фрагментом у молекулах // Фармацевтичний часопис. 2018. № 1. С. 6-15 (співавт.); Методи одержання та можливі напрями хімічної модифікації похідних 1,3,4-оксадіазолу (огляд) // Вісник Львівського університету. Серія хімічна. 2019. Вип. 60, ч. 2. С. 256-274 (співавт.).

Література. Борису Семеновичу Зіменковському – 60 років // Фармацевтичний журнал. 2000. № 5. С. 104; Борис Зіменковський=Borys Zimenkovsky // Золота книга Української еліти : інформаційно-іміджевий альманах. К., 2001. Т. 6. С. 42-43; Академік Борис Зіменковський (До 65-річчя народження) // Лікарський збірник. Нова серія. Т. XV. Львів ; Чикаго, 2006. С. 253-254; Магльований А. Зіменковський Борис // Енциклопедія Львова. Львів, 2008. Т. 2 : Д-Й. С. 468-469; Гжегоцький М., Музиченко В. Зіменковський Борис Семенович // Зіменковський Б. С., Гжегоцький М. Р., Луцик О. Д. Професори Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького: 1784-2009. Вид. 2-е доопр. і випр. Львів, 2009. С. 128-129; Борис Зіменковський – ректор Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького (до 70-річного ювілею) / М. Р. Гжегоцький, А. В. Магльований, О. В. Лукавецький, та ін. // Acta Medica Leopoliensia= Львівський медичний часопис. 2010. Vol. 16, № 3. С. 7-11; Гжегоцький М. Р., Музиченко В. А. Зіменковський Борис Семенович // Енциклопедія Сучасної України. К., 2010. Т. 10 : З-Зор. С. 590; До 70-річчя від дня народження академіка Зіменковського Бориса Семеновича // Клінічна фармація, фармакотерапія та медична стандартизація. 2010. № 3-4. С. 8-10; Москаленко В. Ф. Наукові досягнення членів Національної академії медичних наук України, які працюють в закладах освіти // Журнал НАМН України. 2013. Т. 19, № 2. С. 156; Зіменковський Борис Семенович // Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького. К., 2014. С. 28-29; Борис Семенович Зіменковський : біобібліографічне видання. Львів, 2015. 219 с.; Борис Семенович Зіменковський (до 75-річчя від дня народження) // Експериментальна та клінічна фізіологія і біохімія. 2015. № 4. С. 110-113; Лесик Р. Наукова школа члена-кореспондента НАМН України, професора Бориса Семеновича Зіменковського у світлі сучасних тенденцій європейського академічного простору: вчора, сьогодні, завтра // Праці Наукового товариства ім. Шевченка. Т. XLIII.

Медичні науки. Лікарський збірник. Нова серія. Т. XXVII. Львів, 2015. С. 181-196; Зіменковський Борис Семенович // Червяк П. І. Медицина України в персоналіях : енциклопедичний біобібліографічний довідник. К., 2019. Т. 2 : (З–О). С. 79-81; Гжегоцький М., Чоп'як В. Борис Семенович Зіменковський // Вісник НТШ. 2020. Чис. 63. С. 98-99.

26 листопада 2011 р. дійсною членкинею НТШ було обрано Лесю Матешук-Вацебу

Народилася 20 вересня 1957 р. у м. Львові.

Освіта та професійна діяльність. У 1975 р. вступила до Львівського державного медичного інституту, який закінчила з відзнакою у 1981 р. за спеціальністю лікар-педіатр-дитячий хірург. У 1982 р. Л. Р. Матешук-Вацеба розпочала роботу на посаді асистентки кафедри нормальної анатомії рідного інституту. У 1987 р. захистила кандидатську дисертацію, а у 2001 р. – докторську. З 1993 р. обіймала посаду доцентки кафедри нормальної анатомії Львівського державного медичного університету, а з 2004 р. – професорки кафедри. З 2016 р. двічі обрана завідувачкою кафедри нормальної анатомії ЛНМУ імені Данила Галицького.

МАТЕШУК-ВАЦЕБА ЛЕСЯ
(20 вересня 1957 р.)

Наукова діяльність. Окремої уваги заслуговує наукова діяльність Л. Матешук-Вацеби, якій вона присвятила понад 40 років. Вивчала закономірності розвитку та вікових змін структурної організації очного яблука та інших органів у пре- і постнатальному періодах онтогенезу; перебудову органів за умов порушення гемоциркуляції, діабету, впливу опіоїдів; можливості корекції патологічних змін структури органів шляхом застосування фармакологічних препаратів, гіпербаричної оксигенації та лазерного опромінення.

Розробила фіксуючий пристрій до щілинної лампи ЩЛТ для проведення експериментальної біомікроскопії ока, розробила нову масу для ін'єкції судинного русла, дослідила вплив гіпербаричної оксигенації на стан судинного русла очного яблука в нормі та за ішемії, дослідила процес васкуляризації рогівки ішемізованого ока, розробила методику проведення морфометричного аналізу ангіоархітектоніки очного яблука, розробила методику застосування гелій-неонового лазера в експерименті, дослідила вплив гелій-неонового лазера на судинне русло та структурні компоненти очного яблука, дослідила вплив гелій-неонового лазера на процес васкуляризації рогівки ішемізованого ока, розробила методику застосування лазерного опромінення крові за ішемічних станів ока, встановила особливості розвитку судинної оболонки очного яблука людини в процесі внутрішньоутробного онтогенезу.

Авторка понад 300 наукових та навчально-методичних праць, серед них монографія (3 видання), 10 навчальних посібників, 2 атласи, 2 підручники. Підготувала 1 доктора медичних наук та 17 кандидатів медичних наук (зокрема 4 докторів філософії), керує виконанням 3-х дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії та консультує виконання 2-х докторських дисертацій. 179 цитувань.

Наукові звання. Професорка (2004); заслужена професорка Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького (2017).

Громадсько-фахова діяльність. Членкиня наукового товариства анатомів, гістологів, ембріологів та топографоанатомів (від 1982 р.), Міжнародної академії інтегративної антропології, European Federation for Experimental Morphology, International Federation of Associations of Anatomy, дійсна членкиня НТШ (від 2011 р.), голова Лікарської комісії НТШ (2012-2014), відповідальна редакторка часопису «Праці Наукового Товариства ім. Шевченка. Лікарський збірник. Нова серія» (Том XXII – XXV), членкиня редакційної ради журналів: «Вісник морфології», «Клінічна анатомія та оперативна хірургія», «Вісник проблем біології і медицини», «AS Gastrointestinal Disorders Journal», членкиня міжнародної наукової ради рецензованого часопису «Polish Journal of

Health and Fitness», членкиня експертної ради з теоретичної та профілактичної медицини та фармації МОН України, членкиня спеціалізованої вченої ради Д 76.600.01 при Буковинському державному медичному університеті, членкиня спеціалізованої вченої ради Д 35.600.03 у ЛНМУ імені Данила Галицького (2011-2015), членкиня спеціалізованої вченої ради Д 20.601.02 при Івано-Франківському національному медичному університеті (2020-2021), Голова спеціалізованих вчених рад ДФ 35.600.010, ДФ 35.600.003 (разових) у ЛНМУ імені Данила Галицького, членкиня (опонентка) спеціалізованих вчених рад ДФ 76.600.035, ДФ 76.600.021 та ДФ 76.600.018 (разових) у Буковинському державному медичному університеті, членкиня вченої ради медичного факультету № 1 та вченої ради ЛНМУ імені Данила Галицького, голова комісії з перевірки первинної документації аспірантів та здобувачів ЛНМУ імені Данила Галицького, членкиня Проблемної комісії з медико-біологічних дисциплін ЛНМУ імені Данила Галицького, членкиня Всеукраїнської творчої спілки «Конгрес літераторів України».

Нагороди. Нагороджена Грамотою Верховної Ради України «За заслуги перед Українським народом» (№ 703-К, 10 жовтня 2018 року), Подякою Наукового товариства ім. Шевченка «За фінансову підтримку та внесок у розвиток Товариства» (Львів, 28 березня 2015 р.), Дипломом Наукового товариства імені Шевченка «За жертвовну працю для медичної науки, активну громадську діяльність, вагомі здобутки та високий професіоналізм» (Львів, 2017), Подякою Західного наукового центру НАН України і МОН України «За вагомий особистий внесок у розвиток медичної науки у м. Львові та з нагоди 120-річчя організації Лікарської комісії НТШ» (Львів, 2019), Подякою Наукового товариства імені Шевченка в Україні «За вагомий особистий внесок у розвиток Товариства, з нагоди 30-ліття відновлення його діяльності в Україні» (Львів, 21 жовтня 2019 р.), Подякою Західного наукового центру НАН України і МОН України «За активну громадську науково-організаційну і просвітницьку діяльність для підвищення ролі науки у розвитку держави та з нагоди 30-річчя відновлення НТШ в Україні» (Львів, 2019), нагорода від департаменту охорони здоров'я Львівської об-

ласної державної адміністрації та Львівської обласної організації профспілки працівників охорони здоров'я України «За багаторічну сумлінну працю, вагомий внесок у розвиток охорони здоров'я, високий професіоналізм, відданість справі, активну громадську позицію та з нагоди Дня медичного працівника» (Львів, 2019).

Основні наукові праці. Деструктивные и компенсаторные изменения гемомикроциркуляторного русла глазного яблока в условиях ишемии, возможности их коррекции (канд. дис.). Львів, 1986; Закономірності становлення гемомікроциркуляторного русла очного яблука в онтогенезі і перебудова його при ішемії та лазеротерапії (докт. дис.). К., 2001; Анатомічний музей Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького. Львів, 2020. 136 с. (співавт.); Нормальна анатомія : навч.-метод. посіб. 3-тє вид., стер. Вінниця, 2020. 432 с.; Human anatomy : textbook. Vinnytsia, 2020. 656 p. (співавт.); Неттер Ф. Г. Atlas of Human Anatomy=Атлас анатомії людини. Пер. 7-го англ. вид. / наук. ред. пер. (співред.). К., 2020. 736 с.; Anatomy of aortic dissection in the patient with Marfan syndrome who underwent surgery: a case report // Праці Наукового товариства ім. Шевченка. Медичні науки. 2020. Т. 59, № 1. С. 116-124 (співавт.); Anatomy of the Aortic Root and the Coronary Ostia: CT Evaluation // J. Morphol. Sci. 2021. Vol. 38. P. 195-200 (співавт.); Morphometric Analysis and the Model for Predicting the Height of the Sinuses of Valsalva Depending on Anthropometric and Age Parameters in Men with Severe Aortic Stenosis // J. Morphol. Sci. 2022. Vol. 39. P. 200-207 (співавт.); Morphometric characteristics of the aorta and heart in situs inversus totalis // Anat. Cell Biol. 2022. Vol. 55, № 2. P. 259-263 (співавт.); The height of the sinuses of Valsalva depending on anthropometric data among Ukrainian population // Eur. J. Anat. 2022. Vol. 26, № 5. P. 487-494 (співавт.).

Література. Кривко Ю. Матешук-Вацеба Леся Ростиславівна // Зіменковський Б. С., Гжегоцький М. Р., Луцик О. Д. Професори Львівського національного медичного університету ім. Данила Галицького: 1784-2009. Вид. 2-е, доопр. і випр. Львів, 2009. С. 215-216; Пикалюк В. С., Бабанін А. А., Кісельов В. В. Професори-морфологи України. Сімферополь, 2009. С. 61; Панишко Ю. М. Леся Ростисла-

вівна Матешук-Вацеба. До 55-річчя від дня народження // Феномен людини. Здоровий спосіб життя : зб. наук. ст. Львів, 2012. Вип. 7. С. 47-48; Підвальна У. Ad cogitandum et agendum homo natus est (з нагоди ювілею проф. Лесі Матешук-Вацеби) // Праці Наукового товариства ім. Шевченка. Медичні науки. 2017. Т. 49, № 1. С. 110-114; Масна З. З. Матешук-Вацеба Леся Ростиславівна // Енциклопедія Сучасної України. К., 2018. Т. 19 : Малиш-Медицина. С. 514; Чоп'як В. В., Панишко Ю. М., Васильчук А. Л. Леся Ростиславівна Матешук-Вацеба – відома українська вчена-анатом. До 65-річчя від дня народження // Феномен людини. Здоровий спосіб життя : зб. наук. ст. Львів, 2022. Вип. 106. С. 154-156.

27 лютого 2015 р. дійсним членом НТШ було обрано Юліана Кияка

Народився 25 січня 1946 р. у м. Львові.

Освіта та професійна діяльність. У 1970 р. закінчив медичний факультет Львівського медичного інституту. Працював на посадах терапевта Турківської ЦРЛ Львівської області (1970-1971), терапевта (1971-1972), кардіолога міського інфарктного відділення (1972-1980), завідувача кардіологічного відділення (1980-1981) Львівської міської клінічної лікарні № 8. У 1981-1982 рр. навчався в заочній аспірантурі на кафедрі патологічної анатомії Львівського медичного інституту. З 1981 р. – працював у Львівському медичному інституті на посадах асистента (1981-1982) кафедри факультетської терапії педіатричного і санітарно-гігієнічного факультетів, асистента

КИЯК ЮЛІАН
(25 січня 1946 р.)

(1982-1989), доцента (1989-2001), професора (2001-2005), завідувача (з 2005 р.) кафедри сімейної медицини факультету післядипломної освіти. У 1979 р. захистив кандидатську дисертацію «Гемомікроциркуляторне русло серця в гострому періоді інфаркту міокарда», а в 1999 р. – докторську дисертацію «Ремодельовання міокарда при ішемічній хворобі серця, гіпертонічній хворобі та цукровому діабеті (клініко-ультраструктурні дослідження)».

Наукова діяльність. Напрями наукових досліджень стосуються вивчення ультраструктури міокарда людини у разі серцево-судинних захворювань, зокрема опрацювання механізмів утворення кристалів холестерину в атеросклеротичних бляшках, втрати кардіоміоцитами ядер у випадку гострого інфаркту міокарда як ранньої ознаки патології; ролі лімфатичних судин міокарда в елімінації клітинного детриту з зони некрозу; дослідження етіопатогенезу гострого інфаркту міокарда в осіб молодого віку.

Ю. Г. Кияк запропонував методику ранніх некропсій серця; сформулював тромбогенну концепцію варіантної стенокардії. Вперше виявив і описав гіберновані кардіоміцити за наявності інфаркту міокарда, гіпертонічної хвороби і цукрового діабету; з'ясував роль макрофагів і продукованого ними фактора некрозу пухлин у патогенезі токсичної кардіоміопатії в осіб, які працюють у професійно шкідливих умовах.

Автор близько 500 наукових публікацій, зокрема 6 навчальних посібників та 10 патентів на винаходи. Науковий консультант і керівник понад 10 докторських та кандидатських дисертацій.

Наукові звання. Професор. Заслужений професор ЛНМУ імені Данила Галицького.

Громадсько-фахова діяльність. Заступник головного редактора науково-практичного журналу «Львівський клінічний вісник». Дійсний член АН вищої освіти України; член Європейської асоціації кардіологів. Дійсний член НТШ.

Основні наукові праці. Гемомікроциркуляторное русло сердца в остром периоде инфаркта миокарда (канд. дис). Львів, 1979; Ремодельовання міокарда при ішемічній хворобі серця, гі-

пертонічний хворобі та цукровому діабеті (клініко-ультраструктурні дослідження) (докт. дис.). Львів, 1999; Вибрані питання кардіології для сімейних лікарів : навч. посіб. К., 2004. 342 с. (співавт.); Сімейна медицина: енциклопедія : у 5 т. Т. 1. Внутрішні хвороби. Кн.1. К., 2005. 768 с. (співавт.); Інфаркт міокарда : посіб. для пацієнтів. Львів, 2007. 56 с. (співавт.); Медсестринство в сімейній медицині : навч. посіб. Львів, 2008. 212 с. (співавт.); Вибрані питання гастроентерології для сімейних лікарів : навч. посіб. Львів, 2011. 296 с. (співавт.); Кореляції між клінічною і клітинною кардіологією (клініко-ультраструктурні дослідження). Львів, 2012. 159 с. (співавт.); Ремодельовання лівого шлуночка після перенесеного інфаркту міокарда з елевацією сегмента ST: участь техногенних ксенобіотиків // Клінічна та експериментальна патологія. 2018. Т. 17, № 1. С. 105-112 (співавт.); Професійні шкідливості як чинник ризику виникнення вторинних дилатаційних кардіоміопатій // Вісник проблем біології і медицини. 2021. Вип. 3. С. 177-180 (співавт.).

Література. Професору Юліанові Кияку – 60 // Лікарський збірник. Нова серія. Т. XV. Львів ; Чикаго, 2006. С. 287; Заремба Є. Кияк Юліан Григорович // Зіменковський Б. С., Гжегоцький М. Р., Луцик О. Д. Професори Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького: 1784-2009. Вид. 2-е, доопр. і випр. Львів, 2009. С. 145-146; Кияк Юліан // Гоцко-Ней Л.-І. Українське лікарське товариство у Львові 1910-1939 – 1990-2010. Львів, 2010. С. 198-200; Заремба Є. Х., Луцик О. Д. Кияк Юліан Григорович // Енциклопедія Сучасної України. К., 2013. Т. 13 : Киї–Кок. С. 126-127; Кияк Юліан Григорович (до 70-річчя з дня народження) // Праці Наукового товариства ім. Шевченка. Т. XLV. Медичні науки. Лікарський збірник. Нова серія. Т. XXVIII. Львів, 2016. С. 231-234; Кияк Юліан Григорович // Червяк П. І. Медицина України в персоналіях : енциклопедичний біобібліографічний довідник. К., 2019. Т. 2 : (З–О). С. 252-253.

27 лютого 2015 р. дійсною членкинею НТШ
було обрано Любов Петрух

ПЕТРУХ ЛЮБОВ

(24 травня 1946 р. –
12 грудня 2021 р.)

Народилася 24 травня 1946 р. у м. Львові у родині робітників.

Освіта та професійна діяльність. Після закінчення СШ № 8 у 1964 р. Любов Петрух розпочала трудову діяльність у таблетко-фасувальному цеху Львівського хіміко-фармацевтичного заводу. З 1965 р. здобувала вищу освіту на фармацевтичному факультеті Львівського державного медичного інституту. У 1970 р. отримала диплом з відзнакою та кваліфікацію «провізор».

Свій трудовий шлях розпочала з посади старшої лаборантки кафедри фармацевтичної хімії (1970-1976), яку очолював всесвітньо відомий науковець проф. М. М. Туркевич. У 1976-1979 рр. обіймала посаду асистентки цієї ж кафедри. З 1979 р. по 1988 р. – асистентка кафедри організації та економіки фармації з курсом технології ліків факультету післядипломної освіти, 1988-1991 рр. – доцентка, 1991 р. – професорка цієї ж кафедри. Упродовж 1991-2015 рр. Л. І. Петрух – завідувачка кафедри фармацевтичної хімії ФПДО Львівського державного медичного інституту (тепер Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького).

Померла 12 грудня 2021 р. у м. Львові.

Наукова діяльність. У 1975 р. захистила кандидатську дисертацію «Синтез і дослідження похідних етиленіміну» у Львові; у 1990 р. – докторську дисертацію «Синтез і перетворення похідних флуорену, які виявляють біологічну активність» у Державному науковому центрі лікарських засобів МОЗ України (м. Харків).

Реалізацію важливих творчих задумів здійснила, працюючи у рідній Alma Mater та у центральній лабораторії заводу «Реактив»

у Львові. Вивчала проблеми промислового синтезу похідних флуорену, фармакопейного аналізу і стандартизації показників якості лікарських засобів, впровадження нових ліків у виробництво та медичну практику. Ця багаторічна праця увінчалась досягненнями й успіхами. Любов Іванівна – авторка оригінального українського препарату Флуренізид, що має протимікробну, протитуберкульозну, антихламідійну та імуномодуючу дію, а також шести готових лікарських форм (таблетки, капсули, супозиторії, мазі, суспензії, розчини) на його основі.

Л. І. Петрух втілювала в життя власні наукові ідеї, розробила концепцію створення нових українських лікарських засобів на прикладі Флуренізиду, здійснила повний цикл одержання нового фармакологічного засобу: від експерименту до його промислового виробництва.

Поваги заслуговує велика праця Л. І. Петрух у царині опрацювання української наукової фармацевтичної та медичної термінології. Вона була керівницею видавничої спілки «Словник» ЛДМІ (1990-1995), укладачкою та редакторкою збірника праць «Львівський державний медичний інститут» (1994), «Орфографічного словника українських медичних термінів» (1993), «Українсько-латинсько-англійського медичного тлумачного словника» (1995), «Українсько-латинсько-англійського медичного енциклопедичного словника» у 4-х томах (2013, 2016).

Авторка близько 400 наукових праць, серед них 3 монографії, 86 патентів України, 7 фармакопейних статей. Підготувала 6 кандидатів, 1 доктора наук.

Наукові звання. Докторка фармацевтичних наук (1990); професорка (1993).

Громадсько-фахова діяльність. Професорка Петрух Л. І. була головою міжгалузевого підкомітету «Охорона здоров'я» Львівського осередку Технічного комітету стандартизації науково-технічної термінології Держстандарту та Міністерства освіти і науки України, з 1993 р. – постійна членкиня організаційного комітету міжнародних наукових конференцій «Проблеми української науково-технічної термінології», членкиня редакційної колегії науково-

інформаційного збірника «Національні інтереси», серія: Безпека державної мови України. Керівниця Видавничої спілки «Словник» Львівського державного медичного інституту (1990-1995).

Проф. Петрух Л. І. організувала і провела у Львові 27-29 травня 1993 р. I Міжнародну наукову конференцію «Актуальні проблеми медичної термінології».

Основні наукові праці. Синтез и превращения производных этиленмина (канд. дис.). Львів, 1975; Синтез и превращения производных флуорена, обладающих биологической активностью (докт. дис.). Харків, 1990; Орфографічний словник українських медичних термінів. Львів, 1993. 473 с. (співуклад.); Актуальність створення і впровадження у промислове виробництво нових лікарських засобів : збірник описів винаходів. Львів, 2003. 198 с.; Нові інноваційні продукти на основі оригінального українського препарату флуренізиду // Лікарський збірник. Нова серія. Т. XV. Львів ; Чикаго, 2006. С. 125-133; Флуорени як туберкулостатики. Флуренізид: мікробіологічні, фармакологічні та клінічні аспекти. Львів, 2008. 464 с.; Українсько-латинсько-англійський медичний енциклопедичний словник : у 4 т. Київ, 2012. Т. 1. 704 с.; 2013. Т. 2. 744 с.; 2016. Т. 3. 744 с.; 2016. Т. 4. 744 с. (співуклад.); Флуорени вірулоцидної дії. Противірусна активність флуренізиду і перспектива застосування у боротьбі з біотероризмом. Львів, 2014. 209 с.; Хламідіоз. Флуренізид. Супозиторії антихламідійної дії : [посібник]. Львів, 2015. 347 с.

Література. Михалик О. Петрух Любов Іванівна // Зіменковський Б. С., Гжегоцький М. Р., Луцик О. Д. Професори Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького: 1784-2009. Вид. 2-е доопр. і випр. Львів, 2009. С. 256-257; Лесик Р. Петрух (Маслова) Любов Іванівна // Сув'язь поколінь. Фармацевтичний факультет Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького: 1853-2009 / Зіменковський Б. С., Калинюк Т. Г., Лесик Р. Б. та ін. Львів, 2009. С. 178-179; Петрух Любов Іванівна // Літопис досягнень сучасної України: «Успішні професіонали України». К., 2011. С. 42; Буряк В. П. 24 травня виповнилося 70 років професору кафедри фармацевтичної хімії ФПДО Львівського національного медичного університету ім. Данила Галиць-

кого Любові Іванівні Масловій (Петрух) // Актуальні питання фармацевтичної і медичної науки та практики. 2016. № 2. С. 128; До 70-річного ювілею Любов Петрух – науковця, експериментатора, винахідника, укладача багатомовних медичних словників, термінолога / О. Михалик, М. Коваленко, Л. Шелепетень та ін. // Фармацевтичний журнал. 2016. № 3-4. С. 3-4.; До 70-річчя з дня народження Любові Іванівні Петрух / О. Михалик, М. Коваленко, Л. Шелепетень та ін. // Вісник Нац. ун-ту «Львівська політехніка». Серія «Проблеми української термінології». 2016. № 842. С. 171-172; Любов Петрух (До 70-річчя від дня народження): біобліографічний покажчик 1969-2015. Львів, 2016. 429 с.; Петрух Любов Іванівна // Червяк П. І. Медицина України в персоналіях : енциклопедичний біобліографічний довідник. К., 2019. Т. 3 : (П-Я). С. 87.; Пам'яті професора, доктора фармацевтичних наук Петрух Любові Іванівни // Фармацевтичний журнал. 2022. Т. 77, № 1. С. 103.

8 вересня 2017 р. дійсною членкинею НТШ було обрано Оксану Заячківську

Народилась 24 липня 1960 р.
у м. Львові.

Освіта та професійна діяльність. У 1977 р. вступила до Львівського державного медичного інституту (тепер – Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького, ЛНМУ) на лікувальний факультет, який закінчила у 1983 р. з відзнакою за спеціальністю «Лікарська справа». У 1984 р. закінчила навчання в інтернатурі за спеціальністю «Терапія». Упродовж 1984-1990 рр. працювала лікаркою у

ЗАЯЧКІВСЬКА ОКСАНА
(24 липня 1960 р.)

клінічних установах Львівської області, а з 1990 р. розпочала навчання в аспірантурі на кафедрі нормальної фізіології ЛНМУ.

У 1995 р. захистила кандидатську дисертацію, у 2007 р. – докторську дисертацію. У 1994 р. розпочала роботу на посаді асистентки, а згодом – доцентки (2000-2008) кафедри нормальної фізіології ЛНМУ. Упродовж 2005-2006 рр. – наукове стажування в Collegium Medicum Ягеллонського університету (Краків, Польща), в 2008 р. – у Каліфорнійському університеті Ірвайн, США (відділення лабораторної діагностики і патології, медична школа).

З 2008 р. – професорка кафедри, від 2016 р. – завідувачка кафедри нормальної фізіології ЛНМУ. З 2016 р. – репрезентантка Британського фізіологічного факультету (The Physiological Society) в ЛНМУ.

Наукова діяльність. Наукові дослідження Оксани Заячківської присвячені нейро-гуморальним механізмам травлення та метаболізму, цитопротекції, стресу та пренатального програмування здоров'я, розробці доклінічних моделей гастроентерологічних захворювань, пошуку нових біомаркерів ранніх проявів функціональних порушень та апробації нових сполук цитопротекторної дії. Науковий інтерес проф. Оксани Заячківської також пов'язаний з історією медицини і медичних наук XX і XXI століть, лікарської комісії НТШ.

Авторка понад 300 наукових і навчально-методичних праць, 10 монографій, 5 розділів та 10 посібників, 2 авторських свідоцтв, 10 патентів. Підготувала 5 кандидатів медичних наук, 2 доктори філософії, наукова керівниця виконання докторської дисертації. Коефіцієнт Гірша – 10 (Scopus), 19 (Google Scholar).

Наукові звання. Докторка медичних наук (2007); професорка (2008).

Громадсько-фахова діяльність. Ініціаторка, координаторка і наукова редакторка міжнародних наукових, науково-популярних й освітніх проєктів, зокрема наукового перекладу всесвітньо відомих англомовних підручників для майбутніх лікарів «Фізіологія людини» В. Ф. Ганонга (2002), «Людина. Навчальний атлас з анатомії та фізіології» (2002, 2004, 2006) та ін.

Голова Лікарської комісії Наукового товариства імені Шевченка м. Львова (2014-2018), ініціаторка створення та голова універ-

ситетського осередку Фізіологічного товариства Великобританії (The Physiological Society), представниця від України в керівництві Світового гастроентерологічного клубу (від FASEB) і Міжнародної фармакологічної спілки (гастроентерологічний відділ, IUPHAR-GI), від 2013 р. – лекторка щорічної міжнародної літньої школи проблем стресу (Summer School on Stress: From Hans Selye's original concept to recent advances), акредитованої Медичною школою Каліфорнійського університету Ірвайн (США).

Співзасновниця міжнародного симпозіуму «Розумний левчик» (SMART LION), що відбувається щорічно в м. Львові (від 2016 р.). Оксана Заячківська – членкиня (з 2012 р.) і голова наукової редакції науково-практичного журналу Лікарської комісії Наукового товариства ім. Шевченка «Праці Наукового товариства Шевченка. Медичні науки» ISSN 2708-8634; eISSN 2708-8642 (від 2014 р.), що індексується у міжнародних наукометричних бібліографічних базах Crossref, DOAJ, Google Scholar, Scopus (від 2021 р.), категорія «А» (від 2022 р.).

Членкиня редакційних рад вітчизняних і міжнародних видань: Journal of Clinical Gastroenterology (Wolters Kluwer Health | Lippincott); Frontier Pharmacology (Switzerland), Southeast European Medical Journal (Croatia), Anti-Aging Eastern Europe (Ukraine), рецензентка у Inflammopharmacology, World Journal of Gastroenterology, Evidence-based Complementary and Alternative Medicine, Fundamental & Clinical Pharmacology, The Ukrainian Biochemical Journal, Croatian Medical Journal, China Physiology та ін.

Нагороди. Неодноразово нагороджена почесними грамотами Національної академії наук України, Львівської обласної адміністрації, мерії м. Львова. Почесний Амбасадор м. Львова (2000-2022).

Основні наукові праці. Порівняльна фізіологічна характеристика, імпедансометрії корпоральних і лінгвальних біологічно активних точок при різних станах секреторної функції шлунку (канд. дис.) Львів, 1994; Система крові. Фізіологічні та клінічні основи: навч. посіб. Львів, 2001. 175 с. (співавт.); Роль локальної стреслімітуючої системи у механізмах цитопротекції слизової оболонки стравоходу і шлунка (док. дис.). Львів, 2007; Adolf Beck: A Forgotten

Pioneer in Electroencephalography // J. History Neurosciences. 2014. Vol. 23, № 3. P. 276-286 (співавт.); H₂S-похідні нестероїдних проти-запальних препаратів як нові модулятори цілісності слизової оболонки стравоходу та шлунка // Праці Наукового товариства ім. Шевченка. Т. XLІ. Медичні науки. Лікарський збірник. Нова серія. Т. XXVI. Львів, 2015. С. 53-63 (співавт.); Exposure to non-steroid anti-inflammatory drugs (NSAIDs) and suppressing hydrogen sulfide synthesis leads to altered structure and impaired function of the oesophagus and oesophagogastric junction // Inflammopharmacology. 2015. Vol. 23, № 2-3. P. 91-92 (співавт.); Еволюція знань про стрес: від Ганса Сельє до сучасних досягнень // Праці Наукового товариства ім. Шевченка. Т. XLV. Медичні науки. Лікарський збірник. Нова серія. Т. XXVIII. Львів, 2016. С. 27-40 (співавт.); Physiological predictors of long-term effects of COVID-19 in patients with SARS-CoV-2: Focus on lymphocyte proliferation-improving micronutrients // Праці Наукового товариства ім. Шевченка. Медичні науки. 2021. Т. 65, № 2. С. 59-66 (співавт.); Hydrogen sulfide prevents mesenteric adipose tissue damage, endothelial dysfunction, and redox imbalance from high fructose diet-induced injury in aged rats // Frontiers in Pharmacology. 2021. Vol. 12. P. 693100 (співавт.); Gustaw Bikeles (1861-1918) // J. Neurology. 2023. Vol. 270, № 2. P. 1192-1193 (співавт.); Long COVID prevalence and physiology-centered risks: population-based study in Ukraine // Inflammopharmacology. 2023. Vol. 31. P. 597-602 (співавт.); What is the role of brown adipose tissue in metabolic health: lessons learned and future perspectives in the long COVID? // Inflammopharmacology. 2023. Vol. 31. № 2. P. 585-595 (співавт.).

Література. Гжегоцький М. Заячківська Оксана Станіславівна // Зіменковський Б. С., Гжегоцький М. Р., Луцик О. Д. Професори Львівського національного медичного університету ім. Данила Галицького: 1784-2009. Вид. 2-е доопр. і випр. Львів, 2009. С. 123; Луцик О. Д. Заячківська Оксана Станіславівна // Енциклопедія Сучасної України. К., 2010. Т. 10 : 3-Зор. С. 412; Підвальна У. Acta non verba (з нагоди ювілею проф. Оксани Заячківської) // Праці Наукового товариства ім. Шевченка. Медичні науки. 2020. Т. 62, № 2. С. 150-158.

8 вересня 2017 р. дійсним членом НТШ було обрано Любомира Пирого

Народився 1 березня 1931 р. у м. Рогатині Станіславівського воєводства (тепер Івано-Франківська область) у сім'ї хліборобів.

Освіта та професійна діяльність. Після закінчення з медаллю Рогатинської середньої школи у 1948 р. вступив до Львівського медичного інституту. Закінчив його з відзнакою у 1954 р. У 1955-1958 рр. працював лікарем санаторію «Мармуровий палац» курорту Моршин. У 1958 р. вступив до аспірантури Київського НДІ клінічної медицини ім. М. Д. Стражеска (тепер Інститут кардіології АМН України). Упродовж 1961-1962 рр. працював лікарем-науковим співробітником цього Інституту. З 1962 р. – асистент, потім доцент кафедри терапії Київського медичного інституту ім. О. О. Богомольця. У 1972-1973 рр. – завідувач кафедри лікувальної фізкультури і лікарського контролю цього ж інституту. З 1973 до 2002 р. працює в Київському НДІ урології та нефрології, керівник відділу терапевтичної нефрології, заступник директора з наукової роботи (1976-1990). Від 1995 р. завідує створеною з його ініціативи кафедрою нефрології НМАПО ім. П. Л. Шупика.

У 1979-1993 рр. – перший головний нефролог МОЗ України, ініціатор створення і президент, а з 2005 р. – почесний президент Української асоціації нефрологів. Член редколегії ЕСУ, Вченої ради інституту енциклопедичних досліджень НАН України, редколегій і редакційних рад численних медичних періодичних видань. Член Національної ради з питань охорони здоров'я

ПИРОГ ЛЮБОМИР

(1 березня 1931 р. –
19 жовтня 2021 р.)

при Президенті України, Комітету з біоетики при Президії НАН України, Вченої медичної ради МОЗ України, Громадської ради при МОЗ України.

Помер 19 жовтня 2021 р.

Наукова діяльність. Доктор медичних наук (1978). Автор понад 500 наукових праць, зокрема автор, співавтор і редактор понад 30 монографій, підручників, посібників з гастроентерології, нефрології, курортології, історії медицини.

Підготував близько 40 методичних рекомендацій, інформаційних листів, винаходів. Автор багатьох науково-популярних статей і брошур. Підготував 21 кандидата і 3 докторів медичних наук.

Наукові звання. Професор; член-кореспондент НАН України; академік та член президії АМН України. Заслужений діяч науки і техніки. Почесний доктор Одеського медичного університету (1996).

Громадсько-фахова діяльність. Постійно і винятково розмовляв українською мовою, через що у 60-80-х роках перебував під наглядом КДБ. Брав участь у діяльності Клубу творчої молоді (початок 60-х рр.), наприкінці 80-х рр. був серед засновників Товариства української мови, Народного руху України. У 1990-1994 рр. – народний депутат Верховної Ради України від Рогатинського виборчого округу, був членом Народної Ради, головою підкомісії збереження генофонду нації та надзвичайних ситуацій, Комісії з питань охорони здоров'я. Перший довголітній президент ВУЛТ (1990-2007 рр.), обраний його почесним президентом. Від 2000 р. – президент СФУЛТ. Голова медичної секції Товариства «Україна-Світ», опікунської ради Івано-Франківського земляцтва у Києві.

Автор понад 200 публіцистичних, медико-публіцистичних статей, інтерв'ю, де порушує питання демографічної ситуації, стану здоров'я народу України, організації охорони здоров'я, біоетики, медичної деонтології, української мови у сфері медицини.

Автор більш як 20 публікацій мемуарного жанру. Опублікував понад 120 статей з філателістичної україніки. Член Редакційно-художньої ради Державного комітету зв'язку та інформатизації; член редколегії журналу «Філателія України»; учасник численних філателістичних виставок в Україні та за кордоном.

Нагороди. Орден «Знак пошани». Почесні грамоти УЛТПА (1989), СФУЛТ (1992, 1996, 1998, 2000, 2006), Президії НАН України (2000), Кабінету Міністрів України (2003). Лауреат фонду Тараса Шевченка (1996). Почесний член УЛТ у Львові (1998). Почесна відзнака Товариства «Україна-Світ» (2000), медаль УПЦ Київського патріархату (2000). Орден Св. Рівноапостольного кн. Володимира Великого III ступеня (2003). Лауреат премії ім. Олекси Гірника (2005). Орден князя Ярослава Мудрого (2007). Лауреат Державної премії в галузі науки і техніки України (2009). Медаль ім. акад. М. Д. Стражеска «За заслуги в охороні здоров'я» (2009). Медаль Мар'яна Панчишина УЛТ у Львові (2010). Хрест Пантелеймона Цілителя МОЗ України (2010). Три дипломи «Національної медичної премії» (2010). Медаль «За працю та звитягу в медицині» (ВУЛТ, 2011).

Основні наукові праці. Некоторые показатели функционального состояния желудка при гормонотерапии ревматизма и инфекционного неспецифического полиартрита (канд. дис.). К., 1962; Курорт Моршин. К., 1965. 114 с. (співавт.); Лікування на Моршинському курорті. К., 1969. 91 с. (співавт.); Еволюція острого і хронического гломерулонефрита (докт. дис.). К., 1977; Санаторне лікування гломерулонефриту на Південному березі Криму. К., 1977. 79 с.; Харчування при захворюваннях нирок. К., 1979. 40 с. (співавт.); Хвороби нирок. 2-е вид., перероб. і доп. К., 1989. 62 с. (співавт.); Медицина і українське суспільство : зб. мед.-публіц. пр. К., 1998. 472 с.; Клінічна нефрологія : навч. посіб. К., 2004. 528 с. (співавт.); Пропедевтика внутрішньої медицини : підруч. 5-те вид. К., 2018. 552 с. (співавт.).

Література. Любомир Антонович Пиріг (до 70-річчя від дня народження) // Лікарська справа. 2001. № 1. С. 146-147; Пиріг Любомир Антонович // Ганіткевич Я., Пундій П. Українські лікарі : біобібліографічний довідник. Кн. 3. Учасники національно-визвольної боротьби й українського державотворення, репресовані та реабілітовані лікарі України. Львів, 2008. С. 155-157; Пиріг Любомир // Гоцко-Ней Л.-І. Українське лікарське товариство у Львові 1910-1939 – 1990-2010. Львів, 2010. С. 155-157; Академіку АМН України Л. А. Пирогоу – 80 років // Журнал Академії медичних наук

України. 2011. Т. 17, № 1. С. 86-87; До 80-річчя від дня народження академіка Любомира Антоновича Пирога // Міжнародний ендокринологічний журнал. 2011. № 2. С. 126-127; Пиріг Любомир. Біобібліографія. Вид. 3-є., доп. К., 2012. 287 с.; Дземан М. Зі славним ювілеєм Вас, пане академіку! З роси та води... // Практикуючий лікар. 2016. № 1. С. 86-90; Пиріг Любомир Антонович (з 85 – річним ювілеєм!) // Український журнал нефрології та діалізу. 2016. № 1. С. 74-76; Пиріг Любомир Антонович // Червяк П. І. Медицина України в персоналіях : енциклопедичний біобібліографічний довідник. К., 2019. Т. 3 : (П–Я). С. 95-96; Академік НАМНУ Л. А. Пиріг і ВУЛТ // Східноєвропейський журнал внутрішньої та сімейної медицини. 2021. № 1. С. 133-134; Білінський Б. Пам'яті академіка Любомира Антоновича Пирога // Праці Наукового товариства ім. Шевченка. Медичні науки. 2021. Т. 65, № 2. С. 264.

8 вересня 2017 р. дійсним членом НТШ було обрано Олега Ціборовського

ЦИБОРОВСЬКИЙ ОЛЕГ

(15 жовтня 1932 р. –
26 серпня 2018 р.)

Народився 15 жовтня 1932 р. у м. Києві в родині лікаря.

Освіта та професійна діяльність. У 1950 р. із золотою медаллю закінчив школу № 24 і вступив на педіатричний факультет Київського медичного інституту.

У 1956-1959 рр. працював на посадах завідувача-головного лікаря Будинку дитини в с. Мрині Носівського району Чернігівської області та одночасно лікаря-терапевта й педіатра Млинівської дільничої лікарні. Повернувшись до м. Києва, з 1959 р. працює лікарем швидкої медичної допомоги. З 1964 р. працює

в Київському науково-дослідному інституті охорони материнства і дитинства (нині – Інститут педіатрії, акушерства та гінекології НАМН України), де пройшов шлях від молодшого наукового співробітника науково-організаційного відділу до старшого наукового співробітника і ученого секретаря інституту. У 1975 р. перейшов на педагогічну роботу до Київського медичного інституту (нині Національний медичний університет ім. О. О. Богомольця), де працював старшим викладачем кафедри соціальної гігієни і організації охорони здоров'я та Республіканських курсів удосконалення керівного складу охорони здоров'я України, а за сумісництвом – старшим науковим співробітником науково-дослідного сектору. 1981 року повернувся до Інституту педіатрії, акушерства та гінекології НАМН України, в якому створив і очолив відділення, а потім відділ соціальної гігієни та організації охорони здоров'я дітей і матерів. Протягом 1994-1997 рр. працював професором кафедри управління охороною здоров'я Українського інституту державного управління і самоврядування при Кабінеті Міністрів України (нині – Національна академія державного управління при Президентові України), де готував кадри магістрів державного управління для реформування галузі. Пройшов стажування в Міжнародній школі управління охороною здоров'я в Братиславі (Словаччина) і в Школі управління охороною здоров'я в університеті Торонто (Канада). Виступав з доповідями і лекціями про медичні наслідки Чорнобильської катастрофи в Анкарі (Туреччина), Парижі, Страсбурзі (Франція), Базелі, Женеві, Цюриху (Швейцарія). З 1997 р. працює в Українському інституті громадського здоров'я (нині – ДУ «Український інститут стратегічних досліджень МОЗ України») завідувачем відділення національних і регіональних програм реформування галузі, потім – організації медичної допомоги. З 2005 р. офіційно очолював сектор історії медицини як провідний науковий співробітник цього інституту. Він є автором і співавтором проєктів Міжгалузевої програми поліпшення медичного обслуговування сільського населення, Концепції реформування ПМСД і Програми розвитку сімейної медицини, Комплексної цільової програми реструктуризації галузі, Національної програми реформування

охорони здоров'я, Міжгалузевої комплексної програми «Здоров'я нації», а також кількох законопроектів і пакету нормативно-правових, інструктивно-методичних і статистичних документів, які мають регламентувати і характеризувати розвиток сімейної медицини в Україні.

Помер 26 серпня 2018 р.

Наукова діяльність. О. М. Ціборовський є автором і співавтором близько 500 наукових, науково-методичних і публіцистичних праць, у тому числі 49 монографій, посібників та інших науково-інформаційних та науково-методичних видань, переважно в галузі соціальної медицини, організації охорони здоров'я та історії медицини. Досліджував захворюваність, фізичний розвиток, умови навчання і побуту школярів. У 1971 р. захистив кандидатську дисертацію на тему: «Вплив соціальних чинників на здоров'я школярів молодших класів». Вивчав вплив життя матерів на стан здоров'я їх потомства. Займався розробкою автоматизованих систем управління охороною здоров'я, зокрема процесом диспансеризації дітей, вагітних жінок та працівників промислових підприємств.

Наукові звання. Кандидат медичних наук; старший науковий співробітник ДУ «Український інститут стратегічних досліджень МОЗ України»; професор кафедри управління охороною здоров'я Інституту державного управління і самоврядування при Кабінеті Міністрів України.

Громадсько-фахова діяльність. О. М. Ціборовський є одним із засновників Всеукраїнського лікарського товариства, членом правління ВУЛТ і СФУЛТ. Брав активну участь в організації та діяльності Української екологічної асоціації «Зелений світ», Товариства української мови «Просвіта» ім. Т. Г. Шевченка, Народного Руху України, Товариства «Меморіал» ім. В. Стуса, Конгресу української інтелігенції. Депутат Шевченківської районної Ради м. Києва (1990-1994). Член редколегії журналів «Українські медичні вісті» і «Сімейна медицина», інформаційного бюлетеня «Сурмач», міжнародного журналу «Самостійна Україна»; член редакційної ради журналу «Україна. Здоров'я нації».

Нагороди. За свою професійну і громадську діяльність нагороджений знаком «Відміннику охорони здоров'я», кількома медалями, почесними грамотами МОЗ України та інших організацій.

Основні наукові праці. Реорганізація первинної медико-санітарної допомоги населенню на засадах загальної лікарської практики / сімейної медицини: інструктивно-методичні матеріали для сімейного лікаря. К., 2001. 182 с. (співавт.); Динаміка демографічної ситуації у зв'язку з соціально-економічними умовами в Україні: історико-медичне дослідження (1991-2008 рр.). К., 2010. 47 с.; На варті здоров'я: історія становлення соціальної медицини і охорони громадського здоров'я в Україні. К., 2010. 429 с.; Центри первинної медико-санітарної допомоги як місцеві органи управління розвитком сімейної медицини // Україна. Здоров'я нації. 2010. № 4. С. 115-118; Наукове і практичне значення досліджень з історії української медицини // Україна. Здоров'я нації. 2012. № 1. С. 168-173; Проблеми медичного обслуговування національних меншин в Україні. К., 2014. 126 с. (співавт.); Проблеми системи охорони здоров'я України та стратегії її реформування // Україна. Здоров'я нації. 2014. № 3. С. 68-75 (співавт.); Детермінанти демографічної ситуації в Україні // Україна. Здоров'я нації. 2017. № 4. С. 42-48 (співавт.); Медицина Києва і Київщини в ХІХ – на початку ХХ століття. К., 2018. 374 с.; Становлення санітарно-протиепідемічної роботи на Київщині у ХІХ столітті (1835-1886 рр.) // Україна. Здоров'я нації. 2018. № 1. С. 149-157 (співавт.).

Література. Ганіткевич Я. Ціборовський Олег Михайлович (До 75-річчя від дня народження) // Вісник соціальної гігієни та організації охорони здоров'я України. 2007. № 4. С. 103-105; Ціборовський Олег Михайлович // Ганіткевич Я., Пундій П. Українські лікарі : біобібліографічний довідник. Кн. 3. Учасники національно-визвольної боротьби й українського державотворення, репресовані та реабілітовані лікарі України. Львів, 2008. С. 211-213; Олег Михайлович Ціборовський (до 80-річчя від дня народження) // Вісник соціальної гігієни та організації охорони здоров'я України. 2012. № 3. С. 117-118; Олег Михайлович Ціборовський (до 80-річчя від дня народження) // Перинатология и педиатрия.

2012. № 4. С. 124-125; Олегу Ціборовському – 80! // Праці Наукового товариства ім. Шевченка. Т. XXXII. Лікарський збірник. Медицина і біологія. Нова серія. Т. XXI. Львів, 2012. С. 174-176; Служинська З. О., Служинська О. Б. Життєвий шлях Олега Михайловича Ціборовського. До 85-річчя від дня народження // Феномен людини. Здоровий спосіб життя : зб. наук ст. Львів, 2017. Вип. 68. С. 44-45; Ціборовський Олег Михайлович // Червяк П. І. Медицина України в персоналіях : енциклопедичний бібліографічний довідник. К., 2019. Т. 3 : (П–Я). С. 941-942.

8 жовтня 2019 р. дійсним членом НТШ було обрано Василя Ковалишина

КОВАЛИШИН ВАСИЛЬ
(6 вересня 1950 р.)

Народився 6 вересня 1950 р. у с. Дуб'є Бродівського району Львівської області.

Освіта та професійна діяльність. У 1972 р. закінчив Львівський медичний інститут, за скеруванням працював у Киргизії. З 1974 р. його діяльність пов'язана з групою електронної мікроскопії Центральної науково-дослідної лабораторії ЛДМІ спочатку на посаді старшого лаборанта, а потім молодшого наукового співробітника. 1977-1979 рр. – офіцер медслужби Збройних сил. У 1984 р. – кандидат

біологічних наук, від 1993 р. – старший науковий співробітник. У 1993-2014 рр. В. І. Ковалишин керував лабораторією електронної мікроскопії ЛНМУ імені Данила Галицького.

У 1995 р. з ініціативи львівських науковців, які увійшли до редколегії (редактор Ковалишин В. І.), був започаткований випуск книг наукових статей «Актуальні проблеми медицини, біології,

ветеринарії і сільського господарства» (1995-1998, 2001). Ці книги внесені до переліку видань ВАК України, де публікували результати дисертаційних досліджень.

Наукова діяльність. Діапазон наукових зацікавлень В. І. Ковалишина дуже широкий і стосується вивчення клітинних і субклітинних ультраструктурних змін за умов різної патології. У 1986 р. опублікував інформацію про те, що процес існування клітин аналогічний до водневого або будь-якого іншого рівноцінно. В усіх цих процесах просторово-часові показники детермінантно тяжіють до кратності.

В. І. Ковалишин є співавтором (із проф. В. А. Монастирським, д.мед.н. Я. І. Алексевичем) відкриття «Доімунний коагуляційний захист внутрішнього середовища організму від чужорідних тіл». Автор серії наукових праць: *Feminine Gynaecium and Feminine Androecium of the Nuclei of Women Ovicells of Preovulatory Follicles* (2003); *Masculine Androecium and Masculine Gynaecium in Male Spermatozoa Nuclei* (2003); *Human Seeds of Masculine and Feminine Genus* (2004).

Упродовж 2001-2010 рр. В. Ковалишин працював над проблемою тромбіно- і плазмінозалежного коагуляційно-пептизаційного генезу ультраструктурного гомеостазу ниркової кори. За допомогою методу трансмісійної електронної мікроскопії підтвердив клітинну теорію Schwann T., Schleyden V. J. (1839), зокрема існування бласти, обґрунтував наявність ядерновмісних клітин у складі всіх субстанцій еукаріотичних клітин як послідовність синусоїдних розподілів їхніх фаз на різних просторових частотах від нуля до безконечності (2010-2014). Підсумком цього періоду наукової діяльності є публікація у співавторстві з Федевич С. В., Козак Л. П. «Вегетативні бруньки, квітки, плоди, насіння, проростки насіння та сформовані із проростків насіння *de novo* ядерновмісні клітини еукаріотичних клітин – морфо-фізіологічні елементи стадій вегетативного розмноження та розвитку соматичних клітин» (2014).

Автор і співавтор 296 наукових праць, наукового відкриття, 10 патентів та авторських свідоцтв.

Наукова діяльність В. І. Ковалишина відзначена та вписана у книгу «2000 Outstanding Intellectuals of the 21st Century, 2005, third edition, International Biographical Centre St. Thomas Place, Ely, Cambridgeshire, CB7 4GG, England».

Наукові звання. Член-кореспондент Української академії медичних і біологічних наук за спеціальністю «Фізіологія людини і тварин».

Громадсько-фахова діяльність. Дійсний член НТШ; секретар Лікарської комісії НТШ.

Основні наукові праці. Активність Na^+ , K^+ -АТФазы различных ультраструктур клеток нефрона в условиях генерализованного тромбиногенеза (канд. дис.). Львів, 1984; Явище енантіоморфізму коагуляційно-пептизаційному генезі ультраструктурного гомеостазу ниркової кори // Експериментальна та клінічна фізіологія і біохімія. 2008. № 2. С. 41-58 (співавт.); Розвиток еукаріотичних клітин за тромбіно- та плазмінозалежних коагуляційно-пептизаційних дистрофій на ультраструктурному рівні // Експериментальна та клінічна фізіологія і біохімія. 2010. № 4. С. 83-97; Кореляції між клінічною і клітинною кардіологією (клініко-ультраструктурні дослідження). Львів, 2012. 159 с. (співавт.); Гістохімічна діагностика гіпернації некрозу кардіоміоцитів при ішемічній хворобі серця // Acta Medica Leopoliensia=Львівський медичний часопис. 2013. Vol. 19, № 4. С. 8-11 (співавт.); Вегетативні бруньки, квіти, плоди, насіння, проростки насіння та сформовані із проростків насіння *de novo* ядерновмісні клітини еукаріотичних клітин – морфо-фізіологічні елементи стадій вегетативного розмноження та розвитку соматичних клітин // Праці Наукового товариства ім. Шевченка. Т. XXXVI. Лікарський збірник. Медицина і біологія. Нова серія. Т. XXIV. Львів, 2014. С. 63-81 (співавт.); Гепатизація гібернованих кардіоміоцитів при ішемічній хворобі серця // Праці Наукового товариства ім. Шевченка. Т. XLIII. Медичні науки. Лікарський збірник. Нова серія. Т. XXVII. Львів, 2015. С. 131-138 (співавт.).

Література. Ковалишин Василь Іванович // Мороз О. М., Влох І. Й., Шкаволяк А. В. Дослідження функцій та дисфункцій

іон-транспортувальних механізмів : біобібліогр. показчик праць співробітників ЛНМУ ім. Данила Галицького. Вип. 1. Львів, 2004. С. 43-45; Василь Іванович Ковалишин (до 65-річчя з дня народження) // Праці Наукового товариства ім. Шевченка. Т. XLIII. Медичні науки. Лікарський збірник. Нова серія. Т. XXVII. Львів, 2015. С. 231-232.

20 листопада 2022 р. дійсною членкинею НТШ було обрано Наталію Володько

Народилася 3 грудня 1959 р. у м. Львові.

Освіта та професійна діяльність. Закінчила Львівський державний медичний інститут (тепер – Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького, ЛНМУ) з відзнакою за спеціальністю «Лікувальна справа» (1982). Розпочавши трудову діяльність на посаді лікарки-хірургині Кам'яно-Бузької ЦРЛ у 1984 р., вступила в заочну аспірантуру за спеціальністю «Онкологія», яку закінчила достроково, захистивши кандидатську дисертацію. Роботу на кафедрі онкології і медичної радіології розпочала в 1986 р. у складі науково-дослідного сектору.

ВОЛОДЬКО НАТАЛІЯ
(3 грудня 1959 р.)

Створила лабораторію з дослідження пухлинного мікрооточення. Колектив лабораторії дотепер проводить фундаментальні дослідження механізмів метастазування злоякісних пухлин, розробляє нові програми скринінгу та ранньої діагностики раку.

Із 1992 р. дотепер Н. А. Володько очолює клінічний напрям онкогінекології: працює як клініцист-онкогінеколог та веде курси

спеціалізації за спеціальністю «Онкогінекологія», навчальні передатестаційні курси, курси тематичного вдосконалення для слухачів ФПДО. Завідувачка кафедри онкології і радіології (з 2021 р.).

Наукова діяльність. Серед напрямів наукових досліджень пріоритетними є механізми метастазування злоякісних пухлин; роль факторів пухлинного мікрооточення в метастазуванні злоякісних пухлини та відповіді на лікування; скринінг та рання діагностика злоякісних пухлин; діагностика та лікування злоякісних пухлин репродуктивної сфери.

Науковій діяльності Н. А. Володько присвятила 35 років.

Наукові звання. Кандидатка медичних наук за спеціальністю «Онкологія». Тема кандидатської дисертації: «Місцеві клінічні імунні реакції при раку молочної залози (клініко-імуноморфологічне дослідження) (1988). Докторка медичних наук за спеціальністю 14.01.07 – онкологія. Тема докторської дисертації: «Роль окремих клітинно-молекулярних факторів пухлинного мікрооточення в прогресі злоякісних пухлин жіночої репродуктивної системи» (2014).

Громадсько-фахова діяльність. З 2000 р. – дійсна членкиня Міжнародного товариства гінекологічних онкологів (IGCS) та Європейського товариства гінекологічних онкологів (ESGO). Членкиня правління Європейської федерації кольпоскопії. Президентка ГО «Українська асоціація кольпоскопії та цервікальної патології» з 2017 р.; віцепрезидентка ГО «Всеукраїнська асоціація гінекологічних онкологів » з 2014 р.

Н. А. Володько є авторкою 165 наукових та навчально-методичних праць, 2 монографій, співавторка підручника з онкології для студентів, енциклопедії для сімейних лікарів, зокрема розділів, присвячених онкогінекології. Підготувала методичні рекомендації для лікарів та студентів з проблем онкогінекології. Співавторка національних стандартів лікування раку шийки матки та раку ендометрію, співавторка національного консенсусу з лікування передраку шийки матки.

Основні наукові праці. Місцеві клінічні імунні реакції при раку молочної залози (клініко-імуноморфологічне досліджен-

ня). (канд. дис.). К., 1988; Иммунологические механизмы естественной противоопухолевой резистентности. К., 1991. 245 с. (співавт.); Гормонозалежні пухлини та система мононуклеарних фагоцитів // Acta Medica Leopoliensia=Львівський медичний часопис. 1996. Vol. 2, № 2. С. 5-8 (співавт.); Рівень фактора некрозу пухлин і природа цитотоксичності перитонеальних макрофагів у хворих на рак яєчника // Онкологія. 2001. Т. 3, № 1. С. 32-36 (співавт.); Метастазування злоякісних пухлин. Роль факторів пухлинного мікрооточення. Львів, 2002. 200 с.; Регуляція та клінічно-прогностичне значення активності ангиогенезу в раку яєчника людини // Acta Medica Leopoliensia=Львівський медичний часопис. 2002. Vol. 8, № 3. С. 51-56 (співавт.); Онкологія: підруч. 3-тє вид. К., 2007. 527 с. (співавт.); Предопухолевая патология шейки матки: объем компетенции врача-гинеколога // Репродуктивная эндокринология. 2013. № 4. С. 7-17 (співавт.); Роль окремих клітинно-молекулярних факторів пухлинного мікрооточення в прогресі злоякісних пухлин жіночої репродуктивної системи (докт. дис.). К., 2014; Сучасний погляд на скринінг раку шийки матки: досвід в Україні та світі // Праці Наукового товариства ім. Шевченка. Медичні науки. 2018. Т. 54, № 2. С. 94-99; Evaluation of the peritoneal surface disease severity score (PSDSS) in ovarian cancer patients undergoing cytoreductive surgery and HIPEC: Two pathogenetic types based study // J. Surgical Oncology. 2018. Vol. 117, № 8. P. 1806-1812; Transcriptionfactor c-Myb inhibits breast cancer lung metastasis by suppression of tumor cell seeding // Oncogene. 2018. Vol. 37, № 8. P. 1020-1030 (співавт.); Рак і COVID-19. Стратегія боротьби // Праці Наукового товариства ім. Шевченка. Медичні науки. 2021. Т. 65, № 2. С. 10-14 (співавт.).

Література. Володько Наталія Антонівна // Червяк П. І. Медицина України в персоналіях : енциклопедичний біобібліографічний довідник. К., 2019. Т. 1 : (А-Ж). С. 551.

7 жовтня 2022 р. дійсним членом НТШ
було обрано Михайла Корду

КОРДА МИХАЙЛО
(13 лютого 1965 р.)

Народився 13 лютого 1965 року у с. Верин Миколаївського району Львівської області.

Освіта та професійна діяльність. У 1982 р. вступив до Тернопільського державного медичного інституту, а у 1988 р. в аспірантуру на кафедрі медичної біохімії. У 1991 р. захистив кандидатську дисертацію і розпочав роботу на посаді асистента цієї ж кафедри. Докторську дисертацію захистив у 1998 р. У 1998–2001 рр. працював доцентом кафедри медичної біохімії, з 2001 р. – професором цієї ж кафедри. В 2003–2007 рр. працював запрошеним професором кафедри хімії та біохімії Університету Огайо (США).

У 2007–2015 рр. – завідувач кафедри медичної біохімії Тернопільського державного медичного університету ім. І. Горбачевського, декан факультету іноземних студентів. З 2015 р. – професор кафедри медичної біохімії, ректор Тернопільського національного медичного університету ім. І. Я. Горбачевського.

Під керівництвом М. Корди університет утримує лідерські позиції серед вищих навчальних закладів України. Зокрема, у 2022 р. ТНМУ посів 1-ше місце серед медичних і фармацевтичних вишів нашої країни в академічному рейтингу закладів вищої освіти України «Топ-200 Україна 2022» та у версії рейтингу Ranking Web of Universities (Webometrics). У 2023 р. у світовому рейтингу академічних і науково-дослідних установ SCImago Institutions Rankings ТНМУ посів 1-шу позицію серед всіх вишів України, а за рейтингом університетів UniRank (University Ranking) – 1-шу позицію серед медичних закладів вищої освіти.

Державною службою якості освіти України ТНМУ визнано найнадійнішим серед медичних вишів у провадженні діяльності у сфері вищої освіти.

Наукова діяльність. Михайло Корда – один із провідних науковців у галузі медичної біохімії, який має визнаний вітчизняною та світовою науковою спільнотою науковий доробок.

Сфера наукових інтересів: біохімія вільних радикалів; гепатотоксикологія; роль оксиду азоту в патології серцево-судинної системи; ендотеліальні механізми дисфункції при ожирінні, гіпертонії, атеросклерозі, COVID-19; нанотоксикологія, застосування наноматеріалів у медицині і фармації; епідеміологія, патогенез, лікування Лайм-бореліозу.

М. Корда здійснив значний внесок у вивчення проблем гепатотоксичності сполук різної хімічної будови, вільнорадикального пошкодження клітин та наслідків оксидативного та нітрозоксидативного стресу, а також механізмів захисту від ураження вільними радикалами. Ним запропоновано низку оригінальних фармакологічних і еферентних методів терапії токсичного ураження печінки і доведено їх гепатопротекторну ефективність.

Одержали високу оцінку в наукових колах роботи М. Корди, присвячені вивченню ролі оксиду азоту, пероксинітриту та супероксиду в патології серцево-судинної системи, дослідженню механізмів ендотеліальної дисфункції при ожирінні, гіпертонії та атеросклерозі, вивченню впливу β -блокаторів на функцію ендотелію, з'ясуванню ролі гормону лептину в контролі тону судин.

У центрі уваги наукових розробок М. Корди також перебувають проблеми нанотоксикології і застосування наноматеріалів у медицині та фармації з метою таргентної доставки лікарських засобів до певних органів і тканин: з'ясовано біохімічні та імунологічні механізми синергічної взаємодії карбонових наночастинок, наночастинок оксидів металів і класичних хімічних токсикантів в умовах їх поєднаного впливу на живі організми, оцінено інтегральний ризик для здоров'я при одно-

часному надходженні наноматеріалів і хімічних токсикантів в організм, розроблено оригінальні полімерні наночастинки з інкапсульованими фармакологічними препаратами з метою цільової доставки лікарського засобу до вогнища патологічного процесу.

Широкий спектр наукових інтересів М. Корди підкреслюють його роботи з вивчення епідеміології, біохімічної та імунологічної діагностики Лайм-бореліозу та інших трансмісивних хвороб, що передаються кліщами. З'ясовано етіологічну структуру Лайм-бореліозу у пацієнтів та лісівників деяких областей України, покращено діагностику Лайм-бореліозу, розроблено епідеміологічну інтерактивну карту розповсюдження кліщових інфекцій у різних регіонах України, розроблено і впроваджено в клінічну практику раціональні схеми комплексної терапії хворих на різні форми Лайм-бореліозу.

З приходом пандемії, спричиненої SARS-CoV-2, до сфери наукових інтересів М. Корди увійшли також питання патогенетичних та патофізіологічних особливостей відновного періоду у пацієнтів, які перебули COVID-19.

Автор і співавтор понад 520 наукових і навчально-методичних праць, зокрема 15 монографій, 4 підручників, 15 посібників і 41 авторського свідоцтва на винаходи. Підготував 3 докторів та 12 кандидатів наук.

Наукові звання. Член-кореспондент Національної Академії медичних наук України, обраний 16 вересня 2021 р. за спеціальністю «біохімія»; доктор медичних наук (1998), професор (2001); заслужений діяч науки і техніки України (2017).

Громадсько-фахова діяльність. Головний редактор наукового журналу «Медична та клінічна хімія» (Україна), головний редактор наукового журналу «International Journal of Medicine and Medical Research» (Україна), член редакційної ради в наукових журналах: «Social, Health, and Communication Studies Journal» (Канада), «Health Problems of Civilization» (Польща), «Polski Merkuriusz Lekarski» (Польща) та ін., голова спеціалізованої вченої ради Д 58.601.01, член спеціалізованої вченої ради

Д 58.601.04, член президії Українського біохімічного товариства, голова Тернопільського регіонального відділення Українського біохімічного товариства, член секції з медицини Комітету з Державних премій України в галузі науки і техніки, член правління Євразійського альянсу з глобального здоров'я, дійсний член Українсько-Німецького Академічного Товариства.

Нагороди. Нагороджений орденом «За заслуги» III ступеня, Почесною грамотою та пам'ятним знаком Кабінету Міністрів України, грамотами і подяками Міністерства охорони здоров'я України, Тернопільської обласної державної адміністрації, Тернопільської обласної та міської рад, відзнакою Міністерства оборони України, знаком пошани Національної академії медичних наук України, почесним знаком Федерації професійних спілок України, орденом Святого рівноапостольного князя Володимира Великого III-го ступеня, орденом Святого архістратига Михаїла II ступеня, Відзнакою Святого великомученика і цілителя Пантелеймона, Золотою відзнакою «За заслуги перед Вищою школою імені Папи Іоанна Павла II», нагрудним знаком «Орден I ступеня» фонду імені Короля Данила, медаллю «Медаль за працю та звитягу в медицині», премією імені Володимира Лучаківського.

Є почесним професором Самаркандського державного медичного інституту та почесним професором Вищої школи імені Папи Іоанна Павла II в Білій Підлясці.

Основні наукові праці. Антиоксидний статус організму при гострому токсичному ураженні печінки і його корекція ентросорбцією і антиоксидантами (канд. дис.). Львів, 1991; Порушення окислювальних процесів і захисних систем організму за гострого хімічного ураження печінки та шляхи їх корекції (докт. дис.). Тернопіль, 1998; Біохімічні механізми токсичності карбонових наночастинок у біологічних системах. Тернопіль, 2021. 179 с. (співавт.); Ентропія, гармонія, синхронізація та їх нейро-ендокринно-імунні кореляти. Одеса, 2021. 231 с. (співавт.); Застосування полімерних наночастинок для адресної доставки лікарських засобів. Тернопіль, 2021. 215 с. (співавт.);

Лайм-Бореліоз. Тернопіль, 2021. 375 с. (співавт.); Патогенетичні особливості перебігу пародонтиту, асоційованого з коморбідною патологією. Тернопіль, 2021. 291 с. (співавт.); Роль системи оксиду азоту у функціонуванні органів шлунково-кишкового тракту. Тернопіль, 2021. 151 с. (співавт.); Кардіоваскулярна кальцифікація при хронічній хворобі нирок. Тернопіль, 2022. 396 с. (співавт.); Leptin-induced endothelial dysfunction in obesity // *American Journal of Physiology-Heart and Circulatory Physiology*. 2008. Vol. 295, № 4. H1514-21 (співавт.); Metformin Protects the Heart Against Hypertrophic and Apoptotic Remodeling After Myocardial Infarction // *Frontiers in Pharmacology*. 2019. Vol. 27, № 10. Art. numb. 154 (співавт.); Metformin attenuates postinfarction myocardial fibrosis and inflammation in mice // *International Journal of Molecular Sciences*. 2021. Vol. 22, № 17. P. Art. numb. 9393 (співавт.); Immunoregulatory Intestinal Microbiota and COVID-19 in Patients with Type Two Diabetes: A Double-Edged Sword // *Viruses*. 2022. Vol. 14, № 3. P. Art. numb. 477 (співавт.); Vessel-on-a-Chip: A Powerful Tool for Investigating Endothelial COVID-19 Fingerprints // *Cells*. 2023. Vol. 12, № 9. Art. numb. 1297 (співавт.).

Література. Андрейчин М. Корда Михайло Михайлович // Тернопільський енциклопедичний словник. Тернопіль, 2005. Т. 2 : К-О. С. 170; Андрейчин М. А. Корда Михайло Михайлович // *Енциклопедія Сучасної України*. К., 2014. Т. 14 : Кол-Кос. С. 455; До ювілею відомого біохіміка, педагога та науковця Михайла Михайловича Корди // *Фармацевтичний часопис*. 2015. № 1. С. 134-135; Машталір А. І., Фурдела М. Я. Михайло Михайлович Корда – відомий науковець-біохімік (до 50-річчя від дня народження) // *Медична освіта*. 2015. № 1. С. 161-164; Михайло Михайлович Корда. До 50-річчя з дня народження // *The Ukrainian Biochemical Journal*. 2015. Vol. 87, № 2. С. 176-177; Корда Михайло Михайлович // Червяк П. І. *Медицина України в персоналіях : енциклопедичний біобібліографічний довідник*. К., 2019. Т. 2 : (З-О). С. 396-397.

7 жовтня 2022 р. дійсною членкинею НТШ було обрано Валентину Чоп'як

Народилася 9 жовтня 1956 р. у м. Луцьку.

Освіта та професійна діяльність. Закінчила з золотою медаллю середню школу в м. Луцьку. У 1981 р. закінчила з відзнакою Львівський державний медичний інститут. Залишилася працювати старшою лаборанткою, з 1982 р. – асистенткою, а з 1985 р. – в. о. завідувачки курсу клінічної імунології на кафедрі торакальної хірургії, асистенткою кафедри шпитальної терапії (1987). У 1988-1994 рр. працювала асистенткою, доценткою кафедри патологічної фізіології. У 1995 р. стала завідувачкою курсу клінічної імунології та алергології кафедри терапії № 2 факультету післядипломної освіти. Протягом 1996-1998 рр. навчалася у докторантурі. З 1998 р. і дотепер працює завідувачкою кафедри клінічної імунології та алергології Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького. Чоп'як В. В. була проректоркою з наукової роботи (2014-2016). Паралельно консультувала пацієнтів у Львівській обласній клінічній лікарні та працювала лікарем-імунологом у Львівському обласному діагностичному центрі та була головною імунологом Львівської області (1991-2004). У 1998 р. стала керівницею Регіонального медичного центру клінічної імунології та алергології. У 2004-2018 рр. була головною спеціалісткою МОЗ України з клінічної імунології та алергології (2012-2018), а з 2019 р. – експерткою з імунології МОЗ України; заступниця Голови консультативно-експертної комісії ДЕЦ МОЗ України «Імунотулюючі та антиалергічні препарати» (2012-2019), консуль-

ЧОП'ЯК ВАЛЕНТИНА

(9 жовтня 1956 р.)

тантка ДЕЦ МОЗ України, членкиня Державного формулярного комітету з 2009 р. Членкиня атестаційної комісії МОН України (2010-2021), Голова експертної комісії з імунології та алергології МОЗ та МОН України (2012-2017).

Має вищі лікарські кваліфікаційні категорії з «Терапії», «Клінічної імунології», «Алергології», «Ревматології», спеціалізації «Організація охорони здоров'я», «Дитяча імунологія», «Дитяча алергологія».

Валентина Чоп'як – одна із засновників сучасної клінічної імунології в Україні. Під її керівництвом впроваджені високотехнологічні методи діагностики та лікування імунодефіцитних, алергічних, ревматологічних, кардіологічних, ендокринологічних та септичних пацієнтів. За сприяння та підтримки В. Чоп'як у всіх регіонах України створені обласні імунологічні служби, створено 3 регіональних та 12 обласних спеціалізованих центрів.

Упровадила в роботу лікарів-імунологів МКХ-10 та статистичну звітність, електронний облік пацієнтів «Імуноскрін» та їх імунологічних обстежень «Імунолаб» (2008). Вона є ініціаторкою впровадження доказової імунології та алергології в Україні: впроваджено протоколи (2007), сучасні національні настанови та стандарти (2012-2023).

Наукова діяльність. Учениця імунологічної школи професора Степана Мартиніва. У 1985 р. захистила кандидатську дисертацію «Особливості імунологічно-гемостазіологічних показників у пацієнтів стенотично-оклюзійними ангіїтами за умов консервативного та хірургічного лікування». У 1998 р. захистила докторську дисертацію «Системні васкуліти: механізми розвитку та підходи до імунотерапії».

Була ініціаторкою створення на кафедрі наукової імунологічної лабораторії (2007), яка виконує сучасні імунологічні методики, тричі отримала державну сертифікацію. Напрямки наукової діяльності були зосереджені на розробці сучасної концепції клітинних та гуморальних імунологічних, генетичних та епігенетичних регуляторних механізмів розвитку первинних і вторинних системних васкулітів (СВ), а також інших системних автоімунних хвороб у клініці та експерименті.

Серед досягнень: запровадження нової класифікації СВ з урахуванням етіологічних, патогенетичних, морфологічних, клінічних та статистичних критеріїв. Упровадження в клінічну практику високодозних схем імуноглобулінотерапії, плацентарної протеїнотерапії, а також інших імунотропних препаратів для лікування автоімунних, алергічних та імунодефіцитних захворювань. Вивчення імунопатологічних синдромів: кріопатії, еозинофілії, гіперімунокомплексного, гіпокомплементарного, антифосфоліпідного, активованих млявих інфекцій. Упровадження в Україні молекулярної діагностики алергічних хвороб та застосування алергоїдів в АІТ. Впровадження імунологічних методів діагностики та імунотропного лікування імунозалежного безпліддя у жінок та чоловіків. Оцінка ролі імунотропних вірусів у розвитку автоімунних та алергічних хвороб.

Під керівництвом професорки Валентини Чоп'як виконано 4 докторські та 19 кандидатських дисертацій, є керівницею ще 2 кандидатських і 3 докторських дисертаційних робіт.

Авторка 928 наукових і навчально-методичних праць, серед них 11 підручників, 15 монографій, 20 навчальних посібників, 19 патентів, 2 свідоцтва на авторський твір, 8 методичних рекомендацій, затверджених МОЗ України, 48 інформаційних листів, 14 випусків Державного формуляру, протоколів – 19, національних настанов/протоколів /стандартів – 10 за фахом «Клінічна імунологія» та «Алергологія».

Головна редакторка: збірника «Актуальні проблеми клінічної імунології та алергології» (1998-1999), журналу «Наукові праці «Медичні науки» НТШ (з 2023 р.), який входить у наукометричну базу «Scopus». Членкиня редакційних рад і редколегій фахових наукових часописів: «Імунологія та алергологія. Наука і практика», «Клінічна імунологія. Алергологія. Інфектологія», «Астма та алергія», «Український ревматологічний журнал», «Клінічна та експериментальна патологія», «Львівський медичний вісник», «Therapia», «Consilium Medicum», «Allergen Immunotherapy» (Кайдашев). У наукометричних базах Google Scholar: кількість статей – 331, кількість цитувань – 1257, h-індекс – 18; Scopus: кількість ста-

тей – 48, кількість цитувань – 416, h-індекс – 10; Web of Science: кількість статей – 37, кількість цитувань – 339, h-індекс – 9.

Наукові звання. Докторка медичних наук (1998); професорка (2001); заслужена лікарка України (2006); заслужена професорка ЛНМУ імені Данила Галицького (2013); лауреатка Державної премії України в галузі науки і техніки (2019); почесна професорка військово-історичних наук Міжнародної Академії Козацтва (2019); дійсна членкиня НТШ (2023).

Громадсько-фахова діяльність. Голова лікарської комісії НТШ, віцепрезидентка Українського товариства імунологів, алергологів та імунореабілітологів, координаторка України міжнародного університету «Молекулярної алергології та імунології», президентка благодійної організації «Львівська асоціація алергологів, імунологів та імунореабілітологів». Членкиня: Європейської академії з алергології та клінічної імунології (2000), Всесвітньої алергологічної організації (2009), Всесвітньої імунологічної організації (2010), Польського товариства імунологів (2010), Європейської федерації імунологічних товариств (2011), Європейської асоціації зі стандартизації (2012). Членкиня спеціалізованих рад: НДІ пульмонології НАМН України (2014-2018), НДІ праці НАМН України (2022).

Нагороди. Орден княгині Ольги 3 ступеня (2019); медалі: «Пресвятої Богородиці» УАПЦ (2016), «Трудова Слава» II ступеня Національної Академії наук (2016), «За заслуги в охороні здоров'я імені академіка М. Д. Стражеско» НАМН України (2017), «Іллі Мечнікова» (2021); почесні відзнаки: Папи Римського (2016), Міжнародного університету молекулярної імунології та алергології (2018), «Святого Юрія» (2021).

Почесні грамоти: Кабінету Міністрів України (2006), МОЗ України (2008, 2011), МОН України (2009), Української асоціації репродуктивної медицини (2011), Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького (2016), Західної філії НАН України (2016), Львівської обласної державної адміністрації (2018).

Подяки: МОЗ України за розвиток медичної науки (2019, 2020, 2021), НТШ з нагоди «Міжнародного дня жінки в науці» (2020).

Основні наукові праці. Особенности иммунологически-гемостазиологических показателей у больных стенотически-окклюзионными ангиитами при консервативном и хирургическом лечении (канд. дис.). М., 1985; Системні васкуліти: імунозалежні механізми розвитку та принципи імунотерапії (докт. дис.). К., 1998; Імунологія системних васкулітів. Львів, 1999. 251 с.; Імунна система шлунково-кишкового тракту в нормі та при патології : посібник. Тернопіль, 1999. 100 с. (співавт.); Cell Surface Glycans at SLE – Changes During Cells Death, Utilization for Disease Detection and Molecular Mechanism Underlying Their Modification // Autoimmune Disorders. Zagreb, 2011. Р. 89-111 (співавт.); Churg-Strauss Syndrome: Clinical and Immunological Features // Advances in the Etiology, Pathogenesis and Pathology of Vasculitis. Rijeka, 2011. Р. 255-273 (співавт.); Доказова імунопрофілактика та імунотропна терапія. Львів : Апріорі, 2013. 334 с.; Системні васкуліти. Львів, 2014. 319 с.; Клінічна імунологія та алергологія : навч. посіб. Київ : Медицина, 2017. 224 с. (співавт.); Системний червоний вовчак. Діагностика, лікування, профілактика. Львів, 2019. 270 с. (співавт.); Immune-related mechanisms, molecular and genetic characteristics of patients with the systemic connective tissue diseases with cryoglobulinemic syndrome // Праці Наукового товариства ім. Шевченка. Медичні науки. 2021. Т. 64, № 1. С. 115-122 (співавт.).

Література. Кафедра клінічної імунології та алергології (1998-2008). Львів, 2008. 88 с.; Зербіно Д. Чоп'як Валентина Володимирівна // Зіменковський Б. С., Гжегоцький М. Р., Луцик О. Д. Професори Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького: 1784-2009. Вид. 2-е доопр. і випр. Львів, 2009. С. 349; Зербіно Д. Д., Панишко Ю. М. Валентина Володимирівна Чоп'як. До 60-річчя від дня народження // Феномен людини. Здоровий спосіб життя : зб. наук. ст. Львів, 2016. Вип. 56. С. 44-46; Чоп'як Валентина Володимирівна // Червяк П. І. Медицина України в персоналіях : енциклопедичний біобібліографічний довідник. К., 2019. Т. 3 : (П-Я). С. 1004.

ЛІКАРСЬКА КОМІСІЯ НТШ

Бібліографія

1. Адамович О. Хроніка першого півріччя 2016 року // Праці Наукового товариства ім. Шевченка. Т. XLV. Медичні науки. Лікарський збірник. Нова серія. Т. XXVIII. Львів, 2016. С. 211-221.
2. Адамович О. Хроніка другого півріччя 2016 року // Праці Наукового товариства ім. Шевченка. Медичні науки. 2016. Т. 47, № 2. С. 129-132.
3. Бібліографія Записок Наукового товариства імені Шевченка. Томи I–CCXL 1892–2000 / уклад. В. Майхер ; ред. О. Купчинський. Львів, 2003. 742 с. (Серія 1. Бібліографія. Т. 13).
4. Бібліографія Збірника математично-природописно-лікарської секції Наукового товариства імені Шевченка. Томи I–XXXII. 1897-1938 / уклад. В. Майхер ; ред. О. Купчинський. Львів, 2013. 141 с. (Серія 1. Бібліографія. Т. 23).
5. Бурачинський Т.-Є. Лікарська комісія Наукового Т-ва ім. Шевченка // 25-ліття Українського Лікарського товариства медичної громади. Львів, 1935. С. 18-22.
6. Відбулося засідання Лікарської комісії // Народне здоров'я. 2002. Грудень (№ 12). С. 6.
7. Відбулося засідання Лікарської комісії // Народне здоров'я. 2013. Лютий (№ 2). С. 3.
8. Гаврилюк Г., Музика І., Масна З. Хроніка II півріччя 2019 року // Праці Наукового товариства ім. Шевченка. Медичні науки. 2019. Т. 57, № 2. С. 166-173.
9. Ганіткевич Я. Вагомий внесок у розвиток української медичної науки (До 110-річчя Лікарської комісії НТШ) // Лікарський збірник. Нова серія. Т. XVII. Ярослав Ганіткевич. Вибрані праці. До 80-ліття від дня народження. Львів, 2009. С. 276-279.
10. Ганіткевич Я. Вагомий внесок у розвиток української медичної науки (До 110-річчя Лікарської комісії НТШ) // Народне здоров'я. 2008. Грудень (№ 12). С. 3, 7.
11. Ганіткевич Я. До 750-річчя Львова. Історія української медицини Львова до початку Другої світової війни // Acta Medica Leopoliensia=Львівський

- медичний часопис. 2007. Vol. 13, № 1-2. С. 165-173. Зі змісту: [Лікарська комісія НТШ]. С. 167, 172.
12. Ганіткевич Я. До 750-річчя Львова. Історія української медицини Львова до початку Другої світової війни // Лікарський збірник. Нова серія. Т. XVII. Ярослав Ганіткевич. Вибрані праці. До 80-ліття від дня народження. Львів, 2009. С. 193-205. Зі змісту: [Лікарська комісія НТШ]. С. 196, 204.
 13. Ганіткевич Я. Медичні науки на українських землях на початку XX ст.; зародження новітньої української медицини // Лікарський збірник. Нова серія. Т. XVII. Ярослав Ганіткевич. Вибрані праці. До 80-ліття від дня народження. Львів, 2009. С. 142-148. Зі змісту: [Лікарська комісія НТШ]. С. 146-148.
 14. Ганіткевич Я. Початок українського лікарського товариства в Галичині // Лікарський вісник. 1993. Рік XL, ч. 1. С. 34-36. Зі змісту: [Лікарська комісія НТШ]. С. 34.
 15. Ганіткевич Я. Українські лікарі-вчені першої половини XX століття та їхні наукові школи : біографічні нариси та бібліографія. Львів, 2002. 544 с. Зі змісту: [Лікарська комісія НТШ]. С. 313-318, 328, 330, 344.
 16. Гнатюк В. Наукове товариство імені Шевченка у Львові (Історичний нарис першого 50-річчя 1873–1923). 2 вид. Мюнхен ; Париж, 1984. 175 с. Зі змісту: [Лікарська комісія НТШ]. С. 46, 48, 58, 65, 89, 149, 156.
 17. Гнатюк В. Наукове товариство імені Шевченка: 3 нагоди 50-ліття його заснування. Львів : НТШ, 1923. 15 с.
 18. Даценко І. Зберігати та примножувати скарби української духовності (Нотатки з сьомої сесії НТШ у Львові) // Народне здоров'я. 1996. Квітень (№ 4). С. 1.
 19. Даценко І. Лікарській комісії Наукового товариства ім. Т. Шевченка – 100 років // Народне здоров'я. 1999. Березень (№ 3). С. 2.
 20. Даценко І. Науковому товариству ім. Шевченка – 130 років // Лікарський збірник. Нова серія. Т. XV. Львів ; Чикаго, 2006. С. 30-39.
 21. Даценко І. Святина духу. З нагоди 130-річчя Наукового товариства імені Т. Шевченка // Народне здоров'я. 2004. Червень (№ 6). С. 6.
 22. Даценко І. Сьома сесія НТШ у Львові // Медична газета України. 1996. Квітень (№ 14-15). С. 10.
 23. Демус П. Українські лікарі в Галичині до Першої світової війни // Праці Наукового товариства ім. Шевченка. Т. XXVI. Лікарський збірник. Медицина і біологія. Нова серія. Т. XVIII. Львів, 2010. С. 74-80. Зі змісту: Заснування Лікарської комісії при НТШ і поява «Лікарського збірника». С. 75-78.

24. Діяльність Наукового Т-ва ім. Шевченка в минулому році (3 реферату секретаря Т-ва д-ра Р. Цегельського, виголошеного дня 26-го березня ц. р. на Святочних Сходинах з нагоди 72-ліття смерті Т. Шевченка) // Діло. 1933. 7 квітня (№ 87). С. 2.
25. 3 Наукового Т-ва ім. Шевченка. Праці матем.-природничо-лікарської секції НТШ // Діло. 1938. 20 лютого (№ 37). С. 6.
26. 3 Товариства (лютий-цвітень 1898 р.) [Додатки] // Записки Наукового Товариства імени Шевченка. Т. XXIII–XXIV / за ред. М. Грушевського. [Львів] : Накладом Наукового Товариства імени Шевченка, 1898. Кн. III–IV. С. 5-12. Зі змісту: Засідання секцій [Математично-природописно-лікарської секції]. С. 2-4 ; Статут Наукового товариства ім. Шевченка у Львові. С. 5-12.
27. 3 Товариства (май-серпень 1898 р.) [Додатки] // Записки Наукового Товариства імени Шевченка. Т. XXV / за ред. М. Грушевського. [Львів] : Накладом Наукового Товариства імени Шевченка, 1898. Кн. V. С. 5-12. Зі змісту: [Математично-природописно-лікарська секція]. С. 3-4.
28. 3 Товариства [Додатки] // Записки Наукового Товариства імени Шевченка. Рік VIII. Т. XXVII / за ред. М. Грушевського. [Львів] : Накладом Наукового Товариства імени Шевченка, 1899. Кн. I. С. 1-22. Зі змісту: Засідання секцій і наукових комісій (вересень-грудень). С. 1-2 ; Грушевський М. Наукове Товариство імени Шевченка і його діяльність в 1898 р. С. 3-11.
29. 3 Товариства. Засідання секцій [Додатки] // Записки Наукового Товариства імени Шевченка. Рік VIII. Т. XXX / за ред. М. Грушевського. [Львів] : Накладом Наукового Товариства імени Шевченка, 1899. Кн. IV. С. 3-4.
30. 3 Товариства (май-серпень) [Додатки] // Записки Наукового Товариства імени Шевченка. Рік VIII. Т. XXXI–XXXII / за ред. М. Грушевського. [Львів : Накладом Наукового Товариства імени Шевченка], 1899. Кн. V–VI. С. 1-4. Зі змісту: Засідання Виділу. С. 1-2.
31. 3 Товариства (вересень-грудень) [Додатки] // Записки Наукового Товариства імени Шевченка. Рік IX. Т. XXXIII / за ред. М. Грушевського. [Львів] : Накладом Наукового Товариства імени Шевченка, 1900. Кн. 1. С. 1-5. Зі змісту: [Засідання лікарської комісії]. С. 4.
32. Зайцева З. І. Наукові комісії НТШ: статус та напрями діяльності до початку Першої світової війни (1896–1914 рр.) // Проблеми історії України XIX – початку XX ст. Київ : Ін-т історії України НАН України, 2003. Вип. 6. С. 270-279.
33. Зайцева З. І. Секції Наукового товариства ім. Шевченка: створення та початковий період діяльності (1893–1898 рр.) // Україна XX ст.: культура,

- ідеологія, політика / Інститут історії НАН України ; відп. ред. В. М. Даниленко. Київ, 2002. Вип. 6. С. 48-60.
34. Записки Наукового товариства імені Шевченка. Т. СХСХVI. Праці Наукової Конференції Хемічно-біологічно-медичної секції Наукового товариства ім. Шевченка і Відділу природничих і медичних наук Української Вільної Академії Наук. Нью-Йорк ; Париж ; Сидней ; Торонто, 1978. 264 с. Зі змісту: Медичні науки. С. 191-249.
35. Заячківська О. Лікарській комісії НТШ 120 років // Народне здоров'я. 2018. Вересень (№ 9). С. 4 ; Жовтень (№ 10). С. 4.
36. Заячківська О., Лончина В. Розвиток лікарської комісії Наукового товариства ім. Шевченка крізь призму століть (до 120-річчя заснування) // Праці Наукового товариства ім. Шевченка. Медичні науки. 2018. Т. 52, № 1. С. 10-24.
37. Збірник Математично-природописно-лікарської секції Наукового Товариства імені Шевченка. Т. III, вип. I. Частина лікарська: Лікарський збірник / під ред. Є. Озаркевича. У Львові : 3 друк. Наукового Товариства імені Шевченка, 1898. Т. I, вип. I. 111 с.
38. Збірник Математично-природописно-лікарської секції Наукового Товариства імені Шевченка. Т. IV, вип. I. Частина лікарська: Лікарський збірник / під ред. Є. Озаркевича. У Львові : 3 друк. Наукового Товариства імені Шевченка, 1898. Т. I, вип. II. 97 с.
39. Збірник Математично-природописно-лікарської секції Наукового Товариства імені Шевченка. Т. V, вип. I. Частина лікарська: Лікарський збірник / під ред. Є. Озаркевича. У Львові : 3 друк. Наукового Товариства імені Шевченка, 1899. Т. II, вип. I. 91 с.
40. Збірник Математично-природописно-лікарської секції Наукового Товариства імені Шевченка. Т. V, вип. II. Частина лікарська: Лікарський збірник / під ред. Є. Озаркевича. У Львові : 3 друк. Наукового Товариства імені Шевченка, 1899. Т. V, вип. II. 87 с.
41. Збірник Математично-природописно-лікарської секції Наукового Товариства імені Шевченка. Т. VI, вип. II. Частина лікарська: Лікарський збірник / під ред. Є. Озаркевича. У Львові : 3 друк. Наукового Товариства імені Шевченка, 1900. Т. II, вип. II. 83 с.
42. Збірник Математично-природописно-лікарської секції Наукового Товариства імені Шевченка. Т. VIII, вип. I. Частина лікарська: Лікарський збірник / під ред. Є. Озаркевича. У Львові : 3 друк. Наукового Товариства імені Шевченка, 1901. Т. III, вип. II. 87 с.
43. Кіцера О. З історії Наукового товариства імені Шевченка у Львові // Лікарський збірник. Нова серія. Т. I. Львів, 1991. С. 80-83.

44. Кіцера О. Тридцять років відновленого Наукового Товариства Шевченка. Лікарська комісія – перші кроки // Праці Наукового товариства ім. Шевченка. Медичні науки. 2019. Т. 57, № 2. С. 133-139.
45. Купчинський О. А. Наукове товариство імені Шевченка // Енциклопедія історії України : у 10 т. / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. Київ : Наукова думка, 2010. Т. 7 : Мл-О. С. 203-213.
46. Кушнір Р., Фелонюк А. Наукове товариство імені Шевченка: історія, сьогодення, майбутнє // Вісник Національної академії наук України. 2019. № 1. С. 64-84.
47. Лікарській комісії НТШ 120 років // Народне здоров'я. 2018. Грудень (№ 12). С. 5.
48. Масний З., Адамович О. Хроніка другого півріччя 2015 року // Праці Наукового товариства ім. Шевченка. Т. XLIII. Медичні науки. Лікарський збірник. Нова серія. Т. XXVII. Львів, 2015. С. 257-261.
49. Михалик О. Науковість, патріотизм та висока духовність вчених [засідання Лікарської комісії НТШ] // Народне здоров'я. 2005. Травень (№ 5). С. 6.
50. Олесницький Б. Перші організації українських лікарів на західних українських землях // Праці Наукового товариства ім. Шевченка. Т. XXVI. Лікарський збірник. Медицина і біологія. Нова серія. Т. XVIII. Львів, 2010. С. 91-98. Зі змісту: [Лікарська комісія НТШ]. С. 92-93.
51. Осінчук Р. Медичний світ Львова (1883-1939 рр.) // Лікарський збірник. Нова серія. Т. IV. На пошану Романа Осінчука. Львів ; Нью-Йорк, 1996. С. 17-43. Зі змісту: [Лікарська комісія НТШ]. С. 17-19, 23, 32.
52. Осінчук Р. Наукове товариство ім. Шевченка та українські лікарі // Матеріали до історії української медицини / гол. ред. В. Плющ. Нью-Йорк ; Мюнхен, 1975. Т. 1. С. 225-254.
53. Пилипчук О. Я., Цвігун В. І. Діяльність Наукового товариства імені Шевченка в галузі медицини // Медицина і українська культура : матеріали конференції, 23-24 грудня 1993 р. Київ, 1993. С. 137-140.
54. Підвальна У., Купиняк Н., Луць Л. Хроніка першого півріччя 2017 року // Праці Наукового товариства ім. Шевченка. Медичні науки. 2017. Т. 49, № 1. С. 132-138.
55. Підвальна У., Погорецька Я., Суходольська Н. Хроніка другого півріччя 2017 р. // Праці Наукового товариства ім. Шевченка. Медичні науки. 2017. Т. 50, № 2. С. 133-137.
56. Пундій П. Історичний нарис лікарської комісії НТШ // Лікарський вісник. 2005. Рік 50, ч. 1. С. 47-49.

57. Пундій П. Історичний нарис лікарської комісії НТШ // Праці Наукового товариства ім. Шевченка. Т. XXVI. Лікарський збірник. Медицина і біологія. Нова серія. Т. XVIII. Львів, 2010. С. 469-472.
58. Пундій П. Нові науково-медичні видання Лікарської комісії Наукового товариства ім. Шевченка у Львові // Лікарський збірник. Нова серія. Т. XII. До 80-ліття від дня народження Павла Пундія. Львів ; Чикаго, 2003. С. 656-657.
59. Пундій П. Українські лікарські організації західних земель України та в еміграції у Чехо-Словаччині // Лікарський збірник. Нова серія. Т. XII. До 80-ліття від дня народження Павла Пундія. Львів ; Чикаго, 2003. С. 162-176. Зі змісту: [Лікарська комісія НТШ]. С. 162-164.
60. Романів О. Наукове товариство ім. Шевченка. 130 років праці для України. Львів, 2003. 40 с.
61. Рудницька А. Діяльність Лікарської комісії НТШ та Українського лікарського товариства до Другої світової війни (До ювілею НТШ) // Лікарський збірник. Нова серія. Т. VIII. Львів ; Чикаго, 2000. С. 9-15.
62. Рудницька А. Лікарська комісія НТШ: історичний екскурс // Лікарський збірник. Нова серія. Т. I. Львів, 1991. С. 84-88.
63. Рудницька А. Лікарська комісія НТШ: історичний екскурс // Народне здоров'я. 1994. Квітень (№ 6). С. 1.
64. Рудницька А. Наукова діяльність Лікарської комісії НТШ та Українського лікарського товариства до Другої світової війни // Праці Наукового товариства ім. Шевченка. Т. XXVI. Лікарський збірник. Медицина і біологія. Нова серія. Т. XVIII. Львів, 2010. С. 127-133.
65. Служинська З. НТШ – перша українська національна академічна інституція. До 140-річчя заснування Наукового товариства імені Т. Шевченка // Народне здоров'я. 2013. Вересень-жовтень (№ 9-10). С. 4-5.
66. Служинська З. 140-річний ювілей Наукового товариства ім. Шевченка // Праці Наукового товариства ім. Шевченка. Т. XXXVI. Лікарський збірник. Медицина і біологія. Нова серія. Т. XXIV. Львів, 2014. С. 13-19.
67. Служинська З. 30 років від відновлення Лікарської комісії НТШ // Народне здоров'я. 2019. Жовтень (№ 10). С. 6.
68. Служинська З. Хроніка 2010 рік // Праці Наукового товариства ім. Шевченка. Т. XXXII. Лікарський збірник. Медицина і біологія. Нова серія. Т. XXI. Львів, 2012. С. 200-204.
69. Служинська З. Хроніка 2011 рік // Праці Наукового товариства ім. Шевченка. Т. XXXII. Лікарський збірник. Медицина і біологія. Нова серія. Т. XXI. Львів, 2012. С. 205-210.

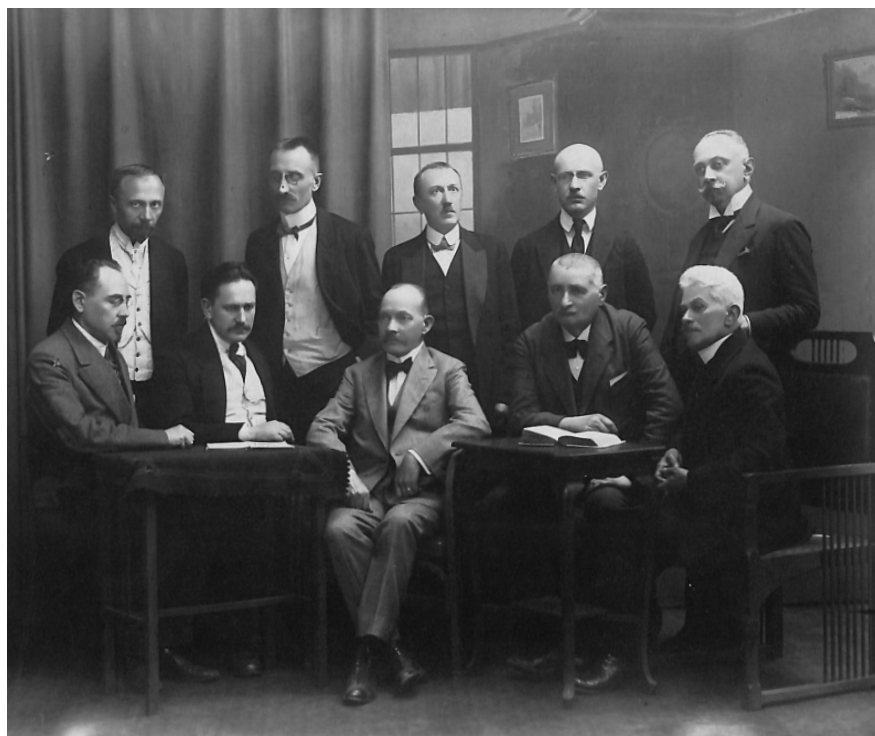
70. Служинська З. Хроніка 2012 рік // Праці Наукового товариства ім. Шевченка. Т. XXXII. Лікарський збірник. Медицина і біологія. Нова серія. Т. XXI. Львів, 2012. С. 211-212.
71. Служинська З., Матешук-Вацеба Л. 140-річчю Наукового товариства імені Шевченка присвячується. Лікарська комісія. Львів, 2013. 56 с.
72. Суходольська Н. Хроніка II півріччя 2018 року // Праці Наукового товариства ім. Шевченка. Медичні науки. 2018. Т. 54, № 2. С. 174-176.
73. Томашевський Я. Вісті НТШ // Народне здоров'я. 2001. Лютий-березень (№ 2-3). С. 4.
74. Томашевський Я. 110 років діяльності Лікарської комісії НТШ // Здоровий спосіб життя : збірник наукових статей. Львів, 2007. Вип. 18. С. 6-8.
75. Хроніка // Лікарський збірник. Нова серія. Т. I. Львів, 1991. С. 127-131.
76. Хроніка // Лікарський збірник. Нова серія. Т. III. Львів, 1996. С. 112-113.
77. Хроніка // Лікарський збірник. Нова серія. Т. VIII. Львів ; Чикаго, 2000. С. 171-176.
78. Хроніка // Праці Наукового товариства ім. Шевченка. Т. XXVII. Лікарський збірник. Медицина і біологія. Нова серія. Т. XIX. Львів, 2011. С. 364-367.
79. Хроніка // Праці Наукового товариства ім. Шевченка. Т. XXXI. Лікарський збірник. Медицина і біологія. Нова серія. Т. XX. Львів, 2012. С. 198.
80. Хроніка 2010 рік // Праці Наукового товариства ім. Шевченка. Т. XXXII. Лікарський збірник. Медицина і біологія. Нова серія. Т. XXI. Львів, 2012. С. 200-204.
81. Хроніка 2011 рік // Праці Наукового товариства ім. Шевченка. Т. XXXII. Лікарський збірник. Медицина і біологія. Нова серія. Т. XXI. Львів, 2012. С. 205-210.
82. Хроніка 2012 рік // Праці Наукового товариства ім. Шевченка. Т. XXXII. Лікарський збірник. Медицина і біологія. Нова серія. Т. XXI. Львів, 2012. С. 211-214.
83. Хроніка 2013 рік // Праці Наукового товариства ім. Шевченка. Т. XXXVIII. Лікарський збірник. Медицина і біологія. Нова серія. Т. XXV. Львів, 2014. С. 185-190.
84. Хроніка 2014 рік // Праці Наукового товариства ім. Шевченка. Т. XXXVIII. Лікарський збірник. Медицина і біологія. Нова серія. Т. XXV. Львів, 2014. С. 191-196.
85. Чайковський М. Діяльність математично-природописно-лікарської секції та її директора й редактора перших 25 томів «Збірника» д[окто]ра Володимира Левицького за 30 років 1897–1927. Реферат на ювілейному засіданні мат[ематично]-пр[иродописно]-лік[арської] секції 3 квітня 1927

- (поширений) // Збірник Математично-природописно-лікарської секції Наукового Товариства імені Шевченка. Т. XXVI. У Львові : З друк. Наукового Товариства імені Шевченка, 1927. С. 1-18.
86. Шуманська Н. Діяльність Математично-природописно-лікарської секції Наукового товариства ім. Шевченка (1892–1939 рр.) // Історія української науки на межі тисячоліть : збірник наукових праць. Київ, 2004. Вип. 17. С. 229-233.
87. Шуманська Н. В. Історія Математично-природописно-лікарської секції Наукового товариства ім. Т. Шевченка (1893–1940) : автореф. дис. ... канд. іст. наук : спец. 07.00.07 Історія науки і техніки / Державний вищий навчальний заклад «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди». Переяслав-Хмельницький, 2007. 21 с.
88. Шуманська Н. В. Історія Математично-природописно-лікарської секції Наукового товариства ім. Т. Шевченка (1893–1940) : монографія. Київ : АН ВІЩ України, 2009. 232 с.

ДОДАТКИ

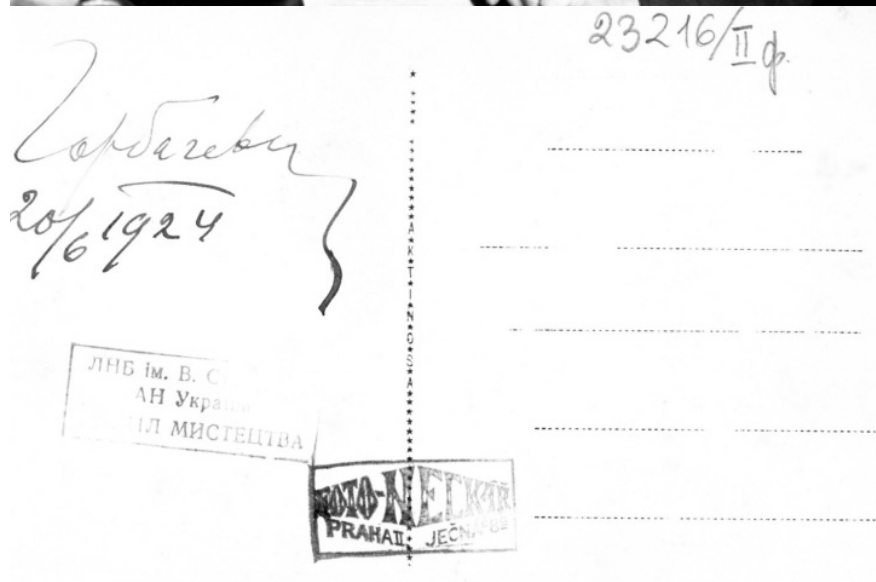
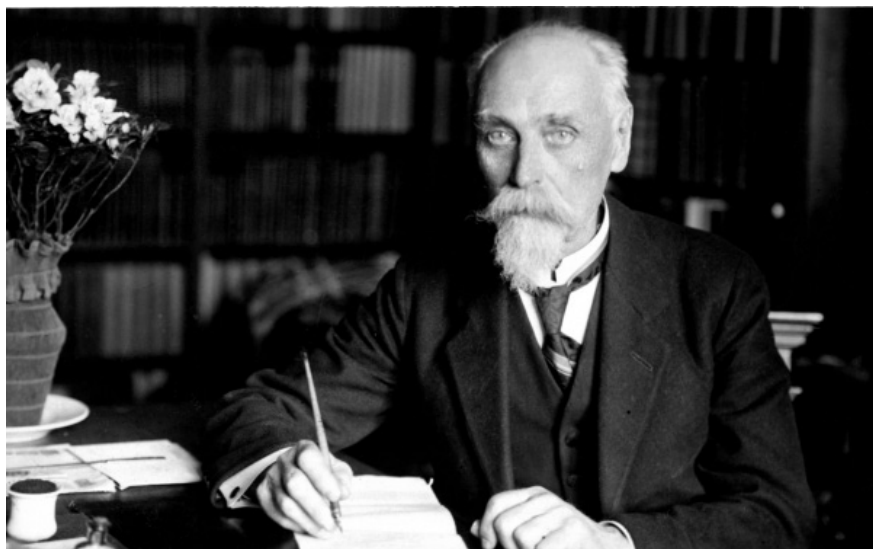

Професори Українського Таємного університету у Львові у 1919-1921 рр.
(Музика Максим стоїть четвертий зліва направо; Панчишин Мар'ян сидить
другий зліва направо) (з фондів ЛННБ України імені В. Стефаника)

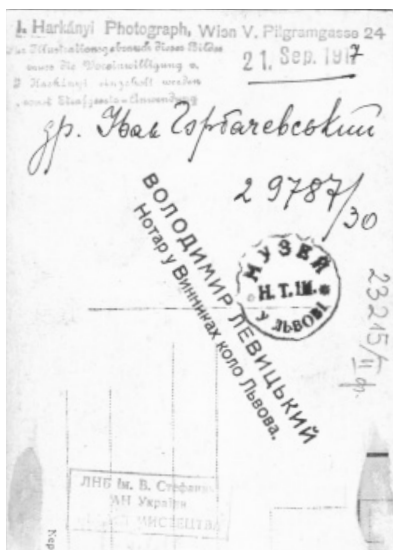
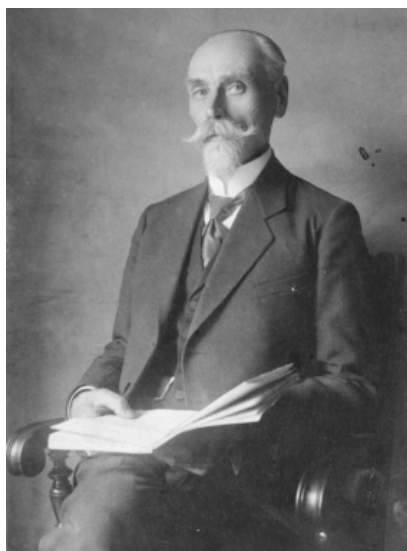

Виділ Академічної Громади з 1901 р. (групова світлина, Сельський Щасний сидить перший зліва)
(з фондів ЛННБ України імені В. Стефаника)

Горбачевський Іван, 1924 р. (з фондів ЛНБ України імені В. Стефаника)

Горбачевський Іван, 1917 р. (з фондів ЛННБ України імені В. Стефаника)

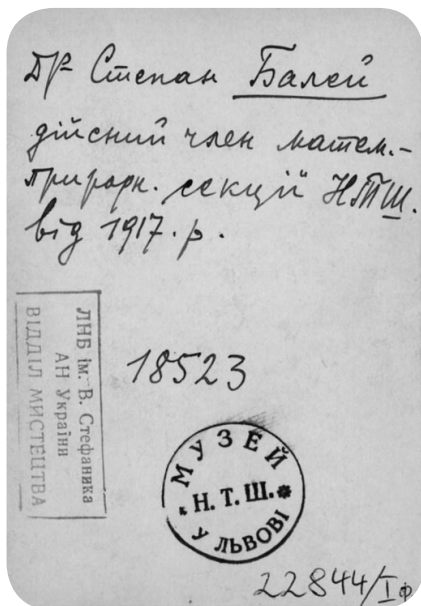

XIII Міжнародний конгрес лікарів у Парижі (групова світлина, Горбачевський Іван другий зліва) (з фондів ЛННБ України імені В. Стефаника)

Горбачевський Іван (групова світлиня, сидить посередині) (з фондів ЛННБ України імені В. Стефаника)

Балеї Степан (з фондів ЛННБ України імені В. Стефаника)

Дакура Осип (з фондів ЛННБ України імені В. Стефаника)

II. з'їзд природників і лікарів у Львові

1927. р.

21594

Сидять зліва направо: Н. М. Волосинський, А. М. Степанюк,
Б. М. Лавровський, С. М. Степанюк,
Г. М. Лавровський, П. М. Степанюк

У вірні р. р. Микола Меленко (з білою зів'я)

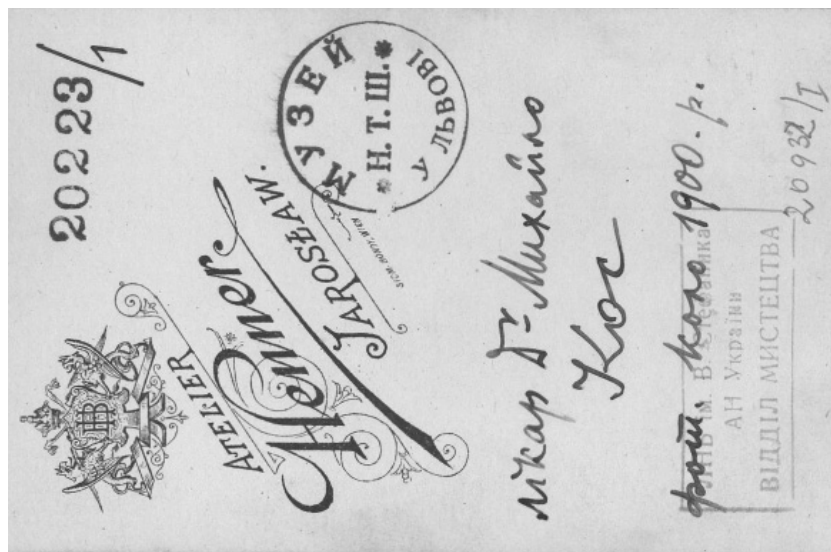
Стовп: Зів'я Б. М. Родик, Родик Меленко

фот. на коридорі Народного дому

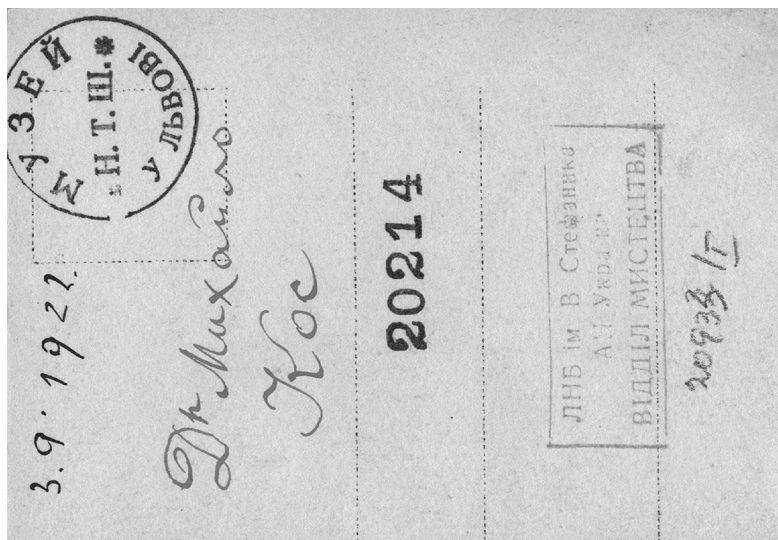
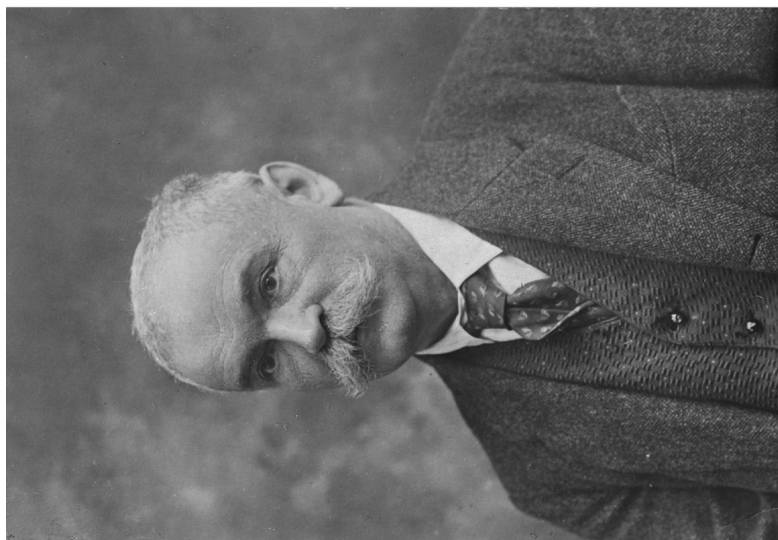
28724/IV
Дир. Ін. С. Степанюк
М. Степанюк
ЛННБ ЛЬВІВ

II з'їзд природників і лікарів у Львові, 1927 р.
(з фондів ЛННБ України імені В. Степанюка)

Кос Михайло, 1900 р. (з фондів ЛННБ України імені В. Стефаника)

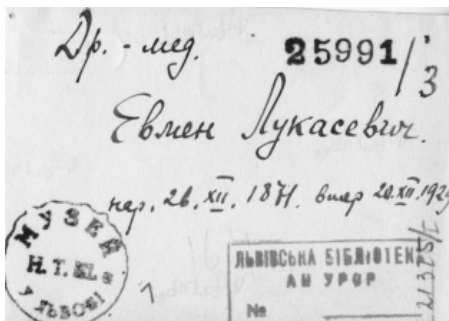
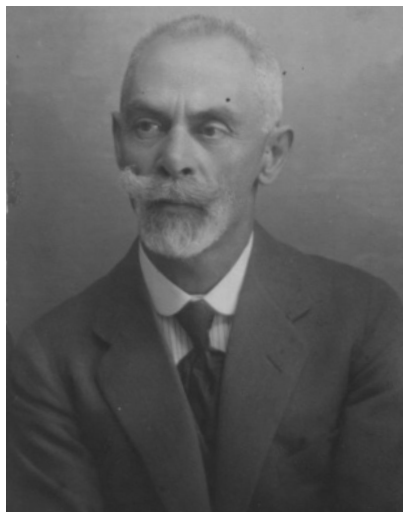

Др. Михайло Кос, 3 вересня 1922 р. (з фондів ЛНБ України імені В. Стефаника)

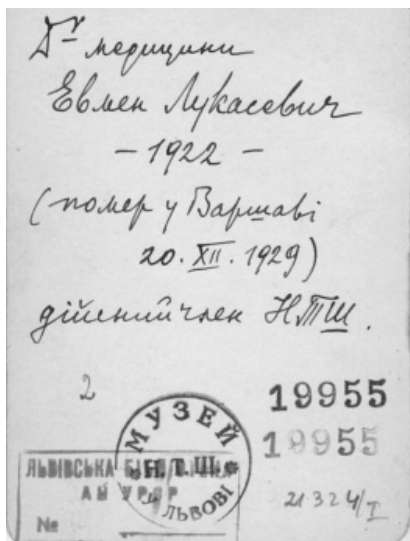
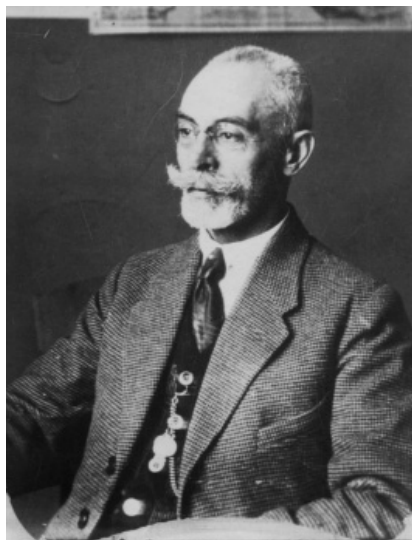

Брати Коси (стоять зліва направо Михайло, Андрій, Осип),
18 вересня 1899 р. (з родинного архіву Надії Кос)

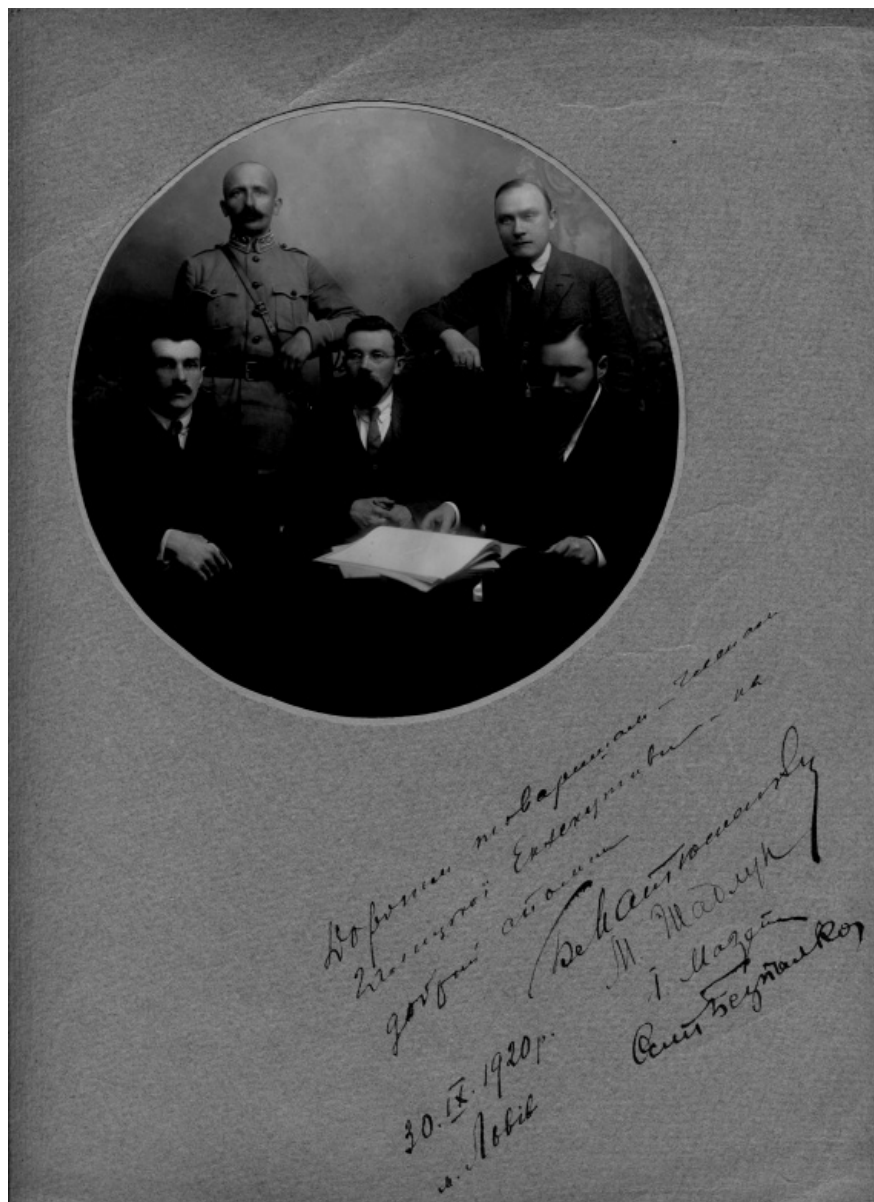

Лукасевич Євмен (з фондів ЛННБ України імені В. Стефаника)

Лукасевич Євмен (з фондів ЛННБ України імені В. Стефаника)

Матюшенко Борис, 1920 р. (групова світлина, сидить перший зліва)
 (з фондів ЛННБ України імені В. Стефаника)

Др. Макс Музика
з дружиною
в Норвегії

Музика Максим з дружиною у Норвегії
(з фондів ЛННБ України імені В. Стефаника)

Озаркевич Євген (групова світлина, сидить шостий зліва направо) (з фондів ЛННБ України імені В. Стефаника)

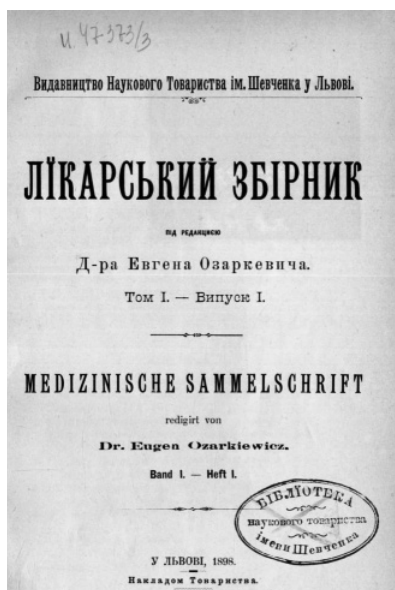
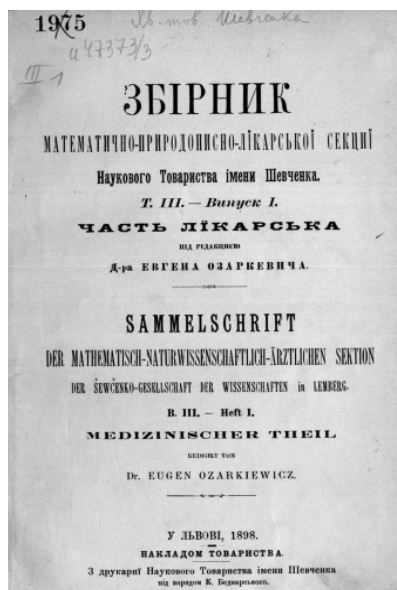
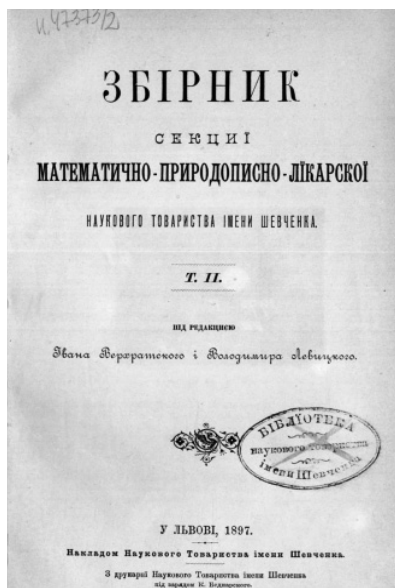

Озаркевич Іван – батько Євгена Озаркевича
(з фондів ЛННБ України імені В. Стефаника)

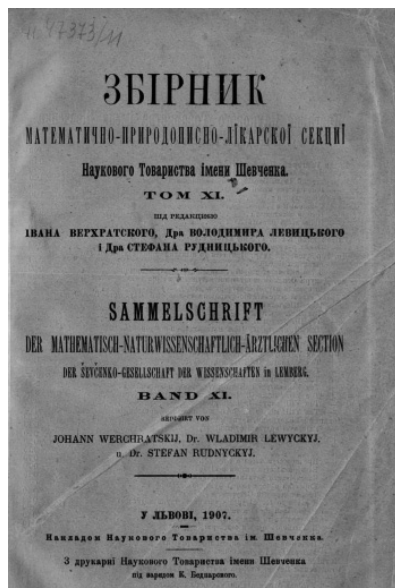
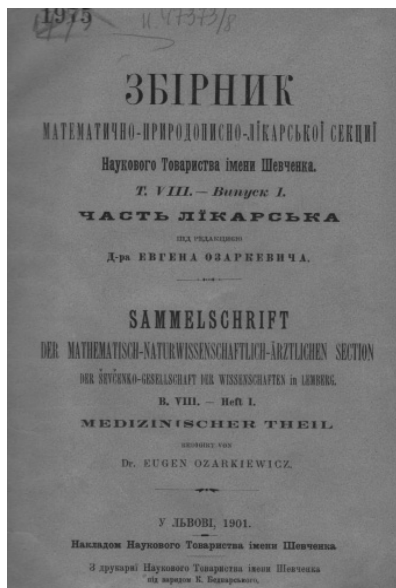
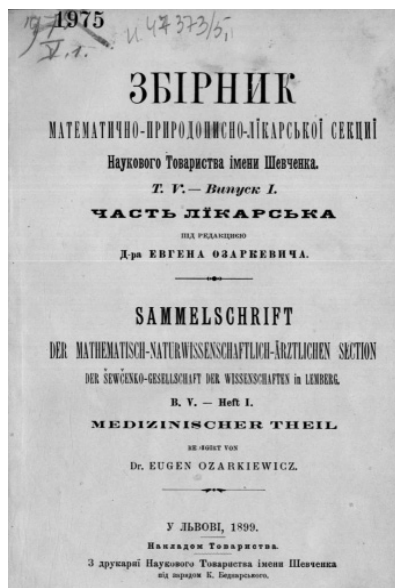
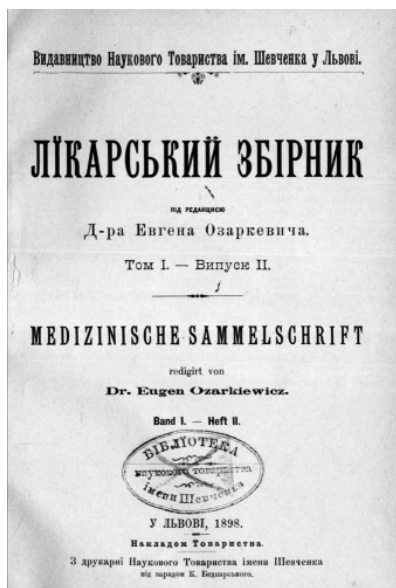

Парфанович Софія
(з фондів ЛННБ України імені В. Стефаника)

Перші видання Лікарської комісії НТШ (1897-1898)
(з фондів ЛННБ України імені В. Стефаніка)

Перші видання Лікарської комісії НТШ (1898-1907)
(з фондів ЛННБ України імені В. Стефаника)

РЕЗЮМЕ

Видання присвячене 125-річчю від початку діяльності Лікарської комісії НТШ – першої наукової організації лікарів-українців, яка стала символом наукового медичного життя України, та 150-річчю з часу заснування Наукового товариства ім. Шевченка – першої української Національної академії наук, заснованої у Львові 1873 р.

У книзі вперше зібрано та структуровано біографічні відомості і матеріали про наукову, професійну та громадсько-фахову діяльність дійсних членів НТШ від початку створення окремої Лікарської комісії та обрання перших її членів і до сьогодні. Кожна біографічна довідка доповнена бібліографією основних наукових праць та літературою про лікарів-дійсних членів НТШ.

Для наукових працівників, істориків, джерелознавців, бібліографів та широкого кола читачів, особливо тих, хто цікавиться історією української науки загалом та медицини і бібліографістики зокрема.

RESUME

The publication is dedicated to the 125th anniversary of the beginning of the Medical Commission of the National Academy of Sciences of Ukraine - the first scientific organization of Ukrainian doctors, which became a symbol of the scientific medical life of Ukraine, and the 150th anniversary of the founding of the Scientific Society named after Shevchenko - the first Ukrainian National Academy of Sciences, founded in Lviv in 1873.

In the book, for the first time, biographical information and materials about the scientific, professional, and public-professional activities of active members of the National Medical University from the beginning of the creation of a separate Medical Commission and the election of its first members until today are collected and structured in the book. Each biographical reference is supplemented with a bibliography of the main scientific works and literature on doctors who are active members of the National Academy of Sciences.

For researchers, historians, source scholars, bibliographers and a wide range of readers, especially those interested in the history of Ukrainian science in general and medicine and bibliography in particular.

**ЛІКАРСЬКА КОМІСІЯ
НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА ІМ. ШЕВЧЕНКА
(1898–2023)**

*Матеріали до біографічного словника
дійсних членів*

Тираж здійснено у друкарні
Львівського національного медичного університету
імені Данила Галицького 79010, м. Львів, вул. Пекарська, 69

Формат 60×84/16. Папір крейд.
Фіз. друк. арк. 17,25. Умовн. друк. арк. 16,0425.
Ганітура Constantia. Наклад 100 прим.

ТзОВ «Галицька видавнича спілка»
вул. Тугана-Барановського, 24, м. Львів, 79005, тел.: (032) 276-37-99.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 7408 від 27.07.2021 р.